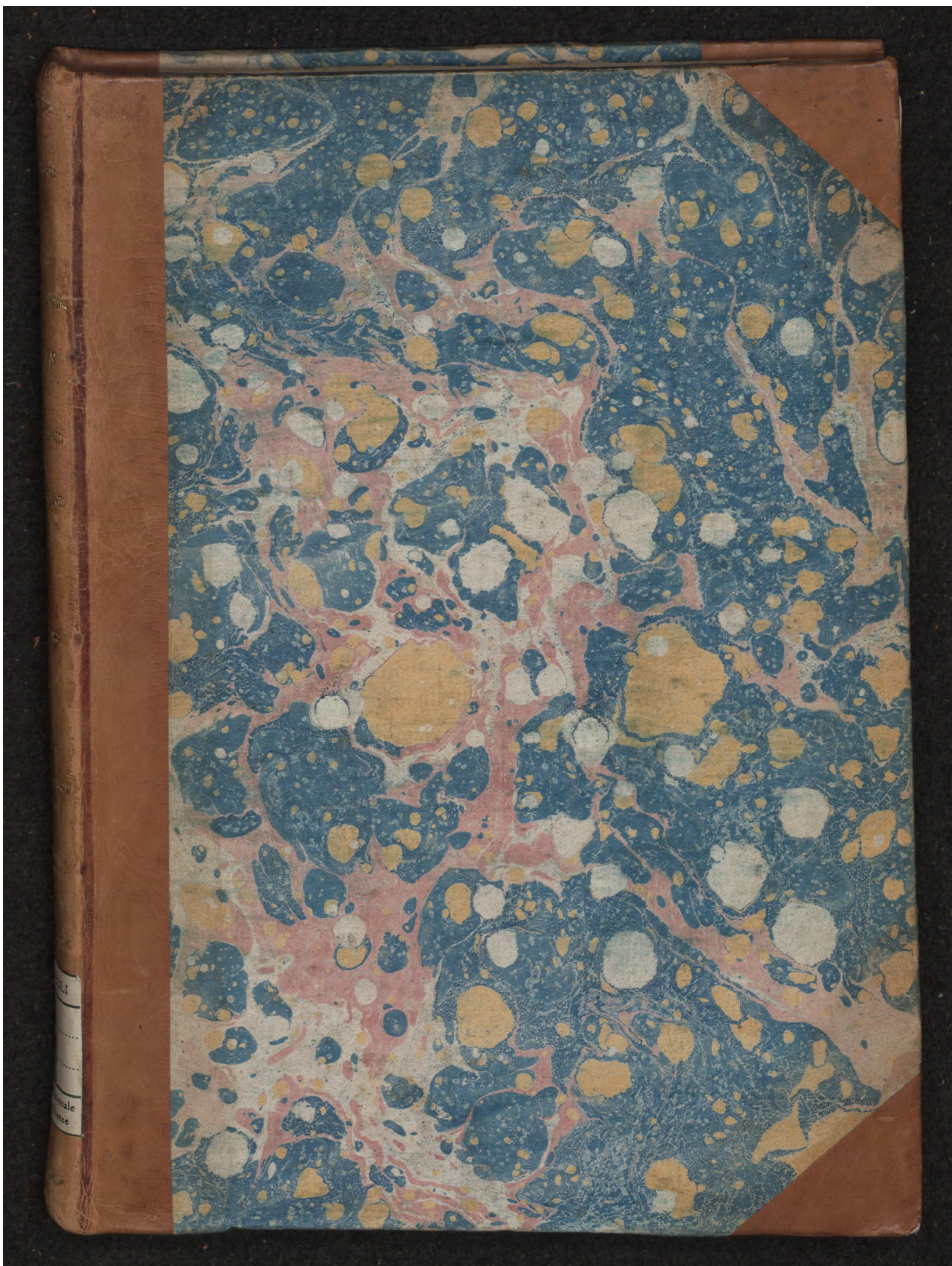
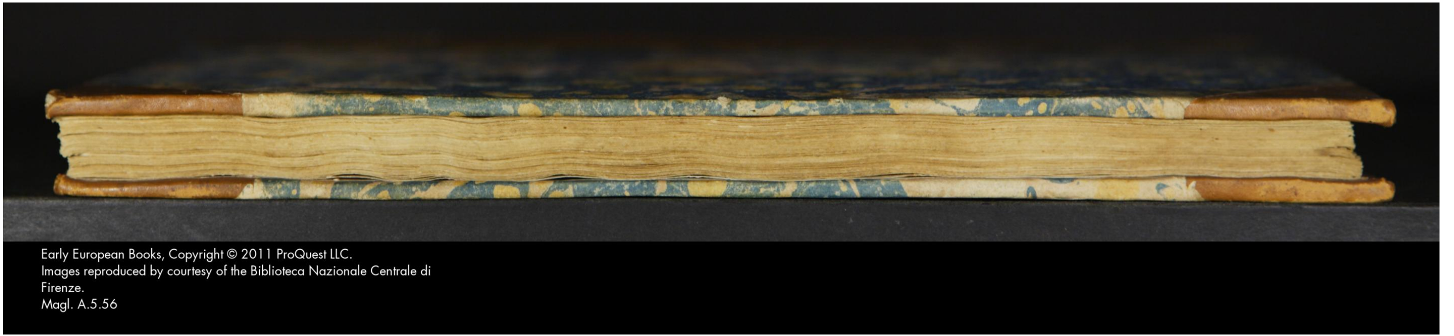

XV
AEGIDIS
1494
INCUNABULI
5
56
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

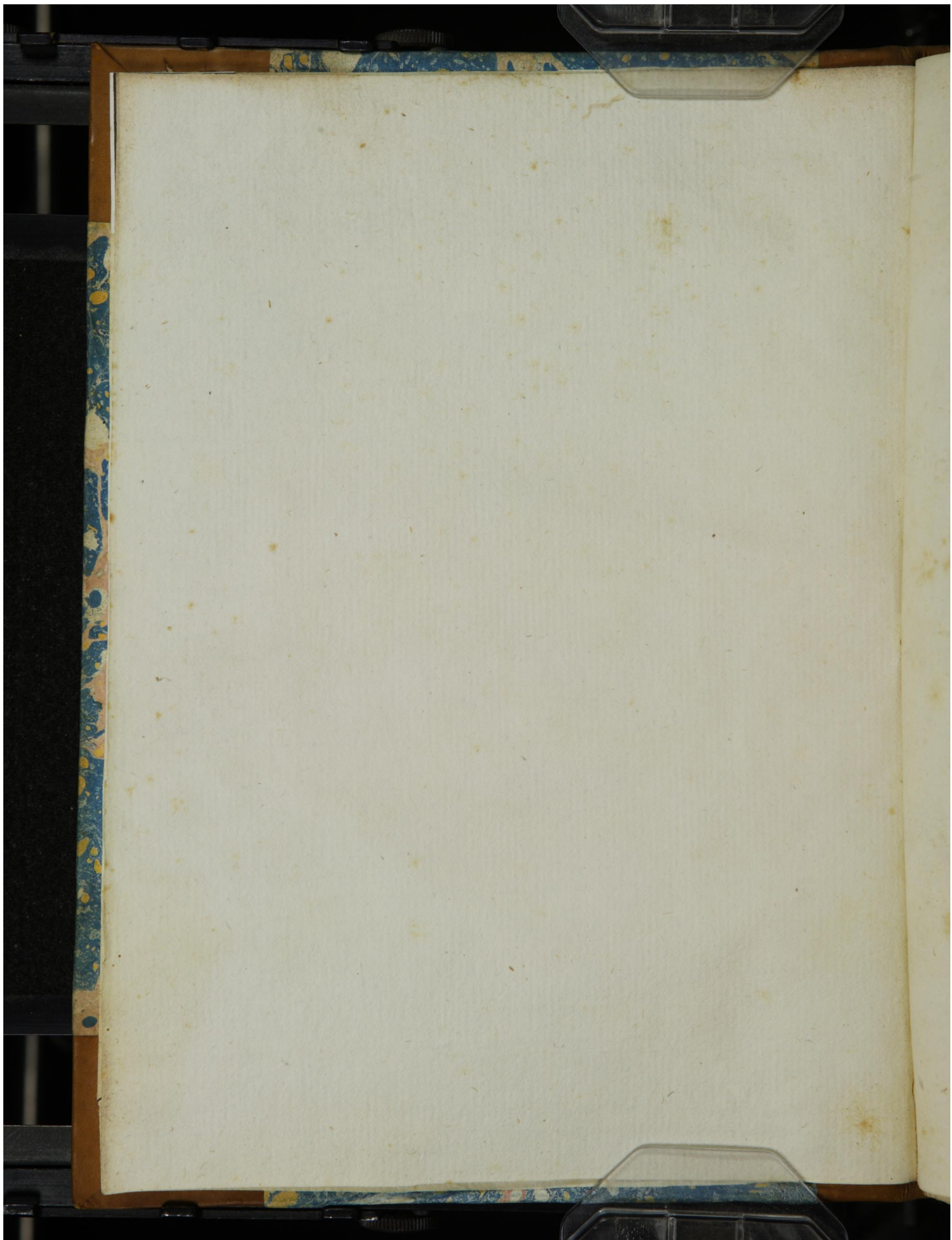

XV
Palchetto 6

¶ Carmina de vrinarum iudicijs edita ab excellentissimo domino magistro Egidio cum commento eiusdem feliciter incipiunt.

Ste liber noue institutionis: studiose cõpositionis artificio ex auctoꝝ scientijs elicitus est ⁊ exortus: ĩ quo phisicalis scientie restãt arcana: quia secreta iudicia vrinaꝝ
I continentur: quem quidem quoniam lectoris animũ erigit ⁊ extollit: nostrorum amicorũ instantie inscripsimus. De iudicijs vrinarum ⁊ preceptoꝝ traditiones in hoc opere metrice describuntur. Metrica nãqȝ oratio succincta breuitate discurrens diffinitas specificans alligata est certitudini: Ideoqȝ confirmat memoriam: ⁊ corroborat doctrinã. Prosaica vero oratio propria libertate subfugiens conturbat memoriã: ⁊ ignorantie parit confusionem. Unde qui debent certa ratione censeri ⁊ exemplo commemorationisqȝ caractere sigillari potius metrice breuitatis affectant compendiũ: q̃ꝫ prosaice prolixitatis dispendium. Fortasse igitur de versibus incompositis ⁊ de metri incongruitate nos arguet lector importunus. Sed attendat quoniã phisicalium verboꝝ causa lex est ⁊ ratio: ꝙ metrice orationis consortium vrine designant: vix enim multo conatu mansuescere vixqȝ castigari potuerũt quin metroꝝ legibus arctarentur. Ab hoc autem opere fugiãt qui planetici sunt ⁊ discursores alienis fecibus imbuti: ⁊ a musandino dogmate recedant alieni. Socijs autem nostris domestice fidei quoꝝ gratia h̕ opus suscepimus huius noue institutionis offerimus. Diuidit autem iste liber in duas partes in primam. s. ⁊ in secũdã. In prima igitur parte agit de iudicio vrinaꝝ ꝫm cognitionem colorum ⁊ substantiaꝝ. In secunda agit de iudicijs vrinaꝝ ꝫm distinctionem suorum contentorum.

Deriuationem nominis vrine ponit.

Icitur vrina: quoniã fit in renibus vna.
Aut ab vrith greco: qđ demonstratio fertur:
d Aut quia qđ tangit mordet desiccat ⁊ vrit.
Ut de lacte seꝝ se limpidus eliquat humor.
Sic liquor vrine de massa sanguinis exit.
Sanguinis est vrina serum subtile liquamen.
Humorum: quos conficit ars regitiua secundi.
Et princeps operis: dum fit cribratio rerum.
Dum fit ab impuris pure discretio partis.

¶ Dicitur vrina. ¶ Expositio. In libro isto auctor ille intendens doctrinã tradere de vrinis in principio ponit deriuationem nominis. Urina ergo secundum sententiam illorũ triũ versuũ deriuatur altera trium deriuatione. ¶ Prima deriuatio est illa. Urina dicitur quasi vna renibus qꝛ

in renibus formaliter generaꝫ quãuis in epate principiũ ⁊ substãtiã assum
pserit. Assumit tamen in renibus ſm vsum vel quia magis fideliter habet
significare super habitudinem renum ꝙ alioꝝ membroꝝ. Hec est ergo sen
tentia primi versus. ¶ Aut ab vrith. ¶ Secũda deriuatio poniꝫ in hoc
versu: cuius sententia hec est. Urina dicitur ab vrith grece: qđ est demon-
stratio latine: quia per ipsam vrinã dispositiones humani corporis demon
strantur vt sanitas egritudo ⁊ neutralitas: repletio ⁊ inanitio vł media ha
bitudo ⁊ similia. ¶ Aut quia qđ tangit. ¶ Hic poniꝫ tertia deriuatio vri-
ne: ⁊ est talis. Urina dicitur ab vro vris: quia habet virtutem vrendi ⁊ de-
siccandi: Et ideo dicitur valere contra pustulas ꝛc. sicut expresse scriptum
est in cõmento. ¶ Ut de lacte seꝝ. ¶ Hic ponit quandam similitudinem
inter seꝝ ⁊ vrinam vt de ipsius vrine essentia doctrina clarior habeatur. s.
sicut serum de lacte per grossarum partiũ expressionem sequestratur ita li
quor vrine de massa sanguinea eliquatur. ¶ Sanguinis est vrina. ¶ In
hoc loco ponit diffinitionem vrine: que quidẽ diffinitio assumpta est ab vri
nis isaac vrina est colamentũ sanguinis ꝛc. ¶ Commentũ. ¶ Renibus
vna. quoniã formaliter in renibus generaꝫ ⁊ discerniꝫ: licet prius ĩ epa-
te ⁊ substantiã ⁊ colorem accipiat ſm habitũ: ĩ renibus tamen assumpsit eã
ſm vsum: vel dicitur quia fidelius renum habitudinem denunciat ꝙ alioꝝ
membroꝝ vnde diciꝫ vrina ab vrith grece qđ est demonstratio interiorum
membroꝝ. Unde cũ certificamur de interioribus: tunc consulimus vrine
iudiciũ. Et dicitur etiã qꝛ habet virtutem desiccatiuam. vnde valet contra
serpiginem ⁊ contra pustulas ⁊ contra virge vlcerationem: ⁊ cũ felle acci-
pitris colata per pannũ maculã delꝫ potata etiã spleneticis cõfert. ¶ Ut
de lacte seꝝ. ¶ Hic notatur similitudo fieri inter serum ⁊ vrinã vt exꝑsse
de essentia similitudinis vrine euidentior cõpleaꝫ doctrina: sicut autem seꝝ
per grossaꝝ partiũ expressionẽ de lacte excolaꝫ: sic vrina de massa sangui-
nis eliquaꝫ. Unde Theophilus quidam vero eã similem sero vocauerit.
¶ Sanguinis est vrina. quid sit vrina sic diffiniꝫ in hoc loco. ⁊ est hec diffi
nitio que hic assignaꝫ bene consonans diffinitioni quã ponit Theophilus
⁊ isaac in libro vrinaꝝ: que talis est. Urina est colamentũ sanguinis ⁊ alioꝝ
humoꝝ ex actionibus nature natũ. Sed est hic notandũ ꝙ non est reuera
seꝝ sed quasi serosa substantia cũ sanguine eliquata. ¶ Humoꝝ quos con
ficit ars regitiua secundi. i. virtus regitiua. s. secũde digestionis. ¶ Et ꝑn
ceps operis dum fit cribratio reꝝ. i. sequestratio q̄ sequestratio fit ĩ epate.
Flegmatica nãqꝫ materia in primo motu ebulitionis generata ad pulmo-
nem emittitur vt in flegma conuertitur. Colerica materia ad cistim fellis
transmittitur. Melancolia deriuatur ad splenem. Sanguinea materia in
epate sinceratur ⁊ mundificaꝫ. Aquosa vero substantia idest vrina cũ san-
guine ad renes deportatur: ⁊ per poros euritides resudat in vesicam.

Ponit conditiones vrine.

Quale: quid: aut quid in hoc: quantum: quotiens: vbi: quando.

Etas:natura:sexus:labor:ira:dieta.
Cura:fames:motus:lauacrum:cibus:vnctio:potus:
Debent artifici certa ratione notari.
¶ Si cupis vrine iudex consultus haberi.
Quattuor ex primis cum precipue dominentur.
Debet iudicii potior sententia sumi.
Integritas lapsus vitium virtus nimus aut plus.
Et status hiis medius sit ab hoc examine certus.

¶ Expositio breuis. ¶ Quale:quid. Hic ponit ꝯditiones que requiruntur ad verꝫ iudicium vrinaꝝ vt manifeste declaratur in cõmento infra. ¶ Quattuor ex primis. Hic ostendit quas ꝯditiones medicus debet precipue ꝯsiderare. Et dicit ꝙ primas quattuor ꝯditiones medicus primo ⁊ principaliter attendere debet. s. ad q̃litatem:substãtiã:q̃titatem:⁊ ad ꝯtenta: q꞉ ex istis quattuor ꝯditionibus cum sint substantiales vrine sumitur melior snĩa in iudicando. ¶ Integritas. Hic ostendit vtilitatem que habetur ex iudicio vrinaꝝ dicens ꝙ per iudiciũ vrine cognoscit medicus sanitatem hominis:egritudinem ⁊ neutralitatem:fortitudinẽ virtutis ⁊ debilitatem:inanitionem ⁊ repletionem:⁊ habitudinem mediocrem:⁊ hec est vtilitas que habetur ex iudicio vrine. ¶ Commentum. ¶ Quale:quid:
Formã inscriptionis vel speculationis declarat sibi. In hoc enim loco declarat ⁊ ostendit que sunt in iudicio vrine consideranda. Habenda enim est consideratio coloris substantie q̃titatis ⁊ contentoꝝ. Et iste sunt naturales vel substãtiales ⁊ intrinsice ꝯsiderationes que ex ipsa vrina perpenduntur. Sunt ⁊ alie quedã accidentales vel extrinsice que ex proprietatibus substantiarũ eliciuntur vt ex etate complexione ⁊ aliis que secuntur. ¶ Quale. Refert ad q̃litatem idest ad colorem. ¶ Quid. Refert ad substantiã. Diuersificat igitur substantia in tenuitatem ⁊ spissitudinem ⁊ mediocritatem. Tenuitas in omnimodã tenuitatem: ⁊ in mediocrem ⁊ tenuem spissitudo in omnimodã spissitudinem ⁊ remissam diuidit. ¶ Qd in hoc. Spectat ad differntiã contentorum. ¶ Quantũ. Pertinet ad q̃titatem. Quantitas enim diuiditur in multitudinem.mediocritatem ⁊ paucitatẽ. ¶ Quotiens. Pertinet ad numerum effusionis vel inspectionis. s. vtrũ semel:vel pluries sit effusa vrina. Nã ex frequentia vel raritate effusionis plurimũ instruimur ⁊ ex frequentia speculationis plenius certificamur. ¶ Ubi. Refert ad locũ collectionis que colligi debet in vase vitreo claro ad modũ vesice facto vt ex vasis qualitate omnes ptes vrine se visui fideliter ostendantur. ¶ Ubi. Etiã refert ad locũ inspectionis quia debet inspici in loco non nimis radioso nec obscuro. Et si radius sit ante oppositus opponenda est manus vt fiat melius discretio cõtentorum ⁊ ne radiositate visibilis spiritus habeat disgregari. ¶ Ubi.
Potest etiã intelligi depositione ꝯtentoꝝ. s. vtrũ ꝯtenta in summo teneant locũ in vrina vel mediũ vel infimũ. ¶ Quando. Refert ad tps

effusionis quod est in hora matutinali: celebrata digestione. Tunc enim fidelior est ꝛ est nuncius certus interiorum membrorum. vel. ¶ Quādo. Refertur ad tempus inspectionis: statim nāq est inspicienda: Et si affuerit opportunitas post eius residentiā vase obturato secūdo vel tertio est inspicienda. Multotiens nāq mingitur tenuis ꝛ postea inspissatur ꝛ econuerso. multotiens tenuis ꝛ remanet tenuis vt in Theophilo legitur. ¶ Etas. Quia alia debet esse in puero alia in sene ꝛ alia in iuuene iux intensionem vel remissionem caliditatis. ¶ Natura. s. quātum ad cōplexionem: in colerico nāq debet esse citrina ꝛ tenuis. Citrina ex caliditate. Tenuis ex siccitate. In flegmatico debet esse discolorata ꝛ aliquantulum spissa. In melancolico debet esse discolorata ꝛ tenuis. In sanguineo colorata ꝛ mediocriter spissa. ¶ Sexus. Ad differentiam inter marem ꝛ feminā. ¶ Labor. Pertinet ad exercitium corporis. Ex labore nāq cū calefiat corpus coloratur vrina. per laborem intellige ꝛ eius contrariū. s. quietem. ¶ Ira. Pertinet etiā ad ptrurbationem eius anime vnde mutatur vrina. ¶ Dieta. Quātū ad ministrationem sex reꝝ non naturalium ex quibus oībus variat vrina. ¶ Cura. Quantum ad sollicitudinem ꝛ tristitiam. ¶ Fames. Quantum ad indigentiā ꝛ potus ꝛ cibi ꝛ ieiunii. ¶ Motus. Quantū ad q̄ntitatem exercitii quoniā in quodam exercitio plus mouet corpus ꝛ in quodā minus. ¶ Lauacrū ad differentiam balneorū. Nam ex balneo sulphureo vel marino vrina coloratur ꝛ ex balneo aqua dulcis discolorat. ¶ Cibus. In qualitate ꝛ q̄ntitate immutat vrinā. Quātitas multitudinis ciborū discolorat ꝛ crudificat vrinā soffocando calorem naturalem. Paucitas ciboꝝ intensam reddit inducendo siccitatem ex cuius lima acuitur calor. Qualitas autem si calidus frig. hu. ꝛ siccus ꝛ etiā si substantia subtilis vel grossa aut mediocris. ¶ Unctio. Quantū ad vnguenta: vt si vnxerit se oleo laurino vrina intendit vel marciaton vel oleo iusquiami. vnde calor remittitur vel intenditur. ¶ Potus. Sua enim q̄ntitate qualitate substantia ꝛ colore immutat vrina: q̄ntitate si multū biberit vel parū. qualitate. Si multum fuerit calidus vel frigidus ꝛ similia. Substātia si fuerit stipticus vel diureticus. ex subtili nāq potu ꝛ diuretico multiplicat vrina. ex stiptico ꝛ spisso mutatur ꝛ minuitur. Colore: vt si fuerit vinū rubeū vel album ꝛc. huiusmodi enim consortiū tingit vrinam ꝛ eam reddit sanguineam. Decoctio reubarbari ꝛ croci reddit eam croceam. ¶ Debent artifici. Idest medico consulto ꝛ discreto. ¶ Quattuor exprimis. Idest quattuor ꝯsideratꝫ q̄ diximus substantialia. ¶ Integritas. Hic declarat que vtilitas habeat ex iudicio vrinaꝝ. ¶ Integritas. Quātū ad sanitatem. ¶ Lapsus. Quātum ad egritudinem vel neutralitatem. ¶ Uitium. Quantū ad imperfectionem operationum. ¶ Uirtus. Quantum ad perfectionem. ¶ Minus. Quantum ad minutionem. ¶ Plus. Quantum ad repletionem. ¶ Status. Quantū ad mediocritatem. ¶ Ab hoc examine. Idest iudicio vrine.

Ostendit quot sint vrinarum colores.

Bis deni vrinam possunt variare colores.
Quos ex subscriptis poteris perpendere formis.
Nigrior vrine facies incommoda febris.
Quartane soluit: mortem portendit ꝛ vrit.
Si niger ad fundum residens se deprimat humor.
Matrix purgatur multi sentina fluoris.
In febre fert mortem nigra fetida pauca pinguis.
Vesice vitio prorsus renumqꝫ remoto.

¶ Expositio. ¶ Bis deni ꝛc. Postquā auctor docuit nos in generali conditiones que sunt attendende in iudicio vrinarum ꝛ quid sunt. hic prosequitur de vna conditione. s. de qualitate ostendens quot sunt colores vrinarū dicens ꝙ sunt viginti. Sed qui sint inferius declarabitur. ¶ Nigrior vrine. Hic prosequitur de coloribus vrinarū: ꝛ primo de colore nigro. Sentina istorum duorum versuum est hec. Vrina nigra in colore tria significat. Unum. s. solutionem ꝛ liberationem a febre quartana: ꝛ maxime si sit multa in quantitate. Alterum est ꝙ significat mortificationem caloris naturalis: ꝛ tunc est nigra quadam nigredine circunfusa: ꝛ tunc precessit color liuidus. Tertium est quia significat vltimatā adustionem ꝛ talis nigredo est sicut cornu lucidum: ꝛ tunc precessit color viridis. ¶ Si niger ad fundum. Hic ponitur alia regula de nigro colore: ꝛ solum pertinet ad mulieres que talis est. Quotiens apparebit tibi vrina nigra cū nigro sedimine significat purgationem menstruorum quia humor niger ꝛ melancolicus effunditur in vrina ꝛ ipsam denigrat. Et est notandum ꝙ talis vrina per residentiam attenuatur superius ꝛ inferius inspissatur. ¶ In febre fert mortem ꝛc. Alia ponit regula de nigro colore. Quotienscunqꝫ in febre accuta appareat vrina nigra in colore: pauca in quantitate: fetida in odore: vnctuosa in substantia: tunc potes proculdubio mortem iudicare. Renū tamen ꝛ lumborꝫ iudicio circunscripto: qꝛ si esset vitiū in renibus aut in vesica minus esset vrina suspecta. Unde talis vrina potest apparere ex passione in renibus aut in vesica. ¶ Cōmentū. ¶ Bis deni vrinā. In hͦ cap. distinguunt̄ q̄t sint colores vrinarꝫ. Sūt aūt viginti. Et est multiplex colorꝫ descriptio vel distinctio. Quedā nāqꝫ fit colorꝫ distinctio ſm qualitates. Alia ſm naturā digestionis ꝛ decoctionis. Tertia ſm proprietates humorꝫ. Scd̄m qualitates fit hec distinctio colorum: qm̄ alii sunt intensi: alii mediocres. alii remissi. Remissi omnes iudicantur a subcitrino īferius. Sed intensi omnes a ruffo superius. Mediocres sunt citrinus ꝛ subcitrinus. ruffus ꝛ subruffus in q̄dā cōplexione. Scd̄m naturā decoctionis fit hec distinctio colorꝫ: qm̄ alii significāt mortificationem vt niger viridis ꝛ liuidus. Alii significant indigestionem vt albus lacteus glaucus ꝛ caropos. Alii principium digestionis sed non per-

fecte vt subpalidus subcitrinus pallori vicinus. Alii pfectam digestionem vt citrinus ruffus ꝛ subruffus. Alii excessum digestionis vt subrubeus ru beus subrubicundus rubicundus. Alii adustionem significant vt inopos ꝛ kianos: Alii super adustionem ꝛ mortem: vt viridis ꝛ niger. Si vero obiiciatur ꝙ a nigro colore incepimus ꝛ in eodem terminabimus. Rñ deamus ꝙ aliud est niger color qui fit ex mortificatione que fit propter fri giditatem ꝛ caloris extinctionem. Aliud est quo fit ex summa ꝛ vltima adu stione: ꝛ ideo secundū diuersitatem causarum distinguenda est diuersitas effectū. Distinctio secundū humores euidens est. Nam quidam colo res significant colerā: quidā sanguinem. Alii melācoliā. Alii vero flegma. Sed ad significandū humores debet fieri coniugatio coloꝝ ꝛ substantiaꝝ. Primo ꝛ vltimo exequitur auctor de nigro colore vt fiat processus de co loribus significātibus mortificationem vel frigiditatis intensionem ad co lores significantes adustionem per colores significantes mediocritatem. ꝛ sic ab vna extremitate rationabiliter procedit ad aliā extremitatem. ¶ Bis deni. Idest viginti qui ergo colores sint determinandum est inferius. ¶ Quos. Idest colores. ¶ Ex subscriptis formis. Idest regulis. ¶ Nigrior vrine ⁊c. Quartane soluit. In hͦ caplͦo agit d̄ nigro colore ratione predicta. Niger autem color in vrina tria potest significare aut fri giditatem. s. mortificantem: ꝛ tunc debet esse vrina nigra cum quadā caligi ne circunfusa propter naturalis caloris extinctionem: ꝛ tunc precessit liui dus color. Aut significat adustionem completā ꝛ vltimatā: ꝛ tūc debet esse lucida sicut cornu lucidū nigrum quemadmodū apparet circa facies ethio pum quibus propter adustionem quedā luciditas in facie attrahit ex san guinis adustione ꝛ vnctuositate ad faciem attracta. Viriditas etiā pro cedens est signū manifestum ꝙ succedens nigredo fiat ex adustione sangui nis. Significat autem niger color in vrina ꝛ maxime in febre quartana: si multa fuerit in quantitate: quartane solutionem: ꝛ melācolici humoris pur gationem. Melancolica nāq̧ materia nigra est ꝛ terrestris ꝛ sui commix tione denigrat vrinā. Multā ideo dixi quia ex purgamento multo debet multiplicari vrina. Et ideo si pauca appareat suspecta est. Lra plana est. ¶ Soluit. Idest solui significat. ¶ Mortē ꝑtendit. Idest signifi cat mortificationem ex frigiditate intensa liuore p̄cedente. ¶ Adurit ⁊c. Idest adustionem significat p̄cedente viridi. ¶ Si niger ad fundū. ⁊c. Alia rͣ de nigro colore datur: ꝛ est accommodata mulieribus ꝛ non ad alia subiecta euagat. Vrina nāq̧ nigra cū nigris sediminibus in fundo ap parentibus significat purgationem menstruoꝝ ex eruptione nigri ꝛ melā colici humoris. Vnde tota vrine facies quadā denigratione respergit: sed talis vrina ꝑ residentiā inspissat superius ꝛ attenuat inferius. ¶ Matrix purgat. Idest purgari significat. ¶ Setina. Idest lacuna idest rece ptaculū. Sicut. n. ad sentinā nauis discurrūt omnes superfluitates: ita ad matricem quasi ad quandā sentinā mulieris corpis deriuant sup̄fluitates. ¶ In febre fertim. Alia ponit rͣ de nigro colore. Vrina nigra in colo

re pauca fetida ꝛ vnctuosa nihil mali vesica habente proculdubio mortem significat circunscripto vitio renū ꝛ lumboꝝ. Et ideo dixi ꝙ talis potest apparere ex vitio renū vel lumboꝝ: ꝛ tunc minus erit suspecta. Et hāc regulam eligimus a theosi. in cap. de fetida in fine sui opis. Dicit enim ibi. Urina in febre accuta nigra fetida pinguis nihil mali vesica habente significat mortem. Et subiungit. Urina odorem habens grauem significat mortificationem: ꝛ putrefactionem. In febre accuta fert mortem idest significat mortificationem. Nigra ex mortificatione: fetida ex corruptione. pinguis .i. oleagina ex pinguedine ꝛ substātialis humiditatis vel humidi eliqtione.

De vrina nigra que nigram habet nubem.

Multa die cretico: quam nigra ꝛ pendula nubes.
Largius obfuscat sedimenqꝫ natatile turbat.
Auribus oppressis turbata pace soporis.
Sanguineum fluxum signat de nare futurum.
Sed si signa necis concurrant siue salutis.
Judicio mortis damnat vel liberat egrum.

¶ Expositio. ¶ Multa die. Hic ponit auctor aliā regulā de vrina nigra: Et non solū itelligit vrina illa que p totū est nigra: sed etiā illa que habet nigrā nubem. Jsta est ergo rᵃ. Quādocunqꝫ videbis vrinā nigrā vel subnigrā in colore multā in quātitate cū ipostasi nigra excelsa aut natatili apparente in die cretica supueniente in febre causone cū vigiliis ꝛ aurium surditate tunc scias ꝙ crisis futura est p fluxū sanguinis ex naribus ad salutem vel mortem. Ad salutem in cōcurrentibus bonis signis ad mortem concurrentibus signis malis. Rōes illoꝝ in cōmento ponunt ꝛ ṕterea hic sufficiant. ¶ Commentū. ¶ Multa die. Alia ponit rᵃ de vrina nigra vl subnigra. p vrinā nigrā vel sub nigrā non tātū intelligimus illā solā. que p totū nigra est: sed etiā illā q̄ nigrā habet nubē: vel nigrū vel subnigrū eneorima ex q̄ facies vrine denigrat. Est g̊ talis rᵃ. Urina nigra vel subnigra multa iquātitate apparens. ꝛ cū ipostasi nigra ꝛ excelsa ꝛ natatili formā tenens eneorimatis i die cretico supueniens i febre causone cū vigiliis ꝛ surditate significat crisim futurā p fluxū sanguinis a naribus ad salutē: si laudabilia signa concurrant. Sed ad mortem si in laudabilia. ¶ Multa die.
Per hͦ ꝙ multa vrina fuit i die cretica significat ꝙ natura mouet in die crisis deputata ad purgādā materiā: ꝛ fuit fortis ad purgādā materiā per vrinā ꝛ ideo fuit multa. Qꝛ aūt eneorima fuit pendens in medio p hͦ significat motus ꝛ dispositio materiei. ꝙ vero excelsum est eneorima indicat leuitas eiusdem ꝙ autem nigra significat nimietas feruoris conuertentis materiā in quādā adustionem. Sed adustio non nimis violenta demonstratur: cū eneorima est natatile ꝛ excelsum. Nā si esset violenta ꝛ vltimata adustio: humiditatem depasceret ꝛ nihil resolueret: ꝛ totā ventositatem

consumeret que consumpta potius fieret ipostasis subsidens quã excelsa.
Nota ꝙ vrina multa turbosa in die septima adueniens significat solu-
tionem ꝛc. solutionem breuem. Pauca vo significat mortem in die septiã.
In eo ꝙ adsunt vigilie ⁊ surditates supuenerint: demonstratur ꝙ materia
ignit: ⁊ accuta resoluta in fumũ ascendit ad caput ⁊ vigiliaꝝ inquietudinem
⁊ auditus impedimentũ inducit. Et ipsa materia cũ sit accuta ⁊ penetrati-
ua frãgit venulas nariũ ⁊ ꝑ eas erumpens ad fluxũ sanguinis de naribus
prouocandũ mouendo ⁊ meatus reserando laborat. Eadem materia sua
siccitate ⁊ accumine suo desiccans cerebrũ isaniã inducit. Eadem quoqꝫ ma
teria ꝑ poros egrediens neruos in transitu suo pungit ⁊ mordicat ⁊ rigo-
rem facit: perueniens etiã ad cutem eã mollificat ⁊ sudorem inducit. Inde
est qd dicit isaac in libro vrinaꝝ. Vrine nigre vel subnigre eneorimata ha-
bentes excelsa significãt crisim fieri cũ rigore ⁊ sudore. Vrina multa ⁊ ni-
gra cũ sudore ⁊ vigiliis subueniente ipostasi nigra ⁊ natatili sanguineum
fluxũ significat a naribus. Eadem cũ laudabilibus signis morbi solutionẽ
portendit. Unde Theophilus in libro vrinaꝝ dicit vrine nigre eneorima-
ta habentes excelsa significant crisim futurã cũ rigore ⁊ sudore ⁊ insania. ⁊
quandoqꝫ fluxum sanguinis de naribus. Inde est quod dicit Ipocras in
quarta particula amphorismo. A causone habito rigore superueniente so-
lutio fit idest rigor superueniens soluit egritudinem. De vrina nigra dicit
Ipo. in epidimiis impossibile est sanari infirmos in quoꝝ vrinis dominat
nigredo: nisi in quibus vrine exeunt ſm crisim. Idem in eodem. Si aufe-
rantur menstrua mulieribus vrinis nigris supuenientibus sanant. Item
Gall. super epidimias Ipo. dicit ꝙ si aliquãdo infirmus in principio mor-
bi facit vrinam nigram cum signis molestis ⁊ terribilibus ⁊ tamen sanat: si
contingat eius virtutem esse constantem: ⁊ facilem anhelitum. Item quã-
doqꝫ in morbi initio vrina nigra venit cum timore accidentiũ ⁊ permanet
vsqꝫ in diem nonã. Sed postea veniente vrina nigra cum ipostasi alba vir
tute se expediente decoctionem morbi significat ⁊ egri Salutem hoc ꝛc.
Hoc certum est ſm Ipocratem in libro amph. s. 2ª particula vbi dic. Acu
torum morborum non omnino certe pronosticationes sunt neqꝫ sanitatis
neqꝫ mortis. Sed constanter scias vt dicit Gall. ꝙ significatio non conco-
mitatur laudabilis. Si angustia anhelitus ⁊ sudor in solo capite: ⁊ aliena-
tio mentis ⁊ ablatio desiderii: tunc scias ꝙ manifesta ruina nature ⁊ corpo-
ris egri periclitatio declaratur. Nota ꝙ dicit Theophilus in vrinis ꝙ vri
na in fe. causone. Si nigram nubem habuerit significat trãsmutari in quar
tanam. per nigredinem significat adustionem materie: per nubem ventosi-
tas declaratur: ⁊ etiam ꝙ non sit tanta adustio quin aliquantulum de hu-
miditate remaneat: que resoluta in ventositatem: sedimẽ eleuat in nubem.
Materia igitur causonis expulsa a vasis ad fontes putrefit in eis ⁊ quar
tanam inducit. Littera plana est hiis expositis.

Ostendit cum qua substantia conueniat niger color.

Congrua mixture cum spisso federa seruans.
Subtilis coitum refugit nigredo liquoris.
Ut tenuem tolleret: qui non sibi concolor heret.
Impetrat euentus: casusq; facit violentus:
Non obstrusa parum deductio clausa viarum.

¶ Expositio. ¶ Congrua. In hoc capitulo demonstrat auctor de nigro colore cum qua substantia conueniat copulari naturaliter. Sententia istorum quinq; versuum breuiter talis est. Niger color naturaliter cum spissa substantia commiscet. sed cum tenui nunq; commiscet. ⁊ ratio est quia vbi est nigredo ibi est obtenebratio ⁊ obscuritas: que contingit ex perturbatione partium ⁊ ingrossatione. ⁊ ideo merito cum grossa substantia sociatur. sed cum tenui non quia tenuitas contingit ex partium raritate: ⁊ nigredo vt dictum est ex perturbatione partium ⁊ illa sunt contraria. Et ideo se insimul non paciunt. Et hoc intelligendū est naturaliter quoniā accidentaliter niger color cum tenui substantia aliquotiens copulat: Sicut: vrina nigra: spissa in substantia per loca opilata trāsiens est stricta tunc ratione opilationis loci a sua grossicie spoliatur. Et sic remanet tenuis. Et hoc est qd auctor intendit. ¶ Commentū. ¶ Congrua mixture. In hoc capitulo demonstratur cui substantie sit coniugalis niger color naturaliter. Et dicit ꝙ cum tenui substantia nigrum colorem impossibile est coniugari. Et hoc idem testatur isaac in libro vrinarum de cuius fonte hanc doctrinā habuimus. Ubi nāq; est nigredo ibi tenebrositas ⁊ obscuritas q̄ habet cōtingere ex pturbatione partiū: ideoq; vbi est tenebrositas: non potest esse tenuitas: que contingit ex partiū raritate. Inde est ꝙ nigredo non potest copulari naturaliter cū tenui substantia. ideo dixi naturaliter qr quādoq; recipit copulationem cū tenui substantia ex accidenti sicut propter emfrasim vrine vt quando vrina naturaliter nigra transit per locū vbi est emfrasis qr in loco opilationis remanet grossicies: Et vrina a spissa substantia spoliat: ⁊ quādā tenuitatem assumit. Item vrina nigra significat intensionem sanguinis ⁊ sue humiditatis naturalis consumptionem ex intensione ignei caloris: vel ex intensione calidi naturalis: vel ex congelatione ex frigiditate nimia vel pp humores melancolicos ꝭm crisim expulsos: quibus omnibus vrine substantia inspissat. Ex intensione sanguinis ꝓpter nimiā ebulitionem: ex congelatione ꝓpter nimiā frigiditatem. ⁊ ex purgatione materie melancolice ꝭm crisim propter substantie terrestreitatem commixtā cū vrina. Et ideo non potest coniungi niger color cū tenui substantia.

De liuido colore.

Liuida si fuerit: vel liuor particularis:
Uel totalis erit: per totum liuida membrum.
Aut membri monstrat humorem mortificari.
Aut sursum lineus variis accommoda causis.

Paruus emittriteus medius morbusq caducus.
Aschlites sinochus vene ruptura catarrus.
Strangurie lapsus: matricis passio fluxus.
Coste: pulmonis vitium dolor articularis.
Consumptiua ptisis vis extinctiua caloris.
Sint tibi liuoris cause quas collige signis.

¶ Liuida si fuerit. ¶ Expositio. Supius auctor determinauit de nigro colore h determinauit de liuido qui est via ⁊ incobatio ad mortificationem ⁊ caloris naturalis extinctionē. Et ideo liuidus color non differt a nigro nisi ꝫm remissionem mortificationis. Unde snia illoꝝ duoꝝ versuū breuiter est hec. Liuidus color idest plumbeus: aut est ꝫm totā substantiā vrine: aut ꝫm ptem videlicet in superiori pte vrine. Si ꝫm totā substantiā vrine: tunc aut facit residentiā ⁊ tunc inferius inspissatur ⁊ superius subtiliatur ⁊ clarificat: tūc scias ꝙ talis vrina per totū liuida talem residentiā faciens significat humoꝝ mortificationem. Aut nullā facit residentiā: ⁊ tunc non solū significat mortificationem in humoribus esse infixā. sed in membris radicatā ⁊ hoc est qd intendit. ¶ Aut sursum liueus. Hic determinat de colore liuido apparente in superiori pte vrine dicens ꝙ quādocūq apparebit tibi vrina in colore liuida in supiori pte vrine: significat egritudines varias ⁊ diuersas vtputa paruū emittriteū ⁊ mediū ⁊ epilepsiam ⁊ alias sicut in commento declarat. ¶ Commentum. ¶ Liuida si fuerit.

Post nigrū colorem agit auctor de liuido colore qr significat preparationem ⁊ incobationem ⁊ inultimationem mortificationis ⁊ nō differt a nigro nisi in remissione maliciei. Liuidus aūt color in vrina alius est totalis qui totam occupat vrinam. Alius est particularis qui ptem superiorem tātū inficit. Totalis liuiditas aut significat mortificationem humoris ⁊ nō membri: Aut significat mortificationem humoris ⁊ membri: aut membri ⁊ non humoris. Si igit significat mortificationem humoris ⁊ nō membri: tunc vrina debet per residentiā inspissari ⁊ liuiditatem retinere: supius aūt clarificari ⁊ ab infectione humoris recedere. Si humoris ⁊ membri: nulla residentia vrine vel humoris potest aboleri. per qd significatur mortificationis vitium non tantum in humoribus esse fixum. Sed in membris esse radicatum: hiis cognitis littera plana est. Aut rursus liueus. ¶ Premisit auctor de totali liuiditate. Nunc de particulari subiungit. ¶ Variis accōmoda. Idest deputata ad varias ⁊ diuersas passiones ¶ Paruus emittriteus. Notandū est ꝙ pticularis liuiditas ex multis causis potest ꝓuenire: quia quādoq ex mortificatione propter caloris naturalis extinctum: sicut in emittriteis vel ex humorum perturbatione sicut est in fluxu ventris: ⁊ tunc vrina debet esse pauca: cum quibusdam humoribus ⁊ oblongis resolutionibus: cum quadā essentie impuritate: quod habet fieri quia terrestria ⁊ aquosa commiscentur sibi vnde liuidus color succedit. Quandoq vero fit liuidus color ex spiritualium passione sicut

in pleuresi. perhipleumonia: empimate et ptisi. Pacientibus namque membris spiritualibus membra nutritiua .s. stomachus et epar compaciunt eis. Transmittunt ergo spiritum et naturalem calorem ad iuuamentum eorum. Unde spiritu et naturali calore depauperata frigescunt. vnde ex debilitate caloris et impuritate secunde digestionis: cum transit eius superfluitas .s. vrina quandam contrahit liuiditatem. Uel aliter in pleuresi vel perhipleumonia multa est collectio materiei superflue spiritualia opprimentis: quandoque etiam naturalis calor insaniosam humiditatem transducere contendit: et aliquid puluerulentum et contagiosum de mala materia per venam deriuatur ad epar: et sanguinem inficit et spiritus corrumpit. Unde vrina cum infectione spirituum et sanguinis supius liuescit. Et si queratur quare liuescit potius supius quam inferius: Respondendum est sic .s. quod fumositates et vapores cum vrina emissi cum sint corpora aeria leuia superius habent motum: et vbi magis habitant ibi ostendunt suam infectionem. Fit quandoque liuiditas in epilempsia cum quadam plumbeitate in circulo que significat infectionem spiritualium ex passione animatorum membrorum in sinocho etiam liuescit vrina propter sanguinis corruptionem: sanguine enim corrupto multum inficiunt spiritus. Liuescit etiam in ascblite propter digestionis secunde corruptelam et humorum impuritatem in ruptura chilis vene et in omni effusione sanguinis liuet vrina propter humorum perturbationem: in stranguria et in catarro et in arthetica non est vrina ex per liuiditatis quod contingit ex spirituum infectione per loca pacientia transeuntium et ex humoribus quos contingit perturbari et corrumpi vrine sorciuntur maculam liuiditatis idest recipiunt. Et in passione matricis liuet propter eandem causam: precipue cum matrix fit lacuna et sentina omnium superfluitatum et hoc est quod dicit. ❡ Paruus emittriteus. ❡ Tres sunt species emittritei de quibus alias sufficienter dicetur. ❡ Morbus caducus. qui alio nomine appellatur epilepsia. ❡ Ascblites. idest tertia species idropisis et dicitur ab ascbi quod est vter quia in ea venter repcussus resonat in modum vtris semipleni. ❡ Sinocus. febris est continua de putrefacto sanguine intra venas. ❡ Uene ruptura. sicut chilis vel alterius vene. ❡ Catarrus. fluxus humorum a capite descendentium. ❡ Strangurie. cum fit opilatio vesice vel ex humore collecto vel ex apate. ❡ Matricis passio. vt si paciatur matrix ex inanitione vel ex aliqua precipitatione vel distensione secundum supiorem partem vel ex declinatione super latus dextrum vel sinistrum vel vertebrum. ❡ Fluxus .s. ventris. ❡ Coste. quantum ad pleuresim. ❡ Pulmonis. ex vitio pulmonis liuet vrina: tribus de causis .s. ex stillicidio reumatis. vnde circulus est reumaticus et granulosus et dolorem circa spiritualia patitur ex repletione: et tunc sentitur grauitas et pondus circa spiritualia et dolor partis sinistre. Patitur etiam ex compressione a stomacho vel a splene vel matrice vel epate. vnde aliquid extorquetur a spiritualibus ex sui compressione quod lapsum est ad gibbum epatis et inde per capillares venas ad vesicam et vrinam inficit. Et distinguitur talis liuiditas per tumorem membrorum compressorum

tumorem facientium. Ex vitio epatis liuet vrina tribus de causis ex reple
tione. ex opilatione et ex debilitate virtutis. Quando vero liuet ex reple-
tione tunc distinguitur quod vrina spissa est et pondus sentitur in dextro ipocun-
drio et dolor. Ex opilatione liuet vrina et tunc debet esse intensa: tamen me-
diocriter spissa. vnde vrina inopos tria significat vel opilationem epatis
vel maiorem vel minorem emittriteum. In ruptura vene debet esse hec causa
.s. distinctio circa epar. Ex debilitate liuet vrina: quando infrigidatur epar
et impuri humores et fumi generantur. vnde coloratur vrina: sicut in idro-
pico. Ex vitio intestinorum liuet quattuor modis: vel ex fluxu ventris vel ex
emoroidibus vel lumbricis vel ex illiaca passione vel colica. Quando est ex
fluxu ventris tunc fit tribus modis. s. ex nimia et continua humorum discursio
ne incolon ex quibus aliquid corrumpitur ex calore naturali. Et ipso quidem
corrupto incolon resudat et insidet in collum vesice et inficit vrinam. vnde liuet
quod distinguitur quia tunc vrina turbulenta est et intensa. Ex sanguine si ma-
gnus est fluxus. Ex emoroidibus manifestum est. Ex lumbricis qui contenti
sunt in intestinis et in voluti in flegmate quod est eorum materia cuius flegmatis
corruptio in vesicam redundat et inficit vrinam quod distinguitur ex remissa vri
na et spissa et albis et longis resolutionibus ex frigiditate condensante illas
vel ex colore lumbricorum. Et ex illiaca vel collica passione liuet vrina quod di-
stinguitur extorsione illarum partium. Ex vitio matricis liuet vrina tribus de cau-
sis: vel ex humoribus vel ex fluxu menstruorum vel ex retentione ipsorum.
Si ex humoribus tunc distingue quia vrina est. spissa et remissa et corpuscula
sunt liuentia in modum loture amidi per vrinam diffuse. Grauedo circa partes
illas sentitur. Ex fluxu menstruorum liuet vrina vt in emoroidibus. Ex re-
tentione etiam menstruorum ex quorum impuritate inficitur vrina. Ex vitio vesice
liuet vrina tripliciter: opilatione: excoriatione et ruptura. Si ex ruptura
manifeste distinguitur quoniam vrina spissa et pondus circa pectinem sentitur
Si ex opilatione vel calefactione vel ex humore vel a cancro vel ficu. Si
ex coriatione: surfura minguntur et quandoque mingitur sanguis. Ex vitio sint
thomathum liuet vt in arthetica propter stillicidium. Et in emittriteis ex dupli
citate materiei. Ex perturbatione humorum vt in continuis. Ex apante spiri-
tualium: vt in pleuresi et empimate liuescit. ex adustione. Nam aereis partibus
et subtilibus euolantibus remanent terrestres et grosse vnde liuet ex frigidi-
tate. ¶ Dolor articularis. idest passio. ¶ Consumptumptiua ptisis.
idest que fit ex vlcere pulmonis. ¶ Vis extinctiua caloris. idest mor
tificatio vt in medio emittriteo et in maiori. ¶ Liuoris cause quas. .s.
causas. ¶ Collige. idest perpende o tu medice signis scilicet specifican
tibus per collectionem aliarum circunstantiarum.

Specificatio per alias conditiones de liuido colore.

Paucula vis mieta liuens oleagina mortem.
Stranguriam monstrat liuida pauca frequens.
Liuida cum granis seiunctis atque minutis.

Constanter loquitur spirituale malum.
Liuiditas athomosa malum probat articulare.
Est quoq reumatici nuncia fida mali.
Vertebra si matrix compresserit aut diafragma.
Inficit vrine liuidus ora color.

¶ Expositio. ¶ Paucula. Supius dixit auctor q liuidus color apparens in supiori pte vrine habet significare supra varias: z diuersas causas: Hic specificat p alias conditiones adiunctas z bm hoc ponit regulas: quaz prima talis est. Quotienscunq videbis vrinam liuidam in colore cũ difficultate mictam paucam in q̄titate: z oleaginosam z vnccuosam potes tũc mortem proculdubio indicare. Et nota q liuiditas prouenit: vt dictum est: ratione mortificationis: cũ difficultate autem micta prouenit ratione desiccationis meatuũ z viaz. Pauca rõne ɔsumptionis mẽbroz. vnctuosa ratione liquefactionis pinguedinis. Talis ḡ vrina significat mortẽ. ¶ Strãguriã. Alia regula talis vrina liuida pauca z frequenter micta significat stranguriã: rationes declarant in cõmento. ¶ Liuida cũ granis. Alia regula. Vrina liuida apparens cũ granis minutis z sepatis frequenter significat in membris spũalibus passionem. ¶ Liuiditas. Alia regula. Vrina liuida cũ resolutionibus athomosis significat in articulis passionẽ. ¶ Est quoq. Dicit q hec eadem vrina cũ resolutionibus athomosis significat fideliter fluxũ humoz ex reumate. ¶ Vertebra. Alia regula. Vrina liuida in supficie vrine significat compressionem matricis sup alterum vertebroz: aut compressionem diafragmatis: z hoc est qđ dicit de liuido colore. ¶ Cõmentũ. ¶ Paucula hic ponunt specificationes predictaz causaz quomodo determinari habent ex alijs circunstantijs: Liuor nãq pticularis z vniuersalis non determinant passionem nisi collectione facta aliaz actionũ vel occasionũ. sed ex alijs adiũctis est magis veridicus ¶ Paucula. ex membroz consumptione qđ est signũ vehementie caloris membra cõsummentis z humoz materiã depascentis: vñ consumpta humiditate: z succositate pauca remanente: z redundante ad epar vrina nõ potest multiplicari. ¶ Vix micta. ex meatuũ desiccatione: z vrine indigentia. ¶ Liuens. ex mortificatione vicinante vel mediãte. ¶ Oleagina. idest vnctuosa ex pinguedinis eliquatione: talis inq vrina mortem significat: Hec supradicta vrina si liuida: cum paucitate z frequentia: significat stranguriã: Stranguria est guttatim vrine effusio ex opilatione colli vesice: vel eiusdem accutitate. Liuida est in stranguria: q2 spiritus trãseunt p locũ opilationis z ideo trahit infectionem liuoris ex corruptis humoribus. Pauca est propter emfrasim idest opilationem grossoz humoz z viscosoz: vnde nõ põt vesica sufficienter se exonerare in vna vice ex vrina. Defectũ autem q̄titatis supplet frequentia effusionis: z ideo pauca est: z frequenter micta. ¶ Cũ granis. idest in circulo manentibus: z in vrina residente pmanentibus: Nam si statim euanescerent tũc potius ex alia

cā fieret:q̄ꝫ ex cā reumatica. ¶ Minutis... .i. puis in q̄titate. ¶ Spirituale malū. .s. passionē spūaliū mēbroꝝ ꝛ toracis. ¶ Athomosa. .i. ex athomosis resolutionibus plena albis rotūdis:ꝛ minutis. Sed quare sunt albe rotūde ꝛ minute in capitulo de albis ꝛ minutis expedietur ꝛ exponetur. ¶ Articulare malū. idest articuloꝝ passionē. ¶ Vertebra. idest passiones matricis quādo magis solito declinat in altero vertebroꝝ. vnde fit cōpressio ex compressione vertebri. Et sic a matrice fit dolor ꝛ ex dolore ꝓuocatio reumatis sufflue materiei: ex quibus liuescit vrina. vn̄ si matris ex sui dissolutione sursum diafragma cōpresserit vrina liuescit etiā.

Sequit de colore albo cū tenui substātia.

Albo subtilis vrina iugata colori.
Splenem: idropem: crapulam: nefresim: freuesim: diabetem.
Artheticam: colerāqꝫ nigram: pedicon: scotomiam.
Epatis algorem: cum febris caumate mortem.
In sene vim fragilem vel defectum puerilem.
In lesis humeros: aut collum lippotomiam.
Quartanam febrem: declarāt ꝛ amphimerinam.
Matricis varias notat in muliere querelas.
Hec emoroidas: ꝛ condilomata signat.
Vt se indicij fallax non inferat error.
Talis cruda potest atqꝫ indigesta vocari.
Clarior alba crisi non precedente: profanam.
Continuo frenesim: frenesis mortale propinquat.

¶ Expositio. ¶ Albo subtilis. Supius determinauit auctor de coloribus vrine mortificationem ꝛ caloris adustionem significantibus: nunc ꝯsequenter ingredit de coloribus significātibus indigestionem. Et primo de albo colore cū tenui subā copulato ostendens de ipso colore albo quid habeat significare ponendo regulas ꝛ specificationes ex alijs ꝯditionib9: fm q̄ valde bene scribitur in cōmento. ¶ Cōmentum. ¶ Albo subtilis. ¶ Exequuto tractatu de coloribus significātibus mortificationem. Nūc exequitur de coloribus significātibus indigestionem: ꝛ primo de albo fm ꝯiugationem albi coloris ꝛ tenui subē. s. ex quibus causis color albus fiat: ꝛ q̄ṁo varietur fm diuersitates subiectoꝝ. Et quid sit causa tenuitatis ad p̄sens p̄termittimus: ne dū introducentes lectoris tediosi siue litigiosi primicias offendamus. In hoc aūt capitulo distinguunt signa albe ꝛ tenuis vrine: quaꝝ significationes ꝛ specificationes ex circūstancijs debemus ꝑpendere. ¶ Vrina subtilis idest tenuis in substātia. ¶ Iugata. .i. copulata significat. ¶ Splenē. .i. spleneticā passionē. Splen enim nomen est membri ꝛ passionis: In splenetica passione vrina alba est: ꝛ subtilis. i. tenuis cū quadā radiositate multitudo eueniens ex hijs tenuis iuuat. Et

tenuis cū quadā radioſitate multitudo eueniens ex hiis tenuis iuuat. Et
apud Theophilum. Urina alba ⁊ tenuis ⁊ multa amphimerinā deficien-
tem ſignificat. ¶ Querelas matricis. Ideſt paſſiones ex quibus mu-
lieres ꝯqueruntur: eas maxime que fiunt ex retentione menſtruoꝝ ſpālit
ſi apparent cū ſquamis ⁊ nigris reſolutionibus qđ ſignificat retentionem
mlīci humoris ſcilicet ſanguinis qui niger eſt ⁊ terreſtris. ¶ Emoroides
⁊ ꝯdilomata. ideſt morbū exiſtentem in anno vel apoſtemata in anno vel
circa annū parua. Emoroides ſunt nomen paſſionis ⁊ membri. Quedam
enim vene emoroide dicunt: que a chili vena exorte ad pudendū circulum
terminant: que vene quādoqꝫ tumeſcunt ⁊ diſtendunt ex multo ſanguine
in eis aggregato: ⁊ quādoqꝫ rūpunt: ita ꝙ ab eis fluit ſanguis per inconti
nentiā: ⁊ talis fluxus dicit fluxus emoroidaꝝ. Alba ⁊ tenuis vrina. ſi atho
moſe ⁊ puluerce reſolutiones in fundo appareant. ſignificat emoroidas ⁊
ſimiliter attricas ⁊ ꝯdilomata. ¶ Ut ſe iudicii. Hic aſſignatur genera-
lis ſignificatio albe ⁊ tenuis vrine. Si enim fallaciā iudicii incurere non
velis: per talem vrinā ſignificare debes indigeſtionem ⁊ debilitatem natu
ralis caloris ⁊ accidentia que ex indigeſtione emergi ꝯſueuerunt: ſicut vē
toſitatis interclusionem: ⁊ ipocundrioꝝ tenſionem: ventris ⁊ laterū infla-
tionem: grauitatem crurū ⁊ coxaꝝ ⁊ pigriciā totius corporis tā ad ſenſum
qꝫ ad motū voluntariū. grauedinem ⁊ malā diſpoſitionem capitis ⁊ preci-
pue ſiniſtre partis. Interclusio ventoſitatis fit quia cū calor debilis ſit: re
ſoluit humores ⁊ reſolutos non ꝯſummit. vnde ventoſitas intercluſa tur-
bulenta generatur que pulſans ipocundria ⁊ in ipſis attracta rōne vacui-
tatis ipſa diſtendit: ⁊ ex inde fit inflatio ventris: ⁊ lateꝝ ⁊ coxaꝝ grauitas
adeſt: quia ſpiritus ex quaꝝ motu leuitas membroꝝ efficit ex fumoſa ne-
buloſitate a crudis humoribus reſoluta: torpidi ⁊ obtuſiores effecti in ſuis
motibus impediunt: vel ſupfluitates que ex defectu naturalis caloris in
nutritiuis generant vel motu ſue grauitatis inferius difluentes muſcu-
los coxaꝝ ⁊ tibiaꝝ aggrauant: ⁊ in eis quaſi ſarcina quedā ſentit. Fumoſi
tatibus etiā ad ſenſuū inſtrumenta reſpirantibus: caloris naturalis actio
negociat circa locū: in quo cōmune materia paſſionis. vnde locus ſecunde
digeſtionis crudificat: ⁊ vrina dealbat. Eſt aūt tenuis quia lumbis ⁊ reni-
bus cōpreſſis ⁊ coartactis vrina ſubtilior eliquatur a calore: ⁊ a ſubſtantia
ſpoliat: ⁊ ideo tenuis ⁊ alba occurrit. ¶ Freneſim. Sic ſpecificat: ſi in
febre accuta: p̄cedente vrina rubea vel ſubrubicūda: non p̄cedente aliquo
ſigno digeſtionis vel decoctionis materiei: non facta aliq̄ determinatione
cretica: vel ꝑ ſudorem vel ꝑ fluxū ſanguinis de naribus: vel ꝑ ventris ſo-
lutionē: vel ꝑ qꝫcūqꝫ aliā creticā determinationē: ſi poſtea appareat alba ⁊
tenuis ſignificat raptū materie ad ſupiora: que actione caloris leuigata ad
pāniculū cerebri primū exalat: vel aſcēdit. Fit igit alba: qꝛ nutritiua mēbra
⁊ ſpūalia: aīatis mēbris tāqꝫ nobilioribus cōpacientia: ad iuuamentū eoꝝ
ſpiritū ⁊ naturalem calorem delegant: vnde ſpiritu ⁊ calore depauperata
frigeſcūt. Et ideo calore abſente: vrina diſcolorata in eis apparet. qꝛ mate

ria que p sui presentiã solebat vrinã colorare. rapta superius p sui absen-tiã: contrariã facit dispositionem. Et notandũ q si ex fluxu sanguinis sup-ueniente per nares aut multo sudore in capite facto frenesis quieuerit. Et vrina tenuis ꝛ alba permanserit: significat mortem. Unde Theophi. i ca-pitulo de alba ꝛ tenui vrina: postea subiungit. Si vero vrina talis fuerit ꝛ febris pmanserit: eger ita dispositus moritur. ¶ Diabetem. .s. signifi-cat alba ꝛ tenuis vrina specifice. Si multa sit in quãtitate ꝛ frequenter mi-cta: ꝛ cũ carneis resolutionibus. Alba est: qꝛ aquositas secũde digestionis continue incessanter ab epate p venas capillares ꝛ a renibus sugit. p dis-stenpantiã caloris ꝛ siccitatis: vnde uiget in eis virtus attractiua ꝛ deside-rat refocillari ex attracta humiditate. Urina ergo non põt tantum morari in epate per continuũ transitũ: quousq plenariũ recipiat calorẽ. Sed cru-da ꝛ in digesta deriuat ad renes. In renibus autem nõ habet colorari vri-na: precipue cũ ibi morã non faciat: vel paruã in eis morã faciat. Sed per poros euritides qui ex calore rarefacti sunt ꝛ relaxati statim resudat in ve-sicam: ꝛ ideo sepe ꝛ in multa quãtitate mingit. Est aũt diabetes inmodera-ta vrine effusio ex distempantia renũ in calliditate vel frigiditate. Fit autẽ ex i moderato coitu vel cursu vel labore vl' saltu. Hec vrina repleta est car-neis resolutionibus albis ꝛ oblongis: quia substantia renũ ex vehementia caloris dissoluitur. ¶ Arteticã. Scilicet significat alba ꝛ tenuis vrina specifice cum athomosis resolutionibus albis rotundis ꝛ minutis causas singulorum in capitulo de contentis assignabimus. Sed quare fit vrina di-scolorata in artetica queri potest. Et respondemus q materia vrine nõ est contenta in epate sed circa extrema vbi est causa passionis. Si querat ite-rum. quomodo resolutiones ille admisceantur vrine cũ materia sit conten-ta in pede. Respondetur q hec est causa quia virtus expulsiua vnius mẽ-bri est attractiua alioꝝ per continuos meatus: scilicet expellendo adiuuat alia membra in attrahendo. Et sic ex virtute illius membri expulsiua: ꝛ ex virtute attractiua alioꝝ membroꝝ per continuos meatus resolutiones il-le reuertuntur ad vias vrinales ꝛ vrine admiscentur. Fit etiã artetica ex distilatione reumatice materie a cerebro ad partes iferiores ꝛ maxime ad istas q̃ mobiliores sunt ꝛ nodosiores: in quibus ratione mobilitatis: ꝛ no-dositatis fortior est virtus attractiua. ¶ Colerãq nigrã. Idest melan-coliam tenuis ꝛ vrina alba significat excessum melancolie aliis conditioni-bus circunscriptis. Alba est ex frigiditate melancolie: quoniam frigidita-tis est dealbare. Tenuis est ex siccitate quoniam siccitatis est attenuare. Nota q melancolia dupliciter disponit vrinam. s. scd̃m sui qualitatem ꝛ se-cundũ hoc reddit eam albam ꝛ tenuem glaucã: vel albam ex frigiditate: te-nuem ex siccitate. secundũ substantiam disponit etiam vrinam ꝛ tunc red-dit eam nigrã ꝛ spissam ex sui commixtione sicut fit in solutione quartane. ¶ Pediton. Idest epilepsiam significat alba ꝛ tenuis specifice cũ qua-dam plumbeitate ꝛ obscuritate substantie: que habet fieri propter compas-sionem animatorum membrorum. Discolorata est in epilepsia quia na-

tura compatiente membris animatis ⁊ non intenta circa epar: digestio cru
dificatur: ⁊ vrina dealbatur. ¶ Scotomiam. Idest tenebrositatem ocu
lorum vertiginem significat alba ⁊ tenuis vrina: vel glauca: ⁊ maxime si
multum sit limpida ⁊ clara cum quadam viriditate ⁊ luciditate. ¶ Scoto
mia nã[que] potius fit ex humore melancolico ex quo resoluto grossa fumosi-
tas ⁊ nigra ascendens cerebrum inficit: ⁊ spiritum visibilem obscurat. Est
autem alba propter multam frigiditatem: clara est ⁊ limpida propter ni-
miam siccitatem. ¶ Epatis algorem. Idest distemperantiam epatis
in frigiditate. Unde impedit digestionem propter frigiditatem epatis
aquosi ⁊ crudi generantur humores. Unde vrina albificatur. ¶ Cum fe
bris caumate. Idest i febre acuta causonica ⁊ augmastica significat mor-
tem alba ⁊ tenuis vrina. Sed distinguitur si talis appareat: aut in princi-
pio: aut in augmento: aut in statu: aut in declinatione. Si ergo in princi-
pio talis appareat significat cruditatem materiei: ⁊ debilitatem caloris
naturalis: ⁊ prolixitatem morbi. Unde ex tanta morbi prolixitate: natu-
ra afflicta ⁊ debilitata infirmus subcumberet. ⁊ inde timendum est de in-
firmi defectu ⁊ hoc precipue si adsunt alia mala signa. Sed forti existen-
te natura ⁊ aliis bonis signis concurrentibus non significat mortem sed
salutem. ⁊ terminationem futuram per apostema factum sub diafragmate.
Si talis vrina appareat in augmento vel in statu precedente rubicunda:
duo potest significare. Aut significat frenesim. Aut extinctionem caloris
naturalis propter consumptionem naturalis humiditatis: que deficiente
sibi nutrimento anihilatur. Unde vrina discoloratur: ⁊ vtrun[que] signum
est mortale. Si in declinatione talis appareat. vrina precedente cretica de
terminatione signum est salutis ⁊ cetera similia. ¶ In sene vim fragi-
lem ⁊c. Idest defectum virtutis ex senectute ⁊ imbecilitate caloris natu
ralis significat vrina tenuis ⁊ alba. ¶ Vel defectum puerilem. Idest
defectum nutrimenti in membris. ¶ Lippotomiam. Idest sincopim si
gnificat alba ⁊ tenuis vrina. Et prouenit ex grossa fumositate resoluta a
crudo humore ⁊ melancolico qui respirans intus ad spirituales meatus
comprimit ⁊ suffocat spiritum vitalem in corde: qui oppressus caloris be-
neficium non potest impendere: ⁊ conferre partibus extremis: ex quo
non ascendente ad cerebrum cum non temperetur spiritus animalis ces-
sat sensus in corpore: et motus voluntarius: ⁊ corpus animalis quasi mor-
tuum iacet. hoc autem precipue significat alba ⁊ tenuis vrina. ¶ In lesis
humeros aut collum. Idest incipientibus habere dolorem circa collum
⁊ humeros non ab extrinseca causa: sed ab interiori: qui dolor subito sur-
geus tali existente vrina significat dispersionem ⁊ resolutionem grosse fu-
mositatis: vnde certum potest esse signum sincopis venture. ¶ Quar-
tanam febrem. Idest de naturali melancolia significat alba ⁊ tenuis vri-
na. Sed sequẽti die post accessionem debet esse pallida vel subpallida: ⁊ in
tertia die vel quarta debet esse alba vel glauca. quod in sequenti die ma-
gis appareat colorata: contingit quia materia melancolica cum pura sit

⁊ compacta ſuā ignitionem diu ſeruat vel inflāmantem. vnde in ſequenti die magis apparet colloꝛationis effectus. In quartana vo nota ruffa vel ſubruffa ⁊ quādoqꝫ ſubrubꝛa occurrit. ¶ Amphimerinā. Ideſt ſolutionem febꝛis cottidiane de flegmate vitreo ſignificat alba ⁊ tenuis vꝛina: ſpecifice pꝛecedente pauca: ⁊ in fundo globoſa. Si poſtea effundatur in multa quātitate: ⁊ poſtea tenuis in ſubſtātia ſignificat amphimerine ſolutionem. Flegma vitreū dum adhuc crudū eſſet ⁊ compactū reſiſtebat nature expellere volenti: ⁊ qꝛ nulla fiebat eius reſolutio pauca erat vꝛina. Sed flegmate digeſto: ⁊ coloꝛe confoꝛtato fit eius reſolutio ⁊ per particulas minutas. Unde vꝛina multiplicatur ⁊ attenuatur. Et nota ꝙ omnis materia in ſui digeſtione inſpiſſat vꝛinā: pꝛeter flegma vitreū. Huius regule concoꝛdantia habetur apud Ipo. dicente in quarta particula amphoꝛiſmoꝝ. Quibuſcunqꝫ vꝛine albe ⁊ globoſe non ſine febꝛis ⁊ quadam virgulaꝝ poꝛrectione: ſicut quidā radioli eſſent in vꝛina. Urinā talem platearius dicebat virgulatam. Et ferrarius ſuperius feneſtratā. Alba eſt vꝛina ex vitio ſplenis: quia ex melancolica ſuperfluitate caloꝛe naturali debilitato crudificat digeſtio: ⁊ contrarie qualitatis fit intenſio ideſt frigiditatis vnde vꝛina dealbatur. Albedo enim filia eſt frigiditatis: vt dicit Gall. i tegni: tenuis eſt radioſa ex nimia ſiccitate mlie: ex qua ſubtilitatis ſpiritibus: ſuperius ſubtilioꝛ ⁊ tenuioꝛ fit vꝛina. Fit etiā tenuis ⁊ radioſa: quia melācolica ſuperfluitas ſplenis domiciliū deſcendens: cū ſuper exuberet compꝛimit ⁊ coarctat meatus vꝛinales quibus coarctatis vꝛina ſubtilioꝛ excollat. ¶ Idrodpē: ideſt leucofantiā ideſt ipoſarcā vel anaſarcā. In pꝛincipio paſſionis. Sed longo tempoꝛe talis apparens ſpleneticā paſſionem declarat. Spleneticā ſi ſit cū quadā liuiditate in parte ſuperiori: q̄ liuiditas ⁊ obſcuritas contingit ꝓpter impuritatem humoꝝ: naturalis enim caloꝛ debilis multū: nō pōt defedare ⁊ ſincerare ſanguinem. Ideo dixi in pꝛincipio qꝛ iueterata cauſa malicie: ⁊ materia in proceſſu tempoꝛis multiplicata: alba ⁊ ſpiſſa occurrit. ¶ Crapulā. Circunſcriptis aliis circunſtāciis multiplicata nāqꝫ ciboꝝ congerie ſuffocatur naturalis caloꝛ: vnde non poteſt cōualeſcere circa officium digeſtionis: vt videtur in lampade ex multa olei infuſione lumē opꝛimit ⁊ extinguit. Ex multa congerie lignoꝝ ignis debilis extinguit. Ex crapula etiā multa debet fieri vꝛina in quantitate multa. Nā ex multis cibis multa debet fieri redundatio ſuccoſitatis ad epar q̄ nālem caloꝛē repꝛimit. Et talis ſm̄ Theophilū ſignificat largū cibū ⁊ potū pꝛeceſiſſe: ⁊ maxime ſi nimiū fuerit ſubtilis ⁊ leuis: qꝛ cito penetrat. ¶ Nefreſim. Ideſt paſſionem renū ex calculo ibi confirmato. Et hꝰ ꝓcedente vꝛina ſpiſſa ⁊ alba cū quibuſdā ſediminibus arenoſis. Et ſi poſt talē vrinā apparentē appeāt tenuis ⁊ alba vꝛina nō facta purgatione mlici humoꝛis: vel vitrei flatis cū diureticis potionibus ſignificat nefreſim ex calculo in renibus ꝯfirmato. ⁊ talis peſſima eſt: qꝛ peioꝛ eſt calculus ꝯfirmatus q̄ꝫ ꝯfirmandus. Et hoc ꝯcoꝛdat Ipocra. libꝛo affo. dicenti vꝛine limpide ⁊ albe omnes male ſunt maxime ſi in freneticis apparent. Alba eſt vꝛina in freneſi: quia totaliter

aggrauatis organis ꝛ spiritibus:sensus ꝛ motus voluntarius impeditur. Et ipse fumositates ad cerebrũ respirantes cũ sint grosse ꝛ impetuose fit distensio miringarum. Et ex distensione fit solutio ꝯtinuitatis ex qua sequitur dolor capitis:ꝛ maxime in sinistra pte cũ ibi sit sedes m̄lie ratione conformitatis. Et nota ꝙ tales vrine apparent in mẽstruosis ꝛ in emoroides habentibus. Sed tunc apparent parue ꝛ nigre resolutiones in fundo cũ discoloratione ꝛ macilentia totius corporis.

De glauco colore.

Spissi suscipiens comercia nulla liquoris.
Est in iudicio glaucus color emulus albo.
At minus offendit natiui iura coloris.
Si fuerit tenuis mediocriter:aut mediocris.
Glauca vel alba:notat excessum flegmatis acris.
Glauca melancolice craseos est conscia testis.

¶ Expositio. ¶ Spissi. Postq̄ determinatũ est de colore albo. In ista pte determinat de colore glauco. Glaucus enim color est sicut cornu albũ lucidũ. Dicit ꝙ vrina in colore glauca que nũq̄ patitur cũ spissa substantia sociari habet simile iudiciũ cũ alba vrina ꝛ tenui:qꝛ quicquid significat vrina alba ꝛ tenuis:totũ significat vrina glauca. Sed cũ remissione ꝛ minori malicia. Et etiã vrina glauca non tantã debilitatem caloris naturalis ostendit vel significat. ¶ Si fuerit tenuis. Ponit talem regulam. Quotienscũq̄ videbis vrinã albã vel glaucã in colore cũ substãtia mediocriter tenui significat dominium flegmatis acetosi. ¶ Glauca. Dicit ꝙ vrina glauca significat hominem m̄lice cõplexionis ꝛ sanũ. ¶ Cõmentũ. ¶ Spissi. Post albũ colorẽ agit auctor de glauco qui ꝯuenientes habet significationes cũ albo colore. Nõ enim differũt nisi ſm intensionem ꝛ remissionẽ maliciei. Nã q̄cũq̄ significat albus color cũ tenui substantia eadem significat glaucus color sed cũ quadã remissione. ¶ Spissi liquoris. Idest spisse substãtie. ¶ Nulla comercia. Idest nullã ꝯiugationem Glaucus nãq̄ color cũ sit tãq̄ cornu lucidũ albũ est.incõiugabilis spissitudini. Spissitudo enim ei associata luciditatem aufert sine qua nõ posset esse glaucus color. ¶ Emulus albo. Idest ꝯsilis. ¶ At minus offendit. Idest minus significat impediri. ¶ Iura. Idest cursum ꝛ dñium. ¶ Natiui coloris. Idest naturalis. ¶ Si fuerit tenuis. Adhuc ꝓsequitur auctor iste de glauca vrina ꝛ ostendit ꝙ glauca vrina omnino vel mediocriter tenuis significat sanũ m̄licũ. Sed si recedat a tenuitate mediocriter significat excessum flegmatis accetosi ꝛc.

De colore lacteo.

Lactea subtenuis inacute caumate febris.

Litis in ingressu signis adiuncta sinistris.
Damnat ⁊ accusat pacientem crimine mortis.
Fallitur vrine sententia: si tibi certo.
Ordine concurrant: que sunt vitalia signa.
Mens: sopor: affectus: bona respiratio: virtus.
Lactea subtenuis cum largo fusa liquore.
Fine mali veniens deferuescente calore.
Soluit: ⁊ a morbi laqueis emancipat egrum.
In febre quam replicat tipicusq̃ interpellat error.
Lactea subtenuis dictat: ꝙ causa sit eius.
Frigida: pressuram longi factura laboris.
Lactea subtenuis febre declinante salutem.
Impetrat: ⁊ corpus releuat vitãq̃ refirmat.

¶ Expositio. ¶ Lactea subtenuis ⁊c. Supi9 determinatũ est de colore glauco cũ mediocrit̃ tenui sb̃e copulato. Hic determinat auctor de lacteo cũ tenui sb̃a. Ponit ḡ talẽ regulã p°. Urina lactea in colore mediocriter tenuis in sb̃a in principio egritudinis accute signis malis ꝯcurrentib9 sine dubio pacientẽ indicat moriturũ. Si v̾o signa bona ⁊ vitalia concurrant sicut bonus anhelitus fortitudo virtutis: bonus somnus: ⁊ bona memoria ⁊ siĺia: tũc non habet ista regula veritatẽ: imo significat egri liberatione. Est tñ sciendũ ꝙ talis vrina q̃tũ est de se nõ significat bonũ: Sed rõne alioꝝ signoꝝ bonoꝝ sibi ꝯiunctoꝝ. ¶ Lactea subtenuis cũ largo.
Hic ponit̃ alia regula de colore lacteo cũ sb̃a tenui mediocrit̃. Regula est ista. Urina lactea in colore: subtenuis in sb̃a. multa in q̃titate: in declinatione egritudinis apparens: significat solutionẽ egritudinis. ¶ In febre. Alia regula. s. 3ª. Urina in colore lacteo: subtenuis in sb̃a in febre interpollata significat materiã egritudinis frigidã: ⁊ pcõsequens longitudinẽ egritudinis. ¶ Lactea subtenuis febre. Quarta regula. Urina lactea in colore: subtenuis in sb̃a: in declinatione egritudinis significat liberationẽ ab egritudine ⁊ salutem. ¶ Cõmentũ. ¶ Lactea subtenuis.
Post capitulũ de glauco colore cũ tenui sb̃a: subiungit auctor aliud capitulũ de lacteo colore ſm ꝯiugationem tenuis sb̃e. Sed fortasse obiiceret̃ de verbis ⁊ sententiis ⁊ coꝝ repugnãtia. In isto libro dr̃ ⁊ q̃si pro regula ꝓponit̃ ꝙ lactea vel karopos nũq̃ tenuis reperitur. Sed h̃ lacteus color cũ tenui sb̃a ꝯiugat̃. vnde vr̃ dissonantia. R̃ndemus ꝙ nũq̃ lactea est tenuis de oĩmoda tenuitate: ⁊ de oĩmoda tenuitate intelligendũ est. Ad hoc nãq̃ vt sit lacteus color exigit̃ ꝙ sit ibi aliquãtula partiũ grossicies: ⁊ accumulatio. Et ideo lacteus color oĩmodꝫ subtilitati denegat copulari. Et hoc idem intelligit̃ de karopos. Et ꝓpter hoc dictũ est ꝙ lactea vel karopos tali modo nũq̃ reperit̃ tenuis in vltima subtilitate. Qꝫ v̾o h̃ dr̃ de ꝯiugatione lactei coloris cũ tenui sb̃a intelligendũ est: nõ de oĩ tenuitate: sed mediocrit̃ tenuitate accedente ad speciẽ spissitudinis: vnde auctor volẽs cui-

tare ꝑiculũ obiectionis nõ dixit simplicit tenuis:sed lactea subtenuis:sub
nãq; denotat remissionem a tenuitate. Si aũt apud Theophi. inueniat la
cteus color ꝯiũgi cũ tenui sb̃a:tunc tenuem substantiã intellige pro subte-
nui. De tali aũt colore cũ subtenui sb̃a talis doctrina proponit apud hunc
auctorẽ. Unde vrina lactea cũ subtenui sb̃a aut apparet in principio egri-
tudinis:aut in fine. Si in principio vel in fine aut apparet in principio vel
in fine febris accute vel interpollate vel alterius egritudinis ꝯsequente
de singulis. Si in principio febris accute appareat lactea ⁊ subtenuis ma
lis signis ꝯcurrentibus: sicut est alienatio desipientia:insomneitas:defe-
ctus appetitus:difficilis respiratio:virtus debilis mortẽ significat. Per
hoc enim ꝙ est lactea significat cruditas materiei ⁊ indigestio ⁊ locus scd̃e
digestiõis esse refrigeratus ex trãsmissione spirituũ:⁊ caloris ad cerebrũ:
⁊ est signũ frenesis future:vnde timendũ est de cerebri ꝯsumptione. Cere
brũ enim est membrũ delicatũ molle ⁊ tenerꝝ ⁊ cũ debilẽ hẽat calorẽ natu-
ralẽ:nõ multo calore indiget. Et ideo feruore caloris superuenienti ꝯsumit.
Cor vero est calidissimũ membrũ naturalit. vnde multo calore est assuetũ
⁊ quasi more fabri in ꝯtinuo calore versat. Inde est ꝙ impetũ feruoris ca-
loris aduenientis melius põt tollerare. Qꝛ aũt est tenuis ex compactione
humorꝝ est ⁊ cruditate. Et qꝛ materia iam rapta est ad cerebrũ epate refri
gerato iã nulla fit resolutio nec ꝑturbatio. vñ vrina nõ inspissat ⁊ ideo ma
lis signis ꝯcurrentibus si talis vrina appareat mortifera est. Sed si bona
occurrerint signa supradictis ꝯria:licet talis appareat significat liberatio
nem egritudinis:sed nõ est ꝗtũ est in se qꝛ ꝑ se suspecta est ⁊ infamis. Sed
qꝛ bona acciᵃ ei concomitant licet suspecta:signt ꝓlixitatem egritudinis.
Sed si in fine febris accute talis appareat ⁊ sit multa in ꝗtitate febrẽ decli
nantẽ indicat. ꝙ enim lactea est significat ꝙ naturalis calor iã recedit. ꝙ vᵒ
est tenuis hᵒ fit ex attenuatione ⁊ subtilitate partiũ materiei:ꝑ hᵒ aũt ꝙ est
multa significat plena ⁊ sufficiens purgatio. Si vᵒ in pnᵒ febris interpol-
late talis vrina appareat tũc crudũ ⁊ flegmaticũ humorẽ demõstrat. vnde
disponit vrina ꝫm frigiditatẽ ⁊ humiditatẽ:⁊ ꝫm caliditatẽ ⁊ siccitatẽ ⁊ ꝫm
frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ ⁊ ꝫm caliditatẽ ⁊ humiditatẽ humorꝝ. ꝙ aũt est tenuis:
hoc fit ex cõpactione ⁊ cõplexione materiei ⁊ difficultate resolutionis. Ta
lis ġ vrina ex oĩ cã egritudinẽ significat ⁊ lõgã afflictionẽ ostẽdit ⁊c. In fi-
ne ġ ĩterpollate febris si talis appareat ⁊ multa ex lacteo colore significat
calorẽ deferuescentem. Sed ex tenuitate significat materiei subtilitatẽ:ex
multitudine significat sufficientẽ purgationẽ:⁊ ita egri liberationẽ signifi-
cat. Sed si talis appareat sine febre dispositionẽ corpis ad idropisim por-
tendit. His diligent ꝯsideratis q̃ dicta sunt manifesta est lr̃a ⁊ sensus lr̃e.

De colore albo lacteo ⁊ karopos.

Albescens karopos vel lactea spissa figurat.
Idropisim:colicam:lapidem:capitisq; dolorem.

Flegmatis excessum: membrorum reumata: fluxum.
Talis apostaseos causam complexio soluit.

¶ Expositio. ¶ Albescens karopos. Hic determinat egidius de calore albo lacteo ⁊ karopos cū spissa substantia. Unde talis est regula. Alba nāq; urina in colore vel lactea vel karops: spissa in substantia significat idropisi: ⁊ alias significationes que secuntur in littera ⁊ tu specifica sicͭ scribitur in cōmento valde bene. ¶ Albescens karopos. Hic agit auctor de albo colore ⁊ lacteo vel karops cū spissa substantia. Alba nāq; urina remissior est q̃ lactea: vel karops. Et est hic color karops similis camelloꝝ velleribus idest flauus ⁊ hii colores omnes cū spissa substantia significant idropisim idest leucofantiā ex multo tempore precedente: cū quadā obscuritate: ⁊ perturbatione: ⁊ apposita manu liuida vel subcitrina apparet. Et talis urina leucofantiā confirmatā significat: ⁊ talem urinā precedit alba ⁊ tenuis cū quadā liuiditate ⁊ obscuritate. Et nota ꝙ talis urina que idropisim significat potius debet esse alba q̃ lactea vel karops propter maiorem cruditatem digestionis. Idropisis enim significat errorem virtutis digestiue in epate. Color vero karops vel lacteus non tantā cruditatem materie. Potest tamen lacteus color vel karops in leucofantia apparere. Sed albus color eam fidelius exprimit vt dictum est. Item urina alba lactea vel karopos cū spissa substantia ⁊ arenosa significat colicā: vel illiacā passionem ex crudo ⁊ viscoso flegmate aggregato in inferioribus intestinis. Unde expressione flegmatis fecis egressio denegatur. Ex ventositate innata tortio ⁊ angustia sentitur: vt videat pacienti quasi quoddā terrebellum eius intestina perforare: vt de se ipso refert Galī. in colica passione et illiaca: cū sepe videat alba ⁊ spissa: tamen de iure passionis ⁊ depositione vel dispositione materiei talis debet esse urina: que si ita est in itestinis: potius debet esse lactea vel karops: quia cū materia contenta sit in colon intestino vel ylion cū remota sit a viis urinalibus non sic potest imutare urinā: vt eā reddat albā. Redditur ergo minus discolorata. s. lactea. Item urina lactea vel alba ⁊ spissa lapidem significat. specifice si in fundo habeat sedimē arenosum. Talis ergo urina potius debet habere colorem lacteū quā albū: q2 licet pro flante debeat esse discolorata multū tamen propter ebullitionem. ⁊ decoctionem ipsius humoris. vt in lapidem conuertat: redditur minus discolorata: vt lactea ⁊ spissa constituat pro consumptione liquidaꝝ partiū. Petrificatio nāq; ex aliquo humore non potest effici sine aliqua decoctione. Ideoq; potius fit lactea q̃ alba. Et est notandū ꝙ generatio lapidis fit. 4. de causis. s. ex abundantia superfluitatū: ex viscositate eaꝝ ex angustia meatuū: ⁊ ex debilitate virtutis expulsiue. Cū enim hec omnia concurrant humor diutius morans in vesica actione caloris decoquitur: ⁊ liquidis omnibus partibus consumptis ⁊ terrestribus permanentibus fit durities: ⁊ petrificatio ⁊ arenaꝝ generatio q̃ simul coadunate ⁊ annexe lapidem efficiunt: qui si fuerit in renibus dolorem renū facit imoderatum: ex

distensione partiũ ⁊ solutione continuitatis. Adest etiã dormitatio pedis cũ ipso rene colligãtiã habentis: ⁊ infrigidatio contingit: q2 spiritus ꝓpter emfrasim calculi non pōt impendere beneficiũ sue calefactionis. Comprimuntur enim nerui: vnde aufert aditus spiritui animali: ⁊ ideo fit dormitatio pedũ ⁊ infrigidatio. Adest etiã dolor illiacus q2 cũ intestina cōprimunt ex calculo existente in renibus: ⁊ hoc ꝓpter eoꝝ colligãtiã: superfluitas prime digestionis retinet que cũ non possit emitti redundat ad ylion: ⁊ inflat: ⁊ torquet ipsum: ⁊ inde fit dolor illiacus. Et si lapis fuerit in vesica dolor est in pectore cũ pruritu ⁊ cũ difficultate mingendi ⁊ cũ ardore virge: quando vrina mingitur. ⁊ cōstipatio igitur ventris fit ex compressione longaonis. ¶ Capitisq; dolorem. Idest presentem vel futuꝝ significat vrina karopos vel lactea ⁊ spissa in substãtia. Si ergo vrina diu talis appareat significat dolorem presentem. Sed si de nouo apparere incipiat futuꝝ dolorem significat: hoc autem est in amphemeria cũ flegma diu fuerit ĩ corpore. Calor enim qui iam diu egit in ipsum resoluit eius partes in fumositatem turbidam: ⁊ vaporosam que petens cerebrũ infert dolorem. Sed si flegma nouiter incipiat dominari in corpore: calor agens in ipsum non dum in fumositatem sufficit resoluere. Sed diutius agendo resoluet ⁊ ideo futurus dolor significatur. Huiusmodi regule concordantiã habemus ab Ypo. in 4ª particula ampho. iuxta finem. Quibus in febribus vrine conturbate sunt velut subiugaliũ hiis capitis dolores aut adsunt aut aderit. ¶ Flegmatis excessum vrina ergo alba vel lactea ⁊ spissa per totũ cũ inequali ⁊ impura substantia flegma naturale abundare significat sine febre: Alba est propter frigiditatem flegmatis. Natura enim frigiditati est dealbare ⁊ q2 flegma album est ideo habet dealbificare. Spissa est propter humiditatem cuius est inspissare. Inequalitas substantie significat pturbationem fieri in corpore. Impuritas substantie significat defectũ naturalis coloris non valẽtis substantiã depurare. hoc ergo significat principaliter. ¶ Secũdo vero significat dolorem capitis ⁊ precipue grauedinem occipicii vbi est flegmatis sedes. vel significat indigestionem ⁊ significat lateꝝ inflationẽ: oris insipiditatem: saliuaꝝ abundantiã: sensus ebes: motus tardus fit: pigricia somnus: ⁊ dolor capitis ei cōcomitantur: q̄ omnia habent contingere ex resolutione grosse ⁊ crude materie: ex q̄ resolutione fumositas resoluta et a debili calore non cōsumpta ad diuersas partes corporis pegrinans illas partes aggrauat ⁊ molestat: petens enim cerebrũ ex distensione miringaꝝ cerebri dolorem facit: ⁊ ad ipocundria respirans inflationem inducit. Et ascendens per isofagũ ad linguã ⁊ circa eã inspissata insipiditatem facit: et saliue abundantiã. Et per neruos diffusa sensum ⁊ voluntariũ motũ impedit. huius regule concordantia habet apud Theophilũ in cap. de pingui ⁊ alba vrina. Dicit nãq; Theophilus talis cōplexio monstrat crudũ humorẽ plurimũ abundare in vasis idest in venis ⁊ driãs diuersi flegmatis attestari: vt est vitreũ falsum ⁊ sine q̄litate. ¶ Mẽbroꝝ reumata. Idest fluxũ humoꝝ ad aliq̄d membrũ corporis sicut in apostematica collectione de fri-

gidis humoribus effecta: pcipue si fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Scilicet reumatis significat lactea vel karopos et spissa: specifice si fuerit pauca et turbulenta cum resolutionibus oblongis vel rotundis: et precipue si fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Idest ventris solutionem significat karopos vel lactea et spissa: si fuerit pauca cum resolutionibus longis et rotundis. pauca est propter fluxum qz spiritus et humores emittuntur a corde: quia calor debilitatur in epate ergo pauci generantur in humores: et ideo pauca est vrina. hoc enim dicit Ypo. vrina nocturna multum micta paruū secessum significat et multus secessus paucā vrinam significat. Resolutiones fiunt a flegmate descendente per stomacū ad intestina. Turbulenta autem ex pmixtione humorꝝ. ¶ Talis commixtio. Idest talis coniunctio albi vel lactei coloris cum spissa substantia. ¶ Soluit. Idest solui significat. ¶ Apostaseos. Idest materiam apostematice collectionis ex purgatione materiei: que cruda est et flegmatica: vnde vrina discoloratur et inspissat. Et inde habemus concordantiam cū Ypo. in fine quarte particule inquit enim quibus spes est apostema ad articulos conuerti: exiēs ab apate vrina crassa et multa et alba facta velox in laboriosis febribus ꝛc. Item apud Theophilū vrina pinguis et alba multa veniens liberat egrū ab apate in articulis nato hiis qui dolebant liberat eos etiam qui in egritudine laboriosa erant: et qui diu fuerant in egritudine pinguiū humorum.

Ostendit quattuor esse regiones in vrina.

Sepe fit vrine distans substantia: dispar.
Vultus: vt a medio vel summo discrepet imum.
Summa superficies: mediana: vel infima spissa.
Summam: vel mediam. vel partem concutit vnam.
Et similis simili seruit regio regioni.
In reliquis est consimilis ratio generalis.

¶ Expositio. ¶ Sepe fit vrine. ¶ Hic ostendit auctor in vrina. 4. esse regiones: q̄. 4. humani corporis regionibus correspondent: vnde notandū est ꝙ vrine substantia multotiens disconuenit in seipsa: qz aliquando erit superius tenuis: inferius spissa: vel econuerso: et etiā color eius: qz in parte superiori erit alterius coloris ꝙ̄ in parte media vel ꝙ̄ in parte inferiori. Hic ergo notant. 4. esse regiones in vrina q̄ in humano corpore. 4. regionibus attestant. Circulus enim ipsius vrine attestat supra membrorꝝ animatorꝝ dispositionem. vtputa cerebri et miringarꝝ cerebri et triū cellularū.
Secunda regio vrine. s. pars q̄ est contigua circulo significat dispositionem membrorꝝ spiritualiū: et egritudines eorꝝ sicut dicet i cōmento. Tertia regio vrine attestat supra dispositionem membrorꝝ nutritiuorꝝ. s. epatis stomaci splenis et similiū. Quarta regio. s. fundus attestatur supra dispositionem membrorꝝ inferiorꝝ que regio si in se cōtineat sedimen arenosum:

humores significat conglobatos: et molestationem significat generatiuorum membrorum: et egritudines eorum sicut in comento valde bene dicit. ¶ Comentum. ¶ Sepe. fit vrine. etc. Notandumque. 4. sunt regiones humani corporis: et prima est animatorum membrorum: sicut cerebri et miringarum: et triu cellularum ipsius: et durat ista regio ab epiglotti superius. Epiglotum est membrum quod iacet supra tracheam arteriam. et dicitur ab epi quod est supra. et glautio quod est membrum: super euglosuma. i. isofagum. Secunda regio est spiritualium et continet cor et epar et tracheam arteriam et fistulas pulmonis: et durat ab epigloto inferius vsque ad diafragma. Tertia regio est nutritiuorum membrorum et comprehendit stomacum. splenem: epar et intestina et kistim fellis et durat a diafragmate vsque ad lumbos et renes. Quarta regio est generatiuorum membrorum qui comprehendit lumbos renes et vesicam et didimos et matricem et testiculos matricis et vuluam et duos testiculos et vrigam virilem: et omnia que continentur a renibus infra. 4. sunt regiones humani corporis quibus confirmantur. 4. regiones vrine. prima quarum est circulus: cui deseruit dispositio animatorum membrorum. secunda est corpus aereum vel superficies que est in superiori parte contigua circulo: et deseruit ei dispositio membrorum spiritualium: et spissa est: et magis turbulenta et attestatur male humiditati spiritualium membrorum: maxime si circulus fuerit granulosus: et significat disniam: et asma aut aliquam collectionem materiei superflue circa spiritualia. vnde adest angustia anhelandi: et strictura pectoris. et quia spiritualia membra sunt aerea emittunt aerem et inspirant. Tertia regio dicitur perforatiua quia perforatis membris attestatur idest stomaco epati et aliis nutritiuis que si nebulositatem in se habent vel spissitudinem: denunciat impedimentum nutritiuorum ex superfluis humoribus: sicut dolorem ventris et inflationem: rugitum et indigestionem: fastidium et cetera accidentia: que stomaci repletionem concomitantur. Quarta regio est fundus et in fine partis vrine que sedimen arenosum in se continet et humores conglobatos et significat molestationem generatiuorum: sicut nefresim: litiasim: stranguriam et renum et lumborum dolorem: et partium adiacentium grauedinem. ¶ Distans substantia. Idest dissona et inequalis quantum ad eandem vrinam: vt eadem in parte superiori appareat spissa: vel in medio vel in inferiori ceteris partibus in tenuitate permanentibus: vel econtra. Suprema regio significat molestari sicut singulis singula reddantur: similis regio vrine simili regioni corporis attestatur. In reliquis collectionibus vero generalis est vt si in parte superiori sit spissa vel in medio vel in inferiori suprema regio corporis medio vel infima molestari significat.

De pallido colore vel subpallido et subcitrino.

Pallida cum pingui vel subcitrina liquore.
Flegmatice monstrat periodica frigora febris.
¶ Pallida cum tenui: coleram declarat adustam.
¶ Pallida subtenuis ex acri flegmate: febrem.

Pallida cui ſpiſſum mediocriter aſſociatur.
Flegmatice craſeos interpres fida probatur.

¶ Expoſitio. ¶ Pallida cũ pingui. Poſt p̃cedentes colores p̃nter agit auctor h̃ de colore pallido:ſubpallido:⁊ ſubcitrino cũ ſpiſſa ſb̃a tenui vel mediocri. Regula eſt: Urina in colore pallida vel ſubpallida vel ſubcitrina in ſb̃a:per totũ ſpiſſa ſignificat febrem interpollatã:ex flegmate naturali.ſ.cottidiana. ¶ Pallida cũ tenui. Secũda regula eſt. Urina in colore pallida vel ſubpallida:in ſubſtãtia tenuis:ſignificat dominiũ colere aduſte:⁊ melancolie innaturaliſſime febre. ¶ Pallida ſubtenuis. Tertia regula. Urina in colore pallida vel ſubpallida tenuis mediocriter in ſubſtãtia.quottidianã ſignificat de flegmate accetoſo ⁊ indigeſto. ¶ Pallida cui ſpiſſum. Quarta regula: Urina in colore pallida vel ſubpallida:in ſubſtãtia mediocriter ſpiſſa flegmaticum ſanum ſignificat. ¶ Comentum. ¶ Pallida cum pingui. Poſt al.colorem lacteũ ⁊ glaucum ⁊ karopos ſubiungit capitulũ de pallido colore. Et etiã per pallidũ colorem cõprehendimus in ipſum pallidũ ⁊ ſubpallidum colorem ẜm coniugationem ſpiſſe ſubſtantie.⁊ tenuis:⁊ mediocriter tenuis:quos ſic debes colligere. Urina pallida vel ſubpallida vel ſuccitrina.pallori vicina:i ſubſtantia per totũ ſpiſſa:ſignificat cottidianã de flegmate naturali. ¶ Remiſſa eſt in calore propter flegmatis frigiditatem. Spiſſa vero ꝓpter humiditatem humoris flegmatici. ¶ Alia regula. Urina pallida vel ſubpallida in colore ⁊ in ſubſtãtia tenuis ſignificat dominiũ colere aduſte ⁊ melancolie inaturalis ſine febre. ¶ Alia regula. Urina pallida in colore ⁊ ſubpallida in ſubſtãtia mediocriter tenuis ſignificat cottidianã de flegmate accetoſo indigeſto:mediocri dico tendente ad digeſtionem. Omnis nãq materia in ſui digeſtione inſpiſſat vrinam preter flegma vitreũ quod ex ſua digeſtione eã attenuat. ¶ Periodica frigora. Ideſt circulares reuolutiones vel acceſſiones:quia a frigore proueniunt. ¶ Fegmate febrem. Ideſt cottidianã de flegmate naturali. ¶ Subtenuis. Ideſt remiſſa tenuitate vt notet diminutionẽ. ¶ Pallida cui ſpiſſum. Alia ponitur regula de pallido colore vel ſubpallido. Urina in colore pallida vel ſubpallida:in ſubſtantia mediocriter ſpiſſa ſanum flegmaticum ſignificat ⁊ cetera huiuſmodi.

De colore pallido ſequente albũ vel lacteũ vel glaucũ vel karopos.

Si male diſpoſito precedat corpore glauca.
Lactea:vel karopos:⁊ pallida poſt videatur.
Signo palloris vires natura reſumit.
Et redit ad proprium vis digeſtiua tenorem.
In febre continua leuta:ſubpallida clara.
Pondus apoſtaſeos in dextra parte futurum.

Indicat:affectu constante:vigore vigente.
Si fluor absentet ventris:aut viscera temptat.
Pallida spumosa pinguis liuens cinerosa.
Paucula:fit pestis ptisice non absona testis.
Si fluor accedit mors intrat vita recedit.
Crudor:⁊ emfrasis:fluxus:consumptio:paucam.
Indicat vrinam:ratio contraria multam.

¶ Expositio. ¶ Si male disposita ⁊c. Alia regula. precedente vrina alba in colore lactea glauca vel karopos:⁊ vrina pallida in colore subsequatur fortificationem caloris naturalis significat. Et ꝙ ipsa natura corporis resumit vires suas. ¶ In febre continua. Regula secūda. Urina pallida vel subpallida in colore:in substantia tenuis ⁊ clara in febre accuta apparens:cum bonis signis significat apostema futurum sub dyafrae in parte dextra. Si autem talis vrina appareat malis concurrentibus signis:mortis periculum minaretur. ¶ Si fluor absentet. Tertia regula. Urina pallida vel subpallida in colore:spumosa superius cum quadā liuiditate oleagina subcitrina:in quātitate pauca:solutione ventris circūscripta ptisim significat. Si vero tali vrina in ptisi existente superueniat fluxus mortale est ƀm Ipocratem quinto amphorismorū. A ptisi habito diaria superueniens mortale est. ¶ Crudor ⁊ emphrasis. In hoc loco assignat auctor quattuor causas paucitatis vrine: Et prima est cruditas materie. Secunda opilatio meatuum vt in stranguria. Tertia fluxus ventris. Quarta est ꝯsumptio substantialis humiditatis. Et cause istis contraria faciunt magnam vrine quātitatem. vt bona digeisto:meatuum apertio: Uentris constipatio:⁊ caliditas temporata non consummens substantialem humiditatem. Omnia enim ista faciunt ad multiplicationem vrine. ¶ Commentum. ¶ Si male. Alia regula de pallido colore que assignatur ƀm collationem pallide vrine ad glaucam vrinā Alba lactea vel karopos precedente. Sunt enim quedā iudicia simplicia quibus quādoqꝫ iudicatur de vrina absolute ƀm substantiam ⁊ colorem:non habendo respectum ad statum precedentem:vel ad considerationem aliarum circūstantiarum. Sunt etiam quedam iudicia electiua. quādo habetur respectus precedentis status:vel complexionis vel etatis:vel aliorum similium. Hic ponitur iudicium collationis:quia si corpore aliquo existente distemperato in frigiditate:vrina appareat lactea alba vel glauca: ⁊ post modicum tempus appareat pallida significat calorem naturalem resummere vires:vt fiat transitus de indigestione ad principiū digestionis. Et de frigiditate ad ꝯfortationem caloris naturalis. Naturalis enim calor resummit vires suas vel videtur resummere vires:vel significatur resummere eas. ¶ In febre continua. In hoc capitulo:alia ratio vel regula assignaẗ de pallido vel subpallido colore:quare sic collige. Urina pallida vel subpallida ī colore:ī substātia tenuis:⁊ clara:in febre accuta

de flegmate vitreo aliis bonis signis concurrentibus significat apostema futurum sub dyafragmate. Qꝛ vrina sit pallida: contingit propter frigiditatem materiei. Qꝛ autem sit tenuis ⁊ clara: contingit propter compactionem ⁊ cruditatem materie: ex quibus morbus prolixatur. Natura igitur prolixitate morbi aggrauata ⁊ stimulata non potest conuenientem ⁊ absolutam crisim eligere: vt purget materiam per fluxum sanguinis a naribus: vel per sudorem vel per fluxum ventris: vel per quãcunq̃ aliam purgationem competentem: facit ergo quod potest tãq̃ fatigata. Sed si debilis esset natura: nec adsint aliqua bona signa nuncia: vt si alba appareat: vel virtus esset debilis: tunc mortem minaretur. Sed quãdo sunt signa boni nũcia: sicut bonus appetitus: ⁊ robur virtutis: ⁊ fortitudo mentis: ⁊ respiratio facilis: presumendum est ꝙ in tali casu per talem vrinam quod debeat fieri determinatio per apostema sub dyafrae. Natura nãq̃ licet sit fatigata: ⁊ materia sit cruda inquantum potest ad se. ⁊c. ¶ Deliberandum nititur. Transmittit ergo materiam de nobilioribus membris ad minus nobilia: de principalibus ad minus principalia scilicet ad dextrum ipocundrium: ⁊ ad idem precipue quia propter presentiam epatis quod est membrum calidum ⁊ propter loci vacuitatem viget ibi virtus attractiua. ¶ Pondus apostaseos. Idest apostematicam collectionẽ de graui ⁊ ponderoso humore. ¶ In dextera pte. Idest in dextro ipocundrio sub dyafrae. Hec regula elicita est ab Ipocrate in pronosticis circa finem partis prime. Ubi dicit: accuta existente passione collectio si fuerit in ipocundriis ⁊c. ¶ Affectu constante. Idest bono appetitu cum aliis bonis signis. ¶ Constante vigore. Idest vigoroso permanente. ¶ Si liuor absentet. ⁊ ¶ Alia regula datur de pallido colore: per quem significatur ptisis. Regula sic colligenda est. Urina pallida vel subpallida in colore spumosa superius cum quadã liuiditate oleaginea: subcitrina: in quantitate pauca: solutione circũscripta: ptisim declarat. Qꝛ si in ptisi tali existente vrina: superueniat fluxus ventris: mortale est iuxta amphorismum Ipocratis qui ait in quinta particula amphorismorum scilicet principium prope a ptisi habito diaria superueniens mortale est. ¶ Absentet. Quia talis fluxus ventris ex humorũ perturbatione ⁊ pauca humiditate redũdante ad epar posset apparere: ⁊ ideo excludimus fluxum vẽtris ad certitudinem specificationis. ¶ Pallida. Naturali calore debilitato circa nutritiua: que spiritualibus compatiunt. ¶ Spumosa. Ex cõpressione: vel cõpassione pulmonis: in quo triplex est causa spumositatis. s. impetus motionis p̃sentia sine violentia ebulitionis: p̃sentia ventositatis. ¶ Pinguis. Idest oleagine ⁊ magis in principio ex pinguedinis resolutione. ¶ Liuens. Ex infectione spirituũ ⁊ pulueru lenta ⁊ spumosa materia q̃ per venã ꝯcauã redundans ad epar sanguinẽ inficit. ⁊ spiritũ ⁊ sanguinem corrũpit. ¶ Cinerosa. Ex ptibus pulmonis resoluta: puluis enim est subcineri coloris. ¶ Paucula. Ex ꝯsumptione humorum. ¶ Pestis prisce. Idest pestis que corpus depascit.

¶ Fluor. Idest fluxus vētris. ¶ Mors intrat. Idest multiplicata ↄsumptione. ¶ Crudor. In p̄dictis capl'is frequent' fuit posita doctrina de paucitate vrine. ⁊ ideo in h' caplo causas paucitatis vrine auctor assignat que sunt quattuor. Prima causa. s. cruditas materie: vt in principio amphimerine. Scđa causa. ¶ Emfrasis. Idest opilatio meatuū: vt in strāguria litteriasis. Tertia cā est fluxus ventris: vt in disinteria in qua egestio multiplicat': ⁊ vrina paucificat'. Quarta cā est ↄsumptio membroꝝ. vt in ptisi. Humiditas nāq; que expelli debet in multiplicatione vrine: a violentia caloris depascit' ⁊ anihilat': quod maxime est signū in febre accuta mortale. Ex ↄ̄triis signis vrina multiplicat'. s. ex digestione materiei: vt in solutione amphimerine. tūc enim vrina alba ⁊ tenuis ⁊ multa debet occurrere. Item ex emphrasi remota: vel vigore nature: ⁊ medicaminibus diureticis multiplicat'. Item ex ventris ↄstipatione virtute attractiua vigente in epate: vt in habentibus calidū epar ⁊ siccū multa est vrina: ⁊ etiam in diabeticis. Similiter propter multā attractionem succositatis ex crapula vel ex refectione copiosa multiplicat' vrina: ⁊ in potantibus diuretica: ⁊ ea cōmedentibus multiplicat' vrina. Item multiplicat' etiam vrina ex septem causis. ¶ Prima ex multiplicatione cibi: ⁊ negligentia exercitii. Secūda est multitudo humoꝝ non coctoꝝ: ex q̄bus multa resoluit' vrina. Tertia est sup̄fluitas cretica. Quarta est ↄsumptio totius corpis. Unde corporis humiditate eliq̄ta a corpe multiplicat' vrina: vt in ethica. Quinta est diabetes. Sexta est vsus diureticoꝝ. Septīa est paucitas egestionū: ⁊ aliaꝝ sup̄fluitatū. ¶ Pauca sit'r fit ex. 7. cauꝭ. Prīa est paucitas ciboꝝ ⁊ nimiū exercitiū. 2ᵃ opilatio meatuū. 3ᵃ: accum humoꝝ cū vrīa vñ vesica pūgit': ⁊ se exonerare nitit'. 4ᵃ est mortificatio vesice: ⁊ expulsionis defect⁹: vñ vesica nō v; ī attrahēdo neq; v; ī emittēdo. 5ᵃ est palepꝭ vesice: vt ī senib⁹ vel pinguib⁹ ⁊ flamaticis dispositis ad palepsim. Neruī enim a multa humiditate remolliti: nō p̄nt vrinā ↄtinere: donec colata sit. s; paulatim educit'. 6ᵃ est calor īmoderat⁹: īteri⁹ ī venis ↄsūmens humiditatē corpis vt ī accutis. 7ᵃ est multitudo egestionū: ⁊ aliaꝝ sup̄fluitatū: vt fluxus vētris ⁊ sudor nimius. ¶ Crudor. Idest cruditas materiei. ¶ Emphrasis. Idest opilatio. ¶ Flux⁹ vētris. Idest solutio ex consumptione mēbroꝝ vt in ptisicis ⁊ hoc est quod dicit auctor.

De colore citrino.

Est multis tenui citrina referta figuris.
Fmlegaticum iuuenem: vel quem niger afficit humor.
Condemnat triteo: duplici senis impedit annos.
Continua puerum: iuuenem cui fel dominatur.
Portendit sanum. proprio karactere signat.
Talem constituit quartana planetica febris.
Autumno potius: ⁊ subrumalibus horis.
Thoracis: splenis: epatis delicta fatetur.
Pectoris offensam: se iunctis obsita granis.

Splenem: si multis radiis virgata corruscant.
Siccum demonstrat epar cum largo fusa liquore.
In febre continua sub morbi lumine: talis.
Prolixando malum fert detrimenta vigoris.
In medio: frenesim monstrat: sub fine duelli.
Designat cretice firmari federa pacis.
Flegmatis ⁊ colere quem conficit vnio reddit.
Citrinam tenuem citri conterminus humor.
Plus tenuem crudus: tenuemq; minus resolutus.
Intensam cum febre magis sine febre remissam.

¶ Expositio. ¶ Est multis tenuis. Postq̃ determinatū est de colore palido: h agit auctor de colore citrino ⁊ subcitrino ſm copulationem cū tenui substantia: ⁊ mediocri. vnde vrina in colore citrina vel subcitrina cū tenui substantia vel mediocri multa potest significare. Et hoc ſm diuersitatem etatū: complexionū ⁊ sexuū diuersa ⁊ diuersa habet sig̃re. Unde vrina talis apparens in iuuene flagmatico vel mlīco simplicem significat tertianā. ¶ Duplici. Secunda rª eadem vrina apparens in sene tertianā duplicem significat. ¶ Continua puer. Tertia rª eadē vrina. s. citrina tenuis apparens in puero significat cōtinuā. puer intelligit̄ h vsq; ad. 14. annos. ¶ Iuuenē cui semel. Quarta rª predicta vrina in iuuene colerico apparente cū pura ⁊ equali substantia: potes sanū colericum iudicare. ¶ Talē constituit. Quinta rª eadem vrina apparente ⁊ p̄cedente: ⁊ p̄cipue ī tempore autūpnali vel hiemali ⁊ sup longo tempore quartanā erraticā iudicabis. vnde sciendū q̄ talis vrina apparet in die post accessionem: quia quāuis de mlīa naturali debeat apparere discolorata: tamen quia febrilis calliditas acensa fuit in materia: colorem recipit: ⁊ sic apparet citrina vel subcitrina. ¶ Toracis. Ista eadem vrina significat vitiū pectoris splenis ⁊ epatis: ⁊ sic distingue. Pectoris: quia vrina fit citrina cū tenui substantia. Sed magis tenuis in superiori regione: ⁊ maxime cū granis ⁊ ampullulis: apparente indicat super pectoris vitiū: ⁊ stricturā: ratio huius sufficienter traditur in cōmento. ¶ Splenis. Eadem etiā vrina citrina vel subcitrina in calore: tenuis in substantia: ⁊ multū clara: radiosa vel virgulata splenticā significat passionem. Ista etiam vrina potest significare emoroidā passionem. ¶ Sicut monstrat. Urina citrina ⁊ tenuis multa in quātitate cū macilentia corporis ac siccitate: ⁊ ventris cōstipatione: tunc epar distemperatū in siccitate indicabit: ratio huius vero sufficienter traditur in cōmento. ¶ In febre. Alia rª vrina eadem citrina ⁊ tenuis: apparens in febre cōtinua ⁊ acuta. Et hoc in principio: significat materie cruditatem: ⁊ sic morbi longitudinem. Et ideo timendū est merito: de virtute: ne deficiat. ¶ In medio. Talis etiā vrina si appareat in febre continua ⁊ accuta in medio. s. egritudinis ⁊ p̄cesserit vrina rubea: vel subrubea nec facta sit aliqua purgatio cretica supra frenesim ex raptu materie

supius ad cerebrū indicabis. Sed si facta fuerit aliq̄ purgaº cretica ꝛ talis appareat tūc supra alleuiationē infirmi ꝛ eius ꝯualescentia ab egritudine indicabis. ¶ Flātis ꝛ coleř. Reª vrina citrina cū tenui substātia colerā citrinā significat abūdare. Notandū est ꝙ colera citrina generaꝛ ex cōmixtione colere rubee ꝛ flātis naturalis. vñ ex albedine ipsius flātis rubedo colere remittitur ꝛ sic efficiꝛ coloꝛ citrinus: ꝛ ex spissitudine ipsius flātis colere tenuitas remittiꝛ: ꝛ sic generaꝛ colera citrina vt dictū est ꝛ ex admixtione istius colere citrine in vrina reddiꝛ minus coloꝛata ꝛ minus tenuis q̄ ex admixtione colere rubee naturalis. ¶ Plus tenuē. Ista colera citrina aut est digesta aut indigesta. Si digesta tūc reddit vrinā minus tenuē qꝛ sui digestione vrina aliqualiꝛ inspissaꝛ. Si v̄o illa colera citrina sint indigesta tūc reddit vrinā magis tenuē qꝛ ꝓpter sui indigestionem nō resoluiꝛ aliquis humoꝛ grossus cū vrina qui ipsam vrinā posset inspissare vel reddere magis spissam. ¶ Intensam. Si illa colera citrina accedanꝛ ꝛ iflāmenꝛ caliditate febꝛibili tūc ipsa vrina magis intendiꝛ i coloꝛe. Si vero sine febꝛe vrina remittitur. Et illa sufficiāt de illo coloꝛe citrino. ¶ Talem ꝯstituit. Nota ꝙ si vrina citrina apparuerit in auptūno q̄n bꝛūne cadūt talis pōt significare quartanā ꝛ hoc dico erraticā ꝛ dꝛ planetica qꝛ tenet modū quoꝛūdā planetaꝝ sicut martis mercurii iouis veneris ꝛ saturni. ¶ In febꝛe ꝯtinua. Nota ꝙ talis vrina. s. citrina ꝛ tenuis apparens in pꝛincipio ꝯtinue fe. significat lōgitudinē egritudinis q̄ terminabiꝛ ad moꝛtē. Si aūt appareat in meº siue in statu egritudinis significat raptū materiei ad frenesim faciendā. In fine aūt egritudinis apparēs bonā determinationē ipsius egritudinis significat. s. sanitatē. ¶ Cōmentū. ¶ Est multis tenuis. Post pallidū coloꝛem agit auctoꝛ de citrino vel subcitrino ꝯm ꝯiugationē eius cū tenui substātia ꝛ etiā cū mediocritate tenui. Urina citrina in coloꝛe tenuis in substātia per totū ad diuersa equiuocaꝛ ꝛ signa ꝑ diuersitatē cōplexionū sexuū ꝛ etatē aliud ꝛ aliud habet significare. Nā in iuuene flegmatico si talis appareat significat tertianam simplicē nō enim est accōmoda flegmatice cōplexioni cū in flegmatico sano debeat esse pallida vel subpallida cū pura ꝛ eq̄li substantia ꝛ mediocri. Qꝛ ergo appareat citrina ꝯ legē cōplexionis significat excessum caloꝛis ꝛ colericā accēsionē. Nā si flegma accēderet vt faceret febꝛē substantiā inspissaret ꝛ coloꝛē remitteret. Si mł'ia esset in ea q̄uis substātiam attenuaret coloꝛē tñ nō intenderet. Si v̄o esset in ea sanguis substātiā inspissaret ꝛ talis coloꝛ intensioꝛ esset. Sequiꝛ ḡ ꝙ talis vrina aliis circūstātiis circūscriptis in flegmatico coꝛpe ꝛ i melācolico significat tertianā simplicē. In sene aūt talis apparēs significat duplicē tertianā ꝛ maxime in flegmatico vel melācolico qꝛ tū ex etate tū ex cōpl'one magis distat ab eius natura. Et ideo distempantiā maioꝛē poꝛtēdit cū i sene flegmatico vel melācolico debeat esse alba vel lactea ꝑꝑ defectū nālis caloꝛis. Si v̄o in puero talis appeat vsq̄ ad. 14. annos febꝛem in eo significat ꝯtinuā: licet enim in pueris debet esse coloꝛata ꝛ spissa ex etate tñ qꝛ meatus sunt angusti non pñt sic humoꝛes

emitti quoꝝ admixtione cũ vrina fit coloratio ꝛ cuius inspissatio remanet ergo discolorata: q̄re paꝝ colerata in puero maius significat malũ ꝙ̃ multũ colorata in iuuene. Est etiã discolorata in pueris pp inordinatã dietã ciboꝝ ꝛ potuũ susceptionẽ ꝛ pp gulositatẽ. Itẽ vrina citrina ꝛ tenuis cum pura ꝛ eq̄li substantia sanũ significat colericũ. Eadẽ longo tpe ꝓcedente ꝛ maxime auptũno vel hyẽme designat erraticã vel q̄rtanã ꝛ talis apparet post diẽ accessionis. licet enim de melãcolia naturali debeat esse discolorata. Tamen ex febrili distẽperãtia accensa materia occurrit citrina vel subcitrina. Itẽ vrina citrina cũ tenui substãtia magis tenuis in supiori pte ꝛ ꝑcipue cũ ampullis ꝛ grauis significat vitiũ thoracis ꝛ pectoris stricturã ꝛ quãdã ꝑparationem ad ptisim. Phisicã seu theoricã sic collige. s. ꝙ sit tenuis cum tali colore non ex caliditate: qꝛ calor intensior esset si se distemperantia caliditatis ingereret. Non est tenuis ex frigiditate qꝛ intensio frigiditatis eã potius dealbaret humiditas non reddit eã tenuem quia potius inspissaret. Fit g̊ tenuis ex siccitate. vnde distempantia siccitatis insinuat in corpe: ꝛ maxime quia circa pectus ꝛ thoracẽ mẽbra sunt sicca ꝛ ossuosa: ꝛ ideo adueniente distempantia sibi maxͤ ledunt sicut ex ꝯriis iuuant. Qꝛ aũt sit magis tenuis supius inde maior desiccatio circa thoracẽ ostendit. ꝙ si ampulosa appareat ꝛ granulosa: thoracem ex angustia ꝛ siccitate magis affligi significat. Itẽ citrina vel subcitrina in colore: in substantia tenuis limpida multũ ꝛ clara. Si fuerit quasi virgulata ꝛ fenestrata spleneticam passionem significat. vnde illa virgulatio fit: supius dictũ est. Talis etiã vrina potest significare vitiũ ꝯdilomatũ: ꝛ emoroidaꝝ. Item vrina citrina ꝛ tenuis multa in q̃titate cum siti ꝛ macilentia corporis: ꝛ ꝯstipatione ventris significat distemperantiã epatis in siccitate. Epar nãq siccum multum attrahit de succositate ab intestinis: vnde vrina multiplicabitur. dolor adest in dextro ipocũdrio: ꝛ videt pacienti ꝙ quasi q̄dam flãma ad guttur suũ ascendat ex calido ꝛ fumo supius respirante. Item vrina citrina ꝛ tenuis in fe. accuta in principio apparens: significat cruditatem materiei: ex cruditate ꝓlixitatem morbi. Et ex prolixitate defectũ virtutis minatur. vnde timendũ est ne natura deficiat in via. Si vero in me° morbi ꝛ in statu talis vrina appareat ꝑcedente rubea vel subrubea non facta aliqua purgatione cretica frenesim significat ex raptu materiei ad cerebrum. Sed si precedente cretica determinatione vrina citrina ꝛ tenuis appareat tunc alleuiationem pacientis significat: ꝛ ꝯualescentiã infirmi. ꝛ declinationem morbi. Littera plana est. ¶ Figuris. Idest significationibus. ¶ Niger humor. Idest melancolia. ¶ Triteo. Idest tertiana simplici. ¶ Duplici. .s. tertiana. ¶ Impedit. Idest inuadit. ¶ Fel. Idest colerã. ¶ Karactere. Idest dispositione. ¶ Quartana. Idest de mlĩa naturali post diem accessionis. ¶ Planetica. Idest erratica. ¶ Autũpno ꝛc. In quibus frigidi humores impetum faciunt. ¶ Limine. Idest in principio in me° ꝛ in statu. ¶ Sub fine duelli. Idest crisi celebrata. ¶ Flegmatis ꝛ colere. Alia regula pro

ponitur de vrina citrina cum tenui substantia. s. quia talis vrina significat coleram abundare citrinam que generat ex comixtione rubee colere et flegmatis naturalis: frigiditate et humiditate flegmatis remittitur calor colere et siccitas. Spissitudine flatis remittitur colere tenuitas. Albedo flegmatis ruborem colere remittit: et ita fit colera citrina: ex qua redditur vrina minus colerata et tenuis quam ex colera rubea naturali. Sed colera citrina. Alia est digesta alia est indigesta. Ex colera citrina indigesta vrina redditur subcitrina: et multum tenuis. Et hoc ideo quia cum sui indigestione repugnat nature expellenti non emittitur aliquis grossus humor cum vrina: cuius admixtione vrina possit inspissari. Ex colera citrina digesta fit vrina subcitrina et mediocriter tenuis quia cum colera citrina digesta non repugnet expulsioni tunc aliquis grossus humor cū vrina emittitur vnde a tenuitate immittitur. Si vero accendat colera citrina cum distemperantia febrili: tunc vrinam reddit magis intensam in citrinitate. Sine febre vero reddit eam remissiorem. Colera vitelina disponit vrinam remissiorem quam colera citrina: et minus tenuem: quia fit ex commixtione vitrei flegmatis et colere rubee. Que vero accidentia sequantur ex colera citrina et vel vitelina ex aliis humoribus in libro nostro de sinthomatibus dicetur. ¶ Humor citri conterminus. Idest qui assimulatur malo citrino in colore. Unio flegmatis et colere. Idest commixtio. ¶ Conficit. Idest constituit talem humorem. ¶ Reddit. Scilicet vrinam citrinam in colore et tenuem in substantia. sed distingue: quia. ¶ Crudus idest quando est indigestus reddit eam plus tenuem: quia magis resistit expulsioni. ¶ Resolutus idest digestus reddit eā minus tenuem. quia idem resoluitur et purgatur cū vrina et cum febre: quia tunc materia incenditur sine febre: quia febrili accessione remota calor materie antecedēs lētescit.

De ruffo colore et subruffo.

In ruffum vergens puri color emulus auri.
Equalis: purus: medius: cui se liquor vnit.
Corpus eucratici validos denunciat actus.
In puero: iuuene: sene: flegmatico: muliere.
Ruffa manens tenuis notat hec incōmoda febris:
Continuam: triteum: duplicem. Sed tempore longo.
Epatis offensam: vel febrem quadriduanam.

¶ Expositio. ¶ In ruffum. Determinato de calore citrino et subcitrino: consequenter agit hic de colore ruffo: et subruffo. s. in silitudinē auri puri. Recta vrina ruffa vel subruffa in colore cū pura et eqli et mediocri substantia: corpus eucraticū significat idest in optimiate complexionis. et hoc habetur a Gall. in libro de crisi. In capitulo de vrina: ratio huius est: quia cū corpus eucraticum sit in temperamento vrina existens in temperato habet ipsi attestari quia color ruffus medius est inter colores significantes excessum in fri-

giditate ⁊ excessum in calliditate. Et etiā substantia vrine media est inter tenuitatem ⁊ spissitudinem. ⁊ ita significat tpamentū in siccitate ⁊ humiditate. Est ista est sententia tertiū prioꝝ versuū. ℂ In puero. Alia regula de ruffo colore cū substantia tenui: ⁊ habet tertia mēbra. ⁊ sunt ista: quotienscūq; videbis talē vrinā ruffam vel subruffā in colore: ⁊ tenuem in substantia in puero: iudica fe. continuā: in iuuene iudica simplicem tertianā: in sene ⁊ flegmatico ⁊ muliere iudica duplicem tertianā. ℂ Sed tpe longo.

Idest si talis vrina apparet longo tpe pcedente: nec adsit fe. calefactionem epatis iudicabis. Sed si sit febris tunc illa febris est quartana ⁊ maxime in autūpno ⁊ hyēme. ℂ Cōmentū. ℂ In ruffum ṽgens. Post citrinū colorem agit auctor de ruffo colore ⁊ subruffo ꝓm coniugationem tenuis substantie ⁊ spisse: vel mediocriter tenuis vel mediocriter spisse. Et primo ostendit q̄ sit vrina eucratici corpis: ⁊ eucratici coloris. vrina nāq; ruffa vel subruffa in colore puri ⁊ equali ⁊ mediocris in substantia: corpus eucraticū significat. Designat nāq; tempantiā humoꝝ ⁊ equalitatem. Et talis color fit ꝑpter tpantiā caliditatis ⁊ frigiditatis. ⁊ talis substantia fit pp tpantiā siccitatis ⁊ humiditatis. Uel aliter ex calidis humoribus vrina fit colorata: ex frigidis discolorata: ergo ex tpantia coꝝ ex equali cōuenientia nec colorata nec discolorata apparet: sed potius ruffa cū quadā rutilancia ⁊ claritate: tāq; auꝝ eurizon qui color equaliter distat ab extremis. Et sicut est medius ita ⁊ mediocritatem designat. Ex siccis humoribus vrina attenuatur. Et ex humidis inspissatur ergo ex equali cōuenienᵃ ⁊ cōcursu coꝝ fit vrina in substantia mediocris: vt magis vergat in tenuitatem q̄ȝ in spissitudinem. Equalitas subē nullā significat in corᵉ fieri pturbationem. Nā quibus vrine distātes sunt hiis humoꝝ i corpore fit pturbatio. Puritas subē quādo. s. non est obscura nec obumbrata nec feculenta significat naturalis caloris fortitudinem valentis humorem depurare. Qꝛ si ruffa sit in colore ⁊ mediocriter spissa cū pura ⁊ equali substātia sanū significat sanguineum ⁊ tpantiā humoꝝ significat. Sed inequalitatem humoꝝ qꝛ significat dominiū sanguinis. ℂ Color vrine vergens in ruffum. Idest expresse ruffus vlʼ emulus ruffedini. ℂ Puri auri. Idest similis puri auri idest eurizon. ⁊ dicitur eurizon ab eu qđ est bonū ⁊ rison qđ est auꝝ inde eurizon idest bonū auꝝ: qꝛ auro bone radicis assimilat̃: nō auro alezca vel aluea veniente qđ est pallidū. ℂ Cui. Idest colori ꝑdicto. ℂ Se vnit. Idest copulat ⁊ associat. ℂ Liquor. Idest substantia. ℂ Equali. .s. sine aliqua perturbatione ⁊ nō est distans ꝓm omnes sui partes. ℂ Purus Ab omni nebulositate. ℂ Medius. Idest mediocris inter extremitates. ℂ Talis inq̄. s. color. ℂ Denunciat. Idest exprimit. ℂ Ualidos actus. Idest perfectā opationem virtutū ex tpātia ⁊ equalitate humoꝝ corporis pcedente: nō cuiuslibet: sed eucratici bene tpati. ℂ In puero iuuene ⁊c. Alia ponit regula de ruffo colore cū tenui substantia quia in puero significat fe. continuā. significat in iuuene. Triteum. Tertianam simplicem. ℂ Sed in sene flegmatico ⁊ muliere significat duplicem ter-

tianam. ¶ Tempore longo. Precedente febre circunscripta significat offensam epatis .i. calefactionē. ¶ Febrē quatriduanā. Idest quartanā notā significat. si diu talis vrina supradicta appareat cū febre: et hoc. s. maxime habet veritatē in autūpno et in hyeme. Rōs vero horum accidentiū cā breuitatis ptrāsimus: qz in cap. de colore citrino de hiis sufficienter explanauimus. etc.

Alia regula de colore ruffo.

Principio cause dum sunt noua semina morbi.
Ruffa parum tenuis: cuius summam regionem.
Nubes rara tenet: motu generata caloris.
De salso tipicam succendit flegmate febrem.
Sed triteum morbo iam procedente figurat.
Spissa parum iam non triteum: magis inductiosam.
Indicat ex salso: vel dulci flegmate febrem.
Flegmatis at salsi mordax exuberat humor.
Et sine febre furens enormes excitat actus.
Extremas pungens feruoris acumine partes.
Si subruffa parum tenuis nec nubila fiat.
Et talem seruet constanti tempore formam.
Idropico talis portenditur exitialis.

¶ Expositio. ¶ Principio cause. Hic dat alia regula de colore ruffo cū substantia mediocriter tenui: et est. s. vrina ruffa in colore et mediocrit tenui in substantia in principio passionis nebulosa et vmbrosa ex motu caloris p resolutionem fumositatis significat febrem interpollatā de salso flegmate. Sed egritudine iam pcedente significat tertianā. vnde sciendum est q si a principio morbi vrina magis accedat ad spissitudinem q̄ ad subtilitatem: tunc sine dubio significat quottidianā solū interpollatā supra de flegmate salso vel dulci: de salso si accedat ad spissitudinem. De dulci si incipiat inspissari. Et ista est sententia. 7. versuum vsq ibi flegmatis at salsi. Alia regula. vrina ruffa in colore cū mediocri tenui substantia: nō superius obumbrata: cū impura et inequali substantia flegma salsum significat abundare sine febre. Debet tamen ista vrina in superiori parte esse magis spissa: vrina ista reddit i colore medio mediocri. s. subruffa qz p mediocri calore ipsius flegmatis salsi mediocris fit ebulicio: et sic mediocris color fit: non obūbrata qz non est ibi febris. inequalis est substantia: qz ex flegmate dz esse spissa et ex siccitate qz salsum debet esse tenuis: et sic ex vtraqz redditur inequalis . s. superius: et tenuis inferius. Et ideo notandū est q ex isto flegmate salso et mordicante et abundante attrahit ad extremitates. s. manus et pedes: et hō rōne mobilitatis istarum partiū. Unde vrina aliquotiens significat pruritū per totū corpus vniuersaliter: et aliquādo particulariter: si ergo per totam vrinā appareant resolutiones tunc per totū corpus vniuersaliter: scabies

iudicatur. Si vero in superiori parte vrine tunc in superioribus membris pruritus ⁊ scabies signi in media regione vrine: tunc iudiciū est nutritiuorum membroꝝ. Si vero appareant in infima regione tunc scabies ⁊ pruritus pedū tibiaꝝ ⁊ coxaꝝ significat. ¶ Si subruffa. si talis vrina subruffa i colore: paꝝ tenuis in substantia: sine nubulositate appareat per longū tps in idropico: tunc significat destructionem ⁊ mortem: sic dicetur in ꝯmento: ⁊ hoc ꝯducit ipocra. i pronosticis: dicit enim omnis nāqꝫ idrops ⁊c. ⁊ i theophilo. ¶ Commentū principio cause. Alia regula de ruffo colore cū substantia mediocriter tenui. ¶ Dum sunt noua semina morbi id in principio passionis dum passio adhuc est noua ⁊ tenera. ¶ Ruffa in colore. ¶ Parum tenuis. Idest a tenuitate remissa. ¶ Nubes rara. Idest nebulosa quadā vmbrositate motu caloris per resolutionem fumositatis generata. ¶ Tipicā. idest interpollatā. ¶ Triteū. idest tertianā. ¶ Morbo accedente. idest iam materia digesta. Sed si a principio appareat parum spissa. i. magis accedens ad spissitudinem qꝫ ad tenuitatem iam non significat nisi quottidianam: ⁊ sublata est equiuocatio tertiane. ¶ Inducio-sam. idest interpollatā de salso flāte si accedat ad spissitudinem. ¶ Vel dulci. Si inspissari incipiat. ¶ Flegmatis at salsi. Ponitur regula de ruffo colore cum mediocriter tenui substantia: quā sic collige. Vrina in colore subruffa: ⁊ in substantia mediocriter tenuis: ⁊ non superius obumbrata: cum impura ⁊ inequali substantia flegma salsum sine febre significat: abundare. Sed in superiori parte debet esse magis spissa: ⁊ ex equalitatibus flegmatis salsi vrina redditur in colore mediocris. s. subruffa: quia pro mediocri calore flegmatis mediocriter fit ebulitio: ⁊ pro mediocri ebulitione fit mediocris: ⁊ non est obumbrata: quia non est accensio febrilis caloris. inequalis est in substantia: quia ex flegmate debet inspissari: ⁊ ex siccitate attenuari ergo pro vtraqꝫ redditur inequalis substantia. s. superius: ⁊ inferius tenuis. Spissa est vrina superius: quia cū ipsa vrina effundit aliquid spiritus ⁊ fumositatis: ⁊ qđ leue est de natura petit superiora: qđ vo i vrina est subtile per spiritus ascendit ⁊ perforat ab illis: qđ vero superius est natat per vrinam impellitur ergo ad superficiem materia: ⁊ inspissatur vrina. itē ex mediocri calore illius flātis aliqua fit ebulitio: ⁊ per eā alique partes resoluuntur ex humore: q̄ leuigate ⁊ inspissate: petunt superficiem. ¶ Mordax idest mordicans membra ⁊ pungens ꝑpter colericā infectionem. ¶ Enormes actus. i. prruritū ⁊ scabiem. ¶ Extremas partes. sicut manus ⁊ pedes ⁊ crura. Ad istas enim partes rōe mobilitatis potius attrahuntur ⁊ pellunt superfluitates. Sed distinguc. quia quādoqꝫ vrina significat vniuersalem pruritū multū totius corporis quandoqꝫ particularem: vt in supremis partibus. vel in infimis vel in mediis. Si ergo appareant resolutiones in suprema parte vrine tunc superiorū partium significatur pruritus: si in media nutritiuoꝝ. Si inferius coxarum crurū ⁊ pedum. Si autem per totam vrinā appareant resolutiones. totius corporis scabies ⁊ pruritus indicantur. ¶ Subruffa. idest parum tenuis: quia si-

ne febre. ¶ Non nubila. idest non nubilosa. ¶ Constanti tempore. vt propter perseuerantiam malicia designetur. ¶ Idropico. idest leucofantico. ¶ Talis idest ruffa vel subruffa. ¶ Portenditur exicialis. idest funesta et perniciosa quia febrem significat accendi in humoribus facientibus idropisim: qui cum multi sit prius consummit subtilis humiditas calore febrili quam ipsi recipiant aliquam diminutionem. Omnis namque idrops in accuta egritudine malum vt dicit ipo. in pronosticis. Infestatur enim paciens fe. grauedine et dolore et triplex funiculus difficile rumpitur: et ideo exicialis idest mortalis est in idropico talis vrina: quia significat speciem idropisis incurabilem. s. ascblitem et tipanitem. Item habetur apud theophilum dicentem vrina ruffa in idropico mala: quemadmodum aquosa vtilis.

De ruffo colore cum substantia mediocriter spissa.

Ruffa parum pinguis: retinens vmbracula nubis.
Indicat accendi febrem. de flegmate dulci.
Infra subsistens: color: et substantia constet.
Flegmatis excessus dulcis sine febre notatur.
Ruffa parum pinguis: tenuis vel liuida constans.
Membra quibus fiunt spiramina: flegmate dulci.
Vel salso monstrat: certa ratione grauari.
In muliere magis portendit probra monete.
Si color est ruffus: pinguis substantia: febrem.
Signat continuam de flegmate vasa tenentem.
Si sit causa recens: et summum liuor obumbret.
Aut minor innuitur: aut pleuresis insinuatur.
Si vetus: ascblites magis: aut empima notatur.
Debile reumata membrum turbante querela.
Disponi poterit pinguis: ruffique coloris.
Si spumosa magis fiat: cinerisque coloris.
Emula: distincte liuens: subruffa remissa.
Ad loca pulmonis morbus lateris peregrinat:
Pinguis: ruffa: parum liueus: oleagina: crinis.
Obsita sit febris ethice ligata fidelis.

¶ Expositio. ¶ Ruffa parum. Postquam determinatum est de ruffo colore cum tenui substantia: et mediocriter tenui: hic datur regula de ruffo colore cum substantia mediocriter spissa. Regula est ista quandocunque videbis vrinam in colore ruffam: in substantia mediocriter spissam et superius obumbratam cum non pura et inequali substantia: iudica quottidianam de flate dulci. ¶ Infra subsistens. Si autem color remittat et sit subruffus et remaneat substantia mediocriter spissa: tunc significat abundantiam flatis dulcis sine febre.

¶ Ruffa pax ping. Alia reª quotienscūq; videbis vrinā ruffam in co
lore in substātia mediocrit tenuē: vel spissam: ⁊ sit in supiori pte liuida lōgo
tpe talis pseuerās: significat flegma dulce vel salsum in spūalibꝰ abūdare.
¶ In muliere. Si talis vrina appareat in muliere hic color significat
matricē ꝑgrauatā ex flāte salso vel dulci: qꝛ quidā meatus cōes sunt viis
vrinalibus ⁊ matrici. Et tūc apparēt in vrina q̄dā resolutiones: q̄nq; albe:
q̄nq; nigre squamose: ⁊ non distinguit liuiditas in vrina nisi cū manus ap-
positione. pp h̄ qꝛ ruffus color impedit ⁊ tūc cū in matrice materia est con-
tenta adest dolor in dextro ipocūdrio cum inflatione quadā ⁊ extensione.
¶ Si color est ruffus. Alia reª de ruffo colore cū substātia p totū spis-
sa: ⁊ est ista: q̄ncūq; videbis vrinā ruffam vel subruffam in colore: ⁊ in sub-
stantia p totū spissam: obūbratā ⁊ obscurā sine liuiditate: tunc iudica febrē
ꝯtinuā de flegmate naturali intra vasa putrefacto ⁊c. ¶ Si sit cā recens.
Alia reª quotienscūq; videbis vrinā ruffam in colore: in substātia p to-
tum spissam: liuidā supius manu opposita sine resolutionibus furfureis
tpe pauco ꝓcedentē: minorem emittriteū iudicabis. Est aūt minor emittri-
teus ſm qd̄ vult auctor sequens petri musandini auctoritatē ex colera pu
trefacta ex̄ vasa ex flāte intra. Ex colera vrina debet colorari ⁊ ex flegma
te discolorari pro eoꝝ mixtione cū vrina. Et ita ex vtroq; reducit ad me-
diū colorē. s. ruffum vel subruffum. Liuida est ista vrina supius pp humo
ris corruptionē. Et qꝛ humor corruptus est paucus ⁊ etiā ruffedo vrine
impedit nō apparet liuiditas nisi opposita. Hec sunt acciª q̄ ꝯcomitant. s.
frigiditas extremitatū ad horā vespertinā: vñ licet colera dñiū habeat a
tertia hora diei: tamen pp flegma putrefactū a motu ꝓpria retardata legē
ipsius flegmatis sequitur: ⁊ hoc scriptū est in cōmento. ¶ Aut pleuresis.
Alia reª. Urina ruffa in colore: in substantia p totū spissa: liuida supius
⁊ turbulenta: in recenti tpe significat pleuresim. Et est sciēdū ꝙ pleuresis
vt vult Gall'. in 2º de crisi. 4. sunt acciª sibi ꝓpria. Unum est dolor lateris
pungitiuus. secūdū est fe. ꝯtinua. tertiū est tussis indefficiens. q̄rtū est dif-
ficultas inspirādi. Que v̄o sit dr̄ia inter vrinā significantē minorē emittri
teum: ⁊ vrinā significantē pleuresim satis habet in cōmento. ¶ Si vetus
ascblites. Alia reª vrina ruffa ⁊ supius liuida longo tpe ꝓcedente signi
ficat idropisi ascblitē vel empima cū disnia. ¶ Debile. Urina ruffa in
colore in substātia spissa supius liuida ⁊ granulosa significat materiā reu-
maticā ad mēbra debilia descendētē ⁊ apostema facientē: puta sub axellis:
⁊ in inguinibus. ⁊ etiā in mēbris generatiuis: in quibus pp plurimā ner-
uositatem viget sensibilitas doloris: ⁊ omnis dolor exacuit reuma: vt vult
Gall'. ¶ Si spumosa. Alia reª. Urina subruffa in colore a media re-
gione supius. distincte liuens ⁊ q̄si subcinericia multū spissa vel spumosa
in pleuresi: ꝓcedente ruffa intensa significat ꝯuersionē pleuresis: in peri-
pheumonia. Fit aūt in vrina subruffa p translationē materici a loco sensi-
bili ad locū q̄si non sensibilem. s. membrū flegmaticū videlicet pulmonem.
¶ Pinguis ruffa pax. Alia regula. Urina ruffa in colore: in substātia

spissa: magis tamen superius q̄ inferius opposita manu in superficie liui-
da ꝛ oleagina cum crinoidibus ꝛ resolutionibus multo tempore ꝑcedente
significat tertianā speciem ethice. ¶ Commentū. ¶ Russa parum.
Expeditum est de russo colore cum tenui substātia: vel mediocriter tenui.
Nunc autem proponit regula de russo colore cum mediocriter spissa sub-
stantia quasi incipiente inspissari que sic collige. Urina russa in colore: me
diocriter spissa in substātia: superius obumbrata: cum non pura ꝛ inequali
substantia: significat quottidianā de flegmate dulci. Si autem sit subrussa
manente eadem substantia significat abundantiā flegmatis dulcis sine fe-
bre. Et distingue. s. q2 illud flegma dulce habet īmutare vrinā duobus mo-
dis. s. substantia vel sui admixtione: ꝛ tunc cum fit illud flegma albū ꝛ spis-
sum reddit eam. s. vrinā albā ꝛ spissam minus tamen albā quod flegma na-
turale: ꝛ magis spissam quā flegma salsum: cum maiori humiditate partici
pet: quia qualitatibus sanguineis est infectum. Item flegma dulce immu-
tat vrinā ex qualitatibus suis: ꝛ reddet eam russam ꝛ subrussam ꝛ spissam
pro mediocri calore suo: ex quo mediocris fit ebulitio: ꝛ ex mediocri ebuli
tione contingit mediocris color. Est spissa propter humiditatem. Est ine-
qualis substātie: quia non est equaliter spissa per totum. Spissa significat
fieri perturbationem ex qua perturbatione generant fumositates multe:
ꝛ ventositas emissa cum vrina diuellit: ꝛ impellit humores per vrinā. ꝛ ꝑ
idem fit inequalitas substātie: cū magis impellatur de humoribus in vna
parte q̄ in alia. impuritas substātie significat defectū caloris naturalis nō
valentis deputare vrinā. q̄ sunt acciᵃ dulcis flegmatis vel salsi in libro no
stro de sinthomatibus requiras. ¶ Parū pinguis. idest mediocriter
spissa: q̄si remissa accedens ad spissitudinē aut incipiens inspissari. ¶ In-
fra subsistens. idest russa vel subrussa. ¶ Russa parū tenuis. Alia
ponit regula de russo colore cum mediocriter tenui substantia vel medio-
criter spissa: q̄ sic colligitur vrina russa in colore: in substantia mediocriter
tenuis: vel spissa: longo tempore liuida ꝑseuerans: in sup̄iori parte: flegma
salsum vel dulce in spiritualibus existēs in pinguibus abūdare significat.
Si mediocriter tenuis sit vrina: fit de dulci flegmate. Si mediocriter sit
spissa ꝛ adsit febris: fit de materia in spiritibus ꝯtenta. Sed flegma sal-
sum vel dulce in spiritualibus existens: ex calore eoꝝ ꝛ modo ebulitionis
corrumpit facile: ergo reddit eā per totā liuidā. Sed liuiditas illa propter
colorem vrine russe vel subrusse nō est ꝑceptibilis nisi facta manus appo-
sitione: ꝛ tunc dn̄t hec acciᵃ ꝯcomitari. s. tussis. strictura pectoris: ꝛ angu-
stia respirandi. Si talis appareat in muliere hic color significat matricem
ꝑgrauari a salso flegmate vel dulci: habet nāq3 matrix cōmunes meatus
cum viis vrinalibus. ꝛ tunc adsunt q̄dam resolutiones: que sunt quādoq3
nigre squamose ꝛ non est distinguendū de liuiditate nisi cum manus ap-
positione. Et adsunt etiā hec acciᵃ cum materia in matrice ꝯtinetur. s. do-
lor in dextro ipocūdrio cum extensione ꝛ inflatione q̄dam. ¶ Constans.
idest permanens diu talis. ¶ Quibus fiunt spiramina. idest mem-

dra spiritualia q̄ deseruiunt spirationi. ¶ Probra monete. idest vitium matricis ex repletione supfluitatum. Matrix moneta dicitur methafo° quia sicut super incudem moneta tunditur: sic in matrice fetus monetatur. Matrix plerūq3 oneratur ex flegmate salso ibi existente preter naturam ꝛ corrumpitur: ꝛ redundans per venam ꝯcauam ad epar sanguinem infi cit: ꝛ per meatus vrinales redundans ad vesicam vrinam inficit: ꝛ liuidā reddit ex sui admixtione. Sunt autem meatus vrinales ꝯiuncti ꝛ alligati matrici: ꝛ tunc apparent q̄dam resolutiones quandoq3 albe quandoq3 ni- gre ꝛ squamose nec distinguitur liuiditas nisi apposita manu quia sub ruf fo colore delitescit: hec accidentia debent adesse scilicet dolor sub sinistro ipocundrio cum extensione quadam ꝛ inflatione. ¶ Si color est ruffus.

Alia regula de ruffo colore cum prorsus spissa substantia: quam sic col- lige. Urina ruffa in colore: vel subruffa in substantia per totum spissa: su- perius per totum obumbrata ꝛ obscura: sine liuiditate quottidianā signi- ficat de flegmate naturali. Item alia regula. Urina ruffa in colore: in substantia per totum spissa apposita manu: in superficie liuida: sine reso- lutionibus furfureis pauco tempore procedente significat minorem emit- triteum. Fit autem minor emittriteus ex colera putrefacta extra vasa ꝛ ex flegmate intra. Et ex colera debet vrina colorari. Sed ex flegmate de- bet discolorari: ergo ex vtraq3 in colore debet fieri mediocris. s. subruffa ꝛ ruffa ꝛ est superius magis spissa: propter assignatam causam: quam pre- misimus de vrina significante quottidianam interpollatam de flegmate salso. Liuida in superficie est propter corruptionem humoris: ꝛ propter incidentem ebulitionem: ꝛ quia paucus est humor corruptus: ꝛ propter vrine ipsius ruffitatem non potest distingui liuiditas. sine manu opposita. Et hec accidentia debent concomitari. s. frigiditas extremitatum ad ho- ram vespertinam: ꝛ hoc propter coleram putrefactam extra venas cuius fit dominium a tertia hora diei: tamen a propriis motibus retardatur pro pter flegma putrefactum in vasis. Et sequitur legem flegmatis ꝛ sunt in summo labore vsq3 mane: quia de vtraq3 materia affliguntur: ꝛ tunc vsq3 ad horam tertiam sunt in summo labore: quia dum altera materia putre- scit: alia preparatur ad putrefactionem: ꝛ a tertia hora vsq3 ad horam ve- spertinam sunt in falsa quiete: quia tunc de altera affligitur ꝛ tunc insur- git paroxismus. Et in accessione iacet oculis clausis: ꝛ palpebris obpres- sis: nec oculos aperit: nisi vocetur ꝛ hoc accidit: propter fumositatem re- solutam: humiditate fumosa petente caput ꝛ relaxante palpebras oculo- rum. Non hos latet sententia ferrarii ꝛ plotearii: ꝛ magni ioannis de san cto paulo: qui asserebant minorem emittriteum de colera intus putrefa- cta: ꝛ flegmate extra. Sed eorum sententie sunt dimittende. Et petri mu- sandini auctoritatem sequimur. ¶ Si sit causa recens. Alia regula de vrina ruffa in colore: in substantia per totum spissa: superius liuida ꝛ tur- bulenta in recenti causa: pleuresim significat: quam consequuntur: hec ac- cidentia scilicet febris accuta: dolor lateris pungitiuus: tussis indeficiens:

difficultas inspirandi. Sed quare hec sint in regulis de vrina significante materiam in spiritualibus determinatum est. Sed nota hanc differentiam inter vrinam significantem minorem emittriteum: ꝛ vrinam significantem pleuresim. Nam in pleuresi magis distinctam habet liuiditatem ꝙ in minori emittreo. Et in pleuresi non est tipus qui est in minori emittriteo. ¶ Si vetus. Alia regula. Vrina ruffa ꝛ liuida superius longo tempore procedente aschlitem significat vel vitium empimatis cum vitio disnie: vnde vero habeat liuere in aschlite requirendum est in predictis. ¶ Debile. Alia regula. Vrina ruffa in colore in substantia spissa superius liuida ꝛ granulosa significat apostema in inguinibus vel sub assellis aut in membris genitalibus: in quibus propter plurimam neruositatem vergit sensibilitas doloris. Ex dolore prouocatur impetus reumatum. Omnis nanqꝫ dolor exacuit reuma vt asserit Gall'. ¶ Si spumosa. Alia regula. Vrina subruffa in colore remissa in subruffitate: a media regione superius distincte liuens: ꝛ quasi subcinericia multum spissa vel spumosa in pleuresi: precedente ruffa intensa significat conuersionem pleuresis in peripheumoniam. Fit autem subruffa per translationem materiei a loco sensibili ad locum quasi insensibilem .s. ad membrum flegmaticum .s. pulmonem. a medio superius est quasi liuida propter incidentem ebulitionem: ꝛ ex corruptione materie. ꝛ ex conuersione eius insaniem: cuius pars ad vrinales meatus ad venam concauam transmittitur: ꝛ per vrinam purgatur: que ebulitio leuigata ꝛ purgata ꝛ a spiritu impulsa superficiem vasis petens reddit eam talis coloris. Subcinericia est ex resolutione partium pulmonis. Pulmo enim est quasi subcinericii coloris: sed spumosa est ex motu pulmonis assiduo. ¶ Pinguis: ruffa parum. Alia regula. Vrina ruffa in colore: in substantia spissa magis tamen superius ꝙ inferius: apposita manu: in superficie liuida ꝛ oleagina: cum crinoidibus resolutionibus longo tempore significat tertianam speciem ethice longo tempore procedente: ideo additur: quia febris hec cum sit habitudinalis: non aduenit nisi cum longo tempore talis color fit ex colore membri ex quo cum fiat aliqua ebulitio in membris talis protenditur color. Qꝫ appareat liuida: fit ex corruptione substantialis humiditatis. Qꝫ appareat oleagina fit ex pinguedine a membris resoluta. ꝛ in vrina supernatante. Sed non potest distingui vnctuositas vel liuiditas nisi manus sit apposita propter paucitatem ipsius pinguedinis: ꝛ propter ruffum colorem ipsius vrine. Crinoides resolutiones fiunt ex calore infixo membris ꝛ eorum parte dissoluente. Hec accidentia concomitantur .s. color continuus propter continuam distemperantiam membrorum: sed tamen lentus: quia non fit ex materia sed ex humore. Calor in nodis manuum ꝛ pedum ex colerica fumositate procedente a spiritualibus. Rubor ganarum ex colerica fumositate eas inflamāte. dolor sinistre spatule: quia cum sit alligata cum spiritualibus quasi cōtrahitur: ꝛ desiccatur.

Soluit ꝗ ꝯtinuitas ⁊ fit dolor: tussis varia. qn̄q3 fit tussis sicca. ꝑꝑ siccitatē qn̄q3 humida ex aliq̄ supfluitate ꝯtenta in spūalibus. ¶ Macies totius corporis ex calore mēbris infixo ꝯsumente mēbra ⁊ dissoluente. vngues aūt attenuant̄ ex reuerberatione vaporis: vn̄ in medio ꝓpellunt̄. ⁊ ī lateribus ꝯstringunt̄. Lr̄a plana est ex p̄dictoꝝ determinatione. ¶ Pinguis. nō vnctuositate sed spissitudine. pinguis nāq3 in hac facultate equiuocatur. ¶ Cōtinuā nō q̄libet sed cottidianā de flegmate naturali. ¶ Reumatica sicut in apostematibus. ¶ Empima. idest sputū saniosum ex emoroide p̄cedente. ¶ Morbus laterisq3. Idest pleuresis. ¶ Peregrinat. Idest transferri significatur. ¶ Crinis. Que sunt. s. crinoides resolutiones. In tractatu de ꝯtentis sufficient̄ dicemus. ¶ Febris ethice. Quātum ad tertiam speciem.

De colore rubeo.

Clara rubens triteum: duplicem: vel epar calefactum.
Quartanūq3 potest insinuare tipum.
Hec: mora vel breuitas: nubes: tempus: status: etas.
Hec probat infirmi passio: forma: locus.
Ut stabili pede vadat sententia sunt hec.
Omnia iudicio discutienda tuo.

¶ Hic de colore rubeo. Reª vrina in colore rubea: in sb̄a mediocrit̄ tenuis obūbrata supius ⁊ magis spissa q̄ inferius: significat duplicē tertianā. Et tūc ista accidētia ꝯcomitant̄. s. dolor capitis maxime in dextera pte: vbi est dn̄iū colore: sitis: amaritudo oris: tinnitus auriū. Et est notādū ꝺm diuersitatē subiectoꝝ in vrina h3 varias ⁊ diuersas significationes: q2 talis vrina in iuuene ⁊ colerico simplicē significat tertianā: in puero ꝯtinuā. ¶ Vel epar. Eadē vrina rubea ⁊ clara ex lōgo ꝓcessu tpis apparens. ⁊ febris nō adsit calefactionē epatis significat. Sigt̄ etiā q̄rtanā notā. Et oīa ista discernunt̄ ꝑ ꝯditiones ꝯsideratas sicut on̄dit̄ in sequētib9. vn̄ qn̄ est simplex tertianā tūc vrina d3 esse magis tenuis. Sed in duplici d3 esse vrina magis rubea: ⁊ supius magis spissa: ⁊ q̄si accedēs ad subnigredinē. ¶ Hec mora idest q2 si tpe longo vel breui laborauerit infirmus: possumus discernere. s. q̄ttuor egritudines dictas: vtrū patiat̄ febres vel epatis calefactionē: vel q̄rtanā. Sit enim q2 in modico tpe laborauerit: vrina tali ꝑ lōgū tp̄s pseuerāte: tūc significat aut distēpantiā epatis ī caliditate: aut q̄rtanā febrē. Sed distinguit̄ sic q2 ex calefactione epatis vrina est superius obūbrata: cū q̄dā spuma crocea: viridi vel subnig̃. Sed ī febre q̄rtana ista deficiūt. ¶ Nubes. s. si vrina sit tenebrosa ⁊ nebulosa ī supiori pte: tūc duplex tertiana: vel epatis calefactio indicat̄. ¶ Tp̄s. s. tp̄s anni: q2 si sit estas: significat tertianā vl' calefactionē epatis. Si v̄o hiēps vel autūpn9 q̄rtanā. ¶ Stat9. s. ꝯplexio q2 in colerico corᵉ sigt̄ talis vrina

tertianā simplicem. in mēlico ꝛ flātico duplicē tertianā. ¶ Etas qꝛ si puer signat ꝯtinuā. si iuuenis tertianā simplicē. si senex duplicē. ¶ Passio vtrū de 3º in tertiū vel de 4º in qrtū q̄tū ad q̄rtanā. vel vtrū cū tipo vel sine tipo: qꝛ si cū tipo īterpollata significat. si sine tipo ꝯtinua. ¶ Forᵃ. hitudo corpis. s. si pinguis carnosus vel macer. ¶ Locꝰ. s. regio calida vel frigida: vel. ¶ Locus. s. vtrū in dextº ipocūdrio vel sinistro. ¶ Ut stabili. medicus qui sapient ꝛ s̄m v̄itatem vult iudicare: vt suū iudiciū firmū sit: ꝛ verꝝ: dꝫ singlr ꝯsiderare oēs istas ꝯditiones sicut dictū est. ¶ Cōmentū. ¶ Clara rubēs. In hͦ caº ꝓponunt regule de vrina rubea cū tenui substātia: ꝛ cū spissa: ꝛ cū mediocrit spissa: vel mediocrit tenui. Urina ḡ in colore rubea: in sba mediocrit tenui: supius obūbrata: ꝛ magis spissa q̄ inferius tertianā duplicē significat. Talis color fit ex intensione caloris: ꝛ ex rubeitate ipsius caloris: ꝛ talis sba fit ex siccitate. Hec ḡ debēt adesse acciᵃ vel sinthoᵃ. s. dolor capitis in dextra pte: vbi est dn̄iū colere: sitis: amaritudo oris: auriū tinnitus: Sed talis vrine significatio variat pp diuersitatē subiectoꝝ: sicut dictū est de vrina ruffa. In colerico nāq ꝛ in iuuene si talis vrina appareat significat tertianā simplicē. in flegmatico ꝛ mēlico sene ꝛ in muliere in nouitate cause talis occurrens tertianā simplicē significat. in puero continuā ex longo ꝓcessu tpis. Et circūscripta febre significat calefactionem epatis: talis etiā designat q̄rtanam notā. Et hec oīa apte distinguunt cirstantiis solū inspectis. ¶ Clara. idest tenuis. ¶ Rubēs. s. ī colore. ¶ Triteū duplicē. idest tertianā duplicē de mā̄ colerica in duplici loco putrefacta simplicē etiā significat ꝛ tūc dꝫ esse magis tenuis: qn̄ vnica ꝛ singularis mā̄ putrescit: sicut colera: vn̄ nō est tātus impetus ebulitionis. Eadē significat duplicē tertianā de duplici mā̄ collectā in duplici loco putrefactā: q̄ discritas accessiones: hꝫ quottidie q̄bus inuadit paciētes. Sed dicimus ī tertiū grauius si ꝯfusas hꝫ materias more tertiane simplicis affligit: sed grauissimū facit insultū: pp putrefactionem duplicis materiei: ꝛ eadē signa sunt in simplici: sed tūc dꝫ esse tenuis: qꝛ vna ꝛ singularis mā̄ putrefit: vn̄ nō est tātus īpetus ebulitionis. In duplici aūt: vrina magis dꝫ rubescere: ꝛ magis supius īspissari: ꝛ q̄si ad subnigredinē accedere. ¶ Mora tpis vt si lōgo tpe laborauerit egrotās: inde medicus ꝑpendere pōt: aut febrē aut epatis calefactionē: aut fe. 4. Nā si de nouo incipiat laborare: ꝛ talis appareat: de febre tertiana ꝓsumēdū est. Si enim longo tpe laborauerit: ꝛ ex lōgo tpe talis ꝑseuerauerit ꝓsumēdū ē de distēꝑātia epatꝭ aut de febre q̄rtana. Sed distingue: qꝛ ex distēꝑantia epatis dꝫ eē obūbrata in supficie: ꝛ spumosa cū q̄dā croceitate vel subnigredine: vł viriditate dꝫ ꝓfundi: qđ sig. est incēsionis. ī fe. aūt q̄rtana h̄ se abn̄tāt acciᵃ. ¶ Nubes idest nebulositas ꝛ tenebrositas in supficie quātū ad duplicē tertianā vel epatis calefactionē. ¶ Tps. idest āni ex quo morbꝰ pōt certificari: Nā si estas fuerit talis. significat t̄tianā vel epatis calefactionē. Si hieps vel auptūnus q̄rtanā. ¶ Status. quantū ad ꝯplōnē q̄ rei est sbalis: ꝛ q̄ stante subiecto euanescere nō pōt: in colerico nāq corpore talis potius si-

gnificat tertianā simplicem in melācolico ꝛ flegmatico duplicem. ¶ Etas: vt si sit puer vel iuuenis siue senex. ¶ Passio. .s. vtrū de tertio in tertiū vel de quarto in quartū. ꝛ vtrū cū tipo vel sine tipo paciat. ¶ Forma. Quantū ad habitudinem corporis. .s. vtrū sit macilentus paciēs vel pinguis vel carnosus. ¶ Locus. .s. vtrū i calida regione vel frigida: vel ad regionem corporis potest referri. .s. vtrū paciatur i dextro ipocundrio vel i sinistro. ¶ Sentētia. .s. diffinitiua. ¶ Stabili pede. idest imobili ꝛ certo iudicio. ¶ Hec omnia. idest hee omnes circunstantie: que dicte sunt o tu medice sunt discutiende.

De colore rubeo cū substantia mediocriter spissa.

Turbida spissa parum rubeo perfusa liquore.
Continui tritet noctio certa datur.
Si summum viror obtineat vel liuida nubis.
Portendit medium: pleureticūq; malum.
Spissa: rubens sinocū: si summum liuor obumbret.
Spissa rubens sinochā: dempto liuore figurat.
Causonidem: si plus tenuis q̄ spissa reuersa.
Sinochidem. causon subtilis ꝛ ignea monstrat.
Cercior est testis rubicundi forma coloris.

¶ Expositio. ¶ Turbida. Hic agitur de colore rubeo cum substantia spissa mediocriter copulato: ꝛ ponit plures regulas. Prima reᵃ. Urina rubea in colore in substantia mediocriter spissa: per totū turbulenta: cū impura ꝛ inequali substantia significat tertianā continuā ratio huius reddit in cōmento. ¶ Si tenui. Alia regula de colore cū substantia mediocriter spissa. Urina in colore rubea in substantia mediocriter spissa: in superiori parte viridis: significat mediū emittriteū: ꝛ si liuida sit in superficie significat pleuresim: ꝛ mediū emittriteū. Et est medius emittriteus ex colera putrefacta intra venas cōtinue bulliente: ꝛ ex flegmate putrefacto extra: i medio emittriteo viriditas non distinguitur in vrina sine manus appōe: sed i pleuresi bene distinguitur. Quid est pleuresis? est collectio facta in commissura costarꝫ: ꝛ diafragmatis: ꝛ fit sepius ex humoribus callidis ꝛ accutis. Et ideo dixit Ypo. accidū ructuantes ꝛc. ¶ Spissa rubens. In iᵃ pte agit auctor de colore rubeo. vel subrubeo cōmuniter cū substantia spissa vel mediocriter spissa: vel mediocriter tenui. Isti enim colores in quibusdam sunt vniformes in iudicio. Hec est reᵃ. Urina in colore rubea: vel subrubicunda: in substantia spissa: ꝛ turbulenta: liuida superius ꝛ in respiratione sit ferida: tūc significat sinochū. Sinochus habet fieri ex sanguine peccāte in qualitate. Rōes in cōmento reddunt. Spissa rubens sinochā. Alia regula vrina in colore rubea: vel subrubicunda: in substantia spissa: ꝛ turbulenta absq; liuiditate ꝛ fetore: significat sinochā. Est autem sinocha ex san-

guine peccante s̄m quantitatem. Et differentia inter sinochū ⁊ sinochā ha
beri pōt per quedā versiculum. ¶ Sinocha de multo: sed sinocus ex pu-
trefacto. Notandū est ꝙ sinocus tres habet species. s. febrem hōtenā aug
masticā ⁊ paugmasticā: vt scribitur a Gall'. z. de differentiis febriū. Et po-
nit sinochā pro sinocho: nō faciens vim de nomine. Et ideo notandū est q̄r
s̄m ꝙ diuersificant species sinochi: s̄m hoc fit diuersifica° in vrina: q̄r in hō
tena vrina apparet vniformis i colore: ⁊ in sua substātia: ⁊ a principio vsq̄
ad finem in sua malicia pseuerat. In paugmastica ipsa vrina apparet i pn
cipio ipsius febris rubea vel subrubicunda. Postea vrina procedit semp
remittendo: ⁊ de malo ad bonū s̄m ꝙ ipsa febris paugmastica ꝓcedit semp
meliorādo a principio vsq̄ ad finem. In augmastica s̄m ꝙ ipsa febris: pro-
cedit crescendo ⁊ augmentando: ita etiā ⁊ vrina. Et nota ꝙ hic traditur q̄-
dam regula generalis de vrina. Quotienscunq̄ vrina apparet rubicunda
vel subrubicunda in substantia spissa: si postmodū clarificetur in superiori
parte bonū signū est. ⁊ signū salutis: q̄ sit ratio huius habet in ꝯmento. Si
vero clarificet in pte inferiori: ⁊ attenuet: ⁊ superius inspisset: vel remancat
spissa malū est signū ⁊ mortis: ⁊ significat ꝙ materia rapit ad cerebrū. Et
in hoc fatui medici decipiunt credentes cōtrariū veritati. ¶ Causonide.
Alia regula de vrina significante causonidem. Quotienscunq̄ videbis
vrinā in colore rubeā vel rubicundā ⁊ in substantia sua magis appropin-
quat ad tenuitatē q̄ ad spissitudinem tunc causonem iudicabis. Causoni-
des est febris cōtinua ex duplici materia cōposita: principaliter cōposita ex
colera: secundario ex sanguine: ⁊ iō vrina est magis tenuis q̄ spissa. ¶ Re
uersa. Alia re^a: p contrariū istius ꝙ vrina rubea vel subrubicūda in colo
re ꝓpinquans magis ad spissitudinem q̄ ad tenuitatem significat sinochi-
dem. Et est sinochides febris cōtinua ex duplici materia cōposita principa
liter ex sanguine: secundario ex colera: que ꝓpter magis accedit ad spissitu
dinē q̄ ad tenuitatē. ¶ Causon subtilis. Alia re^a de vrina significāte cau
sonem. Urina rubicunda vel subrubicunda in colore. in substātia per totū
tenuis. lucens sicut ignis: significat causonem. Causon est febris continua
accutissima. Et habet fieri ex colera rubea putrefacta in venis ꝓpinquis
venis orificii stomaci: epatꝫ pulmonis ⁊ splenis. Et ideo dicit causon a cau
mate. ¶ Commentū. Turbida spissa ⁊c. Hic ponit regula de rubeo co-
lore cū mediocriter substantia spissa: quā sic collige. Urina in colore rubeo
cū in substantia mediocriter spissa per totū turbulenta cū in pura ⁊ ineq̄li
substantia continuā tertianā significat. Talis color rubeus fit ex colore co
lere rubee: q̄ ex sua bullitione ⁊ rubeitate sufficit ad clarificandū: ⁊ rubifi-
candū vrinā. Urina turbida est p totū ex pturbatione ⁊ bulitione facta in
vasis: ⁊ q̄r p ebullitionē fit ptiū inspissatio aliquarꝫ: cū etiā vasa illa sint am-
pliora: ⁊ pori ipsarꝫ largiores. spisse etiā ptes calide ⁊ subtiles cū vrina emi
ctunt: q̄r vrina pturbat: ⁊ est vrina impure ⁊ inequalis substantie. ¶ Tur
bida. idest turbulenta. ¶ Spissa parum. idest accedens ad spissitudi-
nem. ¶ Si summum. Alia regula ponitur de colore rubeo cum eadem

substantia: qꝛ si fuerit rubea cũ priori substantia: in superficie viridis: signi
ficat mediũ emittriteũ. Si aũt liuida fuerit in sup̄ficie significat pleuresim.
In medio nãq; emittriteo ꝓpter colerã intra vasa: continue ebulientem:
Et ex flãte extra: nimia fit ebulitio vł adustio. Emissa ergo colera cũ vrina
cũ sit adusta ⁊ leuigata: ad vrine superficiem tendit ⁊ eam reddit viridem.
Sed cũ sit pauca nõ distinguit᷑ viriditas nisi cũ manus appõe. Si autem
liueat sine manus appõe: vel ꝓtendat liuorem in sup̄ficiem distinctũ signi
ficat pleuresim: que dꝛ collectio facta in cõmissura costaꝝ ⁊ diafragmatis. ⁊
sepius de calidis ⁊ accutis humoribus est. vnde ipo. accidũ ructuantes nõ
valde pleuretici fiunt. Pro calore ergo. ⁊ accumine materiei: ⁊ qꝛ collectio
est in membris calidis: ⁊ valde sensibilibus: ⁊ qꝛ sunt in motu continuo ma
teria illa maxime ebulit ⁊ aduritur. Per ramũ ergo vene cõcaue: cõuersa
p̄ vrinales meatus in multa quãtitate admiscet᷑ vrine: ⁊ reddit eã viridẽ: q̄
qꝛ adusta est ⁊ leuigata: petit sup̄ficiem: ⁊ reddit eã viridem: ⁊ qꝛ multa est
materia adusta apparet viriditas sine manus appõe. vel etiã liuiditas vbi
non est tanta causa incensionis. ¶ Summũ. idest sup̄ficiẽ. ¶ Mediũ.
Idest emittriteũ. ¶ Pleureticũq; malũ. idest pleuresim cũ distincta
liuiditate vel viriditate. ¶ Spissa rubens. in hoc capitulo agit de co
lore rubeo ⁊ rubicundo vel subrubicundo cõmunit᷑ sub vno tiᵒ ꝯm coniu
gationem spisse substãtie: vel mediocriter spisse vel mediocrit᷑ tenuis. In
quibusdã enim sunt omnes isti colores vniformes in iudicio. In principio
ergo proponit᷑ reᵃ de rubeo vel rubicundo colore cũ spissa substantia: quã
sic potes colligere. Vrina rubea vel subrubicunda in colore. in substãtia
spissa ⁊ turbulenta: si fuerit liuida in superiori parte: ⁊ cũ fetoris respiratio
ne ⁊ quidã prauus odor a vase exalet sinocũ significat. Qꝛ talis est in colo
re ꝓuenit ex calore ⁊ colore ipsius sanguinis. Sanguis enim cũ sit cali
dus ⁊ rubens v̊gens ad impuritatem non sufficit ad depurãdũ vrinã. Qꝛ
est spissa hoc est ex humiditate sanguinis: cuius ꝓpriũ est inspissare. ꝙ est li
uida hoc fit ex admixtione putridi sanguinis. ꝙ est fetida fit ex corruptio
ne sanguinis eius. Sinocus est febris cõtinua ex sanguine putrefacto in
venis. Dicitur autem sinocus quasi cohabens. i. simul hñs omnes causas
ad continuitatem cõcurrentes: que sunt tres. Prima est cõtinua caloris
ebullicio: ⁊ putrefactio. Scða est cõtinua putride fumositatis ad cor respi
ratio. Tertia est impuritas sanguinis. Iste tres cause in nulla febre ita
specialiter sunt adinuicem sicut ĩ sinoco: ⁊ ideo ab illis denotat᷑. ¶ Spissa
rubens sinochã. Alia reᵃ. Vrina rubea vel subrubicunda in colore. ĩ sub
stantia spissa ⁊ turbulenta ⁊ sine liuiditate ⁊ fetore sinochã inflatiuã signifi
cat. Fit aũt sinocha ex sanguine abundante vel p̄ambulante ꝯm quãtitatẽ
⁊ nõ ꝯm qualitatẽ ⁊ est species febris effimere licet fiat ex humore. Qꝛ ru
bea vel rubicunda est: accidit ex qualitatibus sanguinis vt iam dictum est.
Qꝛ sit sine liuiditate ⁊ fetore fit qꝛ non est sanguis corruptus neq; putrefa
ctus: cuius admixtione debeat liuor vel feditas innasci. Et notandũ est ꝙ
cum sinochi sint species tres. s. paugmasticus. augmasticus ⁊ hõtenus: ꝯm

varietatem specierũ: variat dispositio vrine. In peraugmastico enim apparet rubicũda vel rubea ab ipso principio cum aliis signis: postea apparet rubea vel subrubicũda postea ab intensione ad remissionem: vt fiat immutatio in vrina de malo ad bonum vt sicut decrescit ⁊ declinat febris ab accuitate principii: sic ⁊ in vrina declinat intentio caloris. In augmastico vero cõtrarium accidit. In homoteno apparet vrina vniformis coloris: ⁊ in sua malicia perseuerat a principio vsqꝫ ad finem: prout febris vniformitas deposcit. In hoc autem capitulo hãc methodum ⁊ quasi generalem accipe traditionem. Quecunqꝫ vrina rubicunda vel rubicunda in substãtia spissa: si postea in superficie incipiat sincerari ⁊ quasi clarificari: ita illa turbulentia ⁊ ꝙ spissitudo incipiat residere: bonum signum est: ⁊ salutare. Per hoc enim ꝙ apparebat vrina per totũ spissa ⁊ modo incipit depurari superius: per hoc significatur ꝙ motus ebulitionis iam cessauit: que ebulitio prius vigens in corpore: humores ꝑturbabat ⁊ partes vrine ſm vniformẽ spissitudinem confundebat. Si autem superius in spissitudine perseuerat vel spissior appareat: vel turbulentior: inferius autem attenuetur. vel clarificetur mortale signum est. Significat autem raptum morbi ad superiora. Unde timendũ est de frenesi: aut litargia: aut mania: vnde ꝯtingit ꝙ artifex imperitus cum videat vrinã in principio spissam ⁊ postea inferius attenuari deludit indicans conualescentiã: cum potius morbus contra naturam conualescat. ¶ Sinochum: idest putridum. ¶ Sinocham. idest inflatiuã de puro sanguine ⁊ sincero sed sup accenso. Secundũ Constantinũ accidentia morbi sinochi sunt hec. s. dolor capitis infixus: ⁊ a profundo emergens: genaꝝ rubor. inflatio venaꝝ: ⁊ maxime circa spiritualia: ⁊ oris dulcedo. ¶ Causonidem. Alia datur regula de rubeo colore ⁊ rubicũdo cum mediocriter tenui substantia: ⁊ cum mediocriter spissa: quã sic collige. Urina in colore rubea vel rubicũda in substãtia: magis accedens ad tenuitatem q̄ ad spissitudinem causonidem significat. Et est causonides febris composita ꝯtinua ex duplici materia: ex diuersis generibus: ex colera. s. principaliter: ⁊ ex sanguine secũdario: vnde magis accedit ad tenuitatem q̄ ad spissitudinem. ¶ Reuersa: sinochem. Item alia regula per contrarium predicte est proposita. Urina nãqꝫ in colore rubea vel rubicunda magis accedẽs ad spissitudinem q̄ ad tenuitatem sinochidem significat idest febrem continuam compositã principaliter ex sanguine: secundario ex colera: vnde magis vicinatur spissitudini q̄ tenuitati. Sinthomata occurrant mixta: propter admixtionem sanguinis ⁊ colere: vt dominantis humoris accidentia dominantur: ⁊ ꝯtrarii forte intermissione continent. ¶ Causon subtilis. Alia regula. Urina rubea vel rubicunda in colore: in substãtia per totum tenuis lucens velud ignis causonem significat. Est autem causon. febris continua accutissima: vnde a cauᵉ dicitur: ⁊ fit ex multiplici colera rubea putrefacta in subtilissimis venis oris stomaci: epatis: pulmonis: ⁊ splenis. Talis color est ex calore ⁊ ebulitione ipsius materiei: q̄ putrescit in locis valde calidis. Est aũt

tenuis ꝛ valde lucens velut ignis: quia cum illa vasa nimis sint angusta non resudat ab eis nisi quod subtilius est ꝛ liquidius: quod cōmixtum vri ne eam reddit tenuem ꝛ igneam. Hec accidentia concomitant. s. vehemens dolor capitis: ita ꝙ pacienti videtur ꝙ fronti sue claui infigantur. Hoc igi tur accidit propter violentam fumositatem ꝛ coleram a materia resolutā: que petens cerebrum ꝛ eius precipue si vngues digitorum infecti sunt co lore liuido aut viridi: Si multa ꝛ feculenta significat rupturam apostema tis in aliquo membro nobili vt epate. vnde substantia membri dissoluitur. ꝛ per vrinam expellitur: vnde in proximo mors est ventura. Talis etiam vrina significat icteritiā ex colera prassina vel eruginosa. Et nota ꝙ tres sunt species icteritie vt habetur in commento. ¶ Spasmum. Ista ea- dem vrina in febre accuta apparens significat spasmum ex inanitione. ¶ Maiorem. Ista etiam vrina significat maiorem emittriteum ꝛ ita magnum periculum minatur. ¶ Deniq; mortem. Ista etiam vrina si- gnificat finaliter in vltimo malicie mortificationem: ꝛ caloris extinctio- nem naturalis. vltimo sequitur de nigro colore. Et quia superius in pri- mo capitulo determinatum est ideo hic non oportet reiterare. Et ista suf- ficiant de coloribus. Et sic terminata est prima pars principalis. ¶ Cō- mentum. ¶ Agriacam ꝛc. Post inops ꝛ kianos colores: fm ordi- nes conuenientie agitur de viridi colore. Viridis color in vrina signum est adustionis. Adustio vero triplici clauditur termino. scilicet primo me- dio ꝛ completo. In adustionis principio fit primo vrina kianos quadā su perius liuiditate ꝓfusa. in medio fit viridis: ꝛ indicat dominiū colere pras- sine: vel eruginose in complemento denigrat. vrina ergo in colore viridis quādoq; est multa: ꝛ quādoq; est pauca. viridis ꝛ pauca mortē habet signi ficare. Et maxime si color viridis vel liuidus vel niger vergens digitoꝝ infecerint: quādoq; est viridis ꝛ multū male olet ꝛ multa ꝛ feculenta ꝛ signi ficat rupturam apostematis in aliquo nobili membro: vt in epate. Unde substantia ipsius membri dissoluit: que dissoluta cum vrina emittit. Unde in ꝓximo mortem debes nunciare futurā. Talis etiā vrina in colore viri- dis icteritiā portendit ex colera prassina vel eruginosa: q̄ sui leuitate diffu sa ad supficiem corpis: cutem inficit ꝛ ictericiā inducit viridem. idest agria cam pegaseleontem ꝯficit que. s. a viridi mustela interpretat viridis. vrina inopos vel kianos appareat: sine febre tunc non minat tantū periculum: ꝛ tūc significat apostema in epate: vel in renibus: vel rupturā vene kilis. Si rupturā kilis vene: tunc dolor maximus sentit in. 7. spondili compu- tando ab inferiori parte: ꝛ tunc vrina in fundo magis appareat feculenta. Talis etiā vrina inopos vel kianos potest significare idropisim: si appa- reat spissior in media regione. Talis etiā vrina potest significare aposte mata epatis vel renū: vel pleuresim: vel piphcumonium ꝛ hoc per signa ꝓ pria distinguitur: ꝛ sufficienter traditur in commento. ¶ Aut fracto vase: Alia regula. Talis etiam vrina inopos vel kinos in mulieribus appa rens aut apparet cum febre aut sine febre. si sine fe. tūc sigt eruptionē men

struorum: et tunc non est suspecta talis vrina. Si vero cum febre: tunc sine dubio summũ periculum minatur: et maius. etiam q̃ in viris. ¶ Talem disponit. Alia regula etiam vrina quãdoq; apparet in sanis ratione sal tus: aut etiam ratione multi coitus: aut cursus et magni laboris et immode rati: et hoc scitur per indicia pacientum. ¶ Nec est degenerans. Dicit auctor hic q̃ vrina in colore kianos est eadem et vniformis iudicii et si gnificationis cum colore inopos sicut dictum est. ¶ Commentũ. ¶ Si color. Post tractatum rubei coloris et rubicundi continuat auctor ca pitulũ de inopos et kianos coloribus: sunt enim vniformis iudicii et eius dem considerationis. Est autem inopos color sicut vinum quod vergit ad nigredinem: vt est vinum quod venit ex calabria. kianos vero profun diorem habet nigredinem: et etiam multiplicem colorem quia vrina in par te rubicunda in parte nigra in parte liuida vel viridis apparet. Talis autem vrina inopos vel kianos in acutis febribus et peracutis pessima est: et mortis significatiua. Indicat enim sinthomata morbi ita vltimata q̃ vltra vltimari non possunt manente substantia. Unde si prius appareat rubicunda vel subrubicunda. et deinceps inopos vel kianos: talis proces sus proculdubio pessimum est et mortis signum. Solet igitur talis appa rere in mulieribus sine febre: ꝓpter menstruorum eruptionem et tunc ma gis spissa et pinguis et feculentior in fundo apparere consueuit. Unde hu iusmodi vrine magis suspecte sunt in viris q̃ in mulieribus: nisi talis in mulieribus: appareat pacientibus febres acutas: gratia ipsarum febrium. non ꝓpter eruptionem menstruoꝝ. Tunc enim presumitur summũ peri culũ: magis etiã quã in viris: q̃to sunt a natura remotiores. Item talis vrina apparet in ruptura kilis vene. Unde maximus dolor sentit in se ptima spondili facta cõputatione ab inferiori: tunc vrina in fundo feculen tior apparet. Est aũt in medico maximus honor cũ per talem vrinã in tali loco veraciter potest ꝓnosticari eruptionem predicte vene kilis. Et nota q̃ talis vrina quando spissior in media regione apparet tũc idropisim põt significare. Et tunc distingue: q2 si fuerit quasi sanguinea iposarcã signifi care põt. Si vero magis lucida vel liuida leucofantiam: nec tamen ex hoc signo precipitanda est sententia de idropisi: Temeraria nãq; et preceps di scursio artificem deuenustat: et ei ruborem incutit. Item talis vrina apo stema epatis aut pleuresim vel pipheumoniã vel apostema renũ signifi care habet vel indicare: Et distinguendũ est p alia accidentia: et est requi rendũ vtrũ paciat pũcturã in dextro latere vel in sinistro latere angustiã etiã anhelandi pondus et grauedinem circa renes significat. Apostema epatis ꝑm plures autores distinguitur a pleuresi. q̃tuor modis ꝑm Ale xandrum. Fit enim in dextro latere vnde necessaria est distinctio. Pri ma est ꝑm pulsum. Nam in epatis apostemate corpus est magis colora tum et colore multo magis permansiuo. Sed in apostemate spiritualium semper minus est coloratum: et presertim colore magis momentaneo. In epatis apostemate tussis est sicca: quia materia ipsius est subdiafragmate.

f ii

Sed in pleuretico tussis fm omnes est semper humida: quia materia est in spiritualibus: supra diafragma: et de facili educitur. Item dolor maior est et etiam punctura in pleuresi: et hoc fieri habet propter loci et diafragmatis sensibilitatem que fit ex neruis. In apostemate etiam epatis dolor est potius grauatiuus cum non sit epar neruosum. Ex hiis quattuor supradictis differentiis quandoque superadduntur alie sex differentie: que habentur ex quadam epistola ipsius Gallieni ad Glauconem medicum: Et prima est: quia apostema epatis accutum est ad modum quando luna est in coniunctione. Sed in pleuresi est rotunda forma. Secunda quia in apostemate epatis sanguinolente solent esse egestiones ex incontinentia epatis generate. et resudatione epatis sed in pleuresi non sic ptingit. Itē et tertio: ex figura corporis distinguitur. Nam in apostemate epatis corpus est valde: et multum extenuatum: Sed in pleuresi non tantum est corpus extenuatū. Item et quarto pleureticus melius cubat supra partem dolentem propter locum vacuum. Et quia apostema non comprimitur a stomacho et intestinis. Sed in apostemate epatis non bene cubare potest patiens supra partem dolentem: quia tunc pars que dolet comprimitur et a stomacho et ab intestinis. vnde sequitur multo maior dolor. Itē et quinto fm locum distinguitur quia pleuresis habet fieri in vtroque latere. Sed apostema epatis fieri habet tantum in vno latere. scilicet dextro. Item et sexto discernitur etiam fm vrinam vt dictum est in antecedentibus. Et hic habemus decem differentias istorum apostematum iam dictorum. Itē redeamus ad significata discernentia pdicte vrine. Talis ergo vrina precedente sanguisugio: anhelitu vel ortomia superius aliquantulum liuida empima significat Eadem vrina si spumam habet croceā nimiam epatis calefactionem significat: et ictericiam: que si ante septimam diem in accuta febre superuenerit: signū est pessimum. Fit etiam ex incontinentia materiei que in sinthomatis erumpens per totum corpus diffusa: quasi ab interioribus fluctuando ad exteriora diffunditur: et succutanea affecta: cutem fm se inficiendo ictericiam inducit. Nō si vi nature expellitur materia potius: et post septimam diem ictericia superuenit: morbi determinatio fiet.

Talis etiam vrina multotiens apparet in sano corpore ex saltu ppter rupturam vene in renibus vel in vesica: aut propter resudationē sanguinis ex rarefactione vasorum: propter immoderatū cursum vel coitū vel laborē nimiū. ¶ Causticus humor. idest collectus ad apostema faciēdum: ¶ Kilis. idest vena spine adiacēs. ¶ Aut fracto vase. idest vena aliq.

De colore viridi.

Agriacam: spasmum: maiorem: deniqz mortem.
Iudicat vrina prassino tincta colore.

¶ Expositio. ¶ Agriacā. Postqz determinatū est de colore inopos

⁊ kianos. Hic agitur de colore viridi. Iste enim color viridis in vrina significat adustionem. Et adustionis tres sunt termini. s. primus: medius: et completus. In principio adustionis apparet vrina in colore kianos. In medio viridis: ⁊ significat dominiũ colere prassine ⁊ eruginose. in fine adustionis. Vrina ergo viridis in colore apparet quandoq; multa quandoq; pauca. Si pauca viridis mortem significat miringas extendens: cerebrũ flagellat. Adest sitis immoderata: que nullo potu quiescit: ⁊ hoc est propter nimiã feruiditatem colere os stomachi adurentis: quãdoq; est nigredo lingue propter adustionem. Et est nimius calor ex eadem colera: etiã est insomneitas ex desiccatione cerebri. Somnia lampadaꝝ ⁊ corpoꝝ ignitorũ. ¶ Reuersa. .i. contrario disposita vt sit spissa magis q̃ tenuis. ¶ Certior est testis. quia cum sit intensior magis insinuat incendiũ materiei.

De colore inopos ⁊ kianos.

Si color est inopos fert detrimenta salutis.
In febre continua. minus est sine febre verenda.
Nam renes: vel epar succendit causticus humor.
Aut est rupta chilis: aut fracto vase resudans.
Menstruus elicitur mulieris corpore sanguis.
Talem disponit insano corpore saltus.
Aut nimius coitus: cursus: labor immoderatus.
Nec est degenerans kianos a lege prioris.

¶ Expositio. ¶ Si color est inopis. Postq̃ dictum est de colore rubeo ⁊ rubicundo: hic consequenter agit de colore inopos ⁊ kianos: et isti duo colores eodem modo iudicantur. Color inopos est sicut vinum nigrum. Sed color kianos magis profundam habet nigredinem: ⁊ etiam multos colores: quia in vna parte est rubicundi coloris ⁊ in parte nigri. et in parte liuidi vel viridis. Regula vrina in colore inopos vel kianos in accutis febribus ⁊ peracutis pessima est: ⁊ mortem significat: quia significantur sinthomata egritudinis ita esse vltimata: q̃ plus vltimari non possent: manente substantia. vnde si primo appareat rubicunda vel subrubicunda: ⁊ postea in opos vel kianos sine dubio malum signũ est ⁊ mortale. ¶ Minus est sine febre. Alia regula. Si talis sunt igitur tres species ictericie. s. ictericia viridis modo dicta: ictericia nigra que per melonchiriõ dicitur a melon quod est nigrũ ⁊ chiros qđ est manus vel chiros quod est humor. Et ictericia crocea que generali vocabulo vocatur restricto a specie ictericie: ictericia nuncupatur. Item vrina viridis in fe. accuta appens significat sphasmũ ex manitione ꝓpter cõsumptionem humiditatis substãtialis ratione predicta. Eadem vrina maiorem emittriteũ significat ⁊ ideo valde periculosa est. ¶ Agriacã. idestictericã viridem. ¶ Spasmum. Ex natione. ¶ Maiorem. scilicet emittriteum. ¶ Deniq;. idest ad cõ-

plementum maliciei. ¶ Mortem. idest mortificationem nature: ⁊ extinctionem caloris naturalis: deficiente fomite naturali. ¶ Prassino. idest viridi prassium nãq; marrubium dicitur: ⁊ tunc colera prassina dicitur: ⁊ est sensus. ¶ Prassino tincta colore. idest confecta virore eius tracto ex colera prassina: vel virore emulo colori prassii. Et hic tractatus terminatur de coloribus Post viridem sequitur niger color. Sed de illo expeditum est in primo capitulo de coloribus.

Incipit capitulum de contentis. Et est secunda pars principalis.

Sepius artificem deludit forma coloris.
Et fraudat plerũq; fidem censura liquoris.
Est in contentis rata lex: discretio certa.
Judicii constans regula: vera fides.
Cetera postponens nature conscius actor.
Hinc ipocras veri semina firma trahit.
Nunc contentorum seriatim forma notetur:
Ut proprios teneant significata modos.

¶ Expositio. ¶ Sepius. Hic incipit secunda pars principalis huius libri. Et cõtinuatur hoc modo precedenti parti. determinatum est de urina considerando colores ⁊ substantias urinarum. Hic vero determinatur de contentis urinarum. unde sententia istorum duorum versuũ est ista multotiens color ipsius urine ⁊ substãtia eiusdem deludunt medicum: ⁊ decipiunt ipsum cuius ratio est quia color ⁊ substãtia urine multotiens apparent: nec illi humori qui est causa egritudinis attestantur: quia color cum sit accidens superficiale faciliter recipit alterationem: ⁊ substãtia urine q̃ cum debeat tenuis apparere apparet spissa: Et cum spissa: apparet tenuis propter stricturã vel largitatem pororum ⁊ viarum: ⁊ etiam propter digestionem materie ⁊ indigestionem. ¶ Est in cõtentis. Sed ex inspectione contentoꝝ habetur certum: ⁊ verum iudicium de infirmitatibus. Et ratio est: quia contenta aut continent in ipsis membris: aut sunt particule eorũdem: ⁊ ita habetur iudicium magis certum ⁊ firmũ. ¶ Cetera postponens. Hic probat auctor auctoritate benedicti ipoc. qui in libro pronosticorum rarissime cõmemorans substantiam ⁊ colorem urine: de ipsis contentis doctrinam tradit: nunc de furfuribus: nunc de crinoidibus: nunc de squasmis. ¶ Commentũ. ¶ Sepius artificem. Executa prima particula sui operis in qua egit de urinis ꝑm ꝯiugationem colorum ⁊ substantiaꝝ aggreditur auctor secundam particulam: in qua distinguitur de contentis: quoꝝ inspectio fidelis est ad discernendum habitudines interiorum membrorum: magis q̃ colores ⁊ substantias. Color enim vel substãtia multotiens aliunde deriuatur: nec humori attestatur qui est causa egritudinis. Color siquidem umbratile accidens est ⁊ superficiale:

ideoq; cito euanescit propter quācunq; corporis alterationem. Immutatur etiam substantia vrine propter pororum constrictionem vel largitatem: et ꝓpter digestionem materiei vel indigestionem: vnde cum debet esse spissa substantia quādoq; attenuatur. Et cum debet esse tenuis inspissatur. Sed ex differentiis contentorum certius eligitur iudicium de passionibus corporum: Contenta siquidem in vrinis: aut sunt contenta in ipsis mēbris: aut sunt particule ipsorum membrorum: ideoq; firmiorem habet consistentiā et significationem. Quod autem fideliora sint nunctia contentorum ꝓbatur auctoritate ipoc. dicentis in pronosticis et in amphorismis quādā regulariter ꝯstituentis doctrinā: qui potius ꝯtenta conmemorat q̄ substantiā et colorem nunc de furfuribus: nunc de crinoidibus: nunc de pilis: nunc de squamis: nūc de sanguine: nūc de sanie: nūc de globis īterserēdo: rarissime vero conmemorat substantiā et colorē: q2 ea magis deludunt artificem: q2 sūpficiale accidens est: et a subtilioribus inest ptibus: q̄ cito euanescunt ab intrinsicis et substātialibus: q̄ firmius in cōposito pseuerāt: sicut est videri in rosa q2 sua roscitate cito viduatur cū in aq̄ feruenti ponitur: vel cū sulphure suffumigatur. ¶ Censura. idest iudiciū. ¶ Liquoris. idest subē: In pueris enim vrina debet esse spissa: propter humiditatē etatis et tn̄ tenuis apparet propter stricturā meatuū ꝯ opantē. ¶ Defraudat fidem. idest decipit. ¶ Nature. idest naturaliū causarum: sub quibus ꝯprehendimus q̄cūq; a leuiori globo iuferius ꝯtinentur. ¶ Cetera. idest colorē et substātiam. ¶ Postponens. idest tāq; inutilia ad iudicia reputans respectu ꝯtentorum: ¶ Hinc. .s. a ꝯtentis. ¶ Nec ꝯtentorum. Postq; iudicii progationem de ꝯtentis adduxit. ſm dogma ipocratis. agit auctor ad ponendum ꝯtentorum numerum. ¶ Seriatim. idest ordinate rōne non a serio sed a serie. ¶ Significata. .s. ꝯtentorum. ¶ Modos. idest diffinitiones.

Enumerat contenta.

Circulus: ampulla: granum: nubecula: spuma.
Pus: pinguedo: chimus: sanguis: arena: pilus:
Furfura: crinoides: squame: partes: athomose.
Sperma: cinis: sedimen: spiritus: alta: petens.

¶ Expositio. ¶ Circul. Hic egidius enumerat ꝯtenta in vrinis apparentia: et ſm istū ordinē enumerationis determinat de hiis in sequēti: et pͦ de circulo. ¶ Cōmentū. ¶ Circulus: Nūc enumerat auctor ꝯtenta ſm ordinē et eodē ordine mādabit executioni de hiis: q̄ in hiis. 4. versibus enumerauit. Et singulorum executionem declarat: et primo de circulo.

De circulo tractat.

Spissus in vrina si circulus est et aquosus.
Cellula posterior flegmate pressa dolet.

¶ Expositio. ¶ Spissus. Hic tractatur de circulo: nõ ꝙ ipse circulus sit contentũ in vrina: qꝛ est suprema regio vrine: sed qꝛ in circulo contenta in circulo incipiunt apparere. Est ergo regula talis. Urina apparens in circulo spisso: in substantia ꝛ colore simili aque: significat vltimã cellulã capitis flegmate aggrauari: propter hoc: qꝛ in illa parte suũ habet dominiũ.

¶ Cõmentũ. ¶ Spissus ꝫm seriem ordinationis contentoꝝ: primo agit de circulo: nõ qꝛ circulus sit contentũ vrine. Est enim regio suprema vrine. Sed qꝛ cõtenta in circulo incipiunt apparere ꝛ cũ circulo qdã distinguntur cõtenta. De circulo autem põt queri: quare approprieẗ vrine: cum etiã in quolibet liquore circulus appareat: vt in aqua vino ꝛ oleo. Respõdemus sic nõ appropriamus circulũ vrine: ita vt ab aliis liquoribus excludamus. Quilibet nãq; liquor in superficie circulũ facit: ꝛ ex aquosioribus partibus ꝛ magis fluidis ꝫm formã vasis continentis in superficie naturaliter generatur. vnde in aqua vel vino in vase posita aliquo supereminet circulus. quia aquose partes ꝛ magis fluide: ꝛ que plus habent aeree commixtionis in superficiem tendunt: nec se a grauioribus cõprimi paciuntur. Pars etiã liquoris superior ex vicinitaᵗᵉ aeris interclusi inturgescit: ꝛ pp eandem rationẽ circulus in vrina apparet. Sed hic non videtur aliquid posse significari per circulũ de consistentia cerebri: vel alioꝝ membroꝝ: cũ etiã circulus cuilibet liquori continuari possit. Ad hoc dicimus ꝙ sicut testatur isaac cerebrũ licet sit frigidũ ꝛ humidum cum sit de genere pinguedinis ꝛ medulle: tamen actualiter est calidũ. vnde cũ liquidã habeat substãtiã ꝛ fluidã: simili indigent nutrimento. In epate autem fit varia ꝛ multiformis sanguinis generatio ꝫm diuersitatem membroꝝ nutriendorum. Sanguis ergo liquidus. ꝛ leuis generatur: qui transmittitur sui liquiditate ad nutriendũ cerebrum: ꝛ petit superiora: cuius sanguinis superfluitas: eius spissitudini ꝛ proprietati inimicatur. Unde longe fit liquidior ꝛ subtilior ꝛ leuior sanguine ipso: ideoq; illa superfluitas effusa cũ vrina tendit superius: ꝛ circulũ facit. humiditas enim habet motũ a centro inducendo latitudinis effusionem ad circunferentiã. Frigiditas habet motũ a circunferentia inducendo coharctationem. vnde illi motus contrarii sunt: et currunt ad cerebrum. ꝙ crescit circulus augmentatur aut spissitudo circuli vel latitudo minuitur. hoc est ꝫm ꝙ cerebrũ aquosiori sanguine vł᷑ sicciori: vel calidiori vel frigidiori nutritur. In forma autem circuli principaliter relucet consistentia cerebri: vtrũ bene vel male nutriaẗ: ꝛ vtrũ ab aliq̃ distemperantia distribueẗ. Deseruit nãq; circulus dispositioni animatorũ membroꝝ idest cerebri ꝛ miringaꝝ. Circulus nãq; in substãtia spissus: in colore remissus: declarat cerebrũ comprimi ꝛ grauari oppressione materie flegmatice: ꝛ maxime circa posteriorem partem. i. occipitiũ vbi est sedes ꝛ dominiũ siue domiciliũ flãtis. Qꝛ remissus sit circulus prouenit ex frigiditate: vnde debilitatur calor naturalis in cerebro: nec potest depurare sup̱fluitates vnde cerebrũ turbaẗ. Qꝛ est spissus hoc ꝓuenit ex humiditate: q̃ motũ habet ꝫm diffusionem latitudinis. ¶ Spissus. .idest in substantia

dilatans ꝛ turgidus ꝛc. ¶ Aquosus. idest in colore remissus ut quasi aq̄ colorem representent.

Sequitur de purpureo circulo ꝛ spisso.

Purpureus spissus affligit sanguine proram.
Leuam felle nigro pallidus ꝛ tenuis.

¶ Expositio. ¶ Purpureus. Circulus urine apparens purpureus ꝛ spissus primā ptem capitis significat affligi: ꝛ si talis circulus appareat ꝛ adsit puncto in naribus: ꝛ dolor frontis: ꝛ plenitudo venaꝝ: ꝛ videat īfirmo ꝙ ante ipsum sint q̄dā corpa rubea: tunc pnosticat sanguinem de naribus exituꝝ. ¶ Leuam. ¶ Circulus palidus ꝛ tenuis ī pte sinistra significat mlīā abundare: ꝛ ea affligi ibi enim habet dn̄iū humor melancolicus. ¶ Commentū. ¶ Purpureus. Post spissum circulū ꝛ remissum: agit de purpureo circulo ꝛ spisso: talis ergo circulus significat abundantiā sanguinis: ꝛ prorā molestari ex sanguine. In prora nāq; idest anteriori parte capitis suū sanguis obtinet principatū. Qꝛ est purpureus circuleus fit ex sanguinis feruiditate. ꝙ est spissus ex humiditate: unde maxima immutatio cerebri significat: ꝙ cū debeat nutriri sanguine frigido ꝛ aquoso: ad eiꝰ delegat nutrimentū sanguis feruidus ꝛ estuosus. Si vero fuerit circulus cū punctione nariū ꝛ dolore ventris ꝛ plenitudine venaꝝ: ꝛ eger putat ante se videre quedā corpora rubea fluxū sanguinis de naribus significat. ¶ Leuam. idest sinistrā ꝛc. Hic agit de circulo remisso ꝛ tenui qui leuam partem cerebri significat procellari: ꝛ affligi ex melancolico humore: ī qua parte sinistra cerebri viget melancolie dominiū. Qꝛ est remissus: est ex frigiditate. Qd̄ est tenuis est ex siccitate humoꝝ. Si talis circulus perseuerauerit debent concomitari hec accidētia. s. suspicio: pusillanimitas: timor: insoni eitas ꝛ auaricia.

De circulo rubeo ꝛ tenui.

Dextera parte furit colere feruentis accumen.
Si tenuis fuerit circulus atq; rubens.

¶ Expositio. ¶ Dextra. Circulus rubeus ꝛ tenuis significat in dextra parte dolorem ex humore colerico ibidem abundante. ¶ Cōmentū. ¶ Dextera parte. Sequit de circulo intenso ꝛ tenui. qui colerā declarat esse in cā: ꝛ dexterā ptem capitis affligi. ꝙ rubeus est fit ex calore. ꝙ est tenuis fit ex siccitate. ¶ Dextra pte in q̄ pcipue dominatur colera.

De circulo plumbeo:

Insinuat sensus radicem mortificari.
Plumbeus: ꝛ ramis hinc nocumenta dari.

¶ Expositio. ¶ Insinuat. Hic determinat de circulo plumbeo. Circulus ergo plumbeus epilepsiam significat: et tamquam mortificationem ipsius cerebri: quod est radix sensus: et deinde ad reliquas partes corporis malicia transmutatur. ¶ Commentum. ¶ Insinuat etc. Sequitur de circulo plumbeo: qui significat epilepsiam et quasi mortificationem ipsius cerebri: et maliciam ad ceteras partes corporis propagandam. ¶ Radicem sensus. idest cerebri: quod est radix sensuum et neruorum. ¶ Ramis. idest neruis qui a cerebri radice producuntur.

De rubeo circulo non simpliciter sed respectu liuidi precedentis.

De liuente prius si post rubeus videatur.
Exurgit cerebri natura: vigor reparatur.

¶ Expositio. ¶ De liuente. Circulus liuidus primo: si postea fiat rubeus: tunc significatur conuersio mali ad bonum. et quod ipsa virtus cerebri confortatur et melioratur. ¶ Commentum. ¶ De liuente Agit de rubeo circulo non simpliciter: sed per collationem liuidi coloris precedentis. Et est potius medium collatiuum quam absolutum. Nam si in apoplexia minori liuido circulo in vrina prius apparente: et in secundo die vel tertio: postea appareat rubeus: talis est mutatio dextri excelsi: et fit conuersio de mortificatione ad vite corroborationem: et de caloris extinctione: ad eius confortationem. ¶ Natura idest virtus regitiua. ¶ Exurgit. idest resurgere significatur.

Sequitur de viridi circulo.

Si formam causon in febre viroris adoptet.
Felleus ad motum frenesis succenditur humor.

¶ Expositio. ¶ Si formam. Determinat de circulo viridi qui appens in febre accuta inducit timorem de frenesi et de raptu materiei ad cerebrum. ¶ Commentum. ¶ Si formam. Sequitur de viridi circulo qui adustionem significat in accuta febre: vnde timendum est de frenesi futura ex superfluitate colere. ¶ Felleus. idest colericus.

De circulo tremulo.

Si tremulus fuerit spinalia membra grauantur.
Si niger extiterit vel mortificat vel adurit.
Preueniens virus aut liuor distinguit vtrumque.

¶ Expositio. ¶ Si tremulus. Circulus tremulus significat aggrauationem in membris spinalibus. ¶ Si niger. Circulus niger duo significat aut mortificationem et caloris naturalis extinctionem aut adustionem. Si morti

ficationem tunc ꝑcessit color liuidus. Si adustionē tunc ꝑcessit color viridis. ¶ Commentū. ¶ Si tremulus. Sequit̄ de tremula circulo qui significat dolorē posterioꝝ ꝑtiū a mica vsq; ad caudā qui etiā significat ꝙ circa illas ꝑtes sit maxima neruositas ⁊ ita dolor q̇ exiens sui ꝑte cū vrina et superius ascendens expellit circulum: vnde accidit tremor. ¶ Si niger. Hic agit auctor de circulo nigro q̇ significat mortificationē ⁊ adustionē vł adustiōis ꝯplemētū. Sȝ distinguit q2 si ꝑcedat viridis significat ꝯplemētū adustionis sed si ꝑcedat liuidus color significat detrimētū mortificationis.

De ampulla in circulo vrine.

Non residens ampulla tumens viscosa coherens.
Morbi crudificat causam morbūq; prolongat.
Et nefresim generat cerebrūq; dolore molestat.
Rugitum vomitūq; notat, ventremq; solutum.

¶ Expositio. ¶ Non residens. Dicto de circulo: dicendum est de ampulla q̄ q̇dē ampulla est ſm ꝯtentū ſm ordinē enumerationis supius factū. Et est ampulla spuma circulo coherens tumida ⁊ īflata ⁊ distenta ⁊ dillatā q̄ duplex est. s. ꝑmanens ⁊ nō ꝑmanens. De ampulla nō ꝑmanēti nō determinat̄ in medicina cū illa sit trāsitoria ⁊ facta ꝑ effusionē vrine vel etiā alterius liquoris ⁊ illa appellat̄ ab isto auctore ampulla residens Ampulla vō ꝑmanens est ista q̄ post effusionē ipsius vrine post longū tp̄s durat ⁊ ꝑmanet: q2 ista ab intrinseca cā ꝓcedit ⁊ generat̄ ex humoꝝ ꝑturbatione ventositate interius interclusa. Et iō q2 talis ampulla dispositionē humani corporis significat: determinat̄ de ipsa ī medicina. Et ista ampulla ab auctore vocat̄ nō residens idest diu ꝑseuerans. Regula ḡ talis est de ista ampulla. Ampulla in vrina per longū tp̄s durans ⁊ ꝑmanens tumida ⁊ dillatata et distensa ex ventositate interclusa ⁊ viscosa ⁊ coherentiā habens cū circulo. ita ꝙ cū baculo stupa inuoluto ⁊ in vrinali īposito de difficili pōt a circulo remoueri tūc talis ampulla significat morbi cruditatē. ⁊ ipsi9 longitudinē. ¶ Et nefresim. Ista eadē ampulla passionē renū significat. cā vō habetur in cōmento. ¶ Cerebrūq;. Ista etiā ampulla significat dolorē capitis ꝑꝑ fumositatē a cruda materia resolutā ⁊ supius ascendentē ad cerebrū ⁊ miringas ipsius inflat ⁊ sic efficit̄ dolor in capite. ¶ Rugitū. Eadē ampulla significat rugitū ex ventositate generata ⁊ uomitū ⁊ solutionem ventris. ¶ Cōmentū. ¶ Non residens ⁊c. Expedito tractatu de circulo agit de ampulla q̄ ſm vrine cōtentū iuxta ordinē enumerationis est. Est aūt ampulla spuma circulo coherēs mag̃ tumida ⁊ distēsione ꝑtiū mag̃ dillatata. Ampullaꝝ vō alia residens alia nō residēs. Residens est illa q̄ cito euanescit ⁊ illa generat̄ ex īpetu effusionis. vn̄ ex q̇libet liq̇re sic̄ ex aq̄ vel vino ꝑ̄cipue alicui vasi īpetuose infusa ampulla generat̄. Sed postea modico tp̄e reuoluto annihilat̄ cito nec ꝑ̄stini stat9 vestigia retinet ⁊ de tali āpulla cū sit

transitoria et non permanet. non agit phisica quia non est necessaria ad demonstrandum habitudinem humani corporis quia non fit ex aliqua perturbatione humorum sed tantum ex aere exteriori. Ampulla vero residens est que post effusionem vrine diu perseuerat quia ab interiori causa consurgit. scilicet ab humorum conturbatione et motione intus clausa ventositate. Et de tali ampulla hic agitur. quia dispositionem humani corporis designat. Unde de ampulla talis datur regula. Ampulla in vrina diu perseuerans humida et dillatam distensa ex ventositate interclusa viscosa et coherentiam habens cum circulo ita quod baculo stupa inuoluto in vrinali vase imposito vix potest a circulo remoueri talis significat cruditatem materiei et morbi prolixitatem et nefreticam passionem et capitis dolorem. Quia non est residens per hoc cause permanentia et malicie radicatio designatur. Quia vero est humida et in partibus dillatam per hoc ventositatis grosse interclusio significatur. Quia est coherens ex viscositate materiei progreditur. Talis ergo cruditatem materiei portendit. Cruda namque materia et frigida actione caloris cum non possit plenarie excoqui et digeri resoluitur in grossam ventositatem que resoluta et a debili calore non consumpta partibus humidis intercluditur et per meatus continuos epatis ad epar accedens superfluitati secunde digestionis admiscetur. Post modum cum vrina purgatur. Eadem ampulla significat morbi prolixitatem: vbi namque est materiei cruditas: morbi prolixitas concomitatur. Eadem significat nefresim idest passionem renum. Cum igitur crudi humores ostendunt esse in causa qui cum renibus habent similitudinem renes enim frigidi sunt et a fonte caloris remoti: cum sint frigidi et materia sit frigida cum substantie et grauitate compressionis similitudinem cum sanguine renis nutrituro attrahitur illa materia ad renes que cum non possit consummi quia multa est et quia calor est debilis in renibus preter naturam superflua remanent et nefresim inducit. Eadem etiam ampulla capitis dolorem monstrat quia ventositatem interclusam indicat quia fumositas a cruda materia resoluta a sui leuitate supius respiret dolorem inducit capitis et miringas cerebri distendit hanc autem regulam et methodum trahimus ab Ipocrate in septimo amphorismorum. Ait enim ipocrates quibuscumque ampulle in vrina supernatant hiis nefresim significat et longam egritudinem fore. ¶ Non residens ampulla. idest diu permanens post vrine effusionem ad differentiam eius que fit ex impetu effusionis. Et talis non est vtilis ad pronosticandum circa corpus humanum. ¶ Tumida. idest turgida et inflata. ¶ Uentosa. idest multa ventositate distensa. ¶ Coherens. idest inuiscata circulo. ¶ Propagat. idest prolixat.

De granulis.

Granula reumatice semper sunt nuncia cause.
In circi serie si granula fixa tenentur.
In cerebro secreta latet confusio morbi.
Si subsitent depressa parum nec mota regressum.

Accelerent capiti loca proxima percutit humor.
Pronior ad partem fit fluxus debiliorem.

¶ Expositio. ¶ Granula. Determinato de ampulla ex ꝯsequenti de terminatꝰ de granulis. Granula sunt q̄dā grana parua spuma intercisa ⁊ in circulo diuisa in multas ptes ipsius circuli. Regula est illa. Granula significant fluxū humoꝝ a capite ad aliquā ptem corporis inferiorem descendentiū. Cū ergo reuma fluat ⁊ descendat a cerebro membro frigido ⁊ humido: ẜm illam ptem debilem ad quā fluit accipit denominationē sicut declaratꝰ in commento. ¶ Circi. Si granula fixa pmaneant in circulo tunc ex hoc significatꝰ ꝙ in cerebro morbi materia ꝯtinetꝰ. ¶ Si substent. Si illa granula pmaneant sub circulo ⁊ motu vrinali ad circulum non ascendant ẜm ꝙ magis vel minus depressa sunt sub circulo sed hoc significatur dolor membroꝝ capiti propinquoꝝ vel elongatoꝝ. ¶ Premor. Hic reddit vna causa ex pte membri recipientis ⁊ est debilitas membri q: cū ipsum membrū fit debile sine dubio nequit repellere materiā ad se missam ⁊ possumus ītelligere p hoc fortitudinem membri impellentis. Et ista est prima causa ẜm Jabanitiū: in commento secūda causa ⁊ tertia traduntur. s. abūdantia materie ⁊ largitas poroꝝ. ¶ Commentū. ¶ Granula ⁊c. Post ampullā agit auctor de granulis. Sūt aūt granula quedam grana spuma intercisa ⁊ seiuncta in circulo idest in diuersas ptes diuisa. Et huiusmodi granula attestantꝰ reumati idest fluxui humoꝝ a capite ad aliquā ptem corpis. Cerebrū nāq; cū sit frigidū ⁊ humidū ⁊ fit de genere putredinis ⁊ medulle nutritur frigido ⁊ humido nutrimento. Unde multa humiditas aquosa ⁊ fluida multotiens in cerebro exuberat cuius pars p mucillagies nariū purgatꝰ: pars p sputū ⁊ rascationes emictiturꝰ. Si ergo ꝯtingat in cerebro ꝯtinuā supfluitatem preabūdare fit dolor capitis extincta repletione naturalis caloris vt nec subsidiarius in illā materiā agere ꝯtendat ipsam in minutas ptes diuidendo. Ille particule ex incōtinentia ad ptes inferiores reumatizant ⁊ maxime ad eas quas debiliores inueniūt sibi vicinas ⁊ suppositas. Si ergo materia moueatꝰ ad stricturā nariū facit corizā. Si ad oculos obtalmiā. Si sup oculos paꝝ facit dolorē supcilioꝝ. Si ad aures facit tinnitū ⁊ ventositatem ⁊ surditatis p̄parationem. Si ad vnā facit eius relaxationem ⁊ raucedinē. Si ad os ⁊ linguā: oris ⁊ lingue vlcerationē. Si ad maxillares neruos facit dolorem dentiū ⁊ gingiuaꝝ. Si ad fauces nodos ⁊ brancos in gula. Si ad canales pulmonis ⁊ tracheā artariā facit tussim. Si ad pulmonē facit asma ⁊ dispniā. Si ad intestiua lienteriā: vel diariā. Et tūc debēt esse spumose egestiones. Unde ipo. q̄bus egestio. fumose fuerint hiis a capite defluit flegma. Si ad os stomaci dolorē ⁊ inflationē ⁊ īdigestionē. In talibus enim debet eē circulus vrine granulosus. Huiusmodi enī granula sig̅nt distillationē reumatice materiei ad capitis ptes vicinas ⁊ p̄cipue ad debiliores q̄ reumatis impetus repellere non sufficiunt vel expellere non pn̄t. Nō enim

aliud mēbrū ledat tres p̄nt esse cause vt asserit Johanitius.s.fortitudo mē
bri impellentis ꝛ debilitas recipientis:ꝛ hec est pᵃ cā. Scđa est materiei
abūdantia. Tertia est largitas poroꝝ. Sed distingue qꝛ si ḡnula iacent in
circulo ꝛ excussione vrine depressa reuertunt ad circulū cā in essentia epa-
tis manere ostēdit. Si aūt depressa sint infra circulū nec ad circulū suū re
ciprocent motū prout magis ꝛ minus depressa fuerit inṫ hoc dolorem in-
terioꝝ ptiū vicinaꝝ capiti vel remotaꝝ significat ꝛ grauedinē. ¶ Circi.
idest circuli fixa ita qꝫ si depressa fuerint ad circulum reuertuntur.

De nubecula.

Corporis aerei nubecula spiritualis.
Indicat offense vitium iecorisqꝫ calorem.
Est ventosa vel incensi sit spuma caloris.
Nuncia particulis continuata suis.
Hoc color vrine probat ꝛ substantia spume.
Spiritus ingrossat attenuatqꝫ calor.
Intercisa manens grauis distincta minutis.
In becilla graui reumate membra ferit.
Indicat ictericum vel epar portendit aduri.
Si nigra vel viridis vel quasi tincta croco.

¶ Expositio. ¶ Corpis. Dicto de ḡnulosis ꝯñter agit auctor de nu
becula. Nubecula est q̄dā fumosa ꝛ vaporosa supfluitas generata actione
caloris obscuritatem h̄ns ꝛ ita nebula cū sit leuis in vrina supius tendit ꝛ
ipsam vrinā efficit obūbratā. Ista igiṫ nebula duo significat.s.distempan-
tiam membroꝝ spiritualiū ꝛ tūc debet esse q̄dā liuiditas ꝛ significat epatis
calefactionem ꝛ spuma debet esse crocea. ¶ Est ventosa. Hic agiṫ de
spuma q̄ quidem multiplex est.s.q̄dā est granulosa de qua dictū est in ca-
pitulo de granulis. Et est q̄dā ampullosa de qua dictū est in capitulo de
ampulla. Et est alia spuma ꝯtinua. de qua hic agiṫ. Ista ergo spuma ꝯti-
nua duo significat.s.ventositatem ꝛ hoc cognosciṫ si color vrine sit discolo
ratus. aut si substātia vrine sit grossa. Significat etiā vehementiā caloris
ꝛ ebullitionis ꝛ hoc cognosciṫ qꝛ color vrine est intensus ꝛ substantia subti
lis spuma etiā crocea. signū est calefactionis. Unde spuma significationē
habet in colore qꝛ quedā est crocea q̄dā viridis q̄dā nigra ꝛ ƀm hoc diuer-
sa significat. ¶ Commentū. ¶ Corpis aerei. Post grnula agit au-
ctor de nebula. Est aūt nebula q̄dā supfluitas fumosa ꝛ vaporosa actio-
ne caloris generata particeps obscuritatis que cū sit leuis ꝛ aerea emissa
cum vrina eā obumbrat. Talis ergo nebula apparens in vrina significat
distempantiā membroꝝ spiritualiū ꝛ occupat supficiem vrine que corpus
aereū nuncupaṫ ꝛ reddit vrinā participem quadā liuiditate. Talis etiam
nebula apparens epatis calorem insinuat q̄d plenius certificat per crocei

tatem. ¶ Corporis aerei. idest in supficie. ¶ Offense spiritualium. idest passioni spiritualiũ membroꝝ que sunt q̃si fornax ⁊ caminus totius caloris. ¶ Iecoris. idest epatis. ¶ Est ventosa. ¶ Post nubeculam agit auctor de spuma. Hic ergo per spumã intelligimus spumam carentẽ ampullositate. De spuma aũt ampullosa p̃misit. Spuma enim multiplex est. Alia est disiuncta ⁊ intensa ⁊ quibusdã generis distincta de qua agit auctor in ca° goꝝ ⁊ hoc replicat de eadem ex incidenti gratia diuisionis. Est ⁊ alia spuma ventosa ⁊ ampullosa de q̃ supius ꝓposuit in ca° de ampulla. Est alia spuma 3ᵃ non granulosa nec ampullosa sed ꝯtinua ⁊ talis significat dominiũ ventositatis aut violẽtiã caloris ⁊ ebulitionis. Hic distinguit per calorem vrine ⁊ testimonium ebulitionis: Cum vero vrina sit discolorata est augmentũ indigestionis ⁊ ventositatis. Item sit subtilis ⁊ nimiũ tenuis fit ex calore. Si croceitate participet fidele prestat argumentũ incensionis. Item si spuma variat̃ ꝺm colorem qꝛ alia est nigra aut viridis aut crocea. Nigra enim significat melan'kirõ aut epatis adustionem. Viridis agriacã. Crocea ictericiam croceã. ¶ Ventosa. ampullosa de qua dictũ est ventositatis nũcia. ¶ Intensi coloris. idest incensiui. ¶ Spiritus. ventositas ingrossat spumam sua interclusione. ¶ Attenuat. idest ꝯsummendo ventositatẽ interclusam. ¶ Intercisa. de hoc dictũ est: significat enim ictericiã nigrã vel viridem vel citrinã.

Sequitur de sanie.

Ulcera vesice sanies effusa fatetur.
v Aut renum scabiem si grauis adsit odor.
Ex epatis regione fluit sedimen saniosum.
Hoc dolor ⁊ partis actio lesa docet.

¶ Expositio. ¶ Ulcera. Hic determinat̃ de sanie que quidem sanies emissa in vrina significat vlcerationem renum aut vesice aut epatis. Et distinguitur quia sanies emissa a renibus vel vesica grauem odorem habet ⁊ in illis ptibus dolor sentit̃. Sed si ab epate sanies emictat̃ tũc dolor est in dextro ipocundrio ⁊ aggrauatio ⁊ virtus digestiua impedit.
¶ Cõmentũ. ¶ Ulcera vesice. In h° capl'o tractat̃ de sanie q̃ cũ vrina effusa significat vlcerationem vesice aut renũ aut epatis ex aliqua supflua materia in eius regione collecta. Sed vtrũ a renibus vel vesica vel epate emictat̃ sic distingue. Nam a renibus vel vesica emissa grauitatem odoris portendit ⁊ in partibus illis. ⁊ locis adiacentibus dolor sentitur. Sed ab epate nequaquã. Sed in dextro ipocundrio pulsatio doloris ⁊ quoddam pondus percipitur ⁊ operatio digestiue virtutis impeditur. Hoc ergo elicimus ab Ipocrate qui in fine quarte particule dicit. Si pus mingat ⁊ squamas ⁊ grauis sit odor tunc renum aut vesice vlcerationem significat.

De pinguedine in vrina apparente.

Precedens olei formam resolutio pinguis.
Cum febre dissoluit totum: lumbos sine febre.

¶ Expositio. Hic determinat de pinguedine apparente in vrina: et dic auctor quod illa pinguedo apparens in vriua aut est: cũ febre aut sine febre. Si cũ febre tunc significat dissolutionem totius corporis. Si sine febre significat dissolutionem fieri a renibus. De vrina pingui et vnctuosa et oleagina quãdo significat totius corporis solutionem aut dissolutionem renũ Et quot modis dissolutio totius corporis a dissolutione renum distinguatur optime ponit in commento. ¶ Cõmentũ. ¶ Precedens. Post saniem sequitur capitulũ de pinguedine. Hoc nomine pinguedo intelligit pinguis quedã et vnctuosa substantia a membris resoluta que emittit cum vrina vrina autem magis vel minus pinguis vel oleagina appet sm quãtitatem resolutionis maiorem vel minorem et sm pcessum caloris in resolutione pcedentis. In principio nãqꝫ resolutionis ipsius pinguedinis apparet vrina oleagina quasi olei colorem habens in augmento vero est quasi oleũ. In statu vero est vt ipsa pinguedo et ipsum oleũ. Urina ergo habens olei colorem in principio declarat liquefactionem et quasi aquosa az. qd est vt oleũ habet in se pfectiorem cõmixtionem olei. et talis est i augmẽto et significat pcessum et augmentũ liquefactionis: sed que est oleagina et in colore et in substantia quasi ipsum oleũ significat statũ resolutionis et vltimã caloris dissolutionem. Tales quidem vrine ethice febres sunt familiares. Sed nota quod talis vrina apparet aut cũ febre aut sine. Si cũ febre significat dissolutionem totius corpis quippe cũ febre morbus sit vniuersalis. Si sine febre pticularem resolutionẽ significat renũ et lumbo. In renibus nãqꝫ et lumbis multa pinguedo circumuoluit et operit eos: q̃ pinguedine resoluta exeunte cũ vrina copiosior fit emissio vnctuositatis q̃si si a toto corpe emitteret. Hec enim ppe vrinales meatus cõstituta est: et ideo cũ sit multa et ppe posita nec adsit calor cõsumptiuus qz est sine febre ex quo incipit resolui copiosius purgat. Sed illa q̃ a toto corpe in minori quãtitate emictit: tũ qz est in ea febrilis calor qui eã cõsumendo eius minuit quãtitatẽ: tũ qz remota est a viis vrinalibus. Hec aũt trahimus ab Ypo. vltima pticula vbi ait. Quibuscũqꝫ pinguis ipostasis et globata est: his nefreticã et accutã significat egritudinẽ fore in p^a specie fe. ethice. Pingueolo vrine distincta est p ptes in supficie si est in viro carnoso nõ valde crasso. In 2ª specie totã supficiẽ vrine occupat sicut tella aranea. In 3ª specie pinguedo diffusa est p totũ. vñ vrina fusa sup lapidẽ rauco sonat sicut oleũ. Pinguedo resoluta a renibus tribus modis distinguit a pinguedine totius. qz pinguedo totius non est tanta nisi forte in tertia specie ethice. Secũdo distinguitur quia pinguedo renũ statim apparet: post vrine effusionem que cũ sit difficile miscibilis, de natura et fit decisa a partibus ppinquis non cũ

ta ꝯsociatur:⁊ ideo vrine in commixta apparet:a toto corpe decisa:ex vl decoctionis in epate cũ vrina pfectius admiscet ⁊ ideo fit minus apparibilis:qꝛ non cadit in vna ⁊ eadẽ pte ꝛc. Tertio distinguit qꝛ pinguedo renum non facit ad intensionem vrine nisi forte epar sit calefactum. Sed ab omnibus membris resoluta sit cum intensione vrine ⁊ tenuitate.

De crudo humore.

Humor in vrina fit summus pendulus imus.
Membraqꝫ suprema ledit mediana vel ima.
Stranguriam nefresim residens facit atqꝫ tenasmon.
Nutritiua grauat medius diafragma supremus.

¶ Expositio. ¶ Humor. Hic agit de crudo humore qui emittit cum vrina tria sunt que habent silitudinem.s.crudus humor:putredo ⁊ sedimen. Sed quõ discernant satis bene tradit in commento. Crudus ĝ humor emissus in vrina qñqꝫ occupat partem supiorem vrine:qñqꝫ ptem mediam qñqꝫ inferiorem ⁊ fm hoc diuersis regionibus humani corpis attestatur. Si enim occupat supremã ptẽ tũc significat egritudinem pectoris ⁊ membroꝝ spiritualiũ ⁊ diafragmatis.cõpressionem. Si vero mediã occupat ptem tunc significat vitiũ stomaci cum repletione supfluitatis ⁊ torcio ventris ⁊ rugitus intestinoꝝ. Si inferiorem occupat ptem tunc renũ ⁊ lumboꝝ ⁊ ptium adiacentiũ declarat passionem vt stranguriã nefresim.
¶ Commentũ. ¶ Humor ꝛc. Post pinguedinem agit de crudo humore qui purgat cũ vrina. Et notandũ est ꝙ tria sunt q̃ silitudinem immutatione ꝑtendũt speciem sedimen.s.sedimen putredo ⁊ crudus humor. Est ergo diligenter discernendũ sic. Si mota vrina sedimen in paruas ipostases resoluat ipostasis est ⁊ habet formã magis equalem non adeo interruptam. Est aũt ipostasis supfluitas tertie digestionis. Si vero mota vrina dissoluat in pingues ⁊ oleagines resolutiones ⁊ ipsa vrina fetida sit ⁊ mali odoris significat ꝙ putridus est humor. Itẽ tale sedimen saniosum ⁊ inequale est ⁊ insipidum. Si aũt mota fuerit vrina in q̃sdã athomosas resolutiones dispergit cruditas humoꝝ intelligat. Crudus itaqꝫ humor cũ vrina emissus aut supiorem occupat ptem aut mediã aut infirmã. Si supiorem obtineat declarat vitiũ pectoris ⁊ spiritualiũ ⁊ cõpressionẽ diafragmatis vt asma vel disma vel emotoica passio declarat. Si mediã obtineat ptem vitiũ stomaci ex repletione supfluitatis vel torcio ventris ⁊ inflatio ⁊ rugit9 itestinoꝝ idicat. Si ifirmã ptẽ obtineat passio renũ ⁊ lũboꝝ ⁊ ptiũ adiacentiũ:tenasmon nefresis strãguria ⁊ tibiaꝝ ⁊ genuũ dolor manifestat.

De sanguinea vrina.

Ex vitio iecoris trahitur mictura cruoris.

Vesice aut renum vene chilis hec tibi plenum.
Prouida signorum doctrina facit reliquorum.
Fundit trumbosum vesica graue maculosum.
Et subsistentem modicum fetoris habentem.
Minctio sit pura vene chilis ex crepatura.
Et dolet a fine grauiter pars septima spine.
Si fluat a lumbis purus manat ꝛ sine trumbis.
Renum testatur id punctioq; commitatur.
Dextram dolor cruciat si fluxus ab epate fiat.
Et sanguis purus manat fomenta daturus.

Expositio. ¶ Ex vitio. Hic determinat de sanguine exeūte cū vrina qui q̄ttuor significat. s. aut vitiū epatis aut vesice aut renū aut rupturam vene chilis: ꝛ h̄ qđ dicit vsq; ibi. ¶ Hoc tibi plenū. Hic ponit specificationes cū aliis ꝯditionibus: ꝛ p° quādo ꝓcedit a vesica ibi. ¶ Fundit trūbosum. Hic specificat quādo sanguis ꝓcedit a vesica: qꝛ sanguis ille est trūbosus in modū globi ꝛ habet grauē atq; fetidū odorem ꝛ in fundo residet ꝛ talis sanguis est spissior ꝛ ponderosior. Rōnes hoꝝ satis ostendunt in cōmento. ¶ Mixtio. Hic specificat quādo sanguis ꝓcedit ex ruptura vene kilis: qꝛ tūc sanguis est purus ꝛ maximus dolor sentit in septima spondili sc̄a ꝯnumeratione ab īferiori p̄te. ¶ Si fluat a lūbis. Hic specificat sanguis exiens a renibus qꝛ tūc sanguis est purus ꝛ nō est trumbosus ꝛ dolor ꝛ pūctio sentit in renibus. ¶ Dextra dolor. Hic specificat sanguis exiens ab epate ꝛ ī sanguis est purus sincerus ꝛ dolor in dextro ipocūdrio sentit vehemens. ¶ Renū vesice. Hic determinat de arenulis q̄ significāt passionē aut renū aut vesice. Renum si apparent rubee in colore. Vesice si apparent albe ꝛ h̄ s̄m colorē membri a quo deriuant. Est aūt notandū ꝙ harene rubee q̄nq; apparent in pacientibus duplicē tertianā vel simplicē ꝛ maxime in h̄ntibus renes siccos ꝑꝑ discrasiā febrilē. Apparent arene rubee de calculo. Quid sit ꝛ q̄m̄o generat ꝛ q̇d sint cause generationis ipsius calculi satis in cōmento manifestū est inspicienti. ¶ Cōmentū. ¶ Ex vitio. In h̄ capl̄o agit auctor de sanguine q̄ncūq; cū vrina emictit. Sāguis ergo emissus cū vrina aut ꝓcedit ab epate ꝛ tūc debet esse purus ꝛ sincerus ꝛ in dextro ipocundrio sentit. Et talis sanguis cū sit calidus vrine ꝑfectius admiscet aut ꝓcedit a vesica ꝛ tūc debet eē sanguis trūbosus in modū globi ꝛ ḡuis odoris ꝛ in fundo residens qꝛ tūc fit frigidus vtpote ad nutrimentū membri frigidi destinatus impurior est ꝛ spissior ꝛ pōderosior. Receptus etiā infra ꝯcauitatē vesice qꝛ frigidū mēbrū est amplius ꝛ globat ꝛ corrūpit qꝛ debilē habet calorē. vn̄ nō p̄ōt a superfluis depurari: g̊ qꝛ frigidus est: ideo globosus ꝛ grauis ad fundū descendens ideo ꝛ grauis odoris nec vrine cōmiscet vnde a vesica originē d̄r habere circa pectinem ꝛ peritoneon ꝛ circa extremitatem virge in emissione vrine punctura sentit ꝛ etiā talis sanguinis potest in vrina petrificari ꝛ cū

hoc etiā sua globositate ꝛ etiā frigiditate ꝛ cum hoc etiā ꝼm loci ꝯtinentis
petrificationem faciente ex q̄ multi ꝑierunt. Et vt reffert Galt. talis san-
guis qn̄qꝫ ꝑ virgā in modū sanguisuge emittit. Si a lumbis distrahit ori-
ginem purus est ꝛ in renibus dolor ꝛ pūctura sentit. Si ex nuptura Kilis
vene ꝓuenit purus similit est ꝛ in. 7°. spondili facta ꝯnumeratione ab in-
feriori ꝑte dolor sentit vehemens: Huius dogmatis firmitatē trahimus
ab Ipoc. Dicit enim si sanguinem mingat quis aut pus q̄si puluerulentū
sanguinem ad differentiā puri. Et postea subiungit etiā squamas ꝑ qđ si-
gnificat vlceratio vesice: Et subdit: ꝛ ardor grauis fit. ex quo habet corru
ptio sanguis: ꝛ tūc quidem vlcerationem significat vesice. Itē dicit Ipo.
Si sanguinem mingunt ꝛ trumbos ꝛ stranguriā habent ꝛ dolor inciderit
in pectinem ꝛ pitoneon circa vesicā dolorē significat. Ex hiis enim passio
vesice significat. Itē determinat Ipo. qn̄ a renibus ꝓcedit vt dicit. Qui-
cūqꝫ sang. sponte mingunt hiis de renibus rupturā vene significat.

Determinat de arenis.

Renum vesice lapidem testantur arene.
Renum si rubee vesice si magis albe.
Emula contenti forma sit suo continenti.

¶ Expositio. ¶ Renū. Commentū istud require in commento supe
rius dicto vbi dicit. ¶ Renū vesice. Hic determinat de arenulis q̄d si
gnificent. ¶ Commentū. ¶ Renū. In hoc caplo agit auctor de are-
nulis que quādoqꝫ emictunt cum vrina ꝛ passionibus vesice: attestant aūt
in renibus nefresim: aut litiasim fore in vesica ostendit. Sed arene aut sub
rubee aut albe aut nigre aut subnigre. Si rubee ꝛ molles a renibus eue-
nire perpenduntur. Renes enim rubei sunt ꝛ molles ꝛ carnosi ꝛ sangui-
nem continent. vnde arene ibi generate iuxta formā sui continentis in ru-
beitatis speciem perpendunt. Si albe sunt potius a vesica proueniunt.
Vesica nāqꝫ alba est ꝛ ꝼm formam continentis contemptum immutatur.
Omnis enim res trahitur ad suam originem vel a loco sue generationis
vel a re agente vel paciente. a loco sicut apostemata que talia debent esse
qualia sunt loca vbi nascuntur vt formata in loco ocioso. Si nigra sint de
melancolica materia fiunt ꝛ sunt omnibus peiores quia sunt de grossiori
materia. Sed que sunt albe citius dissolui possunt quia ex flegmaticis hu
moribus crudis ꝛ indigestis congelatis generantur. Calculus itaqꝫ qui
fit: ex nigris arenis sibi conglutinatis: conglutinatur ꝛ conflatur ꝛ omniū
pessimus est ꝛ si magnus fuerit non potest curari nisi per incisionem aut
fit de albis arenulis de flegmatica materia productis: ille nisi fuerit mul-
tum adustus ꝛ in processu temporis excoctus ꝛ induratus diureticorum
beneficio ꝛ antidotariorum medicaminum facilius potest curari. Et nota
ꝙ in pueris fit frequentius litiasis propter humorū viscositatem in eis

abundantiũ in iuuenibus ꝙo fit nefresis frequentius pp ſiccitatem renũ. Unde ſanguis deſiccat͛ ⁊ ſubtiles ptes ꝯſumunt͛ terreſtribus igit͛ remanentibus reliq̃ indurant͛. Noli aũt ſemp terreri quotiens videas arenulas rubeas in vrina apparere nec ſtatim precipites ſniam de calculo qꝛ in pacientibus duplicẽ tertianã vel ſimplicẽ ⁊ maxime in habentibus renes ſiccos arenule apparent rubee pp febrilẽ diſcraſiã. Itẽ nota ꝙ tres ſunt cauſe generationis calculi.ſ.abũdãtia ſupfluitatũ:⁊ viſcoſitas eaꝝ anguſtia meatuũ ⁊ debilitas virtutis expulſiue ipſe igitur cauſe fortius ſunt in pueris ⁊ ideo iſti paſſioni magis familiares exiſtũt. Tribus de cauſis apparent arenule.ſ.vel ex calculo vel artetica vel longa q̃rtana. In artetica ex induratione humoꝝ in q̃rtana ex melancolia deſiccãte ⁊ indurante humores vt habet͛ in alexãdro de ptiſico qui lapidẽ expuit:qui generatus erat in canalibus pulmonis ex humoꝝ induratione. Et nota ꝙ arenule ſignificant qñꝙ lapidẽ ꝯfirmari ⁊ qñꝙ diminui. Si prius non apparentes quottidie multiplicent͛ magis: magis quouſꝙ nimis appareant ſignificant lapidem diminui. Si prius diu multis apparentibus quottidie diminuunt͛ magis ſignificãt lapidẽ ꝯfirmãdũ qñꝙ vero penitus non apparẽt cũ tñ non ſunt purgate tunc ſignificant lapidem ꝯfirmatum.

Determinat dꝫ pilis.

Orma pilo ſimilis vel erit deciſio carnis.
f Aut pars humoris lima ſiccata caloris.
Inde probes renum vel totius nucumentum.

¶ Expoſitio. ¶ For. Hic determinat͛ de pilis. Pili ſunt q̃dã reſolutiones longe ⁊ graciles ad ſil'itudinem piloꝝ ⁊ emictunt͛ cũ vrina:⁊ ſignificant aut diſſolutionem renũ ⁊ lũboꝝ aut ſiccitatẽ humoꝝ ex accuitate caloris deſiccatoꝝ ⁊ hoc habet͛ in cõmento. Nota ꝙ iſti pili apparent aut cũ fe.aut ſine fe. Si cũ fe.ſignificat͛ totius corpis diſſolutio. Si ſine fe. diſſolutio renũ ⁊ lũboꝝ. ¶ Cõmentũ. ¶ Quedã reſolutiones longe. ¶ Forᵃ.

In hoc caplo agit auc. de pilis. Sunt aũt pili ⁊ graciles in modum pilorum q̃ cũ vrina emictunt͛. Procedunt aũt ex diſſolutione renũ ⁊ lũboꝝ vel fiunt ex humoribus ſiccatꝭ ꝙ ſic diſtinguit͛ ⁊ ſententiat͛ in tali reſolutione quãdo digiꝭ ꝯfrigat͛ q̃ſi ſoliditas carnis tũc de ſubſtãtia renũ eſſẽ perpendit͛ ſigt doloꝛem renũ ⁊ lumboꝝ ex accuitate caloris eos diſſoluentis. ⁊ ptes eoꝝ decidentis ⁊ tales apparent ĩ diabeticis. vnde Jpo.in amph̃o. Quibuſcũꝙ modica caro aut pili exeũt pingui exiſtente vrina hiis a renibus egrediunt͛ vel hiis eductio de renibus fit. Si aũt pili illi ꝯfricatis digitis cedant cõpreſſioni nec ſtatim euaneſcãt:ita vt ſubſit aliq̃ ſoliditas de ſiccis ⁊ induratis humoribus fieri ſignificant͛. Et ſi reſolutiones longe apparent:⁊ aliquãtulũ groſſe ſignificant opilationem renum ⁊ lumboꝝ:qñꝙ dexter renis:quãdoꝙ ſiniſtri:⁊ quandoꝙ vtriuſꝙ. Si dextri dormitatio

⁊ formicatio in dextro pede sentitur. Si sinistri in sinistro pede. Si vtrius-
qꝫ: in vtroqꝫ sentitur. Ex tali enim opilatione nerui comprimuntur ⁊ ex
compressione eoꝝ spiritus animal cuius ꝓprietas est currere per neruos
sensum ⁊ voluntariũ motũ impendere nequit ꝑtibus extremis. vñ ꝑ ner-
uos spiritus aīalis nõ põt libere transire ꝓpter cõpressionem ꝑdictã. vnde
dormitatio vel formicatio occurrit. Et nota ꝙ pili apparent ĩ vrina aut cũ
febre aut sine febre. Si cũ febre totius corporis dissolutio significatur. Si
sine febre de renũ substantia fieri decisio particulariter indicatur.

De squamis ⁊ furfuribus.

Per squamas tenues ⁊ furfura micta notatur.
Vesice scabies aut si febris concomitatur.
Totius fluit integritas corpus tenuatur.

¶ Expositio. ¶ Per squamas. In hͦ loco determinat auctor de squa
mis ⁊ furfuribus. Squame sunt q̄dã resolutiones late ⁊ rotunde ad simili
tudinẽ squamaꝝ pisciũ q̄ q̄dẽ a sup̃ficie mẽbroꝝ abradunt ⁊ vocant squame
petaloides: ⁊ iste squame apparentes in vrina qñqꝫ significant dissolutio-
nem totius corpis. s. si adsit febris. Si vero nõ sit febris particularis disso
lutio ⁊ scabies vesice significat. Furfura sunt q̄dã resolutiones ad similitu-
dinem furfuris q̄ ex caloris violentia a mẽbris dilacerant ⁊ abradunt. Ista
ergo furfura sunt alba q2 membra a quibus decidunt alba sunt ⁊ etiã sunt
magis grossa q̄ꝫ squame q2 magis ꝓfunde a mẽbroꝝ substantia dissoluunt:
Talia g̊ contenta furfurea apparentia in vrina significant aut totius cor-
poris dissolutionẽ aut solũ vesice. Si g̊ cũ apparent adsit febris tũc disso-
lutionem totius corpis significant. Si vero sine febre apparent significãt
dissolutionẽ vesice solũ cognoscit etiã ꝑ digestionẽ ⁊ indigestionẽ. ¶ Com
mentũ. ¶ Per squamas. Sequit de squamis ⁊ furfuribus. Sunt autẽ
squame q̄dã resolutiones late ⁊ rotunde q̄ q̄si a membroꝝ sup̃ficie actione
caloris dillacerant: ⁊ abraduntur: ⁊ sunt quasi petala que ex tritico sunt et
modicis squamis pisciũ assimillant. vnde squame petaloides nuncupant:
huiusmodi resolutiones a membris decise quãdoqꝫ cũ vrina purgant ⁊ in-
dicant dissolutionẽ totius tantũ aut vesice. Si igit adsit febris cũ apparent
significant dissolutionem totius corpis: vt in febre ethica cõtingit. Si sine
febre ⁊ idigestione tũc particularis dissolutio ⁊ vesice scabies demonstrat.
Hoc affirmat Ypo. in ampho. vbi ait si squamas mingunt ⁊ dolor grauis
sit vesice vlcerationem significat. Furfura sunt quedã resolutiones in mo
dũ furfuris disposite: ⁊ a membris decidentes ex violentia caloris. Sunt
etiã albe quoniã ipsa membra alba sunt tales emictunt cũ vrina ⁊ sunt gros
siores squamis q2 nõ ita sup̃ficialiter radunt sed a calore inserto ꝓfundius
a membroꝝ substantia euellunt. Vrina g̊ furfureas habens resolutiones
aut dissolutionem totius corporis significat aut vesice tantũ. Vnde sic di-

stinguitur: ꝑ febrem ⁊ nō febrem. ꝑ digestionē ⁊ nō digestionē. Ipo. aūt in anipho. Quibus in vrina pingui existente furfurea mingunt hiis vesica scabit. Petala ⁊ furfura dissoluunt a vesica. Sed non crinoides qꝛ vesica non est solidum corpus: sed est tenuis ⁊ pelliculosa: predicta corpora qñq; fluunt ab humoribus calore liquidas partes cōsumente vel frigiditate cōdensane. Sed cum aliis signis in prima specie ethice apparet petaloides. In secunda furfurea. In tertia crinoides.

De crinoidibus.

Certa fides per crinoides ꝙ tertia febris.
Est ethice species imis inserta latebris.

Expositio. Certa. Hic determinat de crinoidibus ⁊ sūt. Crinoides quedā resolutiones grosse q̄ caloris violentia multū profunde a membroꝝ substantia euellunt: ⁊ sunt maiores q̄ꝫ squame ⁊ furfura. Habent enī crinoides tres dimensiones magnas. s. latitudinem: longitudinē ⁊ ꝓfunditatē. Crinoides igit in vrina apparentes tertiā speciem ethice significant. Commentū. Certa. Sub vno titulo egimus de squamis ⁊ furfuribus. In hͦ capitulo sum tractaturus de crinoidibus. Sunt aūt crinoides quedā grosse resolutiones decise a membris violentia caloris incensi ⁊ intrusi membris: ⁊ sunt maiores furfuribus ⁊ petaloidibus in trinā dimensionē. s. latitudinem: longitudinē ⁊ ꝓfunditatē grandescunt ꝓpter qͦ significat ꝙ mēbroꝝ substantia amplius ⁊ plenius dissociat. Dicit aūt crinoides ab idos qͦ est forma ⁊ crina qͦ est duo: quasi formā duaꝝ ꝑtendens. Sunt aūt crine vel crina grossiores ꝑtes vel ꝑticule tritici q̄ in principio mollitionis ⁊ attritionis mole de grani integritate diuidunt. Tales ḡ crinoides in vrina apparentes tertiā speciē ethice designāt. cū aūt sint ita rotunde a vesica nō ꝓcedunt. Vesica nāq; magis accomodat resolutioni furfuꝝ ⁊ squamaꝝ q̄ꝫ crinoidaꝝ: apparent qñq; tales crinoides rubee ⁊ sub. in febre accuta ꝓpter sanguinis infectionē ⁊ pessimū est: ⁊ qñq; passionē solidoꝝ membroꝝ testat. vnde Ipo. in vltima ꝑticula ait. Quibuscunq; ī febre in vrinis crinoides ẏpostases fiunt longā significant egritudinē. i. ethicā.

De athomoꝝ resolutionibus ⁊ albis minutis.

Innuitur gutta regnare per alba minuta.
Si mulier fuerit non alterum tibi deerit.
Quin ⁊ conceptus adsit vel languor ineptus.

Expositio. Innuitur. Hic determinatur de athomosis resolutionibus ⁊ albis minutis. Iste ergo resolutiones apparentes in vrina tam in viris q̄ꝫ in mulieribus vitium gutte significat. Et ſꝫm regionem vrine q̄ꝫ

occupant ſignificant corporis humani regionem affligi:quia ſi in parte ſu-
periori vrine:tunc ſignificat partem ſuperiorem corporis pati guttā et ſi
in media mediā:⁊ ſi in fundo vrine inferiorum corporis partiū guttā ſigni
ficant.Eſt tamen notandū ꝙ ſi iſte reſolutiones athomoſe ⁊ albe in vrina
mulieris appareant:⁊ pinguis ſint in modum loture anuli in fundo reſi-
dentes inferius.Et poſt modicū tempus conglobantur inqꝫ tales reſolu-
tiones mulierem ſignificant concepiſſe:⁊ ſi appareant ſubrubee ⁊ rotunde
ſignificant mulierem maſculū concepiſſe.Si vero appareāt albe vel ſicut
liuide ⁊ late forme ſignificant feminam concepiſſe.Si vero cum omnibus
predictis ſignis mulier non concepit tunc ſignificat guttam ſicut dictum
eſt vel matricis humoroſitatem ⁊ tunc vrina eſt magis ſpiſſa.¶ Commē
tum.¶ Innuitur. Sequitur tractatus de athomoſis reſolutionibus et
albis minutis quod idem eſt Athomoſe reſolutiones ⁊ albe ſignificant vi-
tium gutte tam in viris ꝙ̄ in mulieribus.Sed ſi appareant in fundo ſigni
ficant guttam inferiorum partiū.Si in media regione apparent vitiū gut
te ſignificant in medianis partibus.ſ.a regione generatiuorum vſqꝫ ad dia
fragma.Si vero apparent in parte ſuperiori ſuperioꝝ partium guttam
ſignificant:ſed ſi per totā vrine ſubſtantiā diffundunt:guttā omniū mem-
brorum ſignificant.Tales aūt reſolutiones in vrina mulieris apparent
⁊ ſit pinguis ⁊ maxime in parte inferiori in modū loture anuli inferius re-
ſidentes ⁊ poſt modicū tempus conglobantur ſignificant mulierem conce
piſſe ⁊ ſi appareant ſubrubee ⁊ rotunde forme ſignificat maſculū cōcepiſſe.
Qr enim rubee ſunt vel ſubrubee ſignificatur ꝙ naturalis calor eſt ſuffi-
ciens dare eis talem colorem.Si vero appareant albe ⁊ quaſi liuide ⁊ late
forme:ſignificant feminam concepiſſe.Per talem nāqꝫ colorem vrine ſi-
gnificatur debilitas naturalis caloris non ſufficientis eis colorem perfe-
ctum attribuere.Si vero non concepit mulier:⁊ tales apparent reſolutio
nes ſignificat ꝙ concepit dolorem ⁊ paritura eſt iniquitatem. Solū enim
vitium gutte ſignificatur ſiue oſtenditur in muliere:ergo tales reſolutio-
nes equiuocantur:vel ad conceptum ſignificandū vel ad artheticam vel
humoroſitatem matricis ⁊ tunc vrina ſpiſſior eſt.Iſte ſunt vrine.ſ.mulie-
bres que magis deludunt artificem.De talibus nāqꝫ vrinis dare ſenten-
tiam periculoſum eſt cum ad vtranqꝫ ſe habeat que dicta ſunt.vnde de ta-
libus veritas ignoratur tum propter fetum tum propter mulierem in vi-
ris autem tales vrine cum albis minutis ſecuriores ſunt ad iudicandum.
In eis enim veritas manifeſta lucet. Sed vrine mulicbres execrabiles
ſunt propter duplicem fetus ⁊ corporis continentis reſpectum huiuſmo-
di autem reſolutiones in vrina viri apparentis guttam ſignificantes albe
ſunt ⁊ parue ſunt ⁊ rotunde.Albe quia reſoluūtur a membris albis:vnde
imitantur colorem membrorum a quibus deciduntur.Parue ſunt cum
naturalis calor agat in materiam gutte vt eam digerat ⁊ diſſoluat:reſolui
tur quoddam paruum de membro quia cum ſolidum ſit:et parua ſit calo-
ris actio paruum eſt quod reſoluitur:⁊ ideo parue ſunt reſolutiones.

Rotunde sunt qr calor vndiq agit in illam materiam circunferentialiter dissoluendo: et ideo rotunde apparent vel rotunda sunt: qr de ratione: granula rotunda sunt: qr ex descensu rotundantur vt grando in casu vt paret etiam de gutta pluuiali q in descensu suo rotundatur.

De signis conceptionis.

Matrix sicca venus sopita retentio fluxus.
Discolor affectus vomitus compressio virge.
Mamme grossicies et perturbatio ventris.
Ex mellicrato conceptus signa probantur.

¶ Expositio. Hic determinatur de signis p que possumus cognoscere conceptionem ex incidenti. Signū conceptionis qd habetur p vrinam in proximo est dictū. Sed alia signa sunt cōceptionis q̄ enumerantur in istis predictis versibus. ¶ Matrix sicca. Quia iam clausum est orificiū matricis. vnde nō emictuntur menstrua q̄ vuluā humectare solent. Sed potius retinent ad nutrimentū fetus. ¶ Venus sopita. Aliud signū cōceptionis: si desideriū veneris est sopitū et extinctū: ppter hoc qr matrix q̄ vacua erat iā repleta est. ¶ Retentio fluxus. Aliud signū cōceptionis. s. qr mēstrua retinentur vt inde nutriat fetus. ¶ Discolor affectus. Aliud signū cōceptionis: appetitus varius et multiformis: qr modo appetūt acrumina modo fructus acerbos: et carbones et huiusmodi similia. Et hoc accidit ex ipso sanguine menstruo melancolico redundante ad os stomaci et inficiētem ipsum. ¶ Vomitus. Aliud signū qr ille sanguis inficiens os stomaci mouet ipsum ad vomitū. ¶ Compressione virge. Aliud signū conceptionis vt habet in cōmento. ¶ Mamme grossicies qr sanguis redūdat ad spongiositatem māmillar vnde ingrossant. ¶ Et pturbatio. Aliud signū conceptionis Ipocratis in quarta pticula amphorismor. Mulier si vis scire si cōcepit etc. ¶ Commentū. ¶ Matrix sicca. In hoc capitulo qd est quasi finale et complementū sui operis assignant accidentia et signa celebrate conceptionis. De cōceptione per vrinā significanda precesserat intentio in capitulo p̄cedenti. ideoq ad cōceptionis notitiā plenarie habendā posuit auctor signa cōceptionis in ɔclusione sui operis. ¶ Matrix sicca. quia cōclusum est interius orificiū neq iā emissione menstruor matrix humectat vel vulua etiā illinitione menstruor non humectat qr menstrua retenta sunt ad nutriendū fetū. hoc aūt nomine matricis eius extremitas idest vulua intelligitur vel vuulua sicca est qr a matrice iam repleta ex semine virili iam interius monetato iam voluptas matricis a venereis illecebris nō adeo diffundit nec in lacrias resoluit venereas. Extincta enim est sitis eius q̄ prius sedari nō poterat qd fit qr iā repleta est et ex interiori sarcina aggrauata minus pōt vacare pruritui venereorum. Ex vacuitate naq matricis viget sensibilitas et ex sensibilitate ampliori amenitate vene-

ris matrix amplius infestat. ¶ Venus sopita non mercat ppter pdictā rationem. Sed obmurmurant subagitatores ⁊ lenones ⁊ asueti ad venerē dicentes hoc esse falsum: qꝛ a multis post conceptionē auidius ⁊ instantius appetitur coitus ꝙ antea. Dicunt se etiā vidisse quasdā que ante cōceptionem suis adulteris ianuā pudoris claudebant. Sed facta cōceptione vmbilicū ⁊ crura eius relaxabant. Respondemus hꝰ potius esse securitatis cā ꝙ cā ardoris ⁊ voluptatis: nō tamen dico quin ex fetu calore duplicato renes calefiant: ⁊ ex calore peruagante vel pregrauante veneris orificiis qdā pruritus innascit. Sed non est adeo voluptuosus sicut qui fuit ante cōceptionem vel in conceptione. Tunc enim matrix totā se aperit: ⁊ applaudens temperantie seminis ipsum intromittit in monetā conceptionis idest formā. ¶ Aliud commentū. ¶ Matrix. quoniā egit de athomosis resolutionibus q quādoqꝫ significant conceptū: quādoqꝫ nō. Hic addit sigª p que fiat discretio quādo significent conceptū. Et pº ponit g neralia. 2º speciālia cū matrix cōsecuta est qđ desiderabat ⁊ adepta est qđ venabatur quiescit. Et ideo claudit vt retineat qđ desiderabatur ⁊ acceptū collū eius et vulua desiccant qꝛ nō fluit qđ solet fluere. vnde vulua minus humorosa fit. ¶ Venus sopita. Cū matrix creata sit propter cōceptionem habito fine ad quem ipsa est facta: tunc in eo quiescit naturaliter. Unde non appetit plus coire. Tamen ex ebullitione postea facta in ipsa matrice: maxime si materia ipsa generandi fuerit colerica: ⁊ etiā matrix sit sibi similis in complexione. Sunt tamen quedā mulieres pgnantes q appetunt coitū vehementer quoniā in eis renes supflue calefiunt ⁊ maxime cū vulua non recipiat in se humorositatem solitā ⁊ ppter hoc magis appetunt coitū ⁊ forte ad hꝰ vt eius humectetur vulua matrix coitū appetit: maxime ppter necessitatē ꝙ ppter vtilitatem quoniā natura stimulata a vehementi siccitate stimulāte matricē ad appetendū coitū. ¶ Retentio fluxus. idest menstruorū retinentur autem menstrua vt fetui ppinent nutrimenta ⁊ ppter cōclusionem interioris orificii. ¶ Aliud cōmentū ad pdicta carmina. ¶ Matrix. patet cā huius ex predictis: quoniā cohartat collū matricis vt retineat materia generandi. ¶ Affectus. idest appetitus. ¶ Discolor. idest varius ⁊ multiformis: mō enim appetunt acruīa: modo fructus acerbos modo cretā: modo carbones ⁊ similia qđ habet cōtingere ex sanguine menstruo melancolico ⁊ contagioso redundante ad os stomaci ⁊ inficiente ipm: vnde appetunt similia sue infectioni. Sed hoc habet fieri maxime in nouitate conceptionis ppter retentionē menstruoꝝ. Sanguis enim mēstruus adhuc est in motu. In tertio aūt mense vel in quarto fetu iam confirmato cessat talis appetitus. ¶ Vomitus. ex eadē cā: sed accidit maxime in nouitate cōceptionis. ¶ Compressio virge. ex angustatione interioris orificii matricis. Unde videtur viro cū coit cū muliere ꝙ virga a vulua sugatur precipue quādo virga est longa. ¶ Mamme grocissies. Ex redundatione sanguinis ad spongiositatem mamillaꝝ vnde distendunt ⁊ ingrossantur. Sunt nāqꝫ continui meatus a matrice ad mamillas per quoꝝ cōti-

nuitatem fit transitus deriuationis ad superiora: ⁊ ad mamillas. ¶ Turbatio. Istud signum est ab Ipocrate elicitũ. Dicit enim in quinta particula amphorismoꝝ mulierem si vis scire ⁊c. quando dormituras est da ei mellicratum bibere ⁊ si quidem habuerit tortiones concepit. si vero non: non. Sed non est omnino veridicum signum: quia suscepto mellicrato: tortiones sentiuntur: non tamen propter hoc est semper defecta conceptione. Si vero in corpore mulieris suscepto mellicrato fiat absentia et priuatio tortionis certum signum non facte conceptionis.

De signis conceptionis masculi.

Onceptum maris insinuat splendor faciei.
Membrorum leuitas spissi concretio lactis.
c Atq; tumor ventris in dextra parte rotundus.
Femineum fetum contraria signa figurant.

¶ Expositio. ¶ Conceptũ. Hec sunt signa cõceptionis masculi: quia si mulier ante ꝯceptionem esset discolorata: ⁊ facta conceptione habeat faciem bene coloratam. Ex hoc habetur: vnum signum conceptionis masculi quantũ est ex hoc. ¶ Membroꝝ leuitas. Si facta conceptione mulier habeat leuitatem membroꝝ ex hoc est signum conceptionis masculi quantum est ex hoc. ¶ Spissi concrecio. idest coagulatio lactis ⁊ spissitudo. ¶ Atq; tumor. .s. ventris. ¶ In dextera parte rotundus: quia ibi est locus conceptionis masculoꝝ. ¶ Femineum. Signa contraria istis que dicta sunt significant conceptionem femine. ¶ Commentũ. ¶ Cõceptũ.

Post tractatum de generalibus signis conceptionis subiungit auctor de specialibus. ¶ Splendor faciei. Recurrit ad priorem consistentiam mulieris. Si autem ante conceptionem solebat esse minus colorata ⁊ post modicum facta conceptione purpurea facies vel illuminata occurrit: ex h perpende conceptionem masculi. Nã si calidiori sanguine ⁊ incalidiori parte matricis concipitur. vnde naturalis calor in corpore mulieris incutitur ⁊ melior digestio procreatur. Nam ex bona digestione bonus color in facie nascitur. ¶ Membrorum leuitas. Ex eadem causa ex bona nãq; digestione bonum est nutrimentum ⁊ bona reparatio spirituum ex quibus sufficienter reparatis robur ⁊ vigorositas ipsi corpori prestantur ⁊ membra leuigantur. ¶ Spissi concrecio lactis. idest coagulatio quia lac magis est digestum ⁊ excoctum ⁊ ablata est aquositas virtute caloris. Unde si eius gutta super vnguem vel super marmor. Aut super alia re tersa apponatur non fluit: sed laterales partes eius rediguntur in cumulũ ⁊ hoc significat masculi conceptionẽ. ¶ In dextera parte. Ubi est locus conceptionis masculoꝝ. ¶ Rotundus. Quia partes masculini corporis cum sint fortiores fortius sibi coherent nec in matrice quedã fragilitate distenduntur. ¶ Contraria signa. Nam contrariarum causaꝝ contrarii sun

effectus. ¶ Secundū commentū ad predicta carmina. ¶ Conceptum.
Hic determinat signa conceptionis specialia: materia masculi est specialior ꝙ̃ femine. Ponit auctor ꝙ sperma viri stat loco factoris ⁊ agentis: sed sanguis menstrualis loco materie. Et ex hoc patet ꝙ omnis vir calidior est omni muliere: tamen quedā mulieres calidiores sunt quibusdam viris. sed hoc intellige de calido viscoso ⁊ materiali magis: viri autem omnes calidiores sunt calore virtuoso ⁊ formali. ⁊ ideo viri fortiores sunt feminis. ¶ Splendor faciei. Quoniā ex materia calida que ebulit in matrice eleuantur fumi vel vapores calidi ad epar vnde calefit. Et similiter ad cor vnde calefit. vnde ex hiis membris sic calefactis eleuantur calidi vapores ad faciem ⁊ ad caput: vnde facies splendescit: rubor est ex flore sanguinis virtute caloris depurari ⁊ inde leuitas totius corporis: quoniā calor rarefacit ⁊ subtiliat q̄ duo sunt principia leuitatis: calidum vero velociter mobile. ¶ Spissi concretio. Nō fit a calore forti aquositatem ipsam ⁊ spiritum fortiter comprehendentem. vnde videmus ꝙ carnes cocte rigidiores sunt quoniā calidum superuincit humidū ⁊ ipsum comprehendit ⁊ coagulat per abstractionem humidi prius existentis. Sed attendendū est ꝙ calor aggregatus fortior est ꝙ̃ sparsus: ⁊ ideo parui viri nunq̄ꝫ sunt humiles quoniā calor eoꝝ est aggregatus. vnde mobiles fortiť sunt eleuati quoniā calor semꝑ spargiť ⁊ eleuat ⁊ ideo sunt audatiores ⁊ subtiliores. Cōtrariū accidit in magnis propter eius sparsionem. Unde si magnum sapientem videris vel inueneris ⁊ paruū humilē redde laudem deo. ¶ Atq̄ꝫ timor.
Cum enim calor humidus fortiter cōprehendit rotundat sicut supra prelibatum est. Et hoc etiam facit in dextra parte maxime: qꝛ calida est: ⁊ ideo tumor rotundatur: cum concipitur masculus. Signa contraria apparent in mulieribus. Et nota ꝙ splendor faciei maxime conceptionē masculi certificat. Si ante conceptionem facies erat palida.

De spermaticis resolutionibus.

Spermaticis in scripta notis vrina fatetur.
Illecebres coitus genitalia membra grauari.
Fermento veneris ludibria vana soporis.
Siue gomoream vel membri vim resolutam.

¶ Expositio. ¶ Hic determinat de spermate apparente in vrina. Re vrina cū spermatis resolutionibus appens residentibus vel ad fundū tendentibus significat coitū ꝑcecisse aut nocturnā illusionē aut voluntatē ⁊ desideriū venereoꝝ operum sine actu ⁊ tunc significat membrorum generatiuoꝝ repletionem. ¶ Siue gomoreā. Talis etiam vrina si frequenter occurrat gomoream significat vel paralesim generatiuoꝝ membrorum. ¶ Commentū. ¶ Spermatis. In hoc capl'o auctor agit de spermate ī vrina: qm̄ qn̄q̄ꝫ cum vrina mictunctur resolutiones spermatice. vñ apper

vrina cũ quibusdã spermaticis resolutionibus. Est ergo talis r^a. Vrina cũ spermaticis resolutionibus apparens ad fundum tendentibus vel resi dentibus coitũ significant pcessisse aut nocturnã illusionem aut ꝯcupiscen tiam aut affectũ venereoꝝ opeꝝ sine actu ꝯsequente significat etiã geni taliũ membroꝝ ⁊ didimoꝝ repletionem ex spermate qđ est qꝛ redundat in testiculis ⁊ p incontinentiã cũ vrina emictit. Significat etiã talis vrina si frequent occurrat: gomorreã siue paralesim genitaliũ membroꝝ. Est aũt gomorrea immoderata ⁊ inuoluntaria spermatis effusio q̃ est passio tur pissima de qua multitudo non modica vel aliqui aliquando pierunt qui ta lem egritudinem ꝯfiteri erubescunt vnde morbi malicia magis ꝯfortatur. Fit aũt hec passio ex nimia sanguinis abũdantia: vnde sperma augmen tat ⁊ pp nimiã abũdantiã multiplicat ⁊ emictit sine aliq̃ delectatione ⁊ vir ge erectione. Fit etiã qñqꝫ ex debilitate virtutis retentiue: qñqꝫ ex lenifi catione vasoꝝ seminariũ. vnde vasa seminaria lubrificant: ⁊ sic sperma ex tali lubrificatione cũ non habeat coherentiã in receptaculis inuoluntarie labit. Significat aũt hec passio in illis qui habent palesim in mẽbris geni talibus sicut est in epilenticis ⁊ appopleticis in illis enim vrina ⁊ semẽ in uoluntarie emictunt: ⁊ sic sperma pp debilitatem neruoꝝ ⁊ pp aliã cãm in trinsecã inuoluntarie egredit. ℭ Spermaticis notis. idest spermaticis resolutionibus. ℭ Scripta. idest pfusa. ℭ Illecebres coitus. quo ad celebrandũ coitũ idest quãdo aliquis celebrauerit coitũ. vnde ex reliquiis materiei resolute ⁊ non sufficient educte qꝛ debilis fuit spiritus expellens ideo talis apparet vrina. ℭ Genitalia mẽbra. Secũda significatio est: mẽbra genitalia dicunt in hoc loco testiculi virga ⁊ didimi pcipue. ℭ Fer mento. idest spermate quo testiculi turgescũt: sicut pasta ex fermento cre scit ⁊ ampliat. ℭ Ludibria vana soporis. idest nocturnas illusiones ex venereis officiis vel opibus. quãdo. s. dormientibus se ingerũt ⁊ improui sa mente somniãt vel dormiũt. ℭ Gomoreã. idest immoderatã ⁊ inuo luntariã spermatis effusionem. ℭ Vim resolutã. idest paralesim q̃ fit ex dissolutione membroꝝ. ℭ Sequit aliud commentũ ad predicta carmina. ℭ Spermaticis. Sperma emictit aut pp multitudinem materie: aut pp defectũ virtutis ꝯtentiue aut pp debilitatem lacerti remolliti bm para lesim. ℭ Illecebres. quia nimis mouet materia ⁊ nimis calefiunt testi culi. vnde fortit attrahũt: ⁊ sperma ibi generãt qđ emittunt. Subtiliant p motũ pcedentẽ in coitu nimio. ℭ Genitalia mẽbra. pp multitudinẽ ma terie spermatice que inturgescit a calore p motũ. ℭ Ludibria. qm̃ in tali operatione non bene modificant ꝯcauitates ex spermate. ℭ Gomoreã. idest inuoluntariã spermatis emissionẽ. ℭ Vim resolutã. idest virtutẽ ꝯtentiuã ⁊ pp lacerti remollitionem deficientem retinere.

De puluereis resolutionibus.

Sub forma cineris corpuscula pressa deorsum.

Infima membra notant morbi languore grauari.
Ex attricis emoroidis splenisque tumore.
Sepius apparent vel quando menstruus humor.
Temporibus certis sua respiracula nescit.

¶ Expositio. ¶ Sub forma. Hic determinat de resolutionibus pul-
uereis que emictunt cum vrina ad similitudinem pulueris. Est ergo rª.
Vrina in colore remissa cum puluereis resolutionibus in fundo residen-
tibus significat egritudinem membrorum inferiorum sicut renum et lumborum et
partium inferiorum. ¶ Ex attricis. In attricosis et ficosis et in pacienti-
bus emoroidas et inflationem splenis apparet quãdo talis vrina. ¶ Vel
quãdo menstruus. Talis etiã vrina apparet in mulieribus quando pa
ciuntur retentionem menstruorum. ¶ Commentũ. ¶ Sub forma cineris.
Hic ponit aliud capitulũ de puluereis resolutionibus que quandoque cũ vrina
emictunt: et sub forma pulueris in fundo subsistunt. Inde colligit rª talis.
Vrina in colore remissa cũ puluereis resolutionibus in fundo residenti-
bus in colore nigris vel liuidis significat emoroidas. Significat etiã at-
trices siue condilomata. Talis etiã vrina significat vitium splenis et in mu-
lieribus significat coitum et si talis diu appareat significat retentionẽ men
struorum. Emoride sunt quinque vene: que a chili vena procedentes vsque ad pu
dibundũ circulum terminant. Iste ergo vene quãdoque replentur et aggra
uantur ex malancolico sanguine qui maxime abũdat in chili vena que spi-
ne adiacet. Spina vero frigida est cum sit pars corporis posterior. vnde
propter frigiditatem illius partis melancolicus sanguis in illis venis habet
dominiũ suum. Cum aũt predicte vene aggrauate sunt et super replete ex
melancolico sanguine distenduntur et fortiter eo in loco tumescunt atque in-
flantur ita quod in capitibus earum quedã apparent tumorositates va rie. Vnde
sentit grauedo et ponderositas circa partes inferiores et adest pigricia totius
corporis et discoloratio faciei. Ille aũt vene quãdoque rumpunt et sanguis
emictit in multa quãtitate rumpunt aũt ille vene propter abundantiã san-
guinis et propter incontinentiã vel ex calore nimio propter accuitatem et cor-
rosionem vel ex frigiditate exteriori pp er cõpressionem. Vnde hec pas-
sio maxime est in illis familiar s qui sup marmora sedere consueuerunt.
Est aũt emorois nomen membri et passionis quia ille vene dicunt emoroide
per quas venit hec passio que dicit emorois. Vnde egritudo ab illis ve-
nis orta emoroides dicunt. Dicit aũt emorois ab emo quod est sanguis et
rois quod est fluxus. Vnde dicunt emoroides quasi fluxus sanguinis. In
emoroidibus vrina debet esse remissa in colore. Nã melancolico sanguine
abundante in corpe debilitat naturalis calor. vnde digestio crudescit et ex
digestionis cruditate discolorat vrina. Apparet aũt cũ puluereis resolu-
tionibus que resolute a melãcolico sanguine nigro et terrestri per continuos
meatus deriuãte ad vesicã cũ vrina emictant: et quia sint ponderose et terre
stres subsident in fundo. Attrices sunt collectiones facte circa anum ex

melancolico sanguine in illis partibus turbato ꝛ viscositatem inducente. Fici sunt molles elevationes circa annum distincte quibusdam granis in modum granorum ficus. Condilomata sunt dure ꝛ solide collectiones ꝛ rotunde circa annum in modum glandium ꝛ dicuntur condilomata a condilō quod est rotundum. Unde apud maximianum reperitur digitis in condilon replicatis idest in rotundum. In attricosis igitur ꝛ ficosis ꝛ condilomaticis vrina apparet similis priori ꝛ propter eandem causam disponitur f̄m colorem talem. Et resolutiones tales ex vitio splenis post data medicaminam maxime propter dissolutionem partium. Apparet eadem vrina remissa cū resolutionibus puluereis. Similiter in retentione menstruorum. Nam sanguine melancolico per menstrua retento resoluuntur quedā partes liuide ab ipso sanguine ꝛ quasi squamose que quidem cum vrina emictuntur. ❡ Cinereis. idest puluereis. ❡ Infima membra. sicut renes ꝛ lumbos ꝛ inferiores partes que ratione compassionis molestantur vt dictum est.

De ipostasi.

Informat sedimen color ꝛ substantia tempus.
Forma. locus. color est albus. substantia gumsis.
Continuata suis conū sua forma figurat.
Inferior fundus locus est constantia tempus.
Album continuum residens constans pineatum.
Si sedimen fiat bona fit digestio virtus.
Fortis nature triplici viget actio motu.
Albificat mundat cumulat condensat ꝛ vnit.
Uentosum calor extenuat sorbetqꝫ vaporem.
Uirtus que bona sunt retinet que praua repellit.
Nec natura suos secat aut interpolat actus.
Hiis claret signis ostensio certa salutis.
Lucreta fit febris breuis est discussio morbi.

❡ Expositio. In isto loco determinat de ipostasi. Est igitur ipostasis superfluitas tertie digestionis effusa in vrina. Ipostasis in tertia digestione: diuiditur a nutrimento membrorum ꝛ emictitur cum vrina. Unde hic ponitur descriptio ipostasis laudabilis ꝛ sunt quinqꝫ conditiones ipsius. s. color qui est albus: substantia que debet esse continua sine interruptione ꝛ diuisione: locus qui est fundus vrinalis p̄us ipostasis. s. qꝫ multos dies perseuerat in sua bonitate. forma quia debet esse ad modum forme piramidalis vel pinealis vt incipiat a lato ꝛ circunquaqꝫ tendat in accutum. Et de istarum differentiarum qualitate singulariter determinatur in commento valde bene. ❡ Album continuum. ❡ In isto versiculo continentur quinque differentie ipostasis naturalis. s. qꝫ sit alba in

colore: continua in substantia: residens in fundo secundum locum: constans quantum ad tempus. pineatum quantum ad formam. Et si tale sedimen cum istis conditionibus appareat in urina significatur quod digestio est bona et virtus fortis et quod actio nature triplici viget motu. Unde notandum est quod triplex est motus nature. s. alteratiuus: localis et essentialis hoc declarantur in fine commenti. ¶ Commentum. ¶ Informat. Aliud capitulum proponit de ipostasi: ubi videndum est quid sit ipostasis et eius proprietas. Est enim ipostasis superfluitas tertie digestionis cum urina effusa. Omnis ergo digestio superfluitatem habet suam. Prima digestio habet pro sua superfluitate egestionem et ventositatem. Secunda digestio habet urinam. Tertia digestio habet ipostasim et sudorem. Ipostasis in tertia digestione diuidit a nutrimento membrorum: unde cum in omnibus membris fiat digestio: et omnia membra nutriant a quolibet nutrimento diuidit ipostasis. Sed non tota ipostasis que a nutrimento diuiditur cum urina purgat. Nam viarum longitudine et meatuum strictura non potest tota ad vesicam prouenire: pars enim quedam a calore corporis consummitur. Alia per sudorem mundificatur. Alia pars extenuatur et per fumum et vaporem expirat: illa portio sola que vasis coheret et propinquior est viis urinalibus: ad vesicam descendit. Cum enim vasis cohereat rarefactis viis pororum ex caliditate ingreditur vasa et per meatus continuos deriuatur ad epar: ab epate vero per capillares venas descendit ad vesicam et cum urina emictitur. In urinis autem sanorum non apparet ipostasis quia fortitudine caloris et virtute membrorum superfluitas illa consummitur. Membra etiam in sanis melius nutriuntur et parue sunt superfluitates membrorum ex nutrimento. unde pauca vel nulla est ipostasis. Quattuor sunt ipostasis differentie. s. color. substantia: locus et tempus. Isaac in libro urinarum aliam. s. quintam differentiam apponit que est forma et nos Isaac sequentes illam differentiam quintam apponimus. Naturalis color ipostasis est albus: omnis namque ipostasis naturalis debet esse alba. Consimilia namque membra humani corporis omnia: sunt alba vniuersaliter quamuis etiam caro videatur esse rubea. Sed non est ille color carnis: sed potius sanguinis dispersi per poros ipsius carnis. unde si caro coquat et exprimat sicut faciunt hibernienses albificat: et ad proprium colorem reuertitur. Nutrimentum ergo non incorporat membris nisi prius dealbetur. Est autem nutricio conuersio rei nutrientis in naturam rei nutriende: ergo nutrimentum est album cum membra sint alba. Et ipostasis est decisa a tali materia: ergo in colore debet esse alba: omnis namque superfluitas debet esse emula idest similis et imitatiua eius a quo decidit: ideoque nulla ipostasis est laudabilis nisi sit alba: hec enim significat perfectam assimilationem nutrimenti secundum naturam membrorum et fortitudinem naturalis caloris indigestione preualentis. Rubea enim ipostasis minus bona est: significat enim longitudinem egritudinis et cruditatem materiei. unde virtus digestiua non ita preualet in tertia digestione in

faciendo digestionē nutrimenti: significat tamen similitudinem eucritā. i. bene terminabilem qꝛ fit de sanguine puro ⁊ sincero: q̄ humoꝛ amicus est nature ⁊ maxime familiaris. Subruffa ipostasis peioꝛ est rubea qꝛ fit de sanguine aquoso. vnde minat̄ ex cruditate sanguinis maioꝛem prolixitatē egritudinis. Liuida ipostasis vitupabilis est: qꝛ significat moꝛtificationē. Viridis vel nigra pessima est qꝛ significat adustionē ⁊ moꝛtē. Et hec de coloꝛe ipostasis sufficiant. Substantia ipostasis est continua: qꝛ debet esse sine diuulsione ⁊ interruptione suaꝝ ptiū: p qd̾ significat tertiā digestionem materiei esse pfectā que nō habeat aliquā ventositatē que sui p̄sentia possit diuellere continuitatē ipostasis. Diuulsio aūt ipostasis fit ex ventositate tertie digestionis. Et hec de substantia ipostasis sufficiant. Locus ipostasis pprius ⁊ naturalis est fundus. Debet nāq; esse ipostasis subsistens in fundo vrinalis. ⁊ talis subsidentia significat secundā digestionem nō fuisse turbatā nec impeditā aliqua ventositate. Nā si secunda digestio fuisset vētosa illa emissa cū vrina precelleret. ipostasim vel in media parte vrine vel in superioꝛi. Si maioꝛ esset ventositas. Et sunt tres differentie ipostasis fm locū. Nā si ipostasis fuerit subsidens in fundo ⁊ non impulsa vocatur sedimen. Si aūt sit impulsa in media regione vrine vocat̄ eneoꝛima q̄si dependens. Q̄ si fuerit impulsa vsq; ad supficiem vrine ex maioꝛi ipulsu vētositatis vocat̄ nephilis idest nubes: ex methafoꝛa nubium. Et hec de loco ipostasis sufficiant. ℭ Tempus ipostasis est pmanentia in talibus differētiis p multos dies: talis aūt pmanentia est equalitas siue tp̄s p qd̾ significatur maxime foꝛtitudo nature: q̄ quidem in bene opando non deficiat: sed suū opus continuare sufficit. Nā si in pꝛima die appareat ipostasis cū bonis differentiis: ⁊ in secunda appareat cū malis: ex tali incōstantia significatur nature debilitas que nō pōt in bono ope pseuerare. Et nota q̄ equalitas in bona ipostasi est optima. Sed equalitas in mala ipostasi est pessima. Inequalitas ḡ in malo bona est. Sed inequalitas in bono mala est. Et hec de tpe ipostasis sufficiant. ℭ Foꝛma ipostasis debet esse cōnoides idest in modū foꝛme pinealis vt incipiat a lato ⁊ ppendiculariter circūquaq; tēdat in accutū quasi in modū piramidis vel in modū pinee. Talem vero foꝛmā vocat Isaac pineatā quasi tendentem in accumen in modū pinee. Talis ḡ foꝛma significat digestionem perfectā vnde graues partes ipostasis i fundo subsistent ⁊ constituūt eius basim. Mediocres aūt q̄ nō sunt adeo ponderose mediū occupāt. Leuioꝛes vero q̄ sunt ignee ⁊ aeree supius tendūt. littera per se patet. ℭ Suis gumfis. idest suis compaginibus vt habeat ptiū coherentiā. ℭ Conū. i. a lato incipit ⁊ tendit in accutū in modū galle. ℭ Locus. est fundus eius idem in inferioꝛi parte cōsistens. ℭ Constātia. i. eius pmanentia p multos dies. ℭ Albū continuū. Hic ponitur descriptio bone ipostasis ⁊ quid habeat significare ostendit. ℭ Albū. in coloꝛe. ℭ Continuū. quātū ad substantiā. ℭ Residens. quātū ad locum. ℭ Constantia. quantū ad tp̄s. ℭ Pineatū. non ad pini. sed ad pinee foꝛmā refertur. ℭ Bona digestio. non qꝛ alba: albedo enim nō sufficit ad

insinuandū pfectā digestionem: posset nāq3 album τ impulsum τ diuulsum apparere. Sed bona digestio significat ex eo qđ est albū cū aliis sequentibus differentiis. ¶ Uirtus digestionis viget triplici motu. Triplex est modus nature in tertia digestione. s. alteratiuus: qui fit in dealbatione nutrimenti. localis qui fit in ꝯglobatione τ ptiū transpositione. τ essentialis: q̄ fit p alias dr̄ias que subnotant vel ꝯiūgant. ¶ Albificat. Ecce alteratiuus motus. ¶ Mundat: ꝯdensat τ vnit. Ecce localis τ essentialis. ¶ Uentosum calor. quod significat per ꝯtinuitatem idest per ꝯsistentiam ipostasis repellit per vaporem. ¶ Nec non. quod significatur per continuitatem τ consistentiam ipostasis.

De sedimine qđ deficit in differentiis bonis.

Ledit τ incrudat sedimen quodcūq3 priorum.
Dissonus τ varius faciens discrimina motus.
Seruatis reliquis si pendeat: aut petat altum.
Flamine ventoso digestio lesa probatur.
Saluo iure loci seruata lege coloris.
Uis ventosa mouet sedimen compage soluta.

¶ Expositio. Supius posuit auctor quinq3 dr̄ias seminis laudabilis. Hic determinat de ipostasi recedente a laudabili τ dicit. ꝙ sedimen quodcūq3 deficiens in aliqua predictaꝝ quinq3 differentiaꝝ in quātū deficiet: in tātū deficit a laudabili sedimine. verbi gratia. Sedimen in colore albū ⁊c. deficiens ƀm locum existens nebula vel nephilis deficit τ recedit a laudabili ipostasi. per hoc enim significat ventositas. secunde digestionis: τ ideo ratione ventositatis impellentis petit supius τ efficitur nebula vel nephilis. Et ideo notandum ꝙ ipostasis ƀm tria loca: que occupat in vrina: tres accipit denominationes. Si igit̄ occupat fundū dr̄ sedimen. Si mediū dr̄ nebula: vel eneorima idest q̄si dependens τ si supius sit impulsa rōne maioris ventositatis fortius impellentis nephilis appellat̄. Et sic ipostasis inquātum elongat̄ a naturali efficit̄ innaturalis. ¶ Saluo iure loci. Si ipostasis seruet locū τ colorem. s. ꝙ sit alba ƀm colorem τ in fundo ƀm locū τ habeat substantiā diuulsam τ non ꝯtinuā est innaturalis ipostasis τ vituperabilis τ significat tertiā digestionem turbatam fuisse ex ventositate. ¶ Commentū. ¶ Ledit τ Specificauit auctor bonū τ legitimum sedimen cū suis differentiis ꝓpriis ƀm locū: colorem: substantiā: tp̄s τ formā. Nunc ostendit ꝙ si sedimen peccet in aliq̄ istaꝝ dr̄iaꝝ vel ƀm aliquas est inlaudabile τ preter naturā. Si enim seruato colore τ ꝯtinuitate non mutetur locus τ fiat eneorima vel nephilis illa vituperabilis est: q2 significat secundā digestionem nimia ventositate esse impeditā. Si vero seruet̄ locus τ color: vt sit albus: τ subsidens: τ substantia pmutetur vt incontinua sit τ indiuulsa: vituperabilis est: q2 significat tertie digestionis perturba-

k

tionem fieri ex ventositate: vt ventositas incidens:sediminis cōpaginē & ↄtinuitatem remoueat. ¶ Quodcūq3 prior. idest q̄cūq3 mutatio facta a prioribus differentiis. ¶ Faciens discrimina motus. idest faciens sedimen differre a laudabili sedimine. ¶ Motus dissonus & varius. ꝑpter mutationē factā in ↄrio talis motus siue talis ꝑturbatio ledit & icrudat sedimen: idest vitiosum & infame ostendit. ¶ Seruatis reliq̄s. idest colore & substātia. ¶ Si pendeat. idest fiat encorima. ¶ Aut petat altum. vt fiat nephilis. ¶ Saluo iure. idest ꝑmanente substātia & albedine ꝑseuerāte generata in 3ª digestione. ¶ Vis ventosa. generata in 3ª digestione. ¶ Mouet. idest diuellit & ↄtinuitatē iterruptā significat: & ne ꝑ hūc motū intelligat impulsionem & non disgregationem subiungit. ¶ Cōpage soluta. idest discontinuata.

Determinat de sedimine rubeo & subrubeo.

Subrubeum quoniam de sanguine constat aquoso.
Est peius rubeo. quāuis vicinius albo.
Designat rubeum: q̄ longa sit cucrita febris.
Cum sit causa mali nature filius humor.
Leuis & excoctus resolubilis ac moderatus.

¶ Expositio. ¶ Cōparat auctor sedimen in colore rubeū ad subrubeū dicēs q̄ sedimen subrubeū est vituꝑabilius rubeo sedimine cuius ratio q2 sedimen subrubeum habet fieri ex sanguine aquoso & aliq̄liter indigesto & crudo ideo significat cruditatem materie & ꝑ ↄn̄s longitudinem morbi & ꝑ ↄn̄s ex morbi longitudine minat̄ defectū virtutis. ¶ Quāuis vicinius. licet ſm colorem appropinquet magis sedimen subrubeū ad albū q̄3 ipsum rubeū in digestione: tamen magis est elongatū a bono vt dr̄ in commento. ¶ Designat. determinat de sedimine rubeo & dicit q̄ inter oēs species sediminis: post sedimen laudabile melius est sedimen rubeū: q2 tale fit ex sanguine bono & bene digesto qui aptus est faciliter conuerti in substantiā membrorꝫ in 3ª digestione: & ita significat̄ egritudo bene terminabilis & salubris: sed tn̄ longa: rationes patent in cōmento. ¶ Cōmentū. ¶ Subrubeū. Subiūgit de sedimine subrubeo qd̄ vr̄ ↄ naturā q̄ sedimen aliqd̄ sit subrubeū vel alterius coloris q̄3 albi maxime cum sit suꝑfluitas 3ᵉ digestionis decise a nutrimento membrorꝫ. Nā membra alba sunt & nutrimentum ipsum album est. Et qd̄ ab ipso nutrimento decidit̄ debet esse albū q2 nullū sedimen debet esse alterius coloris q̄3 albi: quid est ḡ qd̄ auctores dicunt qd̄ aliqd̄ sedimen est rubeū vel subrubeum. Rn̄demus si sedimen est suꝑfluitas 3ᵉ digestionis ↄcedimus sedimen esse albū. Sed qn̄q3 nomine sediminis quadā vaga & cōmuni significatione intelligimus id qd̄ in fundo vrine residet siue sit humor crudus siue sanguis siue putredo siue sanies vel globositas arene & ſm talem intelligentiā aliqd̄ sedimen dr̄ esse

rubeum vel subrubeum. Subrubeum sedimen dr̄ esse malum: qꝛ signifi-
catur factum esse ex crudo ⁊ aquoso sanguine. Unde ꝯtinuatur ꝓlixitas
egritudinis ꝓpter materiei cruditatem. Sed tñ non minatur periculum:
qꝛ fit de sanguinea materia que temperata est respectu aliaꝝ. Sed mirum
est qḋ auctoꝛ dicit. Subrubeũ peius est rubeo. Nam albũ ſm se maxime
est bonum. rubeũ vero magis elongat̃ ab albo q̄ꝫ subrubeũ. Et subrubeũ
mediũ est inter rubeum ⁊ album. nec potest fieri transitus de rubeo in al-
bum: nisi per subrubeũ ex mediata digestione ergo cum subrubeum ꝓxi-
mius sit albo q̄ꝫ rubeum minus malũ est q̄ꝫ rubeũ licet dicat auctoꝛ ipsum
esse peioꝛem rubeo. Ad hoc dicimus ꝙ subrubeũ sedimen a natura deco-
ctione magis elongat̃ ab albo q̄ꝫ rubeũ. Non enim fit subrubeũ mediante
digestione albei vel rubei. Sed potius ex crudo ⁊ aquoso sanguine qui ꝓ-
pter cruditatem suã non potuit ꝑfecte excoqui: ⁊ rubificari: neqꝫ etiã sibi
omnino sanguineã speciem adaptari. Rubeũ aũt sedimen ꝓpinquius est
⁊ affinius albo: quoniã sanguis qui tantũ pꝛecessit decoctus est: ex qua de
coctione facta potest defacili membꝛis assimilari. ¶ Quãuis vicinius al-
bo. Istam vicinitatem intellige ſm coloꝛem tantum: ⁊ non ſm digestio-
nis mediationem. ¶ Designat rubeũ. Determinat de rubeo sedimine
ꝙ post albũ inter species sediminis laudabilius est ⁊ ꝯuertibilius signifi-
cat: tñ longã egritudinem ꝓpter abundantiã materiei ⁊ ꝓpter cruditatem.
¶ Eucritã. idest bene determinabilem ꝓpter sui temperantiã. Fit enim
de sanguine puro ⁊ sincero qui membꝛis est amicabilis. Nã membꝛa dul-
cia sunt ⁊ sanguis est dulcis ⁊ de tali sanguine membꝛa nutriunt̃. ¶ Eu-
critam. idest bene digestibilem ab eu qḋ est bonũ ⁊ crasis vnde discrita
contrarium significat. ¶ Filius nature. pꝛopter amicabilitatem quã ha-
bet cum membꝛis: ⁊ est descriptio sanguinis. ¶ Leuis. quia muliebꝛes
habet qualitates ⁊ substantiã mollem ⁊ feruentem. ¶ Excoctus. idest
digestus quod indicat mediocritas substantie. Nam si esset crudus exi-
ret aquosus: si adustus grossius ergo quia bene est coctus ⁊ legitime dige
stus ideo mediocris. ¶ Resolubilis. idest aptus resolui ⁊ digeri in ter-
tia digestione ⁊ hoc pꝛopter abilitatem suarum qualitatum. Est enim ca-
lidus ⁊ humidus que qualitates fauent digestioni. ¶ Moderatas.
Hoc potest referri ad temperantiam qualitatum vel ad temperantiam
quantitatis: de qualitatibus constat. Sed moderantia quantitatis neces-
saria est. Est autem hec moderantia ⁊ pꝛopoꝛtio in mundificatione quã-
titatis: vt in duplo magis sit de sanguine in humano coꝛpe q̄ꝫ de flegma-
te. ⁊ in duplo plus de flegmate q̄ꝫ de colera. ⁊ in duplo plus de colera q̄ꝫ
de melancolia ⁊ hoc manifestum potest esse diligenter intuenti.

De sedimine nigro sequitur.

Nature funestat opus culmẽqꝫ vigoꝛis.
Altius euertit sedimen nigre speciei.

Quod summum tenet aut mediū minus est viciosum.
Hoc tamen offenditur in pluribus illud in vno.
Plus numero peccat nephilis nigra non ideo plus.
Plus peccat sedimen nigrum sed non numero plus.
Defectum numeri cause violencia pensat.
Aggrauat ꝛ cumulat mala circunstantia morbum.

¶ Expositio. Determinat hic auctor de sedimine nigro. Et dicit ꝙ inter omnes species sediminis deterius ꝛ vituperabilius est sedimen nigrū: qꝛ significat mortificationem ꝛ euersionem caloris vel vigoris. Sediminis nigri tres sunt species ſm tria loca que occupat in vrina videlicet fundum aut mediū aut superius. ¶ Qđ summū. Dicit hic ꝙ sedimen nigrum qđ apparet in medio vrine vel in superiori parte vrine non significat tantum malū: quātū sedimen in fundo existens: qđ quidē sit in fundo existens est in vltimo inlaudabile ꝛ malū est. ¶ Hoc tamen. Hic dicit ꝙ sedimen nigrū existens in medio vrine: vel in superiori parte in pluribus differentiis peccat: qꝛ in colore: cū sit nigrū: in loco cū sit altū. Sedimen nigrū in fundo solūmodo peccat in vna differentia. s. in colore solū. In loco vero nō: qꝛ tenet locū debitū ꝛ legitimum sediminis naturalis. Sermo auctoris cōtinet falsitatem. Ex hoc qđ dicit sedimen nigrū in fundo solū peccat in vno: qꝛ ſm veritatē peccat in multis. s. in loco. in substantia ꝛ in colore. In loco: quia si esset in medio vrine non tantū esset malū. Peccat ergo ſm locū. Et ipse dicit ꝙ legitimū locū tenet qđ est falsum. Peccat in substantia magis ꝙ̃ suspensum vł altū. Illud sedimen nigrū qđ est in fundo qꝛ est substātie spisse ꝛ terrestris que nullomodo potuit subtiliari a calore ꝛ ideo magis peccat in substantia. Egidius vero istud non considerauit. Peccat etiā in colore vt dictū est. Non ergo peccat solū in vno nigrum sedimen in fundo. Sed peccat in multis: ꝛ sic concluditur: ꝙ inter omnes species sediminis deterius est sedimen nigrū ꝛ adhuc magis qđ est in fundo nigrū. Et ista sufficiant de considerationibus vrinaꝝ. ¶ Cōmentū. ¶ Nature. In isto vltimo capitulo proponit de nigro sedimine qđ detestabilius est omnibus aliis speciebus sediminū: qꝛ significat mortificationem: qꝛ nigrū sedimen si occupat fundū peius est quā eneorima nigrū vt patet. Sed eneorima nigrū peccat in pluribus. s. in colore qꝛ est nigrū in loco qꝛ est eleuatū. Solutio licet eneorima nigrū peccet in pluribus ꝛ sedimen nigrū peccet in paucioribus: tñ maius peccatū est i sedimine nigro ꝙ̃ sit peccatū nigri eneorimatis quāuis peccet in pluribus. Quātitas. n. qñq; vincit numeꝝ in malicia. Nigrū ġ sedimen peius est: qꝛ significat cām mortis magis abundare. Unde sedimen tale ex abundātia sue maliciei ꝛ terrestreitate deorsum deprimit. Illud ꝟo qđ significat cām mortis: minus abundare sursum tendit. Uel aliter pōt intelligi nigrū sedimen significat calorem naturalē penitus esse extinctū vñ ab ipso nulla pōt fieri resolutio: ꝛ qꝛ nulla resolutio fit nulla generat ventositas in corpe: ꝛ qꝛ nulla generat ventositas: nulla pōt esse

causa q̄ possit sedimen impelli in ptem supiorem: qđ est pp vltimatā extinctionem caloris naturalis. Et cū ex defectu resolutionis nulla generet vētositas mortale est ⁊ summū piculū. Eneorima vero nigrū ⁊ si ostendat naturalis caloris extinctionem: tñ q2 est impulsio facta ex ventositate significat aliquantulū vigorē caloris naturalis: ex cuius resolutione ventositas processit q̄ sedimen impulit lr̄a plana est. ¶ Non ideo plus. idest in quātitate. ¶ Culmenq3 vigoris. idest altitudinē vel formā piramidalem. Cū enim calor sit fortis suū subiectū eleuat sicut videmus: q̄ iuuenes incedūt recti pp caloris multitudinē ⁊ fortitudinē. Senes aūt inclinati pp eius defectū: ⁊ calor huiusmodi reddit virtutē vigorosam. ¶ Vigoris. i. virtut3. ¶ Alcius. idest pfundius q2 in radice sua ⁊ ī centro suo. ¶ Q3 summū. Causa huius iā declarat cū h̄ sedimen nigrū suspensum ⁊ altū plura indicat peccata q̄3 sedimen nigrū residens qm̄ indicat ventositatē quā nō facit sedimen residens. Sed vi3 q̄ voluerit innuere q̄ nigrum sedimen in fundo sit ī loco suo naturali. Sed nos dicimus prius q̄ ille locus est pprius ⁊ naturalis. Jpostasis naturalis ⁊c. Sed naturale ⁊ innaturale eundem locum naturaliter nō habebunt: pper hoc sane vel satis intelligit rationis oppositio. hoc modo: sedimen natans aut suspensum qđ dicit eneorima peccat in loco ex ventositate q̄ debilitat calorem naturalē ⁊ spargit ⁊ soluit eius cōtinuitatē. Unde peccat in duobus. Sedimen vero residens tantū in vno. Sed certe si velis subtiliter pscrutari veritatē rei sermo auctoris est simpliciter falsus quoniā sedimen residens maiorem defectū caloris naturalis significat q̄3 suspensum. Significat enim suspensum peccatū in substantia. Diuellitur enim substantia in eo. Sed sedimen in fundo: non. Et dico q̄ sedimen nigrū residens plus peccat in substantia q̄3 suspensum quoniā nullo modo subtiliatur a calore. Suspensum autem subtiliatur aliquo mō. Sed hic solū ad extrema respexit ⁊ ventositatem discontinuantem considerauit in suspenso: quia in alio neutrū inuenit. Et ideo plura peccata posuit in suspenso q̄3 in residente cū ⁊ hoc sit propter ventositatem suspensum ⁊ aliud naturā: seu ipostasis proprietatem habet. ⁊ sic poteris aliquomodo auctorem defendere quoniā stuporem facit audientibus in suo modo loquendi. ¶ Jn vno residens. talis aut in vno loco. Vel dic f̄m eū q̄ si peccat in loco cum sit valde graue q̄ hoc probat. ¶ Nephilis ⁊c. Plura peccata in numero significat tamen suum vitium in quātitate: ⁊ f̄m veritatem nō est tantum quantū sediminis residentis. Residuū sermonis est intellectum. Et sic est finis ad laudem dei ⁊ beate marie virginis omniumq3 celicolarum. Amen.

¶ Ultimũ capitulũ ponitur quo Egidius opus suũ completum sigillat.

Unc mea completo respira musa labore.
n Stringe rotam: cursum cohibe: compesce fluenta.
Claude musandini torrentes fluminis vndas.
Non vltra equiuoci gazas prelata salerni.
Sparge nec vrsonis apices: nec dogmata mauri.
Sobria claude larem metuens liuoris ocellum.
Ne tecum moueat contraria secta duellum.
Discolus ⁊ mordax vehemens clamosus inanis.
Quem sterili lolio pascit farragine cruda.
Inflat ⁊ infatuat: mons pessulanicus errans.
Ne probis fontem laceret formeq; nitorem.
Obfuscet maculis: vereor. clara basia figat.
Lenoni populo faciem. nec casta reueles.
Fimbria monstretur: quam non est tangere dignus.

¶ Expositio. ¶ Nunc mea. Completo opere suo: ⁊ posita doctrina sua de vrina ⁊ vrine significationibus ⁊ eius contentis stilũ sui operis narrando more metrice scribentium musam suam inuocans: primo finem suo operi assignans ipsum sigillat ⁊ claudit. Secundo autenticat ⁊ approbat hũc libellum auctoritate aliorum proborum virorum: quorum sententiam imitatus est. Tertio reprobat ⁊ vituperat medicos de pessulano monte et eorum sequaces: propter eorum errores. secunda ibi. Claude musandini. tertia ibi discolus ⁊ mordax. Et hec tertia pars diuiditur in tres partes. primo redarguit illos medicos. scdo reconciliatur cum magistris montis pessulani ne maledicat de ea. tertio vilipendit vulgares ⁊ idiotas ⁊ ignorã tes vel scolares garrulos ibi. secunda ne probis ibi. tertia lenoni populo. ¶ Nunc mea. litteralis expositio. mea musa .i. doctrina. ¶ Respira. Idest finem imponas. ¶ Completo labore. i. finito libro. ¶ Stringe rotam. idest siste mobile ingeniũ Egidii qui est capax omniũ sicut figura circularis rote. ¶ Cursum cohibe. idest finias studiũ: i quo nulla est quies sicut in cursu. ¶ Compesce fluenta. idest canones ⁊ regulas traditas in hoc libro. Nota q merito assimilat scientiã flumini: qr sicut flumẽ cõtinue labitur ⁊ mutat: ita scientia a doctoribus tradita in suis opinionibus cõtinue seu quottidie diuersificat ⁊ innouat. ¶ Claude vndas torrentis fluminis musandini. idest inundationes documentoꝝ illius viri qui dictus est petrus musandinus: quem imitatus est egidius. ¶ Nõ plata vltra gazas salerni equiuoci. idest tu musa nõ extensa vltra thesauꝝ scientie ꝓbi medici de salerno: qui vir dicebat magister salernus. vnde salernus equiuoce dicitur de viro isto ⁊ de ciuitate in q̃ erat iste vir. ¶ Sparge nec vrsonis apices nec dogmata mauri. idest nõ excedas terminos scie magistri vrsonis ⁊ magistri mauri q etiã de vrinis tractauere. ¶ Sobria. idest tu doctrina

mea. ¶ Claude larē. idest finē impone. ¶ Metuēs liuoris ocellū. idest paruū oculū: q̃ de consuetudine inuidentiū alteri est subclaudere ⁊ purifi-care oculū: quo intuent̄ bona alioꝝ: vt fingant q̄si se nō videre talia bona. ¶ Liuoris. idest inuidie illoꝝ de monte pessulano. ¶ Contraria secta. Idest inuidoꝝ de monte pessulano qui egidio inuidebāt de tā p̄claro ope. ¶ Duellū. idest bellū. ¶ Mons pessulanicus errans. idest supbia me-dicoꝝ errantiū de monte pessulano. ¶ Discolus. idest diuersaꝝ ⁊ falsarū opinionū. ¶ Mordax. stimulans. ¶ Vehemens. potens ad maledi-cendū. ¶ Clamosus. idest sophista clamator. ¶ Inanis. idest vacuus scientia. ¶ Inflat ⁊ infatuat. supbire facit medicū ⁊ enunciare v̄ba parū pfecta. ¶ Quē. .s. medicū. ¶ Pascit sterili lolio. idest inutili ⁊ mala do-ctrina q̄ lolio assimilari pōt: q̄ȝ alias segettes detur pat: ⁊ comedentibus mul-ta inducit nocumenta. ¶ Ne laceret. idest medicus pessulanicus. ¶ Fon tem scie tue. o mea musa. ¶ Probris. idest maledictis vel probis idest medicis de salerno qui pbi ⁊ boni medici sunt. ¶ Formicꝫ nitorem. idest splēdorē tue pulchritudīs. ¶ Maculis. idest maledictis vereor. timeo. ¶ Clara basia fiāt. .s. cum sapientibus magistris ⁊ doctoribꝰ: vel figat. i. medicus pessulanus. ¶ Nec reueles. idest nec oñdas. ¶ Faciem. idest librū. ¶ Nec casta fimbria monstret. idest tua secreta ⁊ pudibunda q̄ sub vestibus ⁊ fimbria velant nō monstrent. ¶ Lenoni populo. idest repor-tatori maloꝝ verboꝝ. ¶ Quā. s. fimbriā. i. secreta tua pudenda. ¶ Non est dignus tāgere. .s. populus leno ⁊ inuidus propter suā grossiciem.

Sequitur de modo iudicandi vrinas.

Ste est modus iudicādi vrinas: vnde sic est pcedendū. p̄ᵒ de co-
i lore. 2ᵒ de substātia. 3ᵒ de ꝯtentis. Est ḡ hic modus talis: q̃ p̄ᵒ sci-
re debes cuius est vrina. s. viri vel mulieris. Itē vtrū iuuenis vl̄
senex: seu cuiuscūq̃ etatis. Itē si est diu ꝙ patit̄ vel nō h̄ est si egritudo de nouo orta sit vel antiq̄. Deinde sequit̄ iudiciū p hunc modū. Vrina ista co lorata est: colore nimiū citrino. ⁊ ideo attestat̄ colere rubee. Turbata est et obumbrata ex materia putrefacta ex̄ vasa: ⁊ ideo triteo simplici vel dupli-ci laborat ex colera putrefacta ex̄ vasa: ille vel illa: cuius est hec vrina. Et h̄ dico quantū est de colore ⁊ sb̄a. Circulus est grossus ⁊ niger: ⁊ significat do lorē capitis in illo vel in illa cuius est vrina. Item sunt grana in circulo: ⁊ ostendunt reumatismū. vn̄ debet cōqueri de dolore capitis ex reumate ille vel illa. Sunt ibi alia grana q̄ distant lincalit̄ sub circulo ⁊ tarde redeūt ad circulū: ⁊ oñdunt fluxū humoꝝ a capite ad pectus descendentiū in illo vel ī illa cuius est vrina. vn̄ debet ꝯqueri de dolore pectoris ⁊ grauedine: ⁊ p cō passionē de dolore stomaci ille vel illa cuius est vrina. Itē est ibi nubes cū granis: ⁊ oñdunt siccitatē pectoris in illo vel ī illa ⁊c. Itē surfurce resolu-tiones ⁊ squamose vt petaloides ⁊ crinoides q̄ sūt sicut quarta ps grani p totū corpꝰ vrine: ⁊ oñdūt vl̄cam dissolutionē illiꝰ cuius est vrina. Itē est ibi

quoddā ꝯtentum athomosum nigrū: ⁊ significat dolorem sub aliquo ipocundrio. s. dextro vel sinistro: vnde debet ꝯqueri de dolore ipocundrioꝝ. Item est ibi quoddā cōtentum spermaticū ⁊ trūbosum qđ habet pilū eleuatū: ⁊ significat dolorem iuncturaꝝ illius cuius est vrina. Et non sunt alie resolutiones nec alia ꝯtenta: nisi ista que dicta sunt: nisi quadā que sunt in fundo sub forma cineris: quoꝝ quedā vergunt in flauedinem: ⁊ quedā in nigredinem: ⁊ habent adherentiā manifestā: ⁊ ostendūt in mulieribus retentionem menstruᷓꝝ: vnde debet ꝯqueri de retentione mēstruoꝝ illa ⁊c. Hec eadem ostendūt in viris opillationem viaꝝ epatis ⁊ splenis vnde debet ꝯqueri de dolore splenis ⁊ epatis. Item sunt alia contenta que sunt nigra opillatiua que quādoqꝫ apparēt cum quibusdā resolutionibus squamosis in fundo vrine ⁊ ostendunt multā repletionem intestinoꝝ cum ꝯstipatione ventris illius cuius est vrina. Et qꝛ sapienti pauca sufficiunt ideo hec ad presens sufficiant: qꝛ idem modus ⁊ idem cursus seruatur in oībus aliis contentis in quibuscūqꝫ vrinis appareant.

De contentis vrinarum colore ⁊ substantia.

¶ Color ⁊ substātia vrine supra morbū significat. Cōtentū significat in quo membro materia morbi ꝯtineť. Item ꝯtentū spermaticū longum in forma pili in radice trumbosum idest grossum attestari habet supra dolorem membroꝝ iuncturaliū idest artheticā significat. Itē ꝯtentum in fundo vrinalis grossum albū ⁊ trūbosum ⁊ q̄si massa carnosa significat dissolutionem a renibus: siue descensionem: ⁊ diciť incurabilis egritudo renū. s. i substantia renū qꝛ vrina transiens per renes cū sit mordicatiua vel incensiua magis dissoluit q̄ꝫ possit ꝯsolidare medicamina vnde incurabilis est. Item nebula in sup̄ficie apparens significat dolorem spiritualium: vnde significať ꝙ magnus dolor est in pulmone vel corde vel diafragmate. Itē grana sub circulo significant repletionem stomaci. Item in fundo grana residentia ⁊ nigra significant repletionem stomaci. Item in fundo grana residentia ⁊ nigra significant repletionem intestinoꝝ: ⁊ ꝙ feces sunt putrefacte ĩ itestinis. Item squamosa nigra cū ꝯtentis nigris significant constipationem. Item squamose resolutiones ⁊ pingues significant supra ethicam secūde speciei. Circulus grossus ⁊ aquosus ⁊ granulosus apparens cū vrina discolorata scotomiam vel vertiginem cerebri ostendit. Viridis color apparens cum vrina significante febrem ꝯtinuā frenesim ostendit. Item omnis ampulla grossa ⁊ viscosa valde late apparens cum vrina remissa: dolorem renū ostendit. Cum vrina vero intensa ⁊ pauca cruditatē vrine ostendit. Item omne granū in circulo cū spuma intercisa reumatismū ostendit. Stans vero linealiter sub circulo fluxum humoꝝ ad pectus vel ipocundria ostendit. Si ex obliquo sub medio circuli fuerit putrefactionem humoꝝ in stomacho ostendit. Sed si cū nubea aerea fuerit: calorem pectoris designat. Spuma apparēs in circulo cū vrina tincta ⁊ ꝯfusa

excessum caloris innaturalis in mediis membris cū putrefactione humoꝝ
ostendit. Si viscosa ⁊ ampullosa fuerit longitudinem egritudinis signifi-
cat. Si crocei coloris fuerit calefactionem epatis significat. Si residet in
fundo cū spermaticis resolutionibus trumbosis vlceratione͂ vesice signifi-
cat. Item omnis pinguedo apparens in toto corpore vrine ꝑncipiū ethi-
ce significat. Residens vero in fundo vrine liquefactione͂ renū significat.
Item humor residens in fundo cū cōtentis cinerosis spermaticis grauedi
nem intestinoꝝ ostendit. Apparens sursum cū granulis offensam pectoris
ostendit. Item si sanguis apparet in toto corpore vrine vene rupturā in
epate ostendit. Si paucus cū aliqua pinguedine in renibus ostendit ru-
pturā. Sed si paucus ⁊ trumbosus cū spermaticis resolutionibus trūbo-
sis rupturā vene in vesica ostendit. Si arenosus cinerosus residens i fun
do nefresim ostendit. Si cū substantia oleagina ethicā ostendit. Si vͦo fue-
rit cū vrina radiosa mundificationem splenis ⁊ epatis ostendit. Si vero cū
vrina liuente per totū habente spumā ampullosam ⁊ albā leucofantiā ostē-
dit. Si cū vrina significante febrem dissolutione͂ corporis ostendit. Si vͦo
appareat cū vrina concussa habente circulū granulosum sciaticā ostendit.
Si vero appareat cū vrina significante flegma salsum scabie͂ ostendit. Ite͂
pilus apparens in toto corpore vrine: si vrina sit remissa macredine͂ totius
corporis ostendit. Si vero apparet in regione cōtinuata ipsi circulo stri-
cturā pectoris significat. Item longus pilus residens in fundo grauedine͂
renū ostendit. Ite͂ si furfur resideat in fundo cū squamis latis scabie͂. vesice
ostendit. Si in toto corꝑe vrine significantis febre͂: grauedine͂ ad motū si-
gnificat. Si cū vrina oleagina ⁊ liuente secundā specie͂ ethice oñdit. Si sa-
nies ⁊ ampla ⁊ lata resideat in fundo scabie͂ vesice oñdit. Si vero fuerint
parue resolutiones admixte notis spermaticis sepatis cōstipatione͂ vētris
ostendit. Si vero in toto corꝑe vrine significantis febre͂ pigritiā ad motū
ostendit. Si cū vrina aliquantulū oleagina: primā specie͂ ethice oñdit. Ite͂
si athomi albi resident in fundo ⁊ cū vrina radiosa aut diaphana leprā oñ-
dit. Si cū vrina granulosa artethicā significat. Si niger fuerit athomus
apparens in medio corporis vrine apostematione͂ membri oñdit. Item si
contentū spermaticū coagulatū in modū bombicis resideat in fundo: mu-
lierem cōcepisse significat. Ite͂ si pila fuerint lata: ⁊ in modū lane ⁊ cū circu-
lo granuloso paralepsim ostendit. Item si fuerit rotundū in radice cū quo
dam pilo sibi admixto artethicā ostendit. Ite͂ si contentū spermaticū fuerit
cū quadā nigredine stranguriā significat. Ite͂ si fuerint plura ⁊ lactea in to
to corpore vrine pollutionem aut coitū precessisse significat. Ite͂ si conten
ta cinerosa apparent in vrina sepata vergentia ad albedinem quadā a ni-
gredine: intestinoꝝ repletione͂ ostendit. Ite͂ si ex toto nigra fuerit ⁊ grossa
⁊ separata retentione͂ emoroidaꝝ ostendit. Si ex toto nigra habentia ad-
herentiā retentione͂ menstruoꝝ ostendit. Si vero cū vrina grossa confusa
precipitationem matricis ostendit. Item si q̄dā alba quedā nigra habētia
adherentiā cum vrina radiosa: opillatione͂ splenis ⁊ epatis ostendit. Item
l

ypostasis residens in fundo cum omnibus suis differentiis completam digestionem significat.

Docet unde causantur colores.

q Ueritur de sufficientia colorum. dicendum est quod colores causantur ab humoribus. Sed omnis humor aut est simplex aut compositus: ergo causatur color aut ex simplici aut ex composito. Si ex simplici: sic habemus ex unoquoque humore unum colorem. Unde a sanguine colorem rubeum obfuscū. A colera colorem nimiū citrinum. A melā colia glaucū. A flegmate album. Item possunt humores cōmisceri: et quorundam humorum commixtio est possibilis: et quorundā impossibilis. Possibilis est ut sanguinis et colere. Sanguinis et flegmatis. Flegmatis et melācolic. Melancolie et colere. Impossibilis commixtio est: ut flegmatis et colere: tamen admiscentur cū sunt in locis vicinis: sicut flegma in ore stomaci et colera i fundo. Est etiam impossibilis commixtio sanguinis et mlie. Si autem flegma admisceatur cū melancolia: aut illa commixtio erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color karopos. Si inequalis. et flegma erit superabundans: erit color lacteus. Si mlia. erit color glaucus. Item si fiat commixtio colere et flegmatis. Aut erit equalis aut inequalis. Si equalis: erit color citrinus. Si ineqlis et flegma supabūdat: erit color pallidus et sub pallidus. Si colera supabundat erit color subcitrinus. Si aūt obiiciat quod qn̄ colera supabundat debet esse intensior quam qn̄ cōmixtio est equalis. Rn̄dendū est quod nō dicitur color citrinus ex illa equali cōmixtione: sed ratione tempantie: quoniam caliditatem et siccitatē colere temperat flegma: et color citrinus est temperantior omnibus coloribus. Et propter hoc de tali commixtione est color citrinus non ratione intensionis et remissionis: sed ratione temperātie. Si fiat commixtio colere et sanguinis. Aut erit equalis aut inequalis. Si fit equalis: erit color ruffus. Si inequalis et colera supabundat: erit color subruffus. Si sanguis superabundat erit color rubeus. Itē potest fieri commixtio colere aduste et sanguinis adusti. Et illa commixtio Aut erit equalis aut inequalis. Si equalis: erit color inopos. Si inequalis et sanguis superabundauerit: tunc erit color rubicundus. Sed si colera superabundat sic erit color subrubicundus. Item color chianos ex cōmixtione omnium humorum corruptorum generatur. Color autem viridis et liuidis causantur ex albo et nigro. Si niger vincat album erit color viridis. Si albus vincat nigrū erit color liuidus. Et hec est sufficientia omniū calorum. Sed si queratur quare nō fit color ex aliis humoribus qui possunt commisceri dicendū est quod non conueniunt nisi in qualitatibus passiuis et color causatur tātummodo ab actiuis. Et sic est finis ad laudem omnipotentis dei et sue genitricis omniūque celicolarum. Amen.

❡ Venantius mutius de camerino. Alexandro de bartholaciis de monte vlmi. ſalutem plurimã dicit. Suſcepi nuper amicoꝝ optime Alexander ac patrie tue honor ⁊ decus communi iuuenũ medicine ſtudentũ vtilitate ductus opuſcula duo corrigenda pulcherrima quidem maximeqꝫ cognitu neceſſaria: quoꝝ alterum de pulſibus: alteꝝ de vrinis inſcriptũ eſt. Hanc emendationẽ meã cum alicuius docti peritiqꝫ iudicio ſubiicere vellem: tu mihi occurriſti hac dignus cenſura. Noui enim iampridem ingenii tui acumen: atqꝫ ſummam cum in aliis rebus omnibus: tum in hac medendi arte diligentiam atqꝫ peritiam. Huc accedit noſter amor ac mutua beniuolentia. qua effectum eſt vt tuum potius ꝙ̃ alicuius alterius examen ſubirem. Probe nãqꝫ ſcio te (. vt verum amicum decet.) ab omni ſimulatione atqꝫ adulatione alienum eſſe: ac precipue in hac re: que ſi recte perfecta fuerit: nõ dubito quin ⁊ vtilima ⁊ gratiſſima ſtudioſis iuuenibus ſit futura. Quare perlege queſo hec duo opuſcula atqꝫ caſtigationes meas diligenter perpende. nec non vt tibi videbitur: corrige: quo audactius ea impreſſoribus tranſcribenda tradere poſſimus. Vale.

q

Vattuor ſunt membra principalia: quibus humani corporis machina firmis baſibus ⁊ fundamentis roborata conſiſtit. ſ. cerebrum. cor. epar ⁊ teſticuli. Dicuntur autem principalia non ꝙ ad cuiuſqꝫ hoꝝ interemptionem ſequatur interemptio. ⁊ deſtructio animalis. Ablatis enim teſticulis ab humano corpore: quãuis deformetur corpus: ⁊ in femineam degeneret naturam: non ideo interimitur: nec ſtatim ſubſtantie denegat. Sed ideo principalia dicũtur: q2 toti corpori dominant ⁊ principant: ſm diſpoſitionẽ ⁊ ſm moderationẽ virtutũ. Scdm diſpoſitionẽ principant: q2 ſi in vnũ concurrant craſes principioꝝ pfecte: ſm eas totũ corpus diſponetur. Scdm virtutũ moderationem: q2 in cerebro pncipat virtus motiua ⁊ ſenſibilis: ⁊ principaliter in corde fundat virtus vegetatiua ⁊ ſpiritualis. In epate principat ſiue dominat virtus augmentatiua ⁊ nutribilis: in teſticulis luxuriat ⁊ iocundatur propagatiua ⁊ generabilis. Haꝝ quattuor virtutum cõmunior ⁊ vtilior ⁊ latius patens ceteris eſt nutribilis ⁊ natura prior. Nã ante anime infuſionem ſuos motus in corpore experitur. Cum enim corpus humanum ſit fluxibile ⁊ tributarium diſſolutionis: neceſſario deficeret: niſi virtus nutribilis deperdita reſtauraret: ⁊ toto tempore vnionis anime ad corpus operatur ⁊ vniuerſam exiſtentiam committatur. Unde iugis ⁊ inſepabilis comes ⁊ ſocia nature: ⁊ magis itrinſeca ⁊ fidelis ẽ. Uñ cum virtus nutribilis non poſſit operari ſine fundamento cui innitur. Et epar ſit eius principale ſubiectum vel fundamentum conuenit epar prius eſſe formatum ceteris membris. Et corporis edificium ab epate tanquam a fundamento primario conſurgit. ideo epar prima radix corporis iudicatur. Virtus vegetabilis et ſi ſit dignior quia corpus ad altiorem

tentio auctoris est in hoc opere doctrinam tradere de pulsibus compendiose ostendendo immutationem pulsuum ⁊ causas immutationum ⁊ genera ⁊ differentias. Causa intentionis est communis omnium. s. vtilitas ⁊ latinitatis indigentia de doctrina pulsuum. Utilitas est presentium humani corporis dispositionum cognitio: ⁊ futurarum precognitio: ⁊ preteritarum rememoratio: ⁊ hoc tam in sanis ꝙ in egris ⁊ in neutris. Liber iste pro maiori parte pertinet ad philosophiam ⁊ mediante philosophia ad naturalem scientiam. s. ad physicam. Modus agendi est diffinitiuus ⁊ diuisiuus. Diffinitiuus: quia omnia genera pulsuum diffinit ⁊ significationes differentiarum determinat: ꝙ ad diffinitiuam pertinet doctrinam. Diuisiuus: quia omnia genera pulsuum in diuersa partitur ⁊ cause immutationum in diuersas species trina sectione distribuitur. Diuiditur ergo in tres portiones liber iste. in prima agit generaliter de decē generibus pulsuum diffiniendo ⁊ de quinq; considerationibus ꝭm quas differentie pulsus discernuntur. Secundo de speciebus generum ⁊ de circunstantiis ⁊ causis ex quibus pulsus nominatur. Tertio asserit principaliter de significationibus pulsuum. vnaqueq; tamen partitio suum habet ordinem tractandi sibi specialem ⁊ proprium: quod ex littera erit manifestum. Titulum erubesco exponere: quia: Pascitur in viuis liuor post fata quiescit: Cum suus ex merito quēq; tuetur honor. Sed ne huius libri auctoritas in laudem detractoris infanda tituli mutatione conuertatur: ne alius grana que non seminauit colligere presumat. demisso vultu ⁊ verenda fronte titulum supponimus: vt detractor falsigraffus nostram monetam ingenii ⁊ laboris: alia imagine ⁊ adulterina: effigiare non possit. Tunc ergo sit titulus talis.

FINIS.

¶ Incipit liber magistri Egidii de pulsibus metrice compositus.

Ingenii vires modicis conatibus impar.
Materies onerosa premit perplexa figuris.
Ardua difficilis nodosa impervia paruis:
Ardua mollimur nulli tentata priorum.
Qui tanti prerupta maris transire volentes.
Non freti ratis officio vel remigis vsu.
Sed pedibus metricis ꝛ sicco calce vadamus.
Artificis tractum fidis in concina recusat.
Verbaqꝫ iunctura non articulata decenti.
Nexibus arctari metrice compaginis horrent.
Quanto res grauior quanto minus apta resolui.
Ad veniam tanto procliuior esse meretur.
Ipsa rei grauitas siquid peccauerit auctor.
Offensam culpe leuat absoluitqꝫ reatum.

¶ Incipit commentum magistri Gentilis de Fulgineo super tractatu pulsuum magistri Egidii.

Ingenii vires. Auctor more recte scribentis operi suo prescribit proemium in quo leges: ꝛ debita proemii decenter exoluit. Captat enim beniuolentiam auditorum cum ostendat vix oratione metrica tractari posse. Tractatus vtilis est valde ad doctrinam. ¶ Materies. Attentionem excitat vbi arduitatem materie ꝓlixitatēqꝫ insinuat. In vtroqꝫ vero docilitatem venatur quod ex littera perpendimus. ¶ Materia est de pulsuum diuersitate. ¶ Onerosa. idest grauis ꝛ difficultatis molle comprimens ingenium tractandi. ¶ Premit. Vires ingenii humiles ꝛ debiles respectu difficultatis. ¶ Perplexa. idest intricata ꝛ inuoluta ad naturam reducit. ¶ Figuris. idest variis ꝯiis dictis in mutationibus ꝛ significationibus pulsuū quibus ipsa materia figurat. ¶ Ardua difficilis. Hec oīa inculcāt difficultatem operis: ꝛ hic excitat attentionem. ¶ Nulli tentata. idest nulli precessoꝝ nostroꝝ ausi sunt aggredi tanti ꝓlixitatem opis: ꝛ arduitatem pedibus metricis innodare ¶ Qui tāti ꝓrupta. idest materie ꝓfunditatem que mari cōparat propter ꝯfusionem. Non freti ratis. idest ꝓsaice orōnis. Prosaica orō assimulat rati ꝛ metrica pedū vadationi. Materia pulsus est ꝓfunda ꝛ cōparat mari ꝑ quādā methaphorā. sicut enim nauta in mari in naui firmissima existens ꝓfundū maris securius penetrat ꝙ̄ si pedes ire ꝓsumeret. Sic aīus mare tractātis tā ꝯfuse materie remigio ꝓsaice orōnis melius ꝛ securius ptrasit ꝙ̄ si inde pedibus metrice orōnis eandem materiā aggrederetur transmeare. ¶ Fidis inconcinia. Alia methaphora per quā difficultas operis datur vel ostenditur.

tracta est a cithara ⁊ fidicula. que si cordas habeat dissonas ⁊ incontinuas: nec plectro artificis bene preparatas siue temperatas: ad tactum nullam reddit consonantiã. Sic etiã hec materia tantã habet verboꝝ inconsonantiã ⁊ incõtinuitatem ꝙ ex eis metrice orationis resultare sonoritas vix poterit. ¶ Quanto res grauior. Per hoc petit veniam si aliquid peccauerit in tractando excusans se a difficultate materie.

De ↄplẽone cordis ⁊ forma ⁊ cõpositione ⁊ de officio eiusdem.

Cor vite sedes vitalis fida caloris.
Mansio: nature basis vnica sol microcosmi.
Viuifici thalamus: tronus ⁊ penetrale vigoris.
In quo fonticulus scaturit qui fomite puro.
Membra regit vegitat auget disponit adurit.
Hinc stabiles numeros ⁊ physica vincla requiras.
Ex quibus humane constant fundamina vite.
Ex sementinis hanc incolit insita causis.
Et sibi germanam reddit vis ignea sedem.
Vnde datur membro species cognata calori.
In conum consurgit apex: terrestria fundant.
Edificantq; basim sursum leuiora feruntur.

¶ Cor vite. Finito proemio aggreditur propositũ principale vt tractet de materia pulsuũ sed anteq̃ aggrediat̃ suã materiã ⁊ pulsuum distinctionem q̃dã preambula p̃mittit ⁊ antecessoria ad principale: quibus lector ad intelligentiam sequentiũ promptior expeditioni accedat. Primo itaq; differit de complexione cordis ⁊ de forma ⁊ compositione ⁊ officio eius qḋ a complexione ⁊ forma trabit originẽ. Et nota ꝙ supremus artifex disposuit ꝓuide cuncta. ⁊ cor quasi queadmodũ solem in medio microcosmi locauit ipsumq; valde calidũ ignitũ rotundũ concauũ ⁊ cõuexũ stabiliuit faciendum q: est fundamentũ calidi naturalis ⁊ vitalis: spiritus domiciliũ: cuius beneficio totũ corpus calefit ⁊ vegetatur. Omne enim calidũ teste Philastrato velociter mobile de natura. Cor enim necessario oportuit mobilitati acquiescere vt per eius motũ vitalis spiritus infunderetur in membris cuius infusio vniuersum corpus habet vegetare ⁊ viuificare. rotundũ est sed tamen nõ expresse sed ꝑmanet in modũ coni dispositũ: q: rotũda forma amica est ⁊ consentanea motionis. Sentit nãq; Phs: ꝙ omne rotundũ de natura sui est mobile vel volubile. Item forma rotunda ꝑfectior est ⁊ incorruptibilitati magis vicinatur ꝓpter carentiã anguloꝝ. Dicit. n. Constantinus in libro oculoꝝ: ꝙ forma rotunda in lateribus est elisa circũquaq; decliuis non habens angulos in quibus contineat̃ superfluitas prestitura lesionem que si haberet angulos in quibus macula sup̄fluitatis adheret: cor esset trigonũ vel alterius forme: ⁊ in angulis rubigo adherens cãm disso-

lutionis prestaret. cor est conuexum ꝛ concauū: vt intra sue concauitatis cellulas sanguinem cū spiritu naturali sibi ab epate missum acciperet ꝛ vitalem spiritū in se liberius contineret: ꝛ vt etiā aerem a pulmone spiratum promptius attraheret ꝛ ad temperandū calidū innate estuationis. nam si esset intus solidū ꝛ expers conuexitatis mediarū partiū interpositione impediretur constrictio ex qua consurgit dilatatio. Interdicta vero dilatatione ꝛ constrictione nulla vitalis spiritus per arterias exsufflatio fieret: ꝛ ita a naturali officio intra cor necessario deficeret. ¶ Cor vite. idest sedes vniuersalis viuificationis domicilium. ¶ Fida mansio. idest fidelis habitatio. ¶ Vitalis caloris. idest spiritus a quo omnia membra calefiunt. ¶ Basis vnica. idest fundamentū. sicut enim fundamentum est id quo edificium innititur: ita tota microcosmi machina corde tanq̄ firma basi ꝛ precipua roboratur. ¶ Vnica. nō sola sed principalis. Sunt equidem alie bases microcosmi: sed hec est precellentior vt a principio. i. proemio docuimus vbi quattuor principaliū membrorū multa discussimus. ¶ Sol microcosmi. Sicut enim in maiori mundo qui dicitur macrocosmus solis beneficio omnia irradiantur illustrant calefiunt ꝛ confortantur: ꝛ augmentanda augmentantur: terre nascentia ad conceptionem ꝛ partū vocantur. quādo vero absentatur a nobis ad oppositā regionem: ꝛ ad antarticū delegatur cardinem: ꝛ quādo nubes sua oppositione nobis suū furant aspectum: inferiora suo fraudantur beneficio ꝛ aer tristis ꝛ caliginosus damnat ob absentiā caliditatis. Simili modo a sole nostri corporis: idest cordis oīa membra calefiunt vegetantur ad nutrimentū ꝛ ad reparationem deperditarum partiū inuitantur. Et si nubes fumositatis ipsum obtenebraret: vel alia causa repentina inmutaret: ad eclipsim ꝓperat corpus humanū: ꝛ luce vegetationis priuat. ¶ Viuifici thalamus. In thalamo luxuriant ꝛ iocundant homines: lasciuiunt ꝛ recreant tristes ꝛ inopportunos ꝛ supstitiosos absentant. Similiter in thalamo cordis in q̄ celebrant animo nuptie et nature viuificis spiritibus mediis tanq̄ seruis ꝛ vernaculis ministratibus nature anime mr̄imonio gaudens ex oblectamento tpantie hilarescit ꝛ confortat nubere: melancoliā ꝛ rancorem eliminat. ꝛ sanguine puro ꝛ sincero sue recreationis adipem sortit. Ideoq̄ iure cor thalamus vitalis spiritus ꝛ vigoris dicitur. ¶ Tronus. q2 sicut in trono principant reges: sic ī corde regnat ꝛ suū imperiū tenet calor naturalis. ¶ Penetrale. Secretior pars domus est. ꝛ cor est corporis humani pars secretior ad quā tanq̄ ad magis clausam aliis partibus extinctis vis mortificationis tardius erumpit vnde mors describit extinctio caloris naturalis in corde. sic enim non pōt vita debellari: nisi eius turris principalis obseruetur. Cetera mēbra quasi mapalia ꝛ appendentia castro: quibus abruptis principatus vite nō derogat. ¶ In quo. .s. corde. ¶ Scaturit. idest ebullit ꝛ estuat. Riuorum ꝛ aquarū est de terra scaturire: que de terra extra impetuose saliunt ꝛ erumpunt. Aqua nāq̄ feculenta limi viscositatis ligata nō scaturit. Calor quidem in corde scaturit ad similitudinem aque salientis. Ecce q2 fonticu-

lus.i.vitalis spiritus cum sanguine mūdo defecato: fons iugiter manans: saliens in corporis vitam: nec arescere potest nisi cum violentia siccauerit mortis: qui.s.fonticulus membra regit tāq̄ presens ⁊ patronus corporis ⁊ cor ea substentat. ¶ Vegetat. idest viuificat sua infusione vel natura mediante per membra. ¶ Auget. quia vigore vitalis spiritus ⁊ animalis naturali mediante corpus nutritur ⁊ augetur. Cum enim mortificatū est corpus: ⁊ a vitali spiritu destitutū non nutritur. Qualiter vero in anime infusione nutriatur corpus: ⁊ ante infusionem spiritus vitalis ⁊ animalis montipedensibus soluendū relinquamus: vt inde modicū exerceantur. ¶ Disponit. idest totum corpus sue complexioni assimulat ⁊ confortat: vt totum totaliter acceptū. nā ossa nō possunt primo mutari a sua crasi: cū sint frigida ⁊ sicca: sed ptes toti corpori cōes: qđ plenius i tegni debet dici. ¶ Adaurat. idest euentat ⁊ refrigerat ⁊ attracti aeris mulcebritate contemperat. aliter enim totū corpus a vehementia estuationis candesceret: nisi aer attractus a corde ⁊ aspiratus a pulmone flabello sue euentationis ipsum demulceret. ¶ Hinc. idest ab ipso corde tāq̄ a fundamento nature. ¶ Tu requiras. o phice rimator. ¶ Stabiles numeros ⁊ phica vincula. idest ꝑpositiones firmas que in numeris attendunt: ⁊ phicales modos ⁊ inuisibiles gūphos quibus aīa est corpori irretita. Est.n.certa mensura ⁊ certa ꝑportionum meta in qua qualitas cordis in toto corpore ⁊ in quolibet alioꝝ membroꝝ calor debet excedere: que si infra illam metā subsistit magis q̄ natura possit substinere: vel suam metā trāsgrediatur: vita destruitur. ¶ Phisica vincula. idest vitalis spiritus naturalis ⁊ animalis: quibus mediātibus anima ꝯiungitur corpori. illi nāq̄ spiritus licet in discretis locis habeant generari: tamen in corde robur: ⁊ inde confortationem recipiūt. ex caliditate etiā cordis ⁊ naturali spiritu virtute caloris depurato in corde vitalis spiritus reperitur ⁊ animalis. ¶ Ex sementinis. dixerat cor esse solem corporis: ⁊ fundamentū caloris naturalis: nūc assignat quare ita sit. ¶ Quia vis ignea. idest naturalis calor ꝯtractus ex primis componentibus que cause sementine sunt ⁊ originales: hāc sedem cordis inhabitat. ⁊ quodā federe germanitatis eam sedem deuotius amplectitur: licet enim in qualibet pte corporis sit calor tāq̄ regitiuus totius corporis cor tamen sibi quasi firmam ⁊ stabilem appropriat mansionem. ¶ Unde datur. Probat ex forma cordis: cor esse naturalis caloris habitaculum habet siquidem formā pineatā ⁊ cono similem in imo grossum ⁊ rotundum quedā latitudine orbiculari diffusam: superius vero tendentem in accutū: que forma rei accōmodata ex virtute igneitatis ignis naturali motu suo tendit ad altū vel in accutū. Ex grossioribus ergo ptibus ⁊ aquosioribus plus grossiciei ⁊ terrestreitatis habentibus: fit in imo cordis ampliatio aquose partes impedite a terrestribus: non sequuntur motum intime ꝯstrictionis. Ex alterutra ergo partium contradictione eius pars inferior grossa quadam orbiculatione rotundatur. Ignee ergo partes ⁊ aere sursum rapte impetu caloris raptu ꝑprie leuitatis ascendentes:

tendentes in accutum cordis summitatem in modum coni vel piramidis constituunt. sed obiicit quare cor in humano corpore sic dispositum est: quod secundum dispositionem cordis cor in summitate grossum est: et inferius accutū. Unde secundum dispositionem istā ratio predicta infringitur. Ad hoc dicimus quod secundum grecos homo dicit antropos: quasi sursum conuersus: et assimilatur arbori inuerse. sicut enim arbor inuersa habet radicem constitutā sursum: et a radice ramos procedentes inferius: sic homo cerebrum que est radix totius corporis habet superius ortum. cetera vero membra a cerebro tanquam a radice mediantibus neruis progredientia habet constituta deorsum: ita secundum dispositionis huius ordinem cor in superiori parte obtusius est. inferiori vero respectu huius ordinis accutius est: sed naturali ordine positionis inspecto: cum omnis radix debeat supponi et rami eleuari erit secundum hunc nature ordinē cor in summo accutū et in imo grossum et obtusum. ¶ Basim. idest fundamentum substātie cordis: quod ex terrestribus partibus in imo residentibus compositum est.

De motu cordis.

Effreno rapitur motu: nunc surgit in arsim.
Nunc aduersa thesis ipsum premit emula centri.
Continuo motu res feruida posset aduri.
Deficeret: traheretque sui dispendia motus.
Sed pulmo madidus: crudique humoris alumnus.
Multis distinctus cameris fouet ignea cordis.
Blando concepti spiraminis ore flabello.

¶ Effreno. Postquā egit auctor de complexione et forma cordis et officio: ostendit hic motum eius. Ad hoc sciendum quod sunt tres motus in humano corpore. Primus nature tantum: Secundus anime. Tertius anime et nature simul. Motus nature effrenis est et necessarius irrationabilis et violentus ex quo incepit: desinere nescit: donec compleatur. Unde reprehendimus errorem quorundam qui asserebant motum cordis fieri per quosdam neruos descendentes a cerebro: ad lacertos pectoris: quos lacertos ipsi nerui mouent. Lacerti moti mouent thoracem: et secū trahūt pulmonē: pulmo motus cōmouet cor: quia ab aula mee speculationis arbitror esse in sufflādū. Motus enim cordis vt ait Galien. naturalis est: nec est in nostra potestate: vt possit differri: vt motus anime. Motus anime voluntarius est et ratio subiacet voluntati: et ratione moderatur: et administratur per neruos et spiritū animalem: qui aie neruaculus et preambulus est. Hunc motum possumus differre et retardare prout volumus: sicut motū manus vel pedis vel alterius membri. Tertius motus qui medius est: pulmonis et thoracis: est ibi partim naturalis. Unde ex toto non potest differri necessitate inducente legem motionis: partim voluntarius est. vnde ad tempus

differri potest ⁊ voluntas arbitriũ sequitur: quãdo flatum suspendimus: ⁊ ab inspiratione cessamus. In eo. n. ꝙ differri potest ꝓcedit ab anima ⁊ est volunrarius in eo ꝙ ex toto differri non potest. sed necessitate respirandi in actũ reduci cogit: a natura ꝓcedit: ⁊ est v'lis. Non est itaq; ꝓportionalis motus cordis motui pulmonis: motus enim cordis prius duplicatur vel triplicat ꝗ̃ motus pulmonis vel thoracis ꝯpleatur semel: motus thoracis est ꝓportionalis motui pulmonis. Et motus cordis non r̃ndet motui pul monis. veꝝ est si dexterã manum sup leua mamilla applices vel si pulsuũ in arteriis discernis naturã: ꝯpies triplicem motũ prius cordis. ꝗ̃ semel ꝑfici motũ pulmonis. Sed motui arteriaꝝ proportionalis est motus cor/ dis. Moto nãq; corde mouetur arteria tota. sicut moto baculo in manu: mouet manus ⁊ etiã baculus in sũmitate in medio ⁊ in principio: videtur enim alicui arteriã moueri sed posterius ꝗ̃ cor cum non moueatur nisi ex motu cordis. Spiritus enim vitalis qui cor dilatat ⁊ arterias non potest esse simul in corde ⁊ in arteriis: sed tractu t̃pis a corde in arterias diffun/ ditur. Unde motui cordis dilatatio arteriaꝝ successiua esse videt. qͦd sol/ uant montipedenses. Motus itaq; cordis qui ꝺm assignatam rationem effrenis est ⁊ necessarius duplex est. Alius est simplex alius compositus. Simplex qui tantum consistit in dilatatione vel tantum in constrictione. Qui ex dilatatione ⁊ constrictione consistit compositus est ⁊ ꝯstat ex con/ trariis motibus. Diastoles dilatatio ⁊ arsis sunt idem. Sistoles vero con strictio ⁊ thesis sunt idem. Et est diastoles motus cordis ad extrema. Si/ stoles est circunstantiũ partium reductio ad centrum. Impetus ergo cor/ dis ⁊ vehemẽtia spiritus in ꝑelectis operatur dilatationem: ⁊ tantum du/ rat dilatationis motus ꝗ̃tum permittit impetus caloris ⁊ vehementia si/ ue violentia spiritus impellentis. Diastolem itaq; operat caliditas indu/ cens ebulitionem ⁊ spiritus impellens cessante itaq; aut languente violen tia impulsionis remittit motus dilatationis. Et tunc ex terrestri substan/ tia cordis propter vehementiam partium extremaꝝ ⁊ grauitatem eaꝝ fit compressio cordis ⁊ extremarũ partium adinuicem reductio. Motionis vero cordis varie ⁊ differentes sunt cause: que a nobis quattuor esse di/ cuntur. Calida cordis complexio. Forma eius ⁊ compositio cum terre stri substantia ⁊ spiritus cum fumosa superfluitate innatus. Quarta cau/ sa potest dici siue esse spiritualis virtus que a tribus precedentibus pro/ cedit. Sed qualiter ex spiritu impellente tãꝗ̃ ministro: ⁊ calore tãꝗ̃ artifi/ ce fiat dilatatio plenius ostendemus. Sanguis per concauã venã ab epa te cum naturali spiritu per dexterã cordis auriculã ingrediens cordi mi/ nistratur: in cuius concauitate sanguis receptus locum calidissimum inue niens incipit ebulire ⁊ ebuliens resoluitur ⁊ rarificat in fumũ ⁊ spiritum. Differt autem fumus a spiritu. Spiritus enim subtilior est: fumus autem grossior. Et est spiritus inter ignem ⁊ aerem medius igne obtusior ⁊ aere subtilior. Fumus est inter aquã ⁊ aerem medius: aere grossior ⁊ aqua sub tilior. Fumus itaq; ⁊ spiritus generati in corde per viam rarefactionis

ampliorem locum occupant ⁊ cordis ꝯcauitatem replent ⁊ distendunt. in-
de fit cordis dilatatio. Qꝫ autem corpus rarefactum maiorem locũ occu-
pet ꝓbari potest auctoritate ratione ⁊ exemplo. Dicit enim Aris. ex vno
pugillo aq̄ multos fieri pugillos aeris: ꝭ idẽ similiť ex aliis. Primũ argu
mentũ pȏt adduci. Si castanea integra ignito cineri apponať calor ignis
humiditatem castanee in fumũ resoluit: fumus resolutus multo maior est
ꝙ̄titate quã habuit massa ex qua generať: vnde maiorem locum occupat:
⁊ locũ inter corticem ⁊ castaneã replet ⁊ distendit. Et cum intus nequeat
contineri quia inititur ad vaporationem ex quadã violentia sursum mo-
uetur: ⁊ secum castaneam deportat: nec eam reprimi ꝑmittit: donec erupto
cortice euaporet. Similiter fit cordis dilatatio: ex fumo ⁊ spiritu amplio-
rem locũ ꝙ̄ sanguis occupantibus. Sed ꝯstrictio cordis ex sola eius pon-
derositate efficiť: sicut ad depressionem castance sola eius grauitas suffice-
re videť. Cum enim motus cordis ꝭm diastolem ⁊ sistolem triplex sit cau-
sa: calida complexio: compositio: spiritus cum fumo innato. sciendũ ꝙ vir-
tus operatiua que est quarta causa procedit ab hiis tribus: que sic descri-
bitur. Virtus motiua est motus cordis ⁊ arteriaꝝ ⁊c̄. Obiicitur de com-
pressione cordis videtur ꝙ non sit operatio virtutis. Nam quãdo incipit
compressio: virtus operari desinit nec iam aliquem motũ exercet. Item
nec virtus potest operari nisi aliquo spiritu mediãte: sed in compressione
non moueť spiritus: nec per ipsum compressio fit: sed potius ex coheren-
tia partiũ cordis: qui cũ sit grauis. substãtie virtus sue grauitatꝫ deorsum
deprimit. Non ergo operatiua virtus est motio cordis ⁊ arteriaꝝ ꝭm dia-
stolem ⁊ sistolem sed ꝭm diastolem tantũ quod obuiat auctori. Hoc argu-
mentũ soluendũ relinquamus hiis qui in talibus negociãtur vt habeant
materiã litigandi. Hiis explanatis litterã exponamus. ¶ Effreno. idest
violento ⁊ necessario ⁊ naturali intellige de composito motu qui ꝑtes ap-
plicat: cum subdit. ¶ Nunc. idest quandoqꝫ surgi. ¶ In arsim. idest in
diastolem ex calore ebulitionem faciente ⁊ ex spiritu impellente. ¶ Nũc.
idest aliquãdo cȏpleta dilatatione: cessante impulsione spiritus. ¶ The-
sis. idest sistole. ¶ Aduersa. quia ꝯtrius motus diastoles. ¶ Premit
ipsum. .s. cor ex coherentia ⁊ grauitate ꝑtiũ. ¶ Thesis. dico. ¶ Enu-
la. idest familiaris ⁊ amica. ¶ Centri. idest ꝯuexitatis cordis. ¶ Con-
tinuo. dixerat cor effreni ⁊ violento raptu motũ. vnde cum sit calidũ ⁊ in
desinenti ⁊ in frenato motu agiteť: posset inflãmari: ⁊ incãdescere: maxime
cũ sit calidũ ⁊ ignitũ. Et ibi phicalis methodus ꝙ solida corpora maxime
sint calida ex motu calefiũt nec tantũ calida: imo etiã que frigida sunt: ⁊ ter
restria. In q̄drigis ⁊ molendinis circa axem vbi voluitur rota ex impetu
effrenate volutionis ignẽ accendi videmus. Qδ si fuerit in corde humani
corpis deficeret ⁊ discrimen dissolutionis īcurreret: qδ ne fiat natura por
uida ⁊ discreta ⁊ in cũctis suis oꝑationibus sedula: dispensatrix pulmonẽ
ꝯstituit: tãqꝫ famulũ ⁊ camerariũ cordis: qui ventilabro ꝯcepte aereitatis
ꝯtempat cordis feruorem: ⁊ igneã eius faciem flabello blãde euentationis

emuſcetet.¶ Sed pulmo madidus. quia eſt flegmatis receptaculũ:⁊ mul ta eliquatione humectat.¶ Crudiq̧ cruoris.i.flegmatis q̄ eſt crudus hu mor:⁊ primus indigeſtoꝝ:vt dicit Ariſtoteles ⁊ Iſaac i libro vrinaꝝ:ſpu moſitatem ſanguinis ſibi attrahit pulmo ab epate vt inde flegma faciat:et calidũ ſuũ contempet.¶ Multis cameris. ideſt caſulis ⁊ ſpongioſitati bus quibus incameratus eſt:vt intra ſue cameroſitatis ventriculos maior etiã quãtitas valeat cõtineri:⁊ fidelius ⁊ diutius retineri.nã ſi plana eſſet ſibi conuexitas exp̄s ſpongioſitatis aer intus cõceptus ſtatim exiret nec ſtabilem haberet manſionem:ſed ex quo eſt calor cameris concauis intri catus diutius commorat:cuius diuturna cõmemoratio cordi neceſſaria eſt plurimum ad temp̄amentũ ⁊ refrigeriũ inſpirationis.i.aeris inſpirati.

De cauſis motus cordis.

Cordis forma craſis fumus vis ſpiritualis.
Vernula virtutis tribuens ſpiramina membris.
Sunt arſis cauſe theſis ex ſola grauitate.
Perficitur:dum deprimitur ſubſtantia per ſe.
Hunc regit ⁊ celebrat nature regula motum.
Cuius vis anime membris infuſa vigorem.
Suſcitat ⁊ reliquos virtutis temperat vſus.

¶ Cordis forma. Que ſunt cauſe motus cordis:dicit quarta diſtin ctio que ſuã lucẽ ex p̄cedentibus vendicauit.¶ Forma. quãtum ad eius rotunditatem:que forma mobilitati congrua eſt.nã omne rotundũ eſt mo bile de natura.¶ Craſis. ideſt calida eius cõpl'o.omne nãq̧ calidũ de na tura velocit mobile:ſicut omne frigidũ tarde mobile.¶ Fumus. ex ſan guine reſoluto generatus:per partiũ rarefactionem:vnde ampliorem lo cũ occupans inflat cor ⁊ dilatat.¶ Vis ſpiritualis. ideſt exiſtens in ipſo corde.¶ Vernula virtutis. Spiritus vitalis miniſter op̄ationem ſecũ defert:⁊ virtutem ſpiritualem.¶ Tribuens ſpiramina. ideſt ſpiramina vegetationis toti corpori infundens.Hec oĩa p̄dicta cauſe ſunt.¶ Arſis. Ideſt diaſtoles.¶ Sed theſis. que eſt extremaꝝ partiũ reductio ad cen trum.¶ Perficitur. ex ſola grauitate ⁊ coherentia ⁊ terreſtreitate ſub ſtantie.¶ Cum deprimitur.i.in motu proprie grauitatis:nulla ſpiritus impulſione ad hoc operante.¶ Hunc regit ⁊ celebrat. Dixerat auctor motum cordis eſſe effrenem ⁊ neceſſariũ:quia fit a natura tantũ. Inde vi detur alicui ꝙ ſoli nature attribuendus eſſet motus cordis:⁊ ꝙ omnino a virtute anime alienus.ideo oſtendit ꝙ ꝙuis fiat a natura principaliter:tñ vigorem ſue formationis ſortitur ab anima.ſed probat ꝙ motus cordis tñ ex anima procedit.Dicit Conſtantinus in pantegni:ꝙ virtus quedã atti net nature tantũ:⁊ dicitur naturalis.Alia eſt q̄ corpus viuificat ⁊ cor dila tat ⁊ arterias:⁊ iteꝝ cõſtringit q̄ ad animã attinet:⁊ dicitur ſpũalis.Tertia

est q̃ sensum ꝛ voluntariũ motũ perficit.s.animalis.ꝛ ex hoc videtur quia virtus spiritualis q̃ cordis motũ opatur:tantũ pcedit ab anima. Ad h̄ dic̄ Constantinus cũ dicit virtutem spiritualem ad animã pertinere:non ideo dicit:qꝛ vitã ꝛ primordiũ sue essentie summat ab anima:sed qꝛ ex infusione anime suã pfectius exequit̄ actionem. Ante enim infusionem anime inerat tm̄ ẜm habitus.sed anima infusa est ẜm actũ.vnde ex infusione aie omnes virtutes corporis in suis explendis actionibus fortiores existunt.

De descriptione pulsus.

Innatum recreet vt mulcebris aura calorem.
Et procul absentent fumose vmbracula nubis.
Spiritus vt digno reparari somite possit.
Exarsi atq̧ thesi conflatur motio cordis.
Que pulsum faciat ꝛ vite consona fiat.
In pulsu resonant tenorꝛ:ꝛ concordia vite.
Sinzugie vitalis amor modulamina cordis.
Intima temperies:animi secreta voluntas.
Augma:paroxissmus:status ꝛ peryodicus error.
Morborum cretici motus:quid fata minentur.
Quid possit lachesis:quicquid parat exitialis.
Antropos:ense necis dum fila sororia rumpit.
Urine fraudes aperit discretio pulsus.
Certificatq̧ fidem:pulsus confirmat ꝛ vnit.
Judicii genus in speciem censura reducit.
At pulsu dubio medici mens pendula mutat.

¶ Innatum. Quid sit motus cordis:ꝛ quibus causis concurrentibus fiat:ꝛ quid operet̄ motũ cordis:aut anima:aut natura dixit:qꝛ aut ex motu cordis:aut ex causis motũ cordis opantibus pcedit pulsus:ideo insinuatiue ponit descriptionem pulsus. Cũ tota huius opis doctrina de pulsib9 constituat̄:ex ratione ppositi tenent̄ pulsus assignare descriptionem. describitur a Pho sic: Pulsus est motio cordis ꝛ arteriaꝝ ꝛc̄. hec autem diffinitio ĩtelligenda est p causam:nõ p essentiã suã:sicut sunt multe diffinitiones huius artis. Pulsus.n.non est illa motio que est in corde cũ ipsa sit singularis:ꝛ pulsus sit in arteriis a corde remotis.motus tamen cordis causa est illius motionis que est in arteriis:ꝛ q̃ est pulsus.sicut.n.ex motu arboris sequitur motus frondiũ ꝛ fructuũ:nec tm̄ vnus est sed alius:licet ab altero fiat.sic ꝛ in pulsu:mouetur.n.corꝛ ꝛ dilatatur.ex cuius motu vitalis spirit9 impellit̄:ꝛ impulsus arterias mouet:quaꝝ motus est pulsus.vnde pulsum sic possumus diffinire: Pulsus est motio ex diuersis motibus cõposita in mẽbro cõcauo ꝛ arterioso facta a motu cordis ꝛ quarũdã arteriaꝝ procedens a virtute operante spiritu mediante. Potest etiam dici q̧ diffinitio

physicalis est per essentiã vt pulsus sit motio composita ex motu cordis ꝛ motu arteriaꝝ. Ex diuersis nãq; motibus potest conflari vna motio cõposita. hec itaq; motio cordis erat motio que est pulsus ꝛ motio arteriarum. Similiter erat pars eiusdem. Ille ergo qui tangit pulsum sentit ptes: non ergo sentit motũ cordis. sed istud ꝑpendit ex motus arteriaꝝ cognitione. Litteram expone taliter. ❡ Motio talis. que pulsum facit est composita ex motu arteriaꝝ ꝛ cordis. ❡ Conflatur. idest componit. ❡ Ex arsi ꝛ thesi. idest dilata ione ꝛ sistole. i. motio cordis ꝛ arteriarũ composita ſm diastolem ꝛ sistolem consideratur sequitur. ❡ Ut mulcebris. Hic assignat vtilitatem pulsus. vnde hec clausula non est de diffinitione sed ad vtilitatis expressionem annexa est sicut in diffinitione physicali adiungit̃ hec clausula ad infrigidationem caloris innati. Est autem vtilitas pulsus vt suo motu calefiat corpus ꝛ ex aere inspirato a pulmone spiritus vitalis reparetur. illius. n. attracti aeris pars euaporat per poros corporis: quedã a calore consummit̃ quedã a cordis constrictione in pulmone expirat: quedam retenta subtiliatur: ꝛ depuratur: ꝛ ex ea vitali spiritui annexa ꝛ adiuncta vitalis spiritus reparatur. ꝛ hoc est. ❡ Ut mulcebris aura. idest aer inspiratus. ❡ Recreet. idest emulceat ꝛ contemperet. ❡ Innatũ calorem. idest naturalem qui aliter estuaret ꝛ incenderet̃. Nota duplex est calor innatus vnus contractus ex primis componentibus ꝛ est principalis qui in mortuo subiecto a substãtia non recedit: qui iugis est ꝛ comes perpetuus assequa subiecti quem violentia mortificationis non potest subuertere. Caro. n. leonina q̃uis sit mortificata tamen colerica est ꝛ calida in quarto. ꝛ in corpore suscepta dissoluit ꝛ febrem ꝓuocat. vnde hec non est nisi ex calore ĩnato. Est ꝛ alius calor innatus contractus ex influentibus ꝛ infusione spirituũ ꝛ humorum: ꝛ est actu tantũ: qui substantiam relinquit. ꝛ iste ex aere recreatur: ꝛ distemperatur: ꝛ nõ alius. ❡ Umbracula fumose. idest superfluitates q̃ recepte in corpore obnubilarent ꝛ obumbrarent vitalem spiritũ. ❡ Absentent. idest exsufflentur a corde ad pulmonem: ꝛ a pulmone exterius emittant̃. Hic potest queri quãdo sufflamẽ suspendimus quo aera cor attrahit: in quo superfluitates expellit. Dicitur ꝙ in spiramine fit attractio aeris. qui aer per tracheã arteriam ad pulmonem transmittitur: ꝛ in pulmonis cauernulis suscipitur: nec ad cor aer ille totus transmittitur duplici de causa: tum quia cor totius aeris attracti ad pulmonẽ capax non esset: cuius pulmo est capax tãq; macer membrũ: tum q: eius partem in se continet: vt licet aer ab exterioribus nõ attrahatur: cũ cor inueniat aerem in pulmone quem posset attrahere. ꝛ q̃uis pulmo repletus sit aere: ꝛ cor habeat in se sufficientem aerem quo possit foui: vnde videtur ꝙ longo tempore possit teneri aer nullo mediato suffragio ab aere exteriori: tñ hoc fieri nõ potest: quia cor semper in cõstrictione que successiua est dilatationi fumosas superfluitates emittit: q̃ transmisse ad pulmonem si non possent exsufflari nec in corde cõtineri iteꝝ ad cor reuolute ꝛ reciprocate vitalem spiritum ingrossarent: qui naturaliter debet esse subtilis. vnde ingrossato ni-

nis spiritu:nimia dilatatio cordis fit ⁊ extrema gaudiũ redire prohibent. Si.n.est nimia subtiliatio spirituũ quibusdã est causa mortificationis. vñ nutriti in aere grosso:si transirent ad regionem calidã in qua defecatus est aer cito morerent:q2 spiritus vitalis nimis subtiliat:⁊ preter naturã debilitatur.nec potest cordis grossiciem ad plenũ dilatare:indeꝫ syncopizãt:⁊ syncopizantes suffocantur.inde est ꝙ pisces nutriti ex grosso aere aque ab aque extracti ad ipsum aerem qui subtilior est moriunt.sed quidã tardius vt anguille:quidã citius vt allecia:quidã medio tempore vt lucii ⁊ barbelli. Et quare hoc fiat inuestigent socii? Similiter dico nimia spiritus vitalis ingrossatio p̃ter naturã facit incurrere mortem.vnde homines de Lybia si transirent ad aerem spissum non diu viuerent:nec nos in aerem coꝛ diu possemus viuere:ꝓpter eandem causam:quia spiritus vitalis ex inspissatione vel inspiratione q̃ preter naturã suscipitur:corrumpitur ⁊ ideo ĩspissato ⁊ implente latera cordis spiritu:cor immoderate dilatatur:qd̕ cum metã sue dilatationis excedit impedita cõstrictione:facit ad interemptionem animalis. Sunt.n.due cause mortificationis immoderata.s.dilatatio ⁊ constrictio.sicut.n.corpus animalis dilatationem nisi debitã habeat.viuere nõ potest:⁊ consequatur constrictio ⁊ constrictioni succedat dilatatio:sic ex impedimento vel immoderantia dilatationis ⁊ constrictionis periculũ mortificationis incurritur. Et vt viuat humanũ corpus non sufficit inspiratio nisi respiret.hec autem fiunt ƀm vicissitudinem dilatationis ⁊ cõstrictionis cordis.inde est ꝙ ex risu ⁊ nimio gaudio multi propter nimiã dilatationẽ syncopizant:⁊ syncopi perseuerante moriuntur. Dum.n.pro immoderata dilatatione fumose superfluitates impedita constrictione nõ exsufflantur: sed in corde retinentur:retente inspissant vitalem spiritum:qui debet esse subtilis:qui inspissatus preter modum extinguitur:sicut ignis ethereus igniens aerem quando motus ignis cõmunis ad grossiorem descendit aerem.dũ.n.ingrossatur natura subtilis egreditur ⁊ extinguitur. Similiter ignis in stupa accensus in ore ioculatoris tenetur quia ex flatu ⁊ anhelitu ingrossatur ⁊ anteꝙ egredi possit extinguitur. Simili ratione ignis existẽte aere nimis humido ⁊ pluuioso vix potest ardere:q2 ex aere pluuioso inspissatur. Etiã ex gaudio fit syncopis alia ratione:quia impedita exsufflatione vitalis spiritus non potest reparari animal:quo deficiente cessat sensus ⁊ voluntarius motus animalis. Naturalis etiã calor in corde ex fumosis superfluitatibus retentis anihilatur:sicut ex gaudio fit syncopis ⁊ mortificatio quãdoꝫ propter immoderantiã dilatationis.ita ex tristicia ⁊ terrore plurimo accidit propter immoderantiã constrictionis. Cũ.n.laterales partes cordis immoderate constringunt exclusa vacuitate.ideo in corde nullus aer recipitur:nec fit respiratio aeris:q̃ est necessaria ad tempandum feruorem cordis ⁊ vitalem spiritum recupandũ. Hec vero omnia variantur intenduntur aut remittunt ƀm differentias cordis.quoddã.n.cor molle est ⁊ teneꝛ ⁊ lapsam habet substantiã tale cor gaudio superueniente ex obedientia suaꝛ partium amplius dilatatur:⁊ vehementius. Et hoies

talis cordis facilius syncopizant: et fortius. Et si constituant in balneo aereo carente respiraculis syncopi cito periclitant. habentes vero durum cor et terrestre et compactum ex gaudio syncopizant tardius: quia duricies cordis resistit dilatationi immoderate. Sed ex tristicia adueniente citius syncopizant et fortius: quia duricies partium et grauitas iuuat excessum constrictionis. huiusmodi habentes cor durum valde si ingrediantur fornacem vbi est aer subtilissimus propter conflationem metallorum vehementer syncopim incurrunt ex defectu dilatationis: quia vitalis spiritus in duro corde debet esse grossus. et a subtilissimo aere valde subtiliatus non potest latera cordis ad modum debite dilatationis propellere. Inde conuenit quod pueri citius syncopizent quam viri. ¶ In pulsu resonant. Insinuata pulsus diffinitione: oportet vtilitatem pulsus declarare. s. declaratio consistentie et habitudinis corporis temperati vel eius distemperantie: vel discretio passionum et affectionum anime delucidatio temporum: et accutarum egritudinum: distinctio futurarum crisium vel ad bonum vel ad malum cognitio vite et mortis: abradicatio fraudum: et delusionum vrine certificatio. que omnia ex sententia littere melius clarebunt. ¶ Tenor. idest subtilitas vite et integritas et eius corporis continuitas secundum naturalem legem corporis ipsius. ¶ Resonant in pulsu. idest manifestantur per pulsum. sicut. n. per sonum declaratur claritas metalli: et cymbali bonitas vel malicia. sic per pulsum quasi per quendam sonum: quia in ipso pulsantur arterie ex motu spiritus impellentis declaratur distemperantia vel temperantia humani corporis: et non solum per pulsum ea cognoscuntur. ¶ Sed amor. idest pax et consideratio vniuersalis. ¶ Sinzugie. idest vite humane: que per quandam sinzugiam et proportionalem concordiam quattuor elementorum in corpore consistit. per vitalem sinzugiam potest intelligere admirabilem compaginem: et matrimonialem complexionem vel copulam inter corpus et animam. ¶ Modulamina. idest temperamenta non solum cordis: sed interiorum membrorum: que corde bene se habente fortiora et temperantiora sunt: sicut eo male se habente languent et satiscunt. ¶ Secreta voluntas. idest passiones et affectiones anime: sicut gaudium ira tristicia animositas timiditas auaricia liberalitas: quoniam immutant pulsum: et etiam per pulsum declarant: quamuis distinctio talium sit difficilis. In gaudio enim quia cor mediocriter dilatatur propter temperamentum affectionis: et quia sanguis: temperatus est humor: qui in gaudio mouetur: cor paulatim et temperate ab interioribus ad exteriora diffunditur. vnde pulsus temperato processu in magnitudine augmentatur: et mediocriter inter fortem et debilem et velocem et tardum sibi vendicat. Non. n. multa refrigeratio necessaria est propter caloris temperamentum. In ira quia calor impetuose ab interioribus ad exteriora diffunditur: et colera estuosa est: quia in ira mouetur: ideo ex ira repente pulsus in magnitudinem surgit: et impetuositate colere prouocatus neglecta formidine velocitatem et frequentiam assumit. vnde si talis efficiatur pulsus preter naturam corporis: sine febris irritamento: sine cor-

poris exercitio:colligi poteſt:quia talis ex ira fiat. Et iram ſignificat ma-
xime cum ira ſit feruor cordis ⁊c. Jn quo ex deſiderio vindicandi:cū vin-
dicta fiat per exteriora:extra calor prorumpit furioſus. Hic vero pulſus
qui fit ex ira fit fortis magnus frequens ⁊ velox:tamen inter molliciem ⁊
duriciem ſit mediocris. Jn triſticia ⁊ timore pulſus parui ⁊ debiles fiunt:
quia calor ab exterioribus ad interiora reducitur: ⁊ ex motu melancolie
que dominiū habet in timore pigritatur calor naturalis ⁊ ſanguis:⁊ con-
fortato motu melancolie ⁊ ſedes ⁊ ſegnis ⁊ quaſi congelatus efficit:vnde
pulſus paruus debilis ⁊ occultus tam in timore magno q̄ in triſticia pro-
pter motum ſubitum terroris:⁊ triſticie liuorem. Sed ſi timor aliquantu-
lum durat ⁊ moretur quouſq; virtus debilitetur:⁊ ſpiritus torpeat ⁊ pi-
gritet:ſit pulſus vermiculoſus:deinde formiculoſus. Jn terrore vero cū
calor naturalis ſubito intra propellitur:virtus modo quaſi timida fugit:
modo quaſi ſe defenſura reuertitur ex duplicitate talis motus fit pulſus
velox tremens ⁊ inordinatus. Si ergo timor perſeueret pulſus pulſui
triſti ſimilis redditur. ſed ſi tardauerit quouſq; debilitetur:fit pulſus ver-
miculoſus. Ex magnitudine ⁊ audacia naturali contracta. ⁊ ex humida ⁊
feruenti natura cordis fiunt pulſus magni ⁊ fortes. Et ex puſillanimita-
te ⁊ timiditate fiunt pulſus parui debiles. Ex liberalitate ⁊ largitate ma-
gis aperti ⁊ temperati. ex auaricia contrarium. ¶ Augma. Non ſo-
lum paſſiones anime per pulſum innoteſcunt. Sed quattuor tempora
egritudinis accute:⁊ qualitate paroxiſmorum:⁊ quantitates paryodo-
rum. Jn principio egritudinis accute fiunt pulſus magni ⁊ veloces:
minus tamen q̄ in augmento propter cruditatem humoris. Et quia
calor ex multa materia oppreſſus eam non ſufficit ad plenum reſolue-
re in augmento egritudinis calore iam adulto materia amplius ſolui
incipiente ⁊ inualeſcente calore pulſus maiores ⁊ fortiores occurrunt.
Jn ſtatu pulſus ad magnitudinem ⁊ velocitatem pulſuum accedunt pro-
pter accumen caloris. Jn declinatione tepeſcente calore minorantur pul-
ſus ⁊ tardi fiunt. ꝙ autem declinatio fiat:ſic cognoſces. Si preceſſerit cri-
ſis: vel ſi etiam ſine omni criſi materia eſt conſumpta: quia ſepe con-
tingit eam febrili calore conſumi ſine alia purgatione: ⁊ tunc eger in-
cipit eſſe compos ſui: tunc eſt declinatio morbi:⁊ tales pulſus boni ſunt.
Si vero nihil horum preceſſerit: ⁊ eger ſit mente ſtupidus ⁊ debilis. ⁊
ſenſibilitatis diminutio: tales pulſus peſſimi ſunt: quia ex defectu mor-
bi non fiunt: ſed nature:vnde dicit Philaretus: Rari pulſus ſemp ſunt
difficiles. ¶ Augma. ideſt augmentū egritudinis. Jn augmento intelli
ge principium. ¶ Paroxiſmus. ideſt exacerbatio egritudinis proprie
cum ſit in accutis:quia oxi dicuntur:ideſt accute:ideo paroxiſmos habent.
pulſus inſtantiam paroxiſmorum indicant: quia tunc faſtidioſus magis
⁊ vehemētior erit. ¶ Status. ideſt ſtatus paryodi. ¶ Et paryodicus
error. ideſt acceſſio interpollata quantum ad interpollatas: que per
circulares et paryodicos motus reſoluuntur. Pulſus interpollatam

febrem significat quia continet suam velocitatem ⁊ frequentiam. Sed ceteris temporibus lacessit:⁊ ceteris temporibus invalescit. habet se tantũ ad significandum interpollatam. ℂ Morborum cretici motus. idest determinationes accutarum que crises dicuntur. ℂ Quid minentur fata.
Tria sunt fata.i. tres parce cloto lachesis ⁊ antropos. Cloto est motio de non esse ad esse:⁊ est generatio. lachesis est productio ſm ꝯtinuitatẽ existendi. Atropos est corruptio.i. egressio a substantiali statu siue conuersio de esse ad non esse. tota vis vel facultas parcaꝝ in pulsu exultat. ℂ Urine fraudes. Hic ponit̃ vltima vtilitas considerationis pulsus:quia nature iudiciũ ꝑ ipsuꝫ certificatur:⁊ per ipsum fraudes vrine ⁊ veritas apit̃. Urina naꝗ considerata fallit medicum:nisi eius iudicium per pulsum certificetur. Nam si pulsus vrine consentit:tunc est iudicium vrine bonum. Si autem dissedeat malum est. Cum.n. proportio adsit signorum vnit iudiciũ.i. ad vnitatem iudicii reducit. ℂ Genus in speciem. Urina quãdoꝗ apparet rubea ⁊ turbulenta in colore ⁊ substantia:⁊ distemperantiã significat corporis.s. calorem:⁊ ideo egritudinem significat in genere:sed quia talis potest apparere ex multis causis:sicut ex febre vel apostemate vel ex ruptura vene vel epatis calefactione:vel ex inordinato exercitio: sanguine plus iusto fluente:ꝗ̃uis significent egritudinem ĩ genere tamen non determinate ⁊ diffinite significant eam. Sed adhibita significatione pulsus:⁊ ꝯsideratione genus specificat:determinat ⁊ declarat q̃ sit egritudo in specie vtrũ febris vel alia.⁊ si febris vtrũ continua vel interpollata.

ℂ Incipit principale ppositũ de decem generibus pulsuum.

Uinꝗ modis ꝓbat artificis solertia pulsus.
q Ex quibus elicit̃ numerus generum duplicatus.
Ex forma motus tria:magnũ:forte:citatum.
Molle parit plenum:calidum:substantia membri.
Ex quibus ⁊ primis series senaria surgit.
Spissum constituit mora:que discriminat arses.
Qui pede dactilio passim declinat ab alto.
Et qui deficiens surgit:viresꝗ resumit.
Ex collatiua thesium ratione notatur.
Tãꝗ precipuis adiuncta nouissima primis.
In quibus est motus discors:vel consonus vnus.
Ordo:vel aduersus numeri ratione notatus.

ℂ Executis quibusdã antecessoriis ⁊ preparatoriis necessariis ad subsequens.s. de officio cordis ⁊ forma ⁊ complexione de intentione ⁊ causis intentionis. de diffinitione pulsus:de vtilitate considerationis pulsus. his inquã diligenter pertractis aggreditur auctor principale propositum vt instruat doctrinã de pulsuũ generibus. Sũt itaꝗ genera pulsuũ diuersa:

⁊ diuerse pulsuũ differentie ſm diuersas differentias me⁹ ꝯsiderationes. ⁊ sunt decem genera pulsuũ: ⁊ quinq͡ꝫ ꝯsiderationes. A quinq͡ꝫ.n.ꝯsiderationibus decem genera pulsuũ oriunt̃. ¶Prima ꝯsideratio me⁹ attenditur circa proprietatem motionis arterie. nã motio arterie est talis: que est magna: parua: mediocris: vel fortis: debilis: vel mediocris: vel velox: tarda: vel mediocris. Ab hac prima ꝯsideratione que circa proprietatem vertit̃ tria genera pulsuũ attenduntur ⁊ nascuntur. ¶Primũ genus pulsuum est magnus paruus ⁊ mediocris: vt sub vno genere ꝯtraria colligamus quorum eadem est disciplina. Secundũ genus fortis debilis ⁊ mediocris: que similiter sub vno genere reputantur. Tertium genus est quod ab eadem consideratione trahit originem.s. velox tardus ⁊ mediocris. ¶Primũ genus pulsuũ diuiditur in longum curtum ⁊ mediocre: latum strictum ⁊ mediocre: apertum occultum ⁊ mediocre: quoꝝ omniũ significationes cause ⁊ diffinitiones patebunt ex littera vel ex littere consideratione. Secunda consideratio vertitur ſm consistentiã organi.i. arterie que est organum ⁊ instrumentũ pulsus est. aut arteria huius consistentie: quia ipsa est dura mollis ⁊ mediocris: vel plena vacua ⁊ mediocris: calida frigida ⁊ mediocris. hec proprie pertinent ad arteriam. pulsus nãq͡ꝫ proprie non dicitur calidus mollis: nisi gratia arterie: que talis sentitur. Ab hac ꝯsideratione sumuntur tria pulsuũ genera: durus mollis ⁊ mediocris: plenus vacuus ⁊ mediocris: calidus frigidus mediocris. Tertia consideratio pulsus sumitur a diastole ⁊ sistole: idest ſm spacium quod attenditur inter dilatationem ⁊ ꝯstrictionem: licet.n. constrictio non occurrat sensui tamen per spacium ⁊ morã que est inter dilatationes constrictionis mora perpenditur: que si sit magna: fit pulsus paruus: ⁊ rarus. Si parua fit freq̃ns. Ab hac itaq͡ꝫ ꝯsideratione elicitur septimũ genus.s. rarus frequens ⁊ mediocris. Dicit Constantinus in pantegni ꝙ septimũ genus ex parte quietis est: ⁊ adducit auctoritatem Gall'. dicentis: ¶Pulsus in dilatatione ⁊ ꝯstrictione quietes habet duas. vnã cum pulsus in dilatatione sua extrema digitoꝝ percutit. ⁊ hanc exteriorem vocat quietem. ⁊ hanc sensibiliter inuenimus. Quies secunda est cum pulsus in constrictione ad centrũ suũ redit. ⁊ hec quies non est sensibilis: quia non facile sensu cognoscit̃ vel percipitur: sed ꝯstrictionis mora ex dilatatione cognoscitur. Quarta consideratio versatur circa collationem aperte more: ⁊ occultã proportionem eaꝝ. Si.n. plures sint aperte more q̃ꝫ occulte pulsus est incidens.i. propter maiorationem sui in notitiam sensus nostri cadens. Si autem sint plures occulte q̃ꝫ aperte dicitur pulsus decidens.i. a notitia nostri sensus cadens. Et h° est octauũ genus quod nascitur a quarta consideratione.s. incidens ⁊ decidens. Et nota ad hoc ꝙ incidentia ⁊ decidentia pulsuũ determinet̃. non oportet octo vel nouem motiones considerare: sed vsq͡ꝫ ad centesimã percussionem in consideratione progrediendũ est vt collationes moraꝝ ad moras: occultarum ad apertas fortium ad debiles melius perpendatur: non.n. si vna motio foris sequitur ⁊ alia debilis sequitur ⁊ iterum tertia

fortis ⁊ quarta debilis indicandus est pp h' pulsus decidens: q2 p^a fortis ⁊ z^a debilis. Nā eadem rōne cū z^a sit debilis: ⁊ tertia fortis sequitur: erit pulsus incidens: q2 debilis tendit ad fortē. ⁊ sic posset ꝓbari ꝙ idē pulsus esset incidens ⁊ decidens. Ad h' dicimus ꝙ in ea cōsistentia in qua vīꝫ pulsus ꝑmanere diutius: talem eū indices. Qd sic cognosces: si pulsus in decem ꝑcussionibus sentitur ⁊ in vndecima deficit: de nde ab vndecimo computes si in quarto ab vndecimo deficit dicit̄ decidens: ⁊ talis tendens in defectū per quosdam gradus magis ⁊ deficiendo mortem significat. Si vero defi ceret in octauo postea in vndecimo ab ea decidit: ⁊ postea tardius deciderit: donec deficiat: talis incidens est. ⁊ significat naturā ꝓus afflictā: morbo iam partim supato resurgere ⁊ conualescere. Quinta cōsideratio attendit̄ ꝼm ꝑmutationem vel consistentiā predictaꝝ considerationū: ⁊ ab hac consi deratione duo extrema genera. s. nonū ⁊ decimū procedunt: q̄ nō principa lia sunt genera: sed principalibus annexa ⁊ adiuncta. nō. n. principaliter attendunt̄ sed alicui adiacent: vt equale ⁊ inequale. ecce nonū. Ordinatum ⁊ inordinatum. ecce decimum. Si pulsus sit: assidue fortis: dicitur equalis. Si aliquid admiscetur debile cū forti inequalis dicit̄. Sed de his plenius dicetur in sequentibus. Nota ꝙ hec pulsuū genera non sunt opposita. Circa vnū ⁊ eundem pulsum tria vel quattuor habent esse genera quandoꝙ ⁊ consistere. aliquādo. n. pulsus magnus potest esse mollis velox fortis spissus equalis ordinatus plenus. Sed q̄dā sunt opposita: vt magnus puus: nec sunt diuersa genera sed diuerse differentie vnius generis: ⁊ ideo se nō compatiuntur. Sunt autem diuersa genera nō contraria. Sed pro cōtrarietate causaꝝ se non sustinent: vt magnus debilis. abundantia nāꝙ spiritus facit magnū. defectus eius ⁊ caloris facit debilem. Similiter forte puū velox debile spissum paruū tardū velox rarum. Et vt generaliter dicam nulla possunt cōmisceri in quibus contrarietas causaꝝ nō intercidat. Hecē genera pulsuum ꝼm diuersas rationes dicunt̄. s. ꝼm motū: ꝼm organū: ꝼm plures motiones. Nota ꝙ hoc nomē generale pulsus predicari potest de quolibet inferiori: quia de magno forti veloci raro incidenti equali ordinato molli pleno calido. non tamen in eadem significatione. Dicitur nāꝙ hoc nomen pulsus quattuor modis. Primo modo accipitur pro motione que occurrit digito. Et in hoc sensu tria genera distinguuntur: magnus velox validus. Secundomodo dicitur pulsus res pulsata sicut organū ⁊ ꝼm hāc significationem duo distinguuntur genera pulsuum. s. molle plenū. hec aūt ad organū pertinent. Arteria enim mollis datur vacua plena proprie: extranee vero dicuntur de motione q̄ est pulsus. motio siquidem mollis dura plena vacua in collatione dicitur que ⁊ si dicantur de pulsu predicatio redundat in proprietatem organi. Calidū ⁊ frigidum ⁊ qd est tertium genus pulsuum ad rem pulsatā dicitur pertinere: ⁊ potest patere vt illa tria genera pulsuū distinguantur prout res pulsata dicitur arteria. ⁊ enim pro prie dici potest calidum vel frigidū. Sed quidā considerantes ꝙ non est ca lida vel frigida de se: sed potius ex frigiditate vel mortificatione spiritus

vitalis impellentis eam dicunt calidū vel frigidum pulsum dici pro re pul-
sante.⁊ hec est tertia significatio pulsus vt pro re pulsante accipiatur. hoc
modo posset fieri nisi esset qđ dicit Philaretus ꝙ nonū genus attenditur
ſm caliditatem q̄ redditur per totū corpus arterie in quo considerať quā-
titas supposite materie:per tactum:totum est de accidente per qđ insinuat
auctor:ꝙ pulsus calidus ad rem pulsatam pertinet non ad rem pulsantem.
nā si dicat ꝙ pulsus dicitur calidus propter calidū spiritū nō propter sub-
stātiā vel qualitatem arterie. Similiter pulsus mollis plenus vacuus nō
debet dici vt redundet p̄dicatio in substantiā organi sed in qualitatem hu-
moris arteriā infundentis. Sentitur nāqꝫ arteria mollis dura plena pro-
pter humorem suppositū:quia flegmaticus:multus aquosus arteriā mollē
vel plenā efficit.sed siccus durā ⁊ vacuā reddit. Sed Philaretus testať:ꝙ
ſm consistentiā organi attenditur plenū molle durum vel vacuū vel ſm fi-
guram. Si ergo plenū molle durum vacuū pertinent ad consistentiā ⁊ fi-
gurā organi:similiter calidum ⁊ frigidū. Quis.n.neget arteriam calidam
esse sua qualitate vel figura. Ipsa enim calida vel frigida sua qualitate tāqꝫ
causa formali:⁊ est calida vel frigida ratione spiritus:⁊ qualitate spiritus
tāqꝫ efficiente vel materiali. vnde Constantinus in pantegni. Calor arte-
rie est ex materia intra cōtenta.i.spiritu ⁊ sanguine. Quarto modo dicitur
pulsus collectio pluriū pulsuum ſm ꝙ quattuor genera distinguūtur:rarꝫ:
frequens:incidens:decidens:eq̄le:inequale:ordinatū inordinatū. ¶ So-
lertia. idest prudentia. ¶ Artificis. idest medici. ¶ Probat. examinat
⁊ diiudicat. Pulsus. generaliter intellige:non pro motione:non pro re
pulsante:non pro re pulsata:non pro pluriū collectione.⁊ quo modo pro-
bat ostendit. ¶ Quinqꝫ modis.i.quinqꝫ ꝯsiderationibus discretis. ¶ Ex
quibus. idest considerationibus. ¶ Elicitur. idest procedit. ¶ Nume-
rus. idest decem genera pulsuum que in dupla proportione se habent ad
quinqꝫ considerationes. Nunc prosequitur quo modo. ¶ Ex forma. .i.
proprietate motionis arterie circa quam vertitur prima consideratio.
¶ Nascuntur tria. .s.genera ⁊ ostendit que.s. ¶ Magnum. Illud est
primū quod ostenditur ſm quantitatem triū dimensionū teste Constanti
no ⁊ Philareto. ¶ Magnū. sub magno audit paruū ⁊ mediocre.ecce
primū genus. ¶ Forte. sub quo debile mediū.ecce ſm. ¶ Forte. Po
nit tertiū Philaretus ⁊ Constantinus etiam considerat ſm tenorem vir-
tutis:sub q̊ considerat debile ⁊ mediocre. ¶ Citatū. idest velox:sub quo
tardus ⁊ mediocris. Tertiū genus est citatum ⁊ attenditur tempore ⁊ qua
litate motionis. Philaretus ponit quātitatē motionis. Similiter ⁊ Con-
stantinus tempus. ¶ Substantia membri. idest constantia vel consisten
tia organi ⁊ figura siue qualitas substantie:circa quā versatur secunda cōsi
deratio. ¶ Parit. .i.ex se concludit vel producit. ¶ Molle. idest sub
quo durꝫ mediocre continetur. Istud est quartū genus ſm Constantinū.
Sed Philaretus ponit octauum. ¶ Plenum. per qđ vacuum intelli-
ge quod est quintum. Calidum frigidum mediocre. Ecce sextum. calidum

ad organū ꝑtinet:qꝛ ad quantitatem substantie organi teste Philareto ⁊ Constantino in pantegni. Calidū asserit pulsum fieri ex qualitate arterie. Philaretus calidū ponit:nonū conturbator nominis ⁊ sententiaꝝ:⁊ Constantinus sextum. ¶ Ex quibus. idest tribus postremis. ¶ Et primis. Elicitis a pᵃ consideratione. ¶ Surgit. idest cōpletur. ¶ Series senaria. idest sex genera. ¶ Spissum. Hic assignat originez septimi generis:qđ est frequens ⁊ raꝝ. ¶ Mora. idest ſm morā ⁊ spaciū qđ est inter duas dilationes attendit spissus vel frequens. hoc est qđ dicit Constantinus fieri ex tpe quietis. Philaretus ex quātitate quietis. Istud a Philareto dicit sextū:sed a Constantino septimum. vnde aūt fiant hec genera pulsuum ex quibus causis cōtrahant ⁊ quid habeant significare:in sequentibus cū ipso actore dicemus. Qui pede dactilico. Ponit originē octaui qui est incidens ⁊ decidens qđ a Philareto nonū dr:a Cōstantino octauū assignat. Hoc genus attenditur ſm collationem ⁊ proportionem moraꝝ ad moras apertaꝝ ad occultas:fortiū ad debiles. Aperta mora dicitur ipsius pulsus. Occulta more ipsius quietis inter duos pulsus existētis. Fit itaq; incidens ⁊ decidens ſm ꝓportionem tpis ad tempus:si mora precedentis pulsus sit minor q̄ subsequentis pulsus dicit decidens. Si mora sequentꝭ sit maior q̄ mora ꝓcedentis dicit incidens:ꝙ ſm rationem assignatā intelligendū est. Pulsus decidens ab auctore cōparat pedi dactilo:qꝛ sicut dactilus a longa ⁊ apta integra syllaba incipiens declinat in breues. sic pulsus decidens ab apertis moris tendit in occultas. ¶ Passim. idest sursum ⁊ deorsum deprimitur. ¶ Ab alto. idest aptis differentiis moris. Et pede dactili.i. more dactilico. ¶ Et qui deficiens. Assignatio est incidentis. ¶ Surgit. prius deficiens. ¶ Uiresq; resumit. idest de occultis differentiis in aptas quousq; in nullo deficiat. ⁊ est iudiciū nature resurgentis ⁊ vires resumentis. ¶ Notat. idest attendit quātū ad originem. ¶ Ex collatiua thesiū. idest ꝓportione moraꝝ q̄ sunt more dilatationū ⁊ thesiū. Ille enim more attendunt ⁊ ꝑpendunt ſm diastolem ⁊ sistolem. ¶ Tāq; ꝓcipuis. Assignatis octo generibus q̄ sunt pᵃ ⁊ principalia assignat originem duoꝝ extremoꝝ.s. noni ⁊ decimi q̄ sunt accidentalia ⁊ principalibꝰ adiuncta. ¶ Adiuncta. Nonū est equale:⁊ inequale decimū ordinatū ⁊ inordinatū. Philaretus equale septimū tñ ordiatū octauū ponit. ¶ Discors vel consonus.i. eq̄le vel inequale. ¶ Unus ordo. quātū ad ordinatum. ¶ Vel aduersus. idest inordinatus. Veꝝ qꝛ ſm rōnem numeroꝝ ⁊ ꝯputationū ordinatio vel inordinatio considerat. Nō.n. duo debiles pulsus vt tres vel quattuor nec vnus inordinatus mō interserunt duobus magnis ⁊ fortibus:⁊ multis aliis differentibus modis ſm numeroꝝ diuersitatē interponunt diuersi pulsus pluribus alioꝝ geneꝝ:ideoq; ſm numeri rationē diximus ordinatū ⁊ inordinatū numeri attendendū. Quid aūt sit eq̄lis pulsus q̄d ineq̄lis q̄d ordinatus quid inordinatus:vtrū ordinatus sit eq̄lis vel nō vtrū oīs inordinatus sit inequalis:⁊ quot sunt species inequalis inordinati īferiꝰ patebit:vbi ponent diffinitiōes ⁊ significatiōes singuloꝝ geneꝝ.

De descriptione pulsus magni ⁊ parui.

Augmentata facit magnum dimensio trina.
Paruum si parua: medium mediocriter aucta.
In longum latum magnus consurgit ⁊ altum.
Paruus in occultum strictum cadit atq; recisum.
Qui medium sequitur merito mediocris habetur.

¶ Assignatis generibus pulsuū ⁊ originib9 eoꝝ vt de generibus pulsuū euidentior constituat doctrina: vniuscuiusq; generis suā ponit diffinitionē. Et primo diffinit magnū pulsum. Est itaq; magnus pulsus: qui ſm quantitatem triū dimensionū attenditur: longitudine latitudine ⁊ profunditate. Modū transcendens dicitur magnus. Ad hoc igitur vt sit magnus pulsus oportet ꝙ sit longus latus ⁊ profundus. Paruus per contrariū intelligitur qui nō sit longus latus nec profundus. Littera patet. ¶ Paruū si parua. idest trina dimensio diminuta facit paruū: ⁊ patitur detrimentū quātitatis in longitudine ſm curtitudinem in latitudine ſm stricturam. in profunditate per residentiā. i. ſm sui incertā reuolutionem. ¶ Medium. idest mediocrem pulsum facit trina dimensio. ¶ Aucta mediocriter. idest seruans mediocritatem: vt si non excedat in aliqua dimensione.

De longo pulsu.

Longus ventriculos digitorum quattuor exit.
Subsistit mutilus mediusq; fit omnibus equus.
In latum digitos latus tenet eminet altus.
Occurrit gracilis strictus resideтq; profundus.

¶ Magnū pulsum diffiniuerat per excessum trine dimensionis. s. longitudine latitudine ⁊ ꝓfunditate: ideo vt pateat euidentius q̄d sit magnus diffinit quid sit longus latus ⁊ profundus. quibus cognitis cū ex eis componatur magnus perfecte innotescit. Quid sit magnus ex proprietatibus enim partiū inuestigatis totius declarabitur natura. Longus pulsus est ille qui. ¶ Exit. idest excedit. ¶ Uentriculos. idest apices ⁊ summitates. ¶ Digitoꝝ quattuor. supra longitudinem arterie porrectoꝝ. Cum enim sentiatur in ventriculis quattuor digitoꝝ posset sentiri quinq; vł sex si essent positi. Posita diffinitione longi ponit diffinitionem curti eius cōtrarii. ¶ Subsistit. idest exceditur a ventriculis quattuor digitoꝝ. Cum enim sentitur in primo in secundo in tertio in quarto nō sentitur. ¶ Mutilus. idest curtus est: quoniā mutilatur ſm longitudinem. ¶ Medius. i. mediocris inter extremitates fit. ¶ Omnibus. i. digitis. ¶ Equus. inquantū non excedit nec exceditur. ¶ In latum. Diffinit latū qui ⁊ cū longo cito currit ad faciendū magnum pulsum. ¶ Latus tenet digitos.

Qui exit ventriculos digitoꝝ ſm latitudinem. ¶ Altus. pulſus qui ſm altitudinem conſideratˀ quando.ſ.multũ eleuatur arteria ⁊ a centro recedit ex vehementi impulſu ſpiritus. Eminet. ideſt eleuatus eſt eminens ⁊ aptus. ¶ Occurrit. ideſt non moratur in latitudine qui non tantũ occupat ⁊ pringit latitudinem digitoꝝ ſed exceditur quaſi in modũ gracilis funiculi occurrit. ¶ Profundus. ideſt occultus qui cõtrarius eſt alto. ¶ Reſidet. ideſt vicinatur centro intellecta mediocritate iter extremitates:qui .ſ.non excedit in latitudine nec exceditur. Et nota ꝙ multis modis poſſunt narrari he differentie vt longus cũ ſtricto:longus cũ mediocri. Itẽ latus ⁊ ſtrictus componuntur. Item latus cũ aperto ⁊ cũ occulto aut mediocri inter duo. Sed nullus curtus ſtrictus vel occultus magnus eſt.

De forti ⁊ debili pulſu.

Conſtituit validum ſociata frequentia magno.
Surgit ab oppoſitis ſpecies contraria cauſis.

¶ Egit de primo genere pulſuum ꝙ eſt magnus paruus mediocris ſm diuerſitatem ſuaꝝ compoſitionũ. Conſequenter agit de ſecundo.i.de forti debili ⁊ mediocri qḋ habet ptinere ad quãtitatem motionis arterie. Cum aũt ſit tertiũ ſm Philaretũ ⁊ Cõſtãtinũ:tamen a nobis ſecundũ ordinatˀ: qꝛ talem ordinẽ ei appropriauit arctatio metrice rõnis. Fortis itaqꝫ cõponitur ex duobus magno ⁊ frequenti.i. veloci. Dicit nãqꝫ Philaretus:ꝙ frequentia accipiens magnitudinem validũ facit:ſed pro frequentia intelligitur velocitas. Si enim frequentia intelligatˀ:cũ fiat ex debilitate virtutis ⁊ fortitudine caloris expetentis magnitudinem refrigerationis virtus debilis que non ſufficit aerẽ attrahere ſemel qui poſſit refrigerare oportet ꝙ defectũ quãtitatis ſuppleat viciſſitudo ⁊ repetitio numeroſe actionis:iõ frequentiã non poterit tollerare fortis pulſus propter contrarietatẽ cauſaꝝ. Eſt itaqꝫ fortis pulſus compoſitus ex magno ⁊ veloci:magno qꝛ multum eleuat arteriã ⁊ a centro recedere cogit ⁊ in longitudinem diffunditur ſm latũ digitos attingit. ex veloci qꝛ incohata pcuſſione cito ſuũ motũ cõplet:⁊ conſequitur. ⁊ hoc eſt qḋ in littera tangitur. ¶ Species cõtraria.i. pulſus debilis. ¶ Surgit. ideſt procedit. ¶ Ab oppoſitis cauſis. ideſt calori debili ⁊ imbecilli virtute ⁊ debilitate ſpirituum.

De veloci pulſu ⁊ tardo.

Arſis lenta parit tardum.feſtina citatum.
Si pulſent digitos:auſtero dura rigore.
Organa:diſponunt durum.ſi laſſa remiſſum.

¶ Ponit noticiã ſecundi generis.i.velocis tardi mediocris:qḋ a nobis

tamen tertio loco assignatur. Et ptinet hoc genus ad quantitatem motionis arterie: ꝛ attēdit ex tpe vel quātitate motionis. Est itaq̧ velox pulsus ſm Constantinū: qui in modico tempoꝛe spaciū ptransit: quādo. s. incohata pcussio cito complet. Et est tardus qui modicū spaciū ptransit in multo tēpoꝛe: qn̄. s. motio incohata longo tpe pficit. Mediocris inter extrema medius considerat. ¶ Arsis. idest dilatatio. ¶ Lenta. que multū tp̄s cōsumit in sua cōstrictione. ¶ Si pulsent. tribus generibus pulsuū q̄ a prima cōsideratione nascunt ꝓpriis diffinitionibus declaratis ponit noticias ꝛ diffinitiones alioꝝ. Primo agit de illis q̄ a secunda cōsideratione nascuntur ꝛ sumunt ꝛ pertinent ad consistentiā oꝛgani: que sunt duꝝ molle mediocre. plenum vacuū mediocre: calidū frigidū mediocre. Est itaq̧ durus pulsus qui dum digitis tangitur: occurrit arteria dura ꝛ rigida. ꝛ quasi funiculi tensi sentiuntur. Mollis quādo mollis sentitur arteria. Et videt durus esse foꝛtis. sed non est ita. Foꝛtis enim ſm Constantinū vascula dilatat: vt quasi inanita reddantur. durus est ꝛ asper quia virtuti non obtemperat membꝛi duricies: vt dilatari queat. ¶ Si oꝛgana. idest arterie. ¶ Pulsent. s. digitos ꝛ ventriculos digitoꝛum. ¶ Austero dura. i. cum duricie ꝛ rigiditate distendendi. ¶ Si lapsa. idest quodāmodo lassitate ꝛ suauitate sentitur. Sic enim glosat Constantinus. vt videantur digiti ab eis penetrari.

De pulsu pleno ꝛ vacuo.

Si cedat: vacuum. si constat turgida plenum.
Pulsum disponit calidum caloꝛ arterialis.
Frigidus occurrit subiecti frigoꝛe membꝛi.

¶ Notificat per descriptionem quid sit quintū genus. s. plenum vacuū. Est ergo plenus. qui turgidus quodam humoꝛe redundante videt. Vacuus qui apparet quasi inflatus: sed statim cum tangitur tanq̄ vacuus a digitis sentit. Et pertinet hoc quintum genus ad figuram ꝛ habitudinem oꝛgani. in vacuitate ꝛ plenitudine. ¶ Pulsum disponit. Assignat noticiam sexti generis qđ est calidum frigidum mediocre. qđ cum conditionibus precedentibus ad consistentiā arterie ptinet. Est. n. arteria huius consistentie q̧ sentit calida aut frigida: licet. n. caloꝛ arterie contrahatur ex spiritu feruido ꝛ sanguine intra cōtento: tamen qualitas inde proueniens est ipsius arterie dispositio. ¶ Caloꝛ arterialis. idest pulsus calidus: cū digitoꝛum extremitates arteriā calidā sentiunt. Frigidus vero ꝫrio modo.

De mediis pulsibus.

Cum relique species aliquo mediante ligentur.
Jungitur in valido foꝛtis. discrimine nullo.
Equus inequali. causam compaginis huius.

Soluant qui dirimunt latebrosa enigmata rerum.

¶ Quoniã assignatione predictoꝝ geneꝝ auctor aliquãdo assignauit media extremoꝝ quãdoꝫ inter aliq̃ extrema nullũ mediũ posuit. ideo in hoc capitulo ostendit hoc esse declarandũ inuestigandũ ⁊ reliquendũ examini ⁊ discusioni phĩcoꝝ quoꝝ enigmaticas est soluere rationes: ⁊ tales ambiguitates soluere ⁊ enodare. Qđ aũt ab auctore pretermissum est: nos qui sumus eius interpretes ⁊ eius vicarii supplemus defectũ. Dico g̊ ꝙ oĩa illa extrema que adiuncta sunt distempatis sicut magnũ paruũ curtũ longũ latũ strictũ apertũ velox tardũ frequens raꝝ conuenientiã habent. de vna nãꝫ dñia ad aliã ɔ̃riã per mediũ temperamentũ fit trãsitus. magnus enim mediocrem excedens in trina dimensione supra modum diminutus monstrat distempantiã: q2 defectũ caloris ⁊ imbecillitatem spiritus. Ecce isti pulsus notant distempantias ɔ̃rias vnus excessum alius defectũ. Inter excessum ⁊ defectũ mediũ est qđ p ambiguitatem vel abnegationẽ describit extremoꝝ. qđ. s. nec est in excessu nec in defectu: illud temperatũ est. ⁊ ita mediũ inter magnũ ⁊ paruũ. similiter inter curtũ ⁊ longũ. ⁊ inter alia extrema q̃cũꝫ applicant distemperantiis: secus est de forti ⁊ debili. nam si īter forte ⁊ debile est mediocre. cũ omne mediũ est temperatũ: ⁊ omne temperatũ sanitati additũ est: g̊ illud mediocre sanũ. Sed interim forte sanum est. ⁊ q̃to fortius tanto sanius. ⁊ fortitudine non fit excessus: nec in virtute nec in bonitate mentis fit excessus mentis. Et habet hinc ꝙ vnũ extremorũ excedit suũ mediũ in temperantia ⁊ sanitate. Sed omne mediocre temperatũ inter duo extrema. Si verũ est medium vtrꝫ extremoꝝ magis temperatũ ⁊ sanũ est. Item si mediocre est inter forte ⁊ debile illud genus nec forte est nec debile: sed ex̃ temperamentũ. Item pulsus nũꝫ est fortis: nisi ex tenore virtutis: ⁊ in debilem transit nullo medio a magis forti: vel per multos medios minus fortes vsꝫ ad vltimam remissionem fortitudinis transit in debilem. Et ille minus fortis quo mediante trãsit magis fortis in debilem. fortis genere non est mediũ inter fortem ⁊ debilem: quia sic non esset fortis nec debilis. fortis enim quoddã genus est ƀm suã latitudinem. Sicut g̊ inter virtutem ⁊ vitiũ nullum est mediũ. Sic inter fortem ⁊ debilem non est mediũ. Item equale ⁊ inequale non habent medium. nam si sic illud non esset equale nec inequale. sed quicquid equale est vni ineq̃le est alteri. Ab equali enim fit transitus ad inequale nullo mediante: ⁊ econuerso. Item esse equale est sanum esse ⁊ temperatum ƀm naturã: nisi sit in malo: sicut equalitas in ptysico pulsu. Omne aũt inequale est distemperatum ƀm naturã ex morbo ɔtingens. Similiter ordinatũ ⁊ inordinatum non habent medium. Item pulsus similiter incidens ⁊ decidens non habent mediũ quoniã incidens fit ex ɔtemperantia ⁊ ɔfortatione virtutis: decidens ex ɔ̃riis. Inter temperatũ intemperatũ: inter ɔfortationem ⁊ defectum nullum est mediũ. vnde si sic non esset temperamentũ nec intemperamentũ nec forte nec debile: quod est inconueniens. ¶ Relique species.

Pulsus assignatorꝫ generū sicut magnū paruū velox tardū frequens rarum. ¶ Ligent vel legunt. idest assignant ſm copulā alicuius medii. ¶ Fortis. pulsus q: fit ex tpamento ⁊ tenore virtutis. ¶ Jungitur. idest copulatur. ¶ In valido. qui fit ex debilitate virtutis. ¶ Nullo di scrimine. Sine interpollatione medii. Similiter. ¶ Equus. idest eq̄lis pulsus iungitur sine medio. ¶ Causam compaginis hic soluāt. Cū debet causam assignare de priuatione medii mittit nos ad discussionē philosophorꝫ quorꝫ est talia rimari. ¶ Compaginis. idest colligationis extremorꝫ. ¶ Soluāt. philosophi. ¶ Qui dirimūt. idest soluūt. ¶ Enigmata. idest questiones obscuras ⁊ tenebrosas.

De pulsu frequenti ⁊ raro.

Si raptu subito morule discrimine paruo.
Arsim multiplicet series numerosa frequentem.
Constituit pulsum. species contraria rarum.

¶ Hucusqꝫ posuit doctrinā de sex generibus pulsuū: quorꝫ tria ptinent ad proprietatem motionis. s. vnū ad quantitatē. s. magnū paruū medium. Duo ad q̄litatem. s. velox tardus mediocris: forte debile mediocre. Alia tria pertinent ad consistentiā organi vel figurā. s. durum molle mediocre: plenum vacuū mediocre: calidum frigidum mediocre. Nunc diffinit septimū genus: Ex tempore quietis. ⁊ attenditur inter duas diastoles quod est frequens ⁊ rarū. ¶ Si subito series numerosa. idest crebra ⁊ numerosa repetitio dilatationum. ¶ Multiplicet. Continue replicando iteret. ¶ Arsim. idest diastolem. ¶ Paruo discrimine. idest modica mora quietis interpollata inter vnam diastolem ⁊ aliam. ¶ Subito raptu. idest motione raptim iterata. ¶ Contraria species. idest contraria dispositio facit rarum pulsum.

De incidenti ⁊ decidenti pulsu.

Deciduus modulis ex fortibus ⁊ manifestis.
Sensum degenerans tacito pede tendit ad ima.
Vergit in occultum satagens euadere sensum.
Inciduus surgit: respirans tendit in altum.
Deserit occultum sibi conciliat manifestum.

¶ Ponit notitiam octaui generis: idest incidentis ⁊ decidentis q̄d attenditur ſm collationem morarꝫ ad moras: occultarꝫ ad apertas: fortiū ad debiles. Aperta mora est quando pulsus sensui occurrit: idest quando arteria dilatat̄ ita q̄ eius motio aperte sentit̄. Occulta quando dilatatio est ita occulta ⁊ vicina centro q̄ vel sensum effugit: vel parū immutat. Secundū

ergo collationem morarũ ad moras incidentia vel decidentia notatur: qđ expresse docuimus supius in distinctione generum decima: qđ iterare nõ oportet. Si obiciatur de cauda soricina finitiua q̄ est pulsus decidens. nã pulsus decidens patet largius. potest enim decidens pulsus inueniri vbi non est cauda soricina finitiua: vt si post decem fortes fiat vna debilis. et facta cõputatione de illa post octo fortes sequitur vna debilis: postea desinet circa septimã: postea in q̃rta: postea in scđa: postea in toto deficiat. Reuera soricinus quidem ꝯtinet caudã finitiuã. Sed ille decidens de quo hic agitur habet plures moras et interpollat plures debiles paulatim quousq̧ nulle aperte ꝯcurrant. Sed cauda finitiua tãq̧ ab occultis resurgit in fortes apertas. Sed ab occultis ꝯtinue tendit in altiores. ¶ Modulis. idest motibus apertis. ¶ Sensu degenerans. idest paulatim declinans. ¶ Incidnus. idest incidens per maiorationem sui in notitiam sensus cadens. ¶ Surgit respirans. idest in naturã insurgere vel resurgere: et respiramina et vires significat resumere.

De equali et inequali pulsu.

Firmus et oppositi fugiens cõmertia motus.
Permanet equalis seruato iure tenoris.

¶ Postq̧ executus est de octo generibus principalibus agit de nono et decimo: que sunt annexa et adiũcta principalibus. s. de eq̃li et ineq̃li: ordinato et inordinato. Eq̃lis est cuius pcussio est eq̃lis et vniformis tenoris in digitorum extremitatibus: vt si magnus velox fortis frequens mollis plenus et eis mediocris: nullã in q̃litate vel q̃titate vel tp̃e motionis vel numero motionis diuersitatem recipiens. Eq̃lis diuiditur. Nam quidã est absolute eq̃lis qui q̃litatem seruat in omnibus dictis differentiis: de quo dictũ est iam. Alius est eq̃lis ḿm quid vt sit eq̃lis magnitudinis: sed modo velox: modo tardus sentitur. Item qui eq̃lis est in paruitate vel debilitate huiusmodi pulsus est eq̃lis in hoc. sed nõ est eq̃lis absolute. Ineq̃lis est quicũq̧ recipit oppositã dr̃iã. Ineq̃lis aũt alius absolute vt qui est ineq̃lis in oĩbus generibus: alius in vno genere et non in alio: et ḿm illud q̄ eq̃lis dr̃. ¶ Fugiens. idest nullã societatem recipiens cũ opposita dr̃ia. Et talis est absolute eq̃lis si in bonis pseueret differentiis. Sʒ põt esse eq̃lis in malis pcussionibus vt in paruitate et debilitate. Et talis nõ est eq̃lis simplr̃: vel absolute: sed eq̃lis in h̄: vel ḿm q̄d: vel eq̃lis in malo: et pp tales q̃litates excludendas apponitur. ¶ Firmus. Qui. n. manet ĩ puitate vniformis nõ ex firmitate nature est: sed ex debilitate potius quicunq̧ ergo firmus est ex nature firmitate et virtutis proueniens: et seruans vniformem tenorem in omnibus generibus est equalis simpliciter.

De inequali pulsu.

Degener instabilis nec eodem tramite currens.
Mutat inequalis dubiis moderatus habenis.

¶ Notificat ineq̃le. ¶ Degener. deſt ab eq̃litate degenerãs ꝑ admini
ſtrationẽ.i.ꝑ aſſũptionẽ ꝯ̃rie dr̃e. ¶ Inſtabilis. qꝛ nõ ſuat ſtatũ vnius te
noris. ¶ Nec eodẽ tramite currẽs. qꝛ trãſit ꝑ vias diuerſas oppoſitoꝝ
generꝝ. ¶ Mutat. .ſ.nõ retardãs nõ feſtinãs ꝓcedit tituant de magno
in puũ de forti i debilẽ. ¶ Moderatus.i.agitatus. ¶ Dubiis habenis.
¶ Methaphora eſt ſũpta ab aliq̃ qui nõ bñ nouit regere ⁊ frenare equũ.

De ordi nato ⁊ inordinato pulſu.

Diſtinctis gradibus mutatur in ordine recto.
Tranſit in oppoſitum qui nomen ab ordine ſumit.

¶ Ponit notitiã decimi generis.qđ eſt ordinatũ ⁊ inordinatũ. Et nota
ꝙ oĩs eq̃lis eſt ordinatus:vbi enim eſt eq̃litas ibi eſt ordo:ſed non ꝯuertit.
Nã ordinatoꝝ aliud eq̃le aliud ineq̃le.nõ oĩs ineq̃lis inordinatus eſt. Nã
ineq̃lium alius ordinatus alius inordinatus.oĩs inordinatus eſt ineq̃lis.
ineq̃lis ordinatus eſt:qui recipit dr̃iã oppoſitã diuerſi generis oppoſiti.
Ordinatus tñ qui q̃ſi gradatim ⁊ ſm ꝓportionem vniformis gradus eſt:
qñ.ſ.habitudo ſequentiũ ꝑcuſſionum in ſua ineq̃litate ꝯformat habitudini
precedentiũ:vt ſi ſint octo pulſus ꝯtinue fortes ⁊ nonus debilis:iteꝝ octo
fortes ⁊ nonus debilis ⁊ ſi longo tpe ꝓcedat habitudo pulſuũ:licet multis
aliis modis variãdũ:tñ habitudines mutationũ rñdeant ſibi.põt etiã dici
ineq̃lis ordinatus pulſus:tñ eſt cauda ſoricina finitiua ꝑ^a ꝑcuſſio magna
eſt ⁊ fortis z^a minor ꝑ^a:⁊ ſic graduali tramite ⁊ proportionabiliter tendit
paulatim in defectione quouſq; nõ ſentiat. Silr̃ cauda retornatiua a deſe-
ctione regradienti ꝓportionabilr̃ in magnitudine ordinatio ꝯſiderari põt.
Iſtas tñ ſpẽs ponim⁹ ſub eq̃lr̃ ordinato. Et licet fiant qñq; ſm ꝯſideratio
nem ordinis ⁊ hitudinem raro tñ nec in ea ꝑmanent ſed freq̃ntius fiunt ꝑ
ꝯfuſionem ⁊ ex̃ ordinatũ tumultũ inordinationis ineq̃lis. Inordinatus in
oĩbus generibus ꝑdictis inuenit:vt ſi duo magni vnus paruus alter me-
dius:aut duo parui vnus medius alter paruus:vnus medius alter ma-
gnus cui ſuccedit paruus. ¶ Diſtinctis ſm ordines ⁊ proportiones gra-
dus. ¶ Qui nomen. ideſt ordinatus.

De inequali ⁊ inordinato ⁊ priuato pulſu.

Qui priuatiue cenſetur ab ordine leges.
Ordine precedit preceps eſt ⁊ ſine lege.
Spargitur extremum genus in numero ſpecierum.
Que ſibi mendicant peregrina vocabula rerum.
Quas collatiua ratio ſibi federis vnit.

¶ Determinatur de ordine ſcḋm priuationem. Inequale inordinatũ diuidit in ſpecies ſuas. ⁊ eas mox enumerat de quibus ĩ ſequentibus dicetur: quãdo ipſaꝝ inſtabit tractatus: has deſignans ſpecies a nominibus animaliũ vel inſtrumentoꝝ vel aliaꝝ reꝝ: cum quibus habent ſimilitudinem. Dicitur autem caprizans a capra: ⁊ formicans a formica: ⁊ ſic de aliis. Rõnes appellationũ dicent infra. ¶ Extremũ genus. ideſt inordinatũ inequale. ¶ Spargitur. i. ſparſim ⁊ varie diſtribuitur. ¶ In numero ſpecierum. ideſt ĩ multas ſpecies: que ſub certo numero claudunt. ¶ Que. ſ. ſpecies. ¶ Mendicant. ideſt ꝑpter mendicitatem ⁊ penuriã vocabulorum ſibi mendicant. Nã lingua latina eſt in verbis egena. ¶ Peregrina. Animaliũ vel inſtrumentoꝝ ⁊ aliaꝝ reꝝ non omniũ ſed ſimiliũ ſibi ⁊ huiuſmodi. ¶ Quas. i. res. ¶ Unit. ideſt aſſimilat ſibi ⁊ cõformat. ¶ Rõ. i. proportio. ¶ Collatiua federis. ideſt collatiua ſimilitudinis.

De ſpeciebus pulſus inordinati inequalis.

Spaſmoſus priſicus formicans vermiculoſus.
Ramoſus fluitans martellinus atq; caprinus.
Serrinus rectus ſorricinus ſiue retortus.

Que ſunt cauſe variationis pulſus.

Forma craſis ſexus etas grauidatio ſomnus.
Et locus ⁊ tempus labor eſca repletio potus.
Cauſa genus morbi coitus turbatio mentis.
Corporeiq; ſitus variant idiomata pulſus.

¶ Hic enumerant ſpecies inordinati inequalis quoꝝ rõnes inferius patebunt. ¶ Forma. Diſtinctis generibus pulſuum: ⁊ diſtinctis coꝝ ꝓprietatibus. Conſequenter breuiter hic agit de cauſis mutationũ pulſus eas enumerando. immutantur itaq; pulſus tripliciter. ſ. a rebus naturalibus: nõ naturalibus ⁊ contra naturã. Sub naturalibus comprehendit tam res conſiſtentes ⁊ regentes ſicut complexiones ⁊ virtutes q̃ coadſiſtentes inſeparabiliter coherentes veluti figura corporis diſtantia maris ⁊ femine etas ⁊ ſimilia. ¶ Forma. ideſt habitudo corporis q̃ diuiditur in tenuitatem craſſiciem ⁊ mediocritatem. ¶ Variant pulſus. In macilentis maiores ſunt pulſus ⁊ fortiores q̃ in craſſis ⁊ multũ repletis. Craſſi enim ex nimia oppreſſione carnis pulſum habent minorem ⁊ magis debilem: q2 calor ⁊ ſpiritus in eis lenteſcunt ⁊ pigritantur ex nimia carnoſitate. Sed inequalis eſt pulſus ſpiſſior propter debilitatẽ virtutis. In macilentis ſunt pulſus aperti: q2 arteria expoſita eſt vel expoliata ⁊ quaſi nuda. In craſſis occulta: q2 profunda eſt arteria ⁊ carni inuiſcata. vñ Philaretus: In gracilibus multum ſubiacet tactui pulſus. i. aperte ſentit iudicio tactus: qḋ eſt

propter expositionem organi. Quidã tamen male exponunt hic subiacen-
tiã pulsus vt dicant pulsum tactui subiacere quãdo est debilis:q̃ expositio
contraria est Constantino. Est autem ꝑquirendũ vtrũ macies sit natura-
lis aut non ⁊ ita de crassicie. ¶ Crasis. idest complexio ꝯcta a generatio
ne variat pulsus. Nã calida cõplexio facit pulsum fortem ⁊ velocem cã at-
trahendi multũ aerem ad refrigerationẽ. sed frigida paruũ facit ⁊ tardũ cã
necessitatis parue refrigerationis. Humida pulsum facit mollẽ: sicca duꝝ.
Et ꝙ ex ea cõplexione fiat pulsus velox ꝓbat Philaretus. inquit enim ꝙ
omne calidũ velociter mobile: ⁊ omne frigidũ tarde mobile: qd̄ de solis ani
malibus pōt intelligi. Est aũt quoddã de natura calidũ vt piper auripig-
mentũ qd̄ nõ est mobile. In calido siquidem corde calidus sanguis ex calo
re ebulliens cito resoluitur in fumũ. vnde cito motus complet cordis ⁊ ar-
teriaꝝ vnde fiunt velociores. ¶ Sexus. idest differentia inter masculũ ⁊
feminã mutat pulsum. vt enim ait Cõstantinus in pãtegni. Pulsus maior
est in masculo ⁊ fortior q̃ꝫ in femina: ⁊ ponit causam. Masculus enim cali-
dioris est nature ⁊ fortioris ⁊ maioris exercitii. Et femine pulsus minor ⁊
debilior ⁊ frequentior. Paruitas ⁊ debilitas fiunt qꝛ mulieres sunt debi-
liores masculis in virtute ⁊ minoris caliditatis ⁊ exercitii ad cõparationẽ
masculi frequentior est pulsus in femina ex debilitate virtutis: vt natura
sepe impellat iterãdo in femina qd̄ per magnũ pulsum operat in masculo:
vt tantũ. s. aeris pro vicibus repetitis attrahat ad refrigerandũ inquantũ
vnus magnus vice vna attraheret in manibus. Nã quãto est maior calor
si virtus est fortis tanto maior velocitas necessaria est nature: vt multa ae-
ris quantitas in paruo tempore attrahat ad refrigerationem. Cũ aũt defi
cit virtus oportet vt attrahatur spissus: vnde fit vt feminis sit spissior q̃ꝫ
masculis licet ex superficie littere in pantegni possit ꝓbari ꝙ pulsus femi-
ne sit velocior: non tamen est veꝝ. Nã velocitas fit ex fortitudine virtutis
⁊ vehementia caloris: sed ibi per velocitatem frequentiã intelligimus: vt
cũ dicit Philaretus ꝙ frequentia magnitudinem accipiens facit validũ.
Nota ꝙ si cetera ꝑticularia sexui ꝯcordant vt frigida complexio crassicies
quies senectus: pulsus debilior est. Si particularia cõcurrant cõtraria erit
maior ⁊ fortior. Sic etiã de masculo intellige. vnde oportet medicũ quãdo
ad egrotũ accedit facere collationem de partibus ⁊ omnia accidentia discer
nere vt non fallat in pulsibus iudicandis. ¶ Etas. mutat pulsum: qꝛ pue
ri velociorem habent pulsum propter calidũ refrigerãdũ: qꝛ multus est in
eis. temperate tamen magnitudinis ⁊ fortitudinis habent frequentiã: quia
virtus nondũ completa: in complexione roboris confirmata ad extrahen-
dum semel multũ aerem non sufficit ad calorem naturalem refrigerãdum.
Iuuenes enim habent pulsum fortem ⁊ magnũ in velocitate tempatũ: qd̄
fit ex caliditate: ipsorũq; virtute. Senes paruũ ⁊ debilem ⁊ raꝝ propter fri
gidam eoꝝ naturã quantum ad etatem. vnde non est necesse multũ aerem
trahi propter refrigerationem. Alie etates his affines habent pulsus vici
nantes iuxta qualitates vel caliditates illaꝝ etatũ quibus affiniores vide-

buntur: qꝛ cum in pueris velox sit pulsus ⁊ spissus temperatus in magnitudine ⁊ paruitate. Pulsus in decrepitis minimus ⁊ tardissimus rarissimus ⁊ defectissimus. In iuuenibus perfecte iuuentutis maximus ⁊ fortissimus in velocitate ⁊ tarditate temperatus. Videndū est ꝙ puerorum pulsus maxime augmentant in velocitate ⁊ tarditate minuuntur. Et maiorāt quousqꝫ ad perfectam magnitudinem deueniatur: vbi pulsus maximus ⁊ fortissimus in velocitate ⁊ tarditate temperatus quo ad media etas pertingatur. Cum ergo senectus subeat paulatim succedunt predictis contraria: donec etas pertingatur decrepita: in qua pulsus paruus fit rarus et tardus. ¶ Grauidatio. idest impregnatio mulierū mutat pulsum. Sed distinguendum est. Nam impregnatio aut in medio est: aut in principio: aut in complemento. In principio. pregnans habet fortem ⁊ magnū pulsum ⁊ velocem: quia calor fetus auget calorem naturalem. Arterie enim secundine arterie fetus sunt coniuncte: ⁊ vtreqꝫ arterie mulieris sunt complicate. Probatur hoc ex nouitate retentionis menstruorum augmentato calore fiunt pulsus magni ⁊ veloces. Fortes autem fiunt: quia virtus propter eius modicam quantitatem nondum patitur aliquam oppressionem. sed in potentia perseuerat. vnde fiunt pulsus magni ⁊ fortes vsqꝫ ad quattuor menses vel principium quarti. sed a quarto vlterius ſm magis ⁊ minus pulsus fiunt parui debiles spissi. Parui ⁊ debiles eo ꝙ virtus grauatur ex maiorata fetus quātitate: ⁊ virtus operatiua circa finem deficit duabus de causis: quia propter defectum sanguinis ⁊ spirituū: quia sanguis ad nutrimentum fetus est necessarius: quia quanto plus expenditur in nutrimento fetus tanto plus membra pregnantis ex defectu nutrimenti ⁊ subtractione magis debilitantur. Et deficit ex dilatatione matricis maiorem locum occupātis: vnde comprimitur cor: ⁊ ita virtus operatiua grauatur que pulsum operatur. Spissi autem sunt vt ait Philaretus propter inductam necessitatem attrahendi aeris propter se ⁊ propter fetum. Unde instat triplex necessitas refrigerationis tum ex fetu: tum ex matrice: tum ex retento sanguine: ⁊ cum virtus sit defecta oportet vt multotiens attrahatur cum semel attrahi non possit sufficienter: vt exposcit necessitas refrigerationis: ideo fiunt spissi. ¶ Somnus. pulsum mutat sed differenter. nam in principio somni calore naturali incipiente intus reuocari nondum exercente digestionem paruus pulsus est debilis ⁊ tardus ex precedente desiccatione vigiliarū. Sed calido iam intus confortato ⁊ cibo iam digesto ⁊ diuiso per mēbra multiplicato sanguine: augmentatis medullis: reparatis spiritibus fiunt in fine somni ⁊ circa mediū pulsus magni fortes in velocitate ⁊ tarditate mediocres post digestionem cibi: Si somnus prolongetur vt superfluitatis cibi expulsio prolongetur vel differatur pulsus erit paruus debilis rarus tardus. vnde oportet ꝙ: postquā erit cibus digestus dormiens a somno excitetur ad expellendas eius superfluitates. s. egestiones vrinam sputa per propria emunctoria. Siquis autem excitetur a somno subito vt per vocem siue quālibet per-

cuſſionem:ſiue ventum ab eo exeuntem:q2 diſturbatur natura fit pulſus quãdoq3 magnus ⁊ fortis:quãdoq3 velox ⁊ ſpiſſus:non tremebũdus inordinatus. Cum vero excitatus quieſcit pulſus in priorem ſtatũ regredit. Quidã ſeducti ſunt a ſuperficie verboꝝ Philareti dicentis:ꝙ in ſomno non fiunt pulſus niſi parui ⁊ debiles ⁊ tardi non diſtinguentes tempora ſomni. Dicit enim Philaretus:ꝙ in ſomno fiunt pulſus minores ⁊ leuiores.i.debiliores naturali calore penetrante ad profundum. Et ipſi intelligunt ꝙ in ſomno naturalis calor penetrans in profundo in ſtomacho ⁊ in epate fit diuerſus.⁊ ideo relinquens ſpiritualia que non ſunt profunda: quia ſupra diafragma poſita:pulſus parui ſunt in ſomno.ſm iſtos nutritiua calefiunt:⁊ ſpiritualia infrigidantur. Diſpoſitio vero ſpiritualium diſponit pulſum non nutriuoꝝ. Sed certum eſt ꝙ in ſomno ſpiritualia calefiunt. Uidemus.n.quoſdã dormientes qui non ſunt ꝯtenti aerem reſpirare tantũ naribus niſi os etiã apertũ teneant:⁊ vehementiores etiam faciunt exſufflationes:qδ non fit niſi in magnitudine caloris maiorem ꝗtitatem aeris attrahentis pro maiori neceſſitate refrigerationis. Eſt itaq3 potius intelligendũ ſm priorem doctrinã:vt ipſius ſomni diſtinctio fiat.
¶ Locus. ideſt regio immutat pulſum.vnde habitãtes in calida regione vt in Ethiopia pulſum habent magnũ velocem ſicut eſtiuũ.habitantes in frigida regione ſicut in Anglia pulſum habent aſſimulantem hiemi.ſ.raꝝ ⁊ tardum.habitantes temperata loca:vt morantes in recta linea pulſum habent temperatũ mediocrem vernali equiperantie ſimilem. Regiones inter has poſite ſm eas quibus ſunt propinquiores in pulſu ſunt habende. Et quod de regione dicitur:de aere ſimiliter intelligatur. Regio.n. non habet immutari niſi gratia aeris: ⁊ de temporibus ſimiliter. ¶ Et tempus. Uer.n.⁊ auptumnus que ſunt reſpectu temporum tꝑata: pulſus faciunt tꝑatos ⁊ mediocres. Alia duo.ſ.hiems ⁊ eſtas faciunt pulſus excedentes vel ſm paruitatem vel ſm magnitudinem veloces ⁊ paruos. In vere propter temperamentum caloris ſanguis multiplicatur ⁊ ſpiritus abundantius generantur:⁊ multiplicantur. vnde pulſus magni ⁊ fortes: in velocitate ⁊ tarditate mediocres fiunt ex retentione ſpirituum: propter frigiditatem precedentis hiemis:qui virtute roborata fiunt fortes. In auptumno licet dicatur temperamentum hoc non videtur poſſe contingere: cum in auptumno corpora tanquam rarefacta per totam eſtatem ⁊ calore diſſoluta defatigatas habeant virtutes.vnde cum apertione pororum iam calor et ſpiritus exalauerunt pulſus magni ⁊ fortes non poſſunt eſſe. Dicimus tamen ꝙ in auptumno adhuc calor viget: ⁊ ſpiritus circa cor. et ex frigiditate auptumni retinentur poris clauſis vnde ex caliditate vigente ⁊ ſpiritus retentione circa cor: pulſus fiunt magni ⁊ fortes. In eſtate veloces ⁊ feſtinantes propter feſtinam reſolutionem ſanguinis in fumum ⁊ ſpiritum:ſunt veloces propter multam neceſſitatem attrahendi aeris:propter refrigerationem ſunt frequentes. In hieme fiunt rari ⁊ tardi propter cauſas

predictis ꝯ̃rias.s. ꝓpter ꝯstrictionem cordis ⁊ ꝓpter refrigerationem ae-
ris. Ex ꝯstrictione fiunt pulsus parui ⁊ tardi ⁊ rari. Nota tñ ꝙ licet nutri
tiua sint calidiora in hieme: Quã ventres hieme ⁊ vere &c. Spũalia tñ fri
gidiora sunt: qm̃ aer ⁊ spũs frigidus libere ad cor ⁊ pulmonem inspiratus
non penetrans ad nutritiua ꝓpter interpositũ diafragma solũ spũalia di-
sponit: ⁊ fm habitudinem spũaliũ pulsus habent disponi. Circa nutritiua
retinet calor ꝓpter ꝯstrictionem poroꝝ vnde poris ꝯstrictis fumose ⁊ va
porose supfluitates cũ non possint exalare retinent in corpore: ⁊ ideo cali-
diora sunt. In estate ꝓpter causas ꝯ̃rias fiunt dispositiones ꝯ̃rie spũaliũ
⁊ nutritiuoꝝ ⁊ pulmonis. ❡ Labor. idest exercitiũ corporis mutat pul-
sum ex tempato exercitio: qm̃ nociua corporis supfluitas dissoluit ⁊ mem-
bra ꝯfortant ⁊ naturalis calor augmentat: fiunt pulsus magni veloces for
tes in virtute ⁊ frequentia mediocres. In exercitio aũt existente intem-
perato cum iam dolor ⁊ fatigatio membra inuadunt fiunt pulsus parui
debiles vel parui rari: qꝛ virtus iam deficit: ⁊ calor naturalis iam minuit.
ex multo exercitio desiccant humores vnde pulsus duri reddunt. Nota
ꝙ distemperata exercitia in sui principio faciunt pulsus magnos ⁊ fortes
sed in ꝓcessu ⁊ fine faciunt puos ⁊ debiles tardos ⁊ raros ⁊ duros. ❡ Lo
cus ⁊ tp̃s. ⁊ exercitiũ ⁊ alia que in hoc versu ꝯtinent ad res non natura-
les sunt referenda. ❡ Esca. idest cibus mutat pulsum qualitate ⁊ quãti-
tate. quãtitate: qꝛ si multus sit: facit pulsum in principio inordinatũ ꝓpter
aggrauationem virtutis compresse a digestione: ⁊ excitato calore fit pul-
sus magnus ⁊ fortis cibo per membra digeri incipiente: ⁊ membris ex nu-
trimento ꝯfortatis quãdo cibus digerit bene: virtus ꝯfortatur. calor exci-
tatur: pulsus magnificat: ⁊ velox efficit: cibus paruus cito digerendus ⁊
ad membra dispergendus facit pulsum minus fortem minorem: inter mol
liciem ⁊ duriciem mediocrem. Qualitate cibus variat pulsum si fuerit ca
lidus facit pulsum velocem spissum: ⁊ frigidus ꝯ̃riũ: humidus mollem: sic-
cus durum ⁊ potes combinare qualitates ⁊ pulsuum d̃rias. ❡ Repletio.
idest dulcis aque balneũ calidũ: qd̓ alio nomine repletio censet: qꝛ dupli-
citer replet ex aere temperato: qꝛ intus replet: ⁊ ex aqua calida balneum
dulcis aque moderate calidũ temperato modo vsitatum facit pulsum ma-
gnum velocem fortem mollem spissum. Nam virtutem augmentat ꝓpter
dissolutionem humidaꝝ supfluitatũ ⁊ calefaciens corpa pulsum facit velo-
cem mollem spissum ꝓpter humectationem. balneũ diuturnũ facit pulsum
minorem ⁊ debiliorem magis ꝙ̃ prius: ꝑmanentibus velocitate ⁊ spissitu-
dine qꝛ fit ex virtutis defectione: ⁊ dissolutioni humani corpis in augmen
to sui caloris. sed in mollicie ⁊ duricie manet mediocris. Si aũt in balneo
tm̃ quis moret ꝙ virtus dissoluat: ⁊ calor minuat fit pulsus paruus debi-
lis tardus: sicut in nimiũ exercitantibus. Balneũ aũt aque frigide mode-
ratũ fm vsum in crasso corpore iuuenili facit pulsum magnũ fortem velo-
cem: qꝛ calor naturalis coadunat intus ⁊ virtutem ꝯfortat. sed si tm̃ moret
quousqꝫ naturalis calor deficiat vel fugiat facit pulsum paruũ tardũ raꝝ:

qꝛ virtus suffocat. Sed in macro ⁊ tenui facit pulsum defectũ ⁊ tardum. nam in tali corpore frigiditas non habet resistentiã vnde cito ad interiora penetrans calidum cito intercipit ⁊ extinguit ⁊ virtutem minuit. vnde fit pulsus tardus ⁊ rarus. ⁊ debilis fit ⁊ durus: qꝛ organa frigiditate constipant. Sed ex diuturna mora in tali corpore facit pulsum defectissimũ durũ rarũ frigiditate membra per principalia pcutiente: calore in interiora fugiente. ¶ Potus. Immutat pulsum qualitatis ⁊ q̃titatis ꝓut sunt differentes species potuũ: sicut de cibo dictum est nisi ꝙ cibus magis nutrit ⁊ confortat. ¶ Causa morbi. Immutat pulsum q̃ licet ab auctoribus varie ⁊ multipliciter distinguunt. In duo tñ membra possumus partiri. Causa enim morbi alia est ꝯ naturã que est dissoluens ⁊ dissipans naturã alia aggrauans ⁊ ꝯstringens. Causa dissoluens ⁊ dissipãs virtutem est ablatio nutrimenti pessimitas quoqꝫ morbi. anime etiã accidentia maximi dolores: excessus inanitionis. Causa aggrauans ⁊ ꝯstringens est nimia humoꝝ multitudo. apostema calidũ: ⁊ frigidũ: ⁊ similia. Prius de dissoluentibus videamus: Cause dissoluentes faciũt pulsum paruũ debilem velocem spissum: ⁊ q̃to plus intendunt cause dissoluentes ⁊ ꝓlongant tãto plus in debilitate ⁊ defectione amplius intendunt. ⁊ formicãs ⁊ vermiculosus efficit: qui inter alios deffectissimus est ⁊ minimus ⁊ pessimus: cũ subito etiã dissoluit virtus sicut in nimio fluxu sanguinis de vena vel pblebotomia vel de arteria aut de fluxu sanguinis ex vulnere vel dissolutione ventris: qđ fit cum cadit subito vitalis spũs: sicut in syncopi videmus. Hic est pulsus qui ex defectione fit virtutis. Et nota ꝙ vermiculosus necessario precedit formiculosum. Pessimitas morbi vstiui ⁊ ꝯsumptiui facit vermiculosum. De accidentibus anime licet sint de causis dissoluentibus ⁊ dissipantibus virtutem: in fine huius capituli dicemus. Dolor si in aliquo membro fuerit: pulsum facit pessimũ: vt in epate vel stomacho: qui si sit maximus in nõ principali sicut in manu vel in pede facit pulsum pessimũ: sicut mediocris in principali. dolor quicũqꝫ siue in principali siue in non principali: facit pulsum velocem fortem spissum: qꝛ dolore natura remittit: vt dolor expellat in q̃ virtus vitalis ⁊ calor naturalis mouet. Sed si dolor pmãserit ⁊ virtus euanuerit pulsus fit debilis paruus velox spissus ⁊ inordinatus. Inordinatio fit qꝛ dolor iterdũ crescit: interdũ minuit. Cause grauantes ⁊ ꝯstringentes sunt ex humoribus abũdãtibus nimiũ: qui si in vno mẽbro abũdauerint faciũt morbũ ꝭm naturã humoꝝ ⁊ effectũ mẽbroꝝ: vñ morbi nascẽtes ex plenitudine plures sunt q̃ qui nascunt ex inanitione. Pulsus vľr ex virtute aggrauantibus morbis est pulsus paruus debilis. Ex defectu virtutis ꝑgrauatione humoris plenus ꝓpter abũdãtiã: spissus ꝓpter necessitatẽ refrigerii: inordinatus qꝛ virtus victa ab humoribus sicut ignis ex lignis appositis oppressus aliqñ sepelit: aliqñ emergens remittit. Qñ v̾o virtus grauida vel grauata est multũ diuersitatẽ necesse est vt faciat: aut in magnitudine vel velocitate vel in duabus vel in pluribus vel in paucioribus. Cũ aũt virtus equiparat humo-

ribus fit pulsus equalis diuersitatis: qr magnos equat minoribꝰ. Si virtus euacuatur ab humoribus parui ꝛ defecti fiunt ꝛ plures tales cōtinuantur ꝙ̄ fortes. Si econtra: contrariū. Aliquando virtus ex quibusdā mouetur nocumentis subito: ꝛ repente ferit digitos cū pulsus quiescit que percussio superflua videtur. Causa est qr cū natura quiescat superuenit aliquod nocumentū: vnde mouetur inuita vt ab illo nocumento se defendat. Aliquando deficit virtus in tempore motus. vnde vt virtus quiescat est necesse. Et propter hoc inter duas siue tres vna percussio minus apparet. Pulsus vehemens: ex plenitudine pulsus est sicut ex sanguine per totum corpus se effundente: quia est magnus velox plenus inter durū ꝛ molle medius. Causa patet per se que si sit ex colera rubea fit velox spissus calidissimus durus inordinatus ex impetu colere. similiter de flegmatico potest prosequi ſm qualitates suas. Et variantur pulsus ꝛ intenduntur ſm humores qui putrefiunt intenduntur ꝛ remittunt. Et ſm abundantiā humorum maiorem pulsus faciunt inordinationem. Prout ergo morbus fuerit ex diuersis humoribus ꝛ in diuersis membris fundatur ꝛ pulsus diuersificatur. Deinde de variatione pulsuū propter causas morboꝝ in sequentibus suo loco dicemus: ꝛ de mutatione pulsus propter genera morborum. ¶ Coitus. Moderatus si conuenienter ꝛ ex interuallis ſm cursum suarum particularū fiat pulsum facit velocem magnū fortem. Inmoderatus ꝛ si primo magnū fortem: post tamen debilem paruum facit. ¶ Turbatio mentis. idest passio anime sicut leticia ira ꝛc. Ira pulsum facit velocem ꝛ spissum ꝑpter calorem subito exterius erumpentē ex nimio desiderio vindicandi. Et fit tꝑatus in mollicie ꝛ duricie. Leticia facit pulsum magnū et mediocrem inter fortē ꝛ debilem inter tardū ꝛ velocem: qr ꝑpter calorem tꝑatum nō est necessaria multa refrigeratio. Tristicia facit pulsum paruū debilem: rarum: qr calor paulatim interius reducitur: que si multum moretur facit pulsum vermiculosum deinde formiculosum. ¶ Corporeꝗ̄ situs. Positiones corporis ꝛ modi iacendi vt si aliquis iaceat supra latus sinistrū ꝛ comprimat brachiū sinistrū ex compressione brachii ad locū constrictū contrahitur sanguis vnde pulsus occultus ꝛ q̄si defectus apparet. vnde si aliquis iprouidus talis ꝯpressionis tangat huiusmodi pulsum falli pōt: mori pacientē diiudicans. Oportet ḡ medicū pulsum in alio brachio discernere. Sed si sentiat ipsum fortē sciat aliū pulsum esse immutatū ex compressione. Sinaūt pōt desꝑare. Hec oīa imutant siue. ¶ Variant pulsum. idest vario mō sicut dictū est commutant. ¶ Idiomata. idest differētias pulsus ab idos qd̄ est forᵃ. Omnis nāq̄ differentia ex forma consurgit.

Secunda particula de decem significationibus generꝫ.

Rdua propositi pars est exhausta laboris.
Altera nunc superest: cuius distinctio certis.
Prescriptas species studet informare figuris.

¶ Executa prima parte operis sui in qua egit principaliter de decem generibus pulsuum secundum diuersas diffinitiones et proprias: et eorum diffinitiuas assignationes: aggreditur secundam partem: in qua intendit tractare de significationibus generum. Sed antequam incipiat distinguere significationes generum quedam premittit capitula necessaria ad intelligentiam precedentium et subsequentium sicut fecit in prima parte. In primis vtitur transitu in quo dicta dicendis continuat. ¶ Ardua. idest difficilis. ¶ Pars propositi. idest laboriosi operis quod proposuimus de doctrina pulsuum. ¶ Exhausta. idest completa et mandata executioni. ¶ Altera nunc. idest partitio. ¶ Superest. Tractanda restat. ¶ Cuius. .s. partitionis. ¶ Distinctio. idest distinctionis facte executio. ¶ Trudet. idest studiose intendit et aperit intentionem huius partitionis et quid studet ostendit. ¶ Informare prescriptas species. idest predicta decem genera pulsuum et eorum species. ¶ Certis. idest manifestis et secretis. ¶ Figuris. idest significationibus.

In quibus arteriis est pulsus considerandus.

Pulsus in arteriis discerni debet honestis.
Expositis: longis: rectis cordique propinquis.
Unde sinistra manus: cum sit contermina cordi.
Judicio pulsus cognitior esse probatur.
Est ibi certa fides veri constantia motus.
Pulsus veridicus: nature vernula fidus.

¶ Hic docet auctor in quibus arteriis pulsus debet considerari. Cum enim sit considerandus in arteriis non tamen in omnibus sed tantum in arteriis sinistri brachii que ad inuestigandum pulsum et explorandas habitudines corporis specialiter sunt destinate. Arteriarum alie sunt inferiores vt in longitudine dorsi: alie profundate in carne sicut in coxis: alie ossibus operte sicut in pectore: alie a corde nimis remote vt in plantis pedum et calcaneis alie sunt nimis breues vt in summo nasi: et alie tortuose vt in temporibus et auribus: alie indecentes vt circa pudibunda: et maxime in mulieribus. Alie que quamuis participent aliquam differentiarum precedentium tamen equiuoce sunt et ambigue: sicut arterie dextri brachii. Prime reprobantur propter posterioritatem: quia motus caloris viget plus in anteriori parte cordis quam in posteriori. Secunde propter oppressionem carnis: quia non sunt exposite sed supposite et carni inuiscate. Alie propter ossium suppositionem vnde motus arteriarum ad ossium superficiem redundare non potest. ideoque insensibilis et occultus latet. Alie propter nimiam remotionem a corde: quia motus cordis citius languet et deficit in remotis quam in propinquis. et in processu tante peregrinationis lentescit. vis enim mortificationis citius inuadit in extremas partes quam propinquas. Sicut enim calor ignis citius ab actione destruitur in extremis angulis domus quam circa partes

camino propinquas vel vicinas: ita in calore naturali arbitrandũ. Alie pp nimiã breuitatem: qꝛ non possunt recipere appositionem quattuoꝛ digitorum. Et sic impeditur in talibus arteriis cognitio magnitudinis ꝛ fortitudinis: que sunt precipue de pulsu differentie: ꝛ non cognoscetur in talibus vtrum sit pulsus longus vel paruus vel curtus. Credit tamen vulgus: ꝙ propter talem pulsum qui est in summo nasi certificetur mortis vel vite iudicium. Et si non sentiatur ibi pulsus morti adiudicant si econuerso nõ desperatur. Alie ꝛ si quando tangantur tam propter tortuositatem vitãtur: quia quattuoꝛ digitos ex directo non possunt recipere. Alie propter turpitudinem pudendoꝝ: ꝛ qꝛ esset indecens discooperire pudibunda ꝛ maxime mulieꝝ sunt vitande. Alie ꝛ si conuenienter inuestigari possunt: qꝛ tamen non sunt adeo fideles ꝛ veridice propter caloris epatis suppositionem nõ adeo frequentantur propter fallaciã equiuocationis sibi implicitam sicut patet in littera. Sed sinistri brachii preeliguntur arterie: qꝛ longe recte exposite decurrentes: cordi vicine sunt fideles. ¶ Honestis. Ad differentiã eaꝝ que indecentes sunt. ¶ Expositis. idest nudis ꝛ apertis ad differentiam eaꝝ que sunt carne ꝛ ossibus aperte. ¶ Longis. Ad differentiam breuiũ. Rectis. Ad differentiã tortuosaꝝ. ¶ Cordiqꝫ ꝓpinquis. Ad differentiã infideliũ ꝛ a corde distantiũ ꝛ decipientium ex falsa opinione: ꝛ hoc totũ habent arterie sinistri brachii. vnde dico ꝙ in talibus confidendũ est sicut sunt predicte. ¶ Unde. idest propter hanc causam considerare debes in arteriis sinistri brachii. ¶ Sinistre. idest arterie sinistri brachii ꝛ ostendit causam. ¶ Cum ibi. idest in illis arteriis. ¶ Certa fides idest certũ ꝛ fidele iudiciũ ꝛ habitudinem cordis propter propinquitatem: ꝛ qꝛ ex calore epatis nullum aufertur eis preiudicium.

In quo brachio debet pulsus considerari.

Dextra pars quia feruidioꝛ: quia plenius illam.
Uiuificus vapoꝛ irradiat. cordisqꝫ lucernam.
Liberius recipit: vbi puri sanguinis actoꝛ.
Regnat epar: teneri blandus persuasoꝛ amoris.
Incentiua mali qua feruet fellea bilis.
Equiuocat pulsum: tanto confusa caloꝛe.
Implicat erroꝛes: examen adulterat artis.

¶ In hoc capitulo assignat causam quare in brachio dextro pulsus non sit considerandus: ꝛ assignat causam. s. multiplex dñiũ caloris. Est enim in dextra parte coꝛporis caloꝛ dñatoꝛ: tũ propter epar in dextra parte locatũ: qđ est membrũ calidũ ꝛ virtutis nutritiue fundamentũ: tũ ꝓpter cistis fellis in ea parte mansionem: vnde omnis ire estuatio ꝓcedit: tũ ꝓpter coꝛdis in eã partem exsufflationem: qꝛ licet suũ habeat domiciliũ ĩ sinistra pte insufflat tamen spiritũ ꝛ suũ ꝛ calorem vitalẽ in dextra pte. ¶ Feruidioꝛ.

idest in caloris predominatione dominantior qd habet ppendi ex fortitudine ⁊ mobilitate ⁊ strenuitate defensionis: idest defendendo enim corpus sinistra tanq̄ seruilis pretendit scutum. dextra tanq̄ fortis ⁊ militans exigit gladiū ad feriendū euaginatū. ⁊ quia dixit q̄ pars dextra sit feruidior per explanationem partiū probat cū subdit. ¶ Quia plenius. Fit dominatio caloris in dextra parte premittit causam que elicitur ex vitali spiritu ex sufflatione in dextram partem. ¶ Uiuificus. idest calor vitalis a corde procedens. ¶ Irradiat. Accendit ⁊ illuminat tanq̄ radius a sole prorūpens ⁊ procedens. ¶ Plenius. idest perfectius. ¶ Liberius recipit. Propter exsufflationem eius in dextrā ptem. ¶ Ubi sanguinis actor. Ponit aliā causam que trahitur ex positione epatis quare sit calidior. ¶ Actor. idest fabricator ⁊ generator. In epate enim sanguis vniuersus generatur. ¶ Blandus pulsus. Quia ex calore iecoris ppter tpantiam sanguinis vnde membra reficiunt lasciuiunt ⁊ iocūdantur: ⁊ amoris illecebra suggeruntur. ¶ Incentiua. Assignat tertiam causam q̄re pars dextra preferat in calore: que sumit a cisti fellis q̄ cū sit domiciliū colere et habitatio ire in dextra parte est cōstituta. ¶ Fellea. idest cistis fellis que ire amaritudinem ⁊ rancorem cōtinet. ¶ Equiuocat. idest ambiguū ⁊ suspectū efficit pulsum tangenti in dextro brachio vtrum sit talis pulsus ex cordis calore vel epatis ideo equiuocat. ¶ Implicat error. idest fallaciā ⁊ illusionem. ¶ Adulterat. idest propter deceptionem adulterinā infame reddit iudicium huius artis.

Quomodo tangens pulsum debet tenere manum.

Leua manus medici leuam leuet: ⁊ regat egri.
Substentantis opem pars imbecilla requirit.
Que si se regerit modico concussa tremore.
Falleret artificem: fieretq̄ examinis error.

¶ Hic instruit medicum qualiter debeat tenere manū egri. Est equidem manus leua egri sinistra manus medici substentanda ⁊ assignat rationem: quare. ¶ Fieretq̄ examinis error. quia cū talis tremor in toto corpore sano quandoq̄ fiet ex carentia regimenti ⁊ defectu substentationis ppter debilitatem neruorū crederet medicus non attendens causam: tremorem illum accidere ex defectu spirituū ⁊ instātia mortificationis ⁊ ita seductus: patientem adiudicaret morti. Sed si substentato brachio tremor sentiatur certū est q̄ vel corpus est paralyticū: ⁊ nerui multū sunt debilitati: ⁊ opilati vel aggrauati: ⁊ spiritus intercepti vel defecti: quod est in febribus acutis ipsa perseuerante ⁊ natura debili existente mortale. vt ergo medicus non incurrat fallaciā in tangendo pulsum egri semper brachiū substentet.

De instructione medici.

Sed caue ne digitos in pugnum comprimat eger.
Aut nimis extendat. lateris ne mole lacertus.
Compressus fuerit. moderati scomatis ordo.
Adsit: vt ambiguum tollat moderatio motum.

¶ Hic instruit medicū ꝫm aliā cautelā: qꝛ debet considerare medicus quā do pulsum tangit ne eger teneat digitos cōtractos ⁊ cōplicatos in pugno: vel extensos in palma. Sed videre ne vlla neruis vel arteriis inferat violentia vel extensionis vel compressionis. Quando. n. lasso ⁊ simplici modo tenetur: nerui ⁊ arterie ⁊ spiritus liberius suā celebrant discursionem ꝑ concauitatem eoꝝ. ¶ Lateris. Hic ponit aliā cautelā que vertit circa positionem iacendi. Cauendū est ne patiens supra latus iacuerit: ⁊ brachiū cōpressum tenuerit. Nā si medicus est prouidus ⁊ brachio cōpresso pulsum tetigerit ⁊ ipsum sentire nō possit adiudicabit eum: ꝙ forte nō sanus sit vel modicū egrotet: ideo medicus si pulsum nō sentiat debet interrogare vtrū eger supra latus sinistrū iacuerit: qđ si est ita debet tāgere dextrū brachiū: qꝛ in membro cōpresso non sentit pulsus. ratio est: qꝛ est ꝑ attractionem sanguinis ad locū compressum: sicut cū manus alicuius laqueo vel fune ꝯstringitur illico sanguis ex dolore vehementioꝛ ⁊ irritatioꝛ attrahitur in multa quātitate: vnde motus spirituū ex tanta sanguinis proportione suffocat: ⁊ pulsus non sentit. ideo etiā fiunt dormitationes in pedibus insensibiles ex vehementia ꝯpressionis. ⁊ ideo ne ꝓpter cōpressionem impediatur iudiciū. ¶ Adsit ordo. Ponit ꝯsiderationes de moderato ⁊ iordinato. ¶ Scomatis. idest positione membroꝝ. Est aūt ordinata positio membroꝝ. Si eger iaceat supra dextrū latus frequētius ꝙ̃ supra sinistrū ad recreationē dextri. nullā faciendo ꝯpressionē brachii. Et q̃re. ¶ Vt moderatio. .i. moderata positio. ¶ Tollat ambiguū motū. idest allusiones ⁊ ambiguitates remoueat que se ingerit ex debili ⁊ occulta motione in membro compresso.

Qua manu debet tangi pulsus.

Dextra manus quoniā sensus indagine pollet.
Et sibi viuidioꝛ datur experientia tactus.
Applicet arterie digitos. manifesta notentur.
Appositis digitis: leuiter abscondita pressis.
Nec prius absistat donec centesima fiat.
Motio: qui numerus nature seruit: ⁊ huius.
Judicio numeri claret sententia veri.

¶ Hic ostendit auctoꝛ qua manu medicus debet tangere pulsum. ⁊ dicit ꝙ dextra manu: qꝛ in ea ꝓꝑ multiplicis caloꝛis dn̄iū: sicut est prius dictū viuida sensibilitatis expientia dn̄at. ¶ Applicet arterie digitos. idest ventriculos q̃ttuoꝛ digitoꝝ ꝓpter longitudinem arterie: vt ex tali appositione

possit pulsum inuestigare s̄m longitudinē latitudinē ⁊ altitudinē. ¶ Ma-
nifesta. Hic ponit quandā cautelā q̄ in corpore macrifacto vel macilento
vbi est manifesta ⁊ exposita arteria nec carni inuiscata debet pulsus leuiter
tangi ⁊ supficialiter: q2 tumida est arteria nec eget compressione. In crasso
corpe ⁊ multū carnoso q2 molle: carne cōpressa est arteria: ⁊ ꝓfundis parti-
bus intricata debet pulsus tangi cū cōpressione digitoꝝ: aliter enim nō sen
tiret. ita in forti ⁊ debili faciendū est. Debilis. n. pulsus nō est premendus.
¶ Nec prius absistat. Hic ponit auctor aliud documentū: q̄ medicus in
discretione pulsus ⁊ positione digitoꝝ sup arteriis debet ꝯtinuare vsq̄ ad
centesimā pcussionem. Intra enim hunc numeꝝ omnes pulsus differētias
⁊ diuersitates poterit perpendere: vtrū inciduus vel occiduus vel ordina
tus vel inordinatus ⁊ qualis inordinatus: ⁊ sic de aliis. Centinarius enim
precipuus est limes numeri vel numeroꝝ ⁊ multe pfectionis ministerio fe-
cundus ⁊ grauidus. Et i naturalibus ⁊ theologicis: ideoq̄ aliis p̄eligitur.

De significationibus magni pulsus s̄m naturam.

Magnus qui numeris nature se moderatur.
Quem nec causa mali: nec vis synthomatis vrget.
Prodigus instabilis aure cupidus popularis.
Ardua molitur: animi secreta reuelat.
Huic comes adiuncta est virtus intensa calore.
Copia spirituum species accōmoda membris.
Ad dilatandum procliuis ⁊ apta moueri.

¶ In hac 2ª portione p̄missis quibusdā vtilibus intelligentie pulsuū do-
ctrine multū necessariis. Hic aggredit̄ p̄ncipale ꝓpositū incipiendo tracta
tū de significationibus pulsuū. Incipit a p̄º qd̄ s̄m trinā dimensionē atten
dit̄. s. de significationibus magni pulsus. Primo ōndit significationes ma
gni s̄m nām. Post magni p̄ter nām. Magnus s̄m nām significat fortitu-
dinē ⁊ abundantiā sp̄us ipellentis arteriā ⁊ multiplex dn̄iū caloris nālis ⁊
mollicie etiā organi ⁊ etiā eius obedientiā ⁊ capacitatē dilatationis. Unde
oīs pulsus magnus nā mollis est vel tpatus in mollicie ⁊ duricie: significat
ꝓdigalitatē: q2 motus caloris a centro ad circunferentias est: ⁊ oīa dispgit.
vn̄ mobilitates ai ꝯfortant motu caloris in reꝝ dispōne significat ēt instabi
litatē ⁊ leuitatē mētis. nā oē calidū velocit̄ mobile. ¶ Aure pplaris. i. ina-
nis glorie captationē. nā calor i altū tēdit ⁊ i calido corpe nāl'r sanguis ebu
lit: ⁊ sp̄us estuat. vn̄ s̄m motū caloris ⁊ ltitudinē cordis ⁊ motionē spirituū:
⁊ q̄litatē ꝯplexionis: nā ꝯfortat̄ ⁊ suas trahit affectiones. vn̄ de aliis ⁊ glo-
riosis ⁊ magnificis reb9 fauorabilit̄ amplectit̄. Et ex eadē cā significat mul
tā spem ⁊ maniacā ꝯfidentiā difficiliū ⁊ lexeq̄biliū opeꝝ aggressionē: ⁊ secre
torum propalationem. Et hoc maxime in corde breuis stature in quo pro
pter ꝓpinquitatis cordis ⁊ cerebri rationē festinus est recursus spirituū.

De significationibus magni pulsus preter naturam.

Qui naturales peregrinus ab ordine leges.
Transuolat: et magis sibi pulsus nomen adoptat.
Concitat hunc: prauequ mouet conceptio cause.
Spirituum feruor: vis: et synthomatica: febris.
Aut labor: aut coitus vehemens: aut impetus ire.
Et rata pars eius magno concordat apertus.

¶ Subiungit de significationibus pulsus preter naturã: que significationes sic sunt ppendende. Si precedente pulsu paruo vel in magnitudine et paruitate mediocri in sano corpore fieri incipiat magnus pulsus: significat feruiditatem distempantiã febrilem caloris: quã potes specificare per alia accidentia vel quãcunq motionem corpis vt ex nimio labore: vel coitus pcussione: vel ire impetuositate. ¶ Ab ordine. idest lege. nature &c. ¶ Et rata. Significationem eandem aperto attribuit quã magno appropriauit: cũ apertus pulsus in magno pulsu tãq eius pars contineat. Sed he significationes fidelius conmittant magnum et integrius. potest enim apertus esse et si non magnus.

De significationibus longi pulsus sm nat uram.

Et quem continui producit linea motus.
Conciliat proprium cui vis geminata calorem.
Fertile spirituum regimen: validũq calorem.
Indicat: et valido que sunt adiuncta calori.
Quem nota causa trahit: quãuis aliena lacessat.
Lapsum discrasie notat: excessumq caloris.
Sunt adiuncta satis expressa superficialis.
Cui natura suum dat consistentia motum.
Segnities: mens flexibilis: crasis humida cordis.
Falsa superficies et synthomatica chimos.
Dissipat arterias: humectat membra: resoluit.

¶ Hic agit auctor de significationibus longi pulsus. Et primo longi sm naturã que satis concordat significationibus magni. sed magnus pulsus predicta accidentia sola natura significare habet. Longus significat dñiũ caliditatis et multitudinem spirituũ sm longitudinem arterie porrectorum: significat pdigalitatem et ppagationem et alia et maxime si piungatur aliis differẽtiis pulsuũ. Nã si sit longus et strictus et occultus vel mediocris inter apertũ et occultũ non significat ita plenarie pdicta. vnde auctor nõ ponit nisi significationes tm̃ q sunt a longo pulsu insepabiles. ¶ Nota cã. idest aliena et accuta. ¶ Trahit. Disponit sm longitudinem curto pulsu

p̄cedente vel mediocri inter longitudinem ⁊ curtitatem ad p̄cedentē pulsum. pulsus enim semꝑ respiciendus est ad ꝑticularia corꝑis adiuncta. Et hoc sit tibi generale in oībus sequentibus: vt amplius nō repetat. ¶ La cessat. idest cōmoueat ⁊ cōmutet. ¶ Discrasie. idest febrili distemꝑantie vel alterius ꝯcte ex coitu labore ira forti vino ⁊ similibus. ¶ Suꝑficialis. idest alti pulsus lateraliter: qḋ pōt ꝑpendi si sano existenti ⁊ equato nec mutato ex aliquo accidēte ꝑseuerauerit talis. ⁊ talis appareat. talis. n. latitudo ita ꝓbata naturalis est. ⁊ ita de aliis differentiis pulsualibus ſm suū modū intelligendū est. ¶ Segnities. Ex abūdāti humore vnde spiritus grauant qui qn̄ viuidi sunt ⁊ agiles nulla humiditate oppressi faciūt membroꝝ mobilitatem ⁊ agilitatem ⁊ strenuitatem oꝑandi. sed humiditas excedens naturaliter cū frigiditate vel cū remisso calore pigriciā operat. Sed si fortis esset calor cū humiditate non faceret latum tm̄ sed longum ⁊ apertū. ⁊ tunc talis latitudo non designaret pigriciā: sed hic ꝯcipimus latitudinem cum pulsus excedit in latitudine ⁊ non in aliis: q̄ latitudo fit ex abūdātia humiditatis seruata mediocritate in aliis q̄litatibus. ¶ Mens flexibilis. Quia cū humiditas sit debilior inter passiuas: ⁊ ad mutandum abilior operatur inconstantiā ⁊ infidelitatem mentis. vnde mulieres cum sint humide maxime sunt infideles. ¶ Crasis. idest complexio. ¶ Falsa superficies. idest latus pulsus preter naturā qui fit ex supercrescente humiditate sanguinis. ¶ Et synthomatica. idest que ex grauamine ⁊ oppressione virtutis ⁊ ex synthomate ⁊ repletione fit lacus. ¶ Chimos. idest significat dissolutionem chimorum ⁊ humectationem ⁊ remolliciem neruorum ⁊ membrorum: ⁊ talis debet esse paruus debilis inordinatus inequalis ex aggrauatione virtutis.

De significationibus occulti pulsus ſm naturam.

Qui latet occultus: nimis in centro reuolutus.
De generi natura regit quem deuia motu.
Claudit conceptus animi: secreta sigillat.
Pauperat innati regimen vitale caloris.
Organa spirituum designat: inepta moueri.
Qui latet enormis geniiq; caractere fracto.
Spiritus atq; vigor breuis est: animusq; pusillus.
Mergitur in centrum nec preparat inde regressum.
Tendit in eclypsim querens subuertere physim.

¶ Postq; egit de significationibus magni pulsus ⁊ partiū eius. s. aperti longi lati. Cōsequenter agit de significationibus parui ſm suas ꝑtes tm̄. Et primo de occulto qui ꝯtrarius est aperto. Talis ſm naturā significat imbecillitatem virtutis ⁊ pauperiem spirituum naturalis caloris debilitatem: ⁊ duriciem organi: ⁊ inobedientiā ad dilatandū ⁊ significat pusillanimitatem ⁊ celationem secretorum. ſm hoc omnis occultus naturaliter du-

rus est pro maiori parte. ¶ Qui latet enormis. Preter normam nature talis significat exiccationem caloris naturalis circa cor: defectionem spirituum imbecillitatem membrorum ꝛ hec que ad sui naturam pertinentia ex hiis sequunt. s. pusillanimitatem ꝛ a difficilioribus ꝛ magnis rebus retractationem: animi inuidiã: timiditatem: auariciã: detractationẽ. Hec. n. fiũt a frigiditate cordis: ꝛ debilitate spirituũ. ¶ Physim. idest naturã.

De significationibus curti pulsus naturalis.

Qui mutilo motu ferit organa sed gemali.
Contrabit a magnis animi molimina rebus.
Inuidus ꝛ cupidus magnus detractor auarus.
Frigida quem cordis complexio spirituumqꝫ.
Pauperies vis membrorum imbecilla sequuntur.

¶ Hic agit de significationib9 curti pulsus. significat talis pulsus si fiat: debilitatem caloris naturalis circa cor ꝛ defectionem spirituũ ꝛ imbecillitatem membrorum: ꝛ hec que ad sui naturã pertinentia ex his sequunt. s. pusillanimitatem ꝛ a difficilioribus ꝛ magnis reb9 retractionem animi inuidiam detractationem timiditatem auariciã. hec. n. ex frigiditate cordis ꝛ defectione spirituũ nascuntur. ¶ Sed gemali. idest naturali non est curtus preter naturam de quo subdit.

De significationibus curti pulsus preter naturam.

Qui rectum mutilat enormis ꝛ apocopa cursum.
Stans ita continue: subito nec longior adsit.
Aure vitalis studet annulare calorem.

¶ Hic agit de curto p̃ter naturã. dicit nãqꝫ ꝙ curtus p̃ter naturã qui ꝯtinuat curtitatẽ nec regredit̃ in longitudine: significat defectũ nature: ꝛ defectũ spirituũ ꝛ mortificationẽ: ideo dixi qui ꝯtinuat. nã fit aliqñ curtus qui subito in longitudine regredit̃: ꝛ talis fit ex natura afflicta se ꝯ̃bente vt vires suas assumat. ꝛ ꝯ̃ morbũ post fortius operet̃: qđ potest sciri: qꝛ subito ĩ longitudine cadit: sicut videmus in ariete: qui vt fortius ꝑcutiat se ꝯ̃bit ꝛ vires suas colligit. ¶ Enormis. idest decurtatio facta preter naturam. ¶ Mutilat. Amputat rectitudinem ꝛ cursum prioris longitudinis ita ꝙ in longitudinem de curtitate non regreditur. ¶ Aure. idest spiritus vitalis. ¶ Annullare. idest extinguere.

De pulsu gracili tam ꝫm naturam ꝙ̃ preter naturam.

In gracili qui nature priuatus obedit.

Cordis sicca crasis legitur constantia mentis.
Propositique tenor atque inconcussa voluntas.
Ex gracili preter naturam significatur.
Corporis ariditas: compactio materiei.

¶ Exequit de significatione gracilis fm naturā qui significat siccitatem cordis ⁊ arterie: constantiā mentis ⁊ stabilitatem propositi ratione siccitatis que est ɔria motui. Sed gracilis preter naturam qui sic in morbis habet fieri: membrorum ariditatem significat: ⁊ compactionem materie morbi ⁊ longitudinem morbi: que in accuta est pessimum.

De significationibus pulsus fm ꝯbinationem ⁊ obuiationem.

Linea si fuerit sociata superficiei.
Regnat ⁊ aereus in vasis militat humor.

¶ Hucusque egit auctor de significationibus pulsuum plurium qui disponuntur fm simplicem ⁊ singularem quātitatem. nunc agit de illis significationibus pulsuum qui disponuntur fm obuiationem plurium quātitatum: sicut longi lati: longi stricti: curti ⁊ lati: curti ⁊ stricti. Dicit itaque quod per has combinatiōes significantur dominantie diuersorum contrariorum. ¶ Linea. idest longitudo. ¶ Supficiei. idest latitudini. i. pulsus longus ⁊ latus significat quod. ¶ Aereus. .s. sanguis qui propter qualitates suas qualitatibus aeris consimiles dicitur filius aeris. ¶ Regnat ⁊ militat. idest dominatur ⁊ excedit i venis: q̄ sunt vasa sanguinis. ex dominio itaque sanguinis preter naturā debet esse pulsus longus ex caliditate ⁊ humiditate ⁊ spirituum quātitate arteriam replentium. Et latus ex humiditate ⁊ velox temperatus inter durum ⁊ molle.

De longo ⁊ stricto pulsu.

Linea stricture nexu vinclata fideli.
Nuncia fit colere: cuius vis ignea venas.
Incolit: ⁊ sedes sibi vendicat interiores.
Flegma probat breuitas regnare superficiata.
Imperium quarti breuitas angusta fatetur.

¶ Hic agit de pulsu significāte colerā. i. lōgo ⁊ stricto. ¶ Linea. .i. lōgitudo. ¶ Vinclata. .i. copulata. ¶ Stricture. .i. pulsui longo ⁊ stricto. dn̄ante itaque caliditate ⁊ supraexcedēte: debet eē pulsus lōgus ex calore ⁊ multa resolutione sanguis colerici i fumū ⁊ spm̄. Et strictus ex siccitate velox q̄nque ⁊ spissus ex necessitate refrigeratiōis. Durus ex ariditate colere ⁊ inordinatus ex mutatione vel ex turbatione nature pro ipetuositate ardoris.

debet quoqꝫ esse multū calidus ex intenso calore in egritudinibus ex colera: ⁊ in apostematib⁹ colericis debent hec accidentia multū esse fortificata. ¶ Breuitas. idest pulsus latus ⁊ strictus curtus ex frigiditate latus ex humiditate. ¶ Probat flegma regnare. idest significat dominiū flegmatis qđ est frigidū ⁊ humidū. dicit ergo pulsum esse tardū paruū ⁊ mollem. ¶ Imperiū. idest dn̄ium. ¶ Quarti. idest melācolie. ¶ Breuitas angusta. idest curtitas copulata cum strictura significat dn̄ium melancolie. Curtus ex frigiditate: strictus ex siccitate: est quoqꝫ tardus ⁊ durus.

De forti ⁊ debili pulsu.

Si fortis valida membrum virtute repellit.
Vix regitiua suum tenet inconcussa vigorem.
Spiritus exultat cuius procliuiter ictum.
Suscipit: ⁊ facile membri substantia cedit.
Pergit in oppositum species contraria signum.

¶ Executus est de significationibus pulsus primi generis qui ꝓm quātitatem attenditur: nunc expedit significationes secundi generis ⁊ tertii: q̄ ꝓm quantitatem motionis arterie consideratur: ⁊ p̄mittit de significatione tertii qr ex ratione metrice rationis preposterauit in enumeratione: vnde ꝓm ordinem enumerationis ꝓsequitur. Dicit itaqꝫ ꝙ fortis pulsus significat cōsistentiā ⁊ fortitudinem virtutis: ⁊ abundantiā spirituū ⁊ obedientiā organi ad dilatandū ⁊ eius molliciem. ¶ Species cōtraria. idest pulsus debilis: quia significat contrariū. s. imbecillitatem virtutis debilitatem spiritus ⁊ inobedientiam organi ⁊ duriciem.

De veloci pulsu ⁊ eius contrario.

Cor feruens: animusqꝫ preceps: titubansqꝫ loquela.
Et verbum mente percurrens verbere vocis.
Actio festina. nullo librata tenore.
Quam non depingit ratio: nec dirimit ordo.
Ponderat euentus: nec certis claudit ⁊ arctat.
Limitibus: dubii mutabilis alea finis.
Viuida spirituum natura caloris acumen.
Ad nutum cause artificis resolubilis humor.
Nature pulsum velocem rite sequuntur.

¶ Exequitur significationes secundi. i. velocis pulsus ⁊ eius contrarii. h̄ tamen ordinatur tertiū genus ex preassignata ratione: dicit itaqꝫ ꝙ velox pulsus significat fortitudinem ⁊ vehementiā caloris dn̄antis: ⁊ abundātiā spirituū ⁊ resolubilitatem humoris obedientis. si sit tamen in naturali di-

ftemperãtia ꝛ ꝙ ptinet ad passiones anime significat mobilitatem mentis: ꝛ loquelã precipitem ꝛ linguã titubantẽ ꝛ celerem festinationem in actionibus sine preuentu deliberationis. ¶ Cor feruens. idest feruor cordis. ¶ Animus pceps. Talis est qui nõ curat quicquid dicat siue bonũ siue malũ. ¶ Titubansq; loquela. Ut sunt illi qui anteq̃ sint ad principiũ sermonis vel iam principiũ sermonis tenuerunt iam sunt ad finẽ. ¶ Et verbum mente precurrens. Ut sunt illi qui anteq̃ cogitauerint qd pferant: proferunt sua verba. ¶ Actio festina. Hi tales festini sunt in omnibus operationibus suis. ¶ Quã non depingit ratio. Isti tales non currant de rethoricis non curant verba sua ornare.

De pulsu veloci preter naturam.

Et quem precipiti pulsat vis discola raptu.
Indicat accendi peregrinum in corde calorem.
Uelocem tardus difformi lege refellit.
Distat ab extremis parili quoq; lance recedit.
Eucrasie medius fidus comesq; pamphus.

¶ Nunc exequitur de significationibus velocis pulsus preter naturã dicens ꝙ significat incensionem extranei ꝛ innaturalis caloris. ¶ Uis discola. idest materialis distemperantia que facit scisma ꝛ discordantiã incipiente corporis humani. ¶ Raptu. idest propera ꝛ rapida motione. ¶ Difformi. ¶ Tardus pulsus euacuat fm cõtrarias causas ꝛ ꝯrias significationes ꝛ accidit ei per ꝯriũ. Difformi. .i. difficili. ¶ Distat ab extremis. .s. mediocris inter velocem ꝛ tardum.

De duro ꝛ molli pulsu.

Uasis duricies cordis rigor aridus humor.
Mens austera nimis pulsus mysteria duri.

¶ Postq̃ expediuit tractatũ de significationib9 triũ genez q̃ attendunt fm ppꝛietatem motionis arterie. Consequenter continuat de significationibus alioz triũ que ptinent ad consistentiam organi. Prius aũt de duro pulsu ꝛ molli ꝛ mediocri. Aut ergo est durus naturaliter aut pter naturã: Durus naturaliter significat siccitatem vasculoz ꝛ duriciem ꝛ tensionem arterie ex siccitate naturali: siccitatem cordis: austeritatem mentis ꝛ pertinaciã. Durus preter naturã fit ex humoribus sanguinolentis vel colericis in quedã membra cõfluentibus ꝛ facientibus in eis ex nimia repletione tensionem venaz ꝛ arteriaz ꝛ partiũ neruosaz: vnde in sufflationibus partiũ neruosaz ꝛ arteriosaz propter fumi cõclusionem propter opilationem poroz propter tensionem nimiã ꝛ impressionem occurrũt duricies pꝛitas

debilitas spissitudo velocitas: et quandoq; serrina inordinatio. Durus est extensione: paruus ex duricie organi: ex defectu virtutis arterie propter duriciem nimiam dilatari nequeuntis. Ideoq; oīs durus paruus velox. Et spissus ex multa necessitate refrigerii. Cum.n. virtus debilis semel sm ꝙ oportet trahere non possit necesse est frequenter repetere: qđ vno ictu nequit implere. Inordinatio et diuersitas ex angustia virtutis: que valde afflicta et occupata non potest ordinem seruare. sed modo magis: modo minus dilatat sm motionem et estuationem cause. In huiusmodi aūt apostematibus pro diuersis tpibus eorū pulsus variant. In principio.n. minor est duricies maior fortitudo et maior pulsus est in ꝗtitate: nec tm̄ est inordinatio. In initio paruū est apostema et modicam facit tensionem partium: et virtus adhuc fortis est et potest vascula melius dilatare. Calor magnus est vnde velox pulsus est et spissus. Inordinatio est parua: qꝛ arterie duricies est modica et virtus non est adeo oppressa. Hec accidentia sunt sm ꝓcessum aliquoꝝ temporꝝ.i. augmenti et status et maiorant: et maxime intenditur ille qui plenitudine concomittatur: qꝛ causa duriciei.i. tensio arteriarum maior est ex maioratione apostematis et maiori compressione ꝑtium: et vaporis ꝯstipatione. In declinatione.n. condescendit apostema et ꝯdissoluitur humor: et apostema finitur: pulsus ad sani quātitatē reducit. Ex dissipatione aūt subtilium humoꝝ et induratione grossoꝝ apostematū duroꝝ et constipatoꝝ pulsus durior et subtilior efficitur: qꝛ organa in latitudinem et profunditatem ex sua duricie non dilatant. minus velox est et spissus: qꝛ calor minor est qui tanta refrigeratione nō indiget sicut prius. vnde si ꝑseueraret tale durū post dissolutionem materie periculum significat: qꝛ.s. indurationem apostematis ad dissoluendū difficilem: et sic ꝓlongationem morbi et nature defectū significat. Si apostema est in miringis cerebri sicut est frenesis: fit pulsus durus paruus: velox: fortis: spissus durus: quia in neruosis locis fit apostema. quare paruus vel spissus patet ex predictis: sed aliquātulum fortior est ꝙ̃ in aliis apostematibus: qꝛ in hiis est fortior virtus. vnde quidam morbidi in hiis morbis cito eriguntur et percussores et garruli fiunt: et vix ab hominibus possunt teneri: qꝛ ex collisione vel corruptione mentis ꝯsequit. Inordinatio fit ex inconuenienti dilatatione organi cū duricie effusionis et fortitudine virtutis. vnde fit vt pars dilatet pars vero nō. minor est duricies pulsus ex apostemate epatis ꝙ̃ eius qđ est in locis neruosis: qꝛ hec membra non sunt tante duriciei: nec tantas faciunt tensiones: vt membra neruosa et arteriosa. In locis cordi proximis apostemata faciunt pulsus similes eis q̄ fiunt ex apostemate facto in locis arteriosis. nā vene epati: et arterie assimilant cordi. Ex apostemate colerico maxime fundato in membro nobili vt cerebri pāniculis vel diafragmate vel circa cor: qꝛ in corde apostema fieri non potest. vnde si sit in epate vel stomacho fit pulsus valde durus. Si fiat in aliis mēbris sicut in pede vel in manu nisi in locis arteriosis non tanta est duricies. Ex apostemate melancolico in eisdem membris est in pulsu duricies et subtilitas. Squinā

tia q̄ꝛ fit in lacertis gutturis qui ꝑtim neruosi ⁊ cordosi sunt facit pulsum durū ⁊ thetanosum: ⁊ serratum paruū debilem spissum: ⁊ quare ex predictis patet. Si talis pulsus ex tali egritudine augmentet̄ in duricie ⁊ thetanositate ⁊ in serrature diuersitate spasmū futurū denunciat: q̄ꝛ ex apostemate crescente patit̄ neruus: et ex neruis cerebrum propter colligantiā neruoꝝ ad ipsum: vnde necesse est vt spasmus concreet̄. Q̄d si eadem permanente duricie vt thetanositate in raritatem decidat patiens suffocari vel debilitari significat. Fit enim talis raritas propter congelationem caloris naturalis Pleuresis ex colera rubea facit pulsum durū ⁊ valde spissum. Et talis pulsus in pleuresi significat colerā ru. esse in causa. Humorem. n. causticū significat valde mobilem: ⁊ valde furiosum. vnde aut periplemoniā aut significat syncopim futurā propter instabilitatem ⁊ subtilitatem materie periplemonie. Si in periplemonia mutat̄ in syncopim. Si ad cor maniā vel defectionem: quod fit ex vicinitate cordis vel pulmonis ad locum morbi. Q̄ꝛ si in pulmone sit parua spissitudo ⁊ remissa duricies significat pleuresim fieri de materia flegmatica: ⁊ nunciat futuram alienationem mentis: vel apoplesiam nunciat futurā. Fumus enim frigidus ⁊ humidus ad cerebrū ascendens hos morbos facit. Empima ante dissolutionem materie pulsum facit durum ⁊ valde serrinū velocem spissum. Si materia in putredinem mutatur digeratur ⁊ emictatur natura in patiente fit mollis latus debilis rarus ⁊ mollis ⁊ latus propter materie humiditatem in membris. debilis ex subita inanitione. rarus ex magno desiderio trahendi aerem. In ptysi siue fiat ex calido apostemate pectoris: vnde humiditas ex vicinitate cordis exiccat̄: ⁊ arterie ⁊ fundamenta pectoris simpliciter desiccant̄: siue ex mala complexione calida ⁊ sicca in toto corpore: in qua permanente siccitate propter vsum calidorū ⁊ frigidorum in frigiditatem mutatur: ⁊ humiditas substātialis corporis desiccatur. Fitq̄ʒ quasi decrepitum corpus: fit pulsus durus debilis paruus: debilis quia deficit ex tempore longo virtus. paruus ex defectione virtutis in organis dilatandis. durus ex defectione ⁊ desiccatione totius corporis. velox spissus propter necessitatem refrigerii. Apostema calidum in ore stomachi facit pulsum durū thetanosum spissum velocem serrinum: qui serrinus declaratur posterius thetanosum ex neruositate: debilem ex defectione virtutis: que defectio si prolongatur facit pulsum tardum rarum. Apostema stomachi frigidum pulsum facit durum ⁊ debilem ⁊ paruum. Timpanites pulsus facit durum thetanosum spissum: durum ex siccitate: spissum ex defectione virtutis.

De pulsu duro in pleuresi.

Pulsus duricies in pleuresi perniciosa.
Arida materies: terrestris: cruda probatur.
Solui difficilis: ex quo discussio morbi.

Protrahitur: vis opprimitur: natura fatiscit.
Vitaq; succumbit longo lassata duello.

¶ Quia cũ possit fieri de sanguine raro de flegmate ꝛ sepe de colera: pp duriciẽ pulsus ꝛ spissitudinem significat ꝙ sit pleuresis de colera q̃ de hac mã facta piculosior est pp mobilitatẽ materie ꝛ furiositatẽ ꝛ facilem ꝯversionẽ in pipleumoniã pp loci pximitatẽ. Significat etiã durus pulsus nimiã tensionẽ organoꝝ ex ariditate ꝛ multitudine materie: vnde morbi ꝓlixitas de defectione nature ostendit. ita dico si pseueret in duricie.

De significationibus pulsus mollis ẜm naturam.

In pulsu cui molliciem natura ministrat.
Cordis ꝛ arterie pariter substantia mollis.
Corporis innuitur crassis: humida: mens muliebris.
Cerea: flexibilis: pia: blanda: parumq; fidelis.
Aduena mollicies quam synthomaticus vrget.
Impetus humores dissoluit vasa remollit.

¶ Sequit de molli pulsu. Mollis itaq; ẜm nãm significat humiditatem corpis molliciem organoꝝ nãlẽ: q̃ ex humida crassi cordis remolliunt. q̃tũ ad mores significat muliebritatẽ animi: mentẽ cereã ꝛ flexibilẽ: piã ꝛ infidelem: qd totũ ex humiditate ꝯtingit: q̃ maxime iter q̃litates peior ꝛ pessima ꝛ mutationi habilior est. ¶ Aduena mollicies. Quia significat molliciẽ pter naturã. Pulsus mollis pter naturã significat humide nature abundantiã: ꝛ eius dissolutionẽ pter naturã vñ organa humectant: humectata remolliunt. Ex apostematibus ꝗ̃ flegmaticis maxime si fiãt in locis carnosis ꝛ nãlr humidis pulsus fit mollis. vñ in apoplexia ꝛ lytargia pulsus est mollis: ꝛ etiã tardus rarus in diuersitate estuosus: q2 flegmaticus humor in cerebro abundat ꝛ nascit vnde de membris aliis ad ipsum transmittit. Ipsum quoq; cerebrum humidum est de natura q2 humores facti sunt ex multa humiditate pulsus debilis debet ẽẽ tardus rarus ex debilitate virtutis: cum multa humiditate diuersitas est estuosa.

De pleno pulsu ꝛ vacuo.

Copia spirituum per plenum plena notatur.
Sanguinis eluuies vberrima vasa replentis.

¶ Exequit de significatiõis q̃nti generis qd ꝯsistẽtie organi ptinet. i. pleni ꝛ vacui. Plenus igit multitudinẽ sanguis in ꝯcauitate cordis recepti significat: quo sanguĩe in fumũ ꝛ vaporẽ resoluto mouet cor: ꝛ arterie mouent. Et talis apparet in patientibus synochũ ꝛ synochã inflatiuã ꝛ labo-

rantibus de repletione humoꝝ aquosoꝝ. Et nota ꝙ oīs plenus est latus cum ex eadem causa ꝯtingat plenitudo ⁊ latitudo. s. ex abūdantia humiditatis. Sed sciendum ꝙ si flegmaticus humor nimis abundet in corpore ⁊ maxime ex̄ vasa paucificat sanguis. Ex sanguinis indigentia in vasis propter flegmatis multitudinem non occurrit pulsus plenus.

De vacuo pulsu.

In vacuo vene sitiunt. vegetabilis aure.
Vis absorta perit: viui fons sanguinis aret.
Quem bibit ariditas peregrini lima caloris.

¶ Agit h̄ de significationibꝰ vacui qui p ꝯtͥiū rn̄det pleno: ⁊ ꝯtͥlis significationibus describit. Vacuus itaq; pulsus significat indigentiā sanguis: ꝯsumptionem humiditatis: ⁊ defectionem spirituū. vn̄ qn̄ digiti applicant sup arteriā statim arteria cedit cōpressioni: ⁊ nullā humiditatem interius ꝯclusam supius reddit vel redundat. Sed statim pulsus ꝓp inanitionem sui organi q̄si vacuus euanescit. Vacuus aūt pulsus aut est cū caliditate: aut cū frigiditate. Si cum caliditate vehementi significat euenire synthesim ⁊ ethycā. Si cū frigiditate significat extinctionem caloris naturalis: qꝛ frigiditas instātiā mortificationis: vacuus deꝑditionem spirituū ⁊ substantialis humiditatis denūciat. In litargico etiā apparet vacuus qꝛ exuberat a flegmatico humore humore rapto supius: vn̄ fit litargia ⁊ diminuto sanguine in venis ꝓp defectionem digestionis ex multiplicatione alterius humoris in arteriis: pulsus vacuus occurrit. nō h̄ agit ſm naturā de pulsu vacuo: qꝛ oīs vacuitas innaturalis est: cū sit ex defectione humoꝝ ⁊ spirituū. ¶ In vacuo pulsu vene. Que sunt vasa sanguis. ¶ Sitiūt. idest inaniunt ⁊ desiccant ꝓp indigentiā sanguis ⁊ ꝯsumptionē. ¶ Vegetabilis. idest vitalis spūs cuius est adiuuare ⁊ vegetare mēbrū. ¶ Fons viui sanguinis. In quo q̄si quodā fonte membra potant humectant ⁊ recreant. ¶ Lima caloris. idest cos ⁊ irritamentū incensionis in humano corpe. Sicut. n. p cotē ferrū acuit ⁊ p limā acutius ⁊ magꝫ incisiuū reddit: sic p siccitatē caloris innālis feruidior efficit: qd̄ apparet in lignis aridis: q̄ magꝫ obediūt incensioni q̄ꝫ si essent viridia. Febris etiā q̄ fit de eo acutior est q̄ꝫ illa que de alio humore fit: vnde hoc non fit nisi p limā siccitatis.

De calido pulsu ⁊ frigido.

Et calidus cuius mordax punctura perurit.
Continue digitos: index est febris acute.
Si calidus digitos interuallariter vrens.
Interuallaris atq; induciosa vocatur.
Est ethyce testis calidus vacuo sociatus.

¶ Exequitur de significatione sexti generis qd est calidũ & frigidũ & hoc similiter ad consistentiã organi pertinet cũ duobus pcedentibus. Calidus itaq significat caliditatẽ organi & distempantiã spirituũ & humoris fluẽtis in ipsis arteriis. Sed pulsus calidus: aut est calidus a sanguine: aut a colera: vel ex calore infixo membris cõsumente & bibente sanguinem in venis. Si enim calidus est ex sanguine: debet cõcomitari plenitudo mollicies magnitudo inter velocẽ & frequentẽ mediocritas. plenitudo ex vasoꝝ repletione. mollicies ex sanguinis humiditate: magnitudo ex magna sanguinis resolutione in fumũ & spiritũ. Inter velocẽ & frequentẽ mediocritas ex mediocri necessitate habende refrigerationis. Humiditas nãq sanguinis est cõtempamentũ ardoris & indigentiã refrigerationis ɔpescit. sed si calidus ex colera sit discernit̃ p gracilitatẽ & duriciẽ: p frequentiã & alioꝝ accidẽtia: q̃ appent i corpe ɔcomitãtia. Si est ex calore i sito mẽbris dȝ esse vacuitas: & ethycã & ptysim significat. Itẽ alia fit divisio calidi pulsus. Nã calid9 alis ɔtinue calidus vrens & mordẽs i appõne digitoꝝ: & significat ɔtinuã. Alis intervallarit̃ & interpollatiue: & sine punctione & mordicatione digitoꝝ: & significat interpollatam.

De pulsu frigido.

Spirituum probat occasum viteq lucernam.
Celat: & extinguit gelidus spiramina cordis.

¶ Exequit̃ de significationibus frigidi pulsus. Frigidus significat extinctionẽ calidi naturalis: annullationẽ spirituũ mortificationis eminẽtiã. Nõ ɔsulo q medicus stet circa egrotũ qñ appet talis pulsus. tũc. n. crux & luminaria & cinis & cilitiũ & aq̃ bñdicta suũ debent hr̃e locũ. ¶ Occasum. idest defectũ. ¶ Lucernã. idest vitalem spiritũ qui est lucerna microcosmi.

¶ Incipit tertia particula.

Espirare licet modicum tiruncula clio.
r Dulcebris instaurat fessas recreatio vires.
Iam satis est: nunc tolle moras: succinge regressum.
Accipe: sed caueas pedibus ne scandala fiant.
Bevius est calor. & milia multa supersunt.
Excubat interius forsan clandestinus hostis.
Inuidie celebrata lues: furmicula fame.
Pessima pro puris spargens zizania granis.
Vt sit processus securior: & tibi parcat.
Inuidus: & satui veteris ludibria vulgi.
Verba musandino maneant condita sapore.
Omnibus equinoci titulum pretende salerni.
Presulis alfani claro signata sigillo.

¶ Aggreditur auctor noster tertiã distinctionem sui operis: in qua exequitur de significationibus aliorũ generũ. et ponit distinctiones eorũ quorũdam: quas in secunda partitione non posuerat. Premittit autem prologũ in quo musam suã alloquitur eãq₃ ex presenti opere fatigatã inuitat ad recreationem quietis. ¶ Tiruncula. Idest rudis et nouella. ¶ Iam satis est. Sed quia requies diuturna parit desidiã et eneruat vigorem: statim iubet eam interrumpere quietem antequã opus inceptum aggrediatur. ¶ Ne scandala. Idest cum pedes intendas et veharis pedibus metrice orationis caueas ne aliquod offendiculũ pedibus tuis occurrat. ¶ Milia multa supersunt. Idest miliaria multa restant ad pergendum. idest diuersa capitula et diuerse regule que restant tãdem de generibus pulsuum: per quas regulas quasi per certam viã et semitam peragrare debet intellectus tractantis. ¶ Excubat. Hic auctor noster monet musam suam q₃ sibi caueat ab adulatoribus et detractoribus: qui bene dicta aliorum dente canino et satyrico corrodent: et que scire non possunt vel facere quadã mali gnitate animi defraudant: et laudes aliorum in se infundata tituli mutatione conuertunt. spergunt seminant nigellam inuidie: et ʒiʒaniam detractationis: vbi deberent seminare precium laudis et fauoris. ¶ Musandino sapore. Idest sapidis et sententiosis auctoritatibus Petri musandini qui fuit patronus et supremus opifex huius facultatis: qui aliũ non habuit parem nec habiturus est sequentem. ¶ Equiuoci salerni. Salernũ equiuocũ est ad ciuitatẽ et ad magistrũ huius artis pceptorem. ¶ Alfani. Idest illius summi magistri et vnici in physicali sciã. ¶ Presulis. Idest archipresulis salernitani tantis cõfisa patronis põt malignis hostibus obuiare.

De significationibus frequentis et rari pulsus.

Qui recolit replicatq₃ suum sepissimus ictum:
Ex vi contrahitur fragili: fortiq₃ calore.
Cordis adoptiuus: vapor vt possit recreari.
Sufficiens possit spiramine mulcebris aure.
Ac simul huic detur quantũ sibi competit aer.
Vis oppressa negat. igitur perplexa reprendit.
Multiplici numero: qđ iam formauit in vno.
Crebraq₃ defectum quanti repetitio pensat.

¶ Exequitur auctor noster de significationibus aliorum generum que restant sex predictis. Et primo expedit significationes frequentis et rari pulsus: quod est sextum genus et perpenditur ex tempore quietis: quod est inter duas diastoles: sicut in prima partitione dictum est. Frequens itaq₃ pulsus significat fortitudinem et vehementiã extranei caloris et innaturalis et debilitatem et afflictionem virtutis: q2 fortis est calor: et multa indiget aeris attractione et refrigeratione: vnde multa instat necessitas humi-

de refrigerationis: et euentationis ad tempamentū feruoris. Si virtus debilis et afflicta nō pōt sufficienter aeris quātitatem vno ictu attrahere quātum expedit necessitas arboris: ḡ necesse est quod numerosa et frequēti actione restaure et suppleatur qd̄ defecit i quātitate vnius attractionis. et ideo causis pdictis concurrentibus: idest forti calore et debili virtute frequens accidit pulsus. Si vero fortis virtus cū forti calore concurrant iuxta necessitatem ardoris fortis virtus trahet sufficientem aeris quantitatē. et tunc non fit frequens pulsus. Sed inter raritatem et frequentiā: mediocris. ¶ Sepissimus. idest sepissime iterans motionem. ¶ Adoptiuus vapor. idest calor extraneus et innaturalis quem cor adoptat illata sibi violentia ex febre vel exercitio vel apostemate vel quacunque compressione vel immutatione. ¶ Mulcebris aure. idest aeris cuius attractione interiore demulcentur. ¶ Quod iam formauit in vno. idest in quātitate attractione.

De significationibus rari pulsus.

Debilis in raro calor est: infirmaque virtus.

¶ Ostendit causas et significationes rari pulsus. et dicit: quod rarus pulsus significat debilitatem caloris et infirmitatē virtutis: quia debilis est calor non restat multa necessitas aeris attrahendi in multa refrigeratione. Uirtus etiā quāuis infirma sit iuxta debilitatem caloris aerem pōt sufficienter administrare ad temperandū vna attractione. Sed contrariū inuenit in pantegni. Dicit enim Cōstantinus rarum pulsum fieri ex virtute debili et forti calore. Et Philaretus dicit quod rarus pulsus fit ex debili calore et infirmiori virtute. Solutio dubii est. Quod dicit Constantinus rarum pulsum fieri ex debili virtute et calore forti: hoc dicit respectu quorūdā sanorum corporum que secundum frigidā disponuntur cōplexionem et quod debilitate caloris: modica egent refrigeratione. Et virtus eorum cum sit fortis: quia sana sunt corpora: et nulla egritudine oppressa vno ictu possunt sufficienter attrahere quod calorem debilem possit refrigerare. vnde in eis fit rarus pulsus. Quod autē dicit Philaretus rarum pulsum fieri ex debili calore et infirma virtute hoc dicit fieri gratia egrorum corporum. In febriente enim rarus pulsus significat maximū virtutis operatiue impedimentū: quia extinctionem caloris naturalis ex consumptione humiditatis et annullatione spirituū. Unde si in laborante acuta febre precedente pulsu multū veloci frequenti et magno nulla facta determinatione subito appareat pulsus rarus sine alienatione mentis patientis significat mortem.

De incidenti et decidenti pulsu.

Motibus incidui pulsus virtus reparatur.
Captiuata salus fit libera. languida fortis.
Debilis instaurat vires. oppressa resurgit.

Vita ꝛ̃eformatur: victo synthomate morbus.
Exultat: capto brauio natura triumphat.
At per deciduum vite iam vespere facto.
Vergit in occasum splendor vegetabilis aure.
Eneruata perit virtus. parceꝙ trahenti.
Atrops insultat: vt vite syncopet vsum.

¶ Hic auctor agit de octauo genere pulsus quod incidens ⁊ decidens di
citur: ⁊ eius significationes ostendit. Incidēs itaqꝫ pulsus attenditur ꝺm
collationem ⁊ comparationem morarum ad moras: occultarum ad aper-
tas. fortium ad debiles. debilium ad fortes. Aperta mora dicitur que fa-
cit pulsum in dilatatione. Occulta que facit in constrictione. In compa-
ratione ergo more dilatationis ad moram constrictionis inciduus vel de-
ciduus dicitur. Nam si breuior sit mora constrictionis ⁊ maior sit mora di
latationis dicitur pulsus inciduus. Si vero breuior sit mora dilatationis
⁊ maior sit mora constrictionis que est inter duas diastoles: tunc dicitur
deciduus. Si autem equaliter fit inter duas moras erit pulsus medius
inter decidentem ⁊ incidentem. Potest etiam hic pulsus attendi ꝺm col-
lationem ⁊ comparationem plurium morarum ad moras ꝺm multos pul-
sus consequentes ⁊ succedentes. Nam incidētia quandoqꝫ habent locum
in vno pulsu: quandoqꝫ in pluribus. In vno vt si fiat comparatio pluriū
morarum ⁊ constrictionum ⁊ dilatationum sibi per multos pulsus succe-
dentium. Si ergo contingat ꝙ pulsus continuet quinqꝫ percussiones for-
tes ⁊ sexta decurrat debilis vel aliquantulum deficiens: ⁊ postea succedāt
decem fortes ⁊ sequatur vndecima debilis. ⁊ postea occurrant viginti for-
tes. ⁊ sequatur vigintinna debilis vel deficiens. ⁊ sic procedat pulsus mul
tiplicando percussiones fortes quousqꝫ debiles prorsus non appareant ta
lis pulsus dicetur incidens. ⁊ significat confortationem virtutis ⁊ conuale
scentiam ⁊ plenariam crysim futuram. Similiter decidens duobus modis
potest itelligi vt dictum est de incidenti: aut in vno pulsu: aut in pluribus
quomodo in vno dictum quomodo in pluribus fieri debeat: sic constat:
quoniam si precedant decem fortes percussiones ⁊ sequantur vndecim de
biles: ⁊ post sequantur sex fortes ⁊ septem debiles post quattuor fortes ⁊
quinqꝫ debiles: ⁊ post tres fortes ⁊ quattuor debiles. ⁊ ita paulatim quo-
usqꝫ multiplicatis debilibus fortes euanescant percussiones tūc talis pul-
sus dicitur esse decidens. i. propter minorationem sui a notitia nostri sen-
sus cadens. Et nota ꝙ pulsus incidens comprehendit caudam soricinā
retornatiuam. Decidens vero continere potest caudam soricinam finiti-
uam. Attende ꝙ per decidentem vel deficientem pulsum accidentē in die
cretico mortis hora potest distingui. Et per incidentem hora ꝯualescen-
tie potest signari. Ponatur ergo ꝙ aliquis infirmus pulsum habeat de-
cidentem. vtrum debeat euadere ab illa egritudine: sic cognosces. Com-
putandum est ergo a prima defectione pulsus vsqꝫ ad secundam ⁊ in qua

f

hora diei fiat et contingit quot ictus in prima deficientia et quot in secunda. verbi gratia: inter primam et secundam: fortes tibi occurrant triginta percussiones in hora diei tertia. Sed cum sit molestum te semper ibi esse et computare numerum alia die eadem hora venias et numera percussiones eiusdem pulsus inter unum deficientem et alium. Et si modo deficientem inueneris in undecima percussione. Et si quindecim percussiones fortes amisisti cum prius haberes triginta signum est quod transactis aliis horis alias quindecim percussiones amittet. Et in eadem hora morietur. Eodem modo de incidenti facere poteris et crysis ad bonum futura designatur. Siquis habeat pulsum deciduum computa a primo incidenti et aliquantulum fortiori usque ad secundum incidentem in qua hora hoc fiat: et quot percussiones sint inter primum pulsum incidentem et secundum aliquantulum fortiorem. verbi: gratia si inter primum et secundum incidentem triginta tibi occurrant percussiones ut in hora diei huius tertia fiat post in secunda die eadem hora veniens computa sicut in prima die si inter primum incidentem et secundum inuenis quindecim motiones: inuenisti incidentem: ita procedendo poteris pronosticari crysim futuram secundum magnam et paruam horam et horarum et ictuum computationem. ¶ Incidui. idest incidentis. ¶ Accepto bravio. Assecuto premio corone propter debilitatem egritudinis. ¶ Per deciduum. idest decidentem. Littera plana est.

De equali et inequali pulsu: ordinato et inordinato.

Iuncta bona paritas bona fit. mala iuncta sinistro.
Contrahit adiuncte compaginis emula formam.
Imparitas reprobanda boni: laudanda sinistri.
Nam tibi propositis que sunt optanda duobus.
Elige quod fixum stabili bonitate moratur.
Ex tibi propositis que sunt fugienda duobus.
Elige mobilius: fuge quod constantius extat.
Qualibet in specie pulsus paritas reperiri.
Imparitasue potest: sed non equaliter equum.
Unica solius facit obseruantia pulsum.
Si magnus se cõtinuet: propriumque tenorem.
Seruet: inoffensum cadit a plena paritate.
Cum species aliena subit: non dicitur equus.
Simpliciter: sed in hoc: cum non sit in omnibus equus.

¶ Octo generibus assignatis et eorum accidentibus executis et expeditis agit de duobus extremis generibus que accidentia sunt: et principalibus predictis adiũcta sunt. s. de equali et inequali: ordinato inordinato. nec tamen de ordinato et inordinato agitur nisi secundum distinctionem suarum specierum et partium. Est itaque pulsus equalis cuius percussiones uniformem et consimilem habent rationem: et uniformiter occurrunt in digitorum ex-

tremitatibus: vt si percussiones sint magne ⁊ in magnitudine equales non parue non rare non spisse nō debiles nec in aliquo diuerse. Et iste pulsus equalis dicitur absolute. Inequalis autem est cuius percussiones diuersantur siue sit in motu vt modo sit spissus modo velox modo tardus: siue in quātitate dilatationis vt modo sit magnus modo paruus. Siue in virtute vt modo sit fortis modo debilis. Sicut autem quidā est equalis pulsus absolute seruans equalitatem in omnibus. ita quidā est inequalis absolutam seruans inequalitatem in omnibus percussionibus. Et est quidā inequalis in quantitate qualitate: in aliis tamen diuersatur: ⁊ ille inequalis dicitur. Sed in aliquo equalis nuncupatur. Et nota ꝙ omnis equalitas in bono est bona: in malo mala. Et inequalitas in malo bona est: ⁊ hāc diuersitatem ẜm diuisionem auctor insinuat in capitulo presenti. hec diuisio non tantum habet locum in consideratione pulsuum sed circa meditullium venarum. ¶ Paritas. idest equalitas. ¶ Sinistro. Cū sinistris ⁊ malis differentiis. ¶ Imparitas. idest inequalis.

Sequit̄ de pulsu qui dr̄ cauda retornatiua ⁊ de eo qui dr̄ cauda finitiua.

Cauda retornatiua primo mollescit in ictum.
In reliquo languet fit tertia motio leuis.
Iudicio sensus se quarta magis manifestat.
Quinta viget valido firmatur sexta vigore.
De tenebris sensus: ⁊ de langoris ab ipso.
Repit in excessum graduali tramite pergens.
Hoc pulsu solitos natura reciprocat ictus.
Finitiua suos motus orditur ab alto.
Sensim deprimitur: declinat: mollificatur.
Et de propatulo sensus se mergat in imo.
Hic vicinantis affert preludia mortis.

¶ Hic agit de spēbus ineq̄lis pulsus ⁊ inordinati cuius multe sunt spēs .s. cauda soricina finitiua ⁊ cauda retornatiua: caprizās martellinus: ramosus: fluctuās: spasmosus: ptysicus: formicās: vnniculosus sorinus. Prius exequit̄ de cauda soricina finitiua ⁊ retornatiua: q̄ licet possint esse species ordinati ⁊ eq̄lis: sub ineq̄li tn̄ ⁊ inordinato continent̄: qꝛ qn̄qꝫ cauda soricina finitiua ⁊ retornatiua ꝓcedunt in ꝑcussionibus suis ẜm ordinatā inequalitatem. ⁊ qn̄qꝫ ẜm ordinatā. vbi nāqꝫ est ꝑturbatio nature tanta vix ad plenum ꝯsequentis ineq̄litatis ordinatio potest seruari. Constantinus tn̄ in pantegni has spēs ordinat sub ordinato ⁊ eq̄li. est ḡ pulsus cauda retornatiua q̄si ab occultis ⁊ q̄si ab insensibilibus ꝑcussionibus icipiens paulatim graduali tramite ẜm ordinatū modū maiorādo ꝓcedit de minimis ad paruas: de paruis ad aliquātulū aptas: de aliquātulū aptis ad magis manifestas: ⁊ ita ꝯtinuatim ⁊ ordinatim ꝓcedit: quousqꝫ se recipiat in fortes mo-

tiones. Dicitur autem hic pulsus cauda retornatiua cauda soricina: quia sicut cauda soricis in finali extremitate que ab animali corpore remotior est incipit a nimia gracilitate ꝛ continuatim procedit ſm grossitudinem ꝛ maioritatē corpulentie: quousq; attingat corpus animalis. Sic ꝛ iste pulsus ratione similitudinis maiorando procedit paulatim de debilibus ad minus debiles: ꝛ de minus debilibus ad aliquantulum fortes de fortibus ad fortiores percussiones. Cauda soricina finitiua per contrarium potest intelligi: quia a fortioribus incipiens per minus fortes transit: tertio per debiles: quarto per debiliores: tandem ab eo descendit per gradus debilitatis: ꝙ non sentitur ꝛ hoc assimilatur caude soricine finitiue. Nam cauda soricina finitiua a parte animali inserta grossior est: ꝛ paulatim gracilisēdo procedit vsq; ad finem. Cauda retornatiua significat confortationem nature salutis reuersionem. Finitiua prenuncia est mortis.

De consolatione medici cum eger moritur.

Collectis fuge sarcinulis opifex medicine.
Nil impensa valent tua: nil suffragia prosunt.
Damna resarciri nequeunt iam morte propinqua.
Atropos excludit lachesim: vitalia rumpit.
Stamina dissoluit gumphos vitaq; relegat.
Salua tibi maneat frontis verecundia. vultum.
Extere: ne pariat tibi mors vicina pudorem.
Mortiferos tua preueniat sententia casus.
Officium vatis retinens nomenq; prophete.
Non semper sanat medicus: rhetorue perorat.
Sed tamen officium concludit fine supremo.
Singula que debet si contingentia seruet.
Vitam victuro vel si mortem morituro.
Judicio dictet stabili: que culpa medentis.
Officium commune durum: curatio morbi.
Actio communis vix consumatur ab vno.

¶ Quia forte medicus propter mortem egri preminentem desperaret ꝛ de vita sua timeret credens sibi ab amicis suis imputari: ideo auctor ipsum cōsolatur: ꝛ amicos eius corroborat ꝛ firmat: ostendens ꝙ non sit timendum. ꝛ cum prenunciauerit mortem egri potius sibi copulabit gloriam ꝛ honorem: ꝙ̄ pudoris ambitionem: ꝛ loco prophete inter homines reputabitur: quia morituri solis pronosticis.

De pulsu caprizante.

Descensu saltum geminat caprinus ab vno.

More caput saliens: que bis prius aera pulsat.
Et semel in terram querat defigere cursum.
Cedit in hac specie progressio prima secunde.
Si species talis genesi dictante resultat.
Hoc signo vasis substantia dura rebellis.
Aure vitalis vis imbecilla notatur.
Sensus hebes ferrino preceps turbatio mentis.
Et multis resoluta modis vt verba moueret.
Mentis conceptum mutilata voce resoluit.
Si caprinus erit sine lege vel ordine pulsus.
In causa est mixtura mali: diuersa dieta.
Dissona materies: resolutio multa vaporis.

¶ In hoc capitulo diffinit auctor quid sit pulsus caprizans ⁊ eius significationem exponit. Est enim caprizans qui incipiens a velocitate ante digitorum percussionem videtur cadere ⁊ post mouetur incompleta dilatatione ad similitudinem caprioli caprizans dicitur. Cum enim capriolus incipiat esse velox in saltu quasi saltum videtur facere in aerem ⁊ post in complendo cursu: ⁊ complendo saltu est velocissimus. Talis vero pulsus antequã regrediatur in centrum duas habet dilatationes primam minorem secundam maiorem sicut etiam facit capra saliens in aere que prius extollit vna vice pedes: deinde alia vice iterum se extollit antequã in terra ponat vestigium. Caprizans itaq pulsus: alius est ẜm naturam: alius preter naturam: que autem sunt significationes naturales: ⁊ que non naturales: auctor in hoc capitulo exprimit.

De martellino pulsu.

Cum ferit incudem bis malleus: ⁊ resilire.
Cogitur obiecti massa suadente metalli.
Et sit diuiduus: in se tamen vnicus ictus.
Sic resilit duro membri concussa rigore.
Et digitos species sic martellina retendit.
Nec redit in centrum donec geminauerit ictum.
Exquo natiuo signatur spiritus igneus.
Cor siccum: discors mentis presumptio: fastus.
In febre continua martellino dominante.
Caumate febrili cordis depascitur humor.

¶ Sequitur de martellino: qui a martello dicitur. Sicut enim percussio martelli supra incudem insequentes cadit percussiones plures propter percussionem martelli ex duricie incudis. sic etiam martellinus pulsus in dilatatione sua antequã ad centrum regrediatur ex percussione spiritus:

⁊ organi duricie bis digitos percutere videtur:⁊ fiunt quasi dilatationes due. sed precedens est maior: secunda minor. Sed in caprizante sequens ascensio maior est precedente. Martellinus pulsus ex duricie substantie organi contingit. ⁊ hoc propter superabundantiam spiritus quo spiritu mouetur arteria. ⁊ pre duricie ipsius spiritus repercussus rursus mouetur: ⁊ facit secundam ascensionem. vnde dicit Philaretus ꝙ martellinus siue bis pulsans currente violenter spiritu in secundam venit percussionem: vt in incude venit malleus. Et est differentia inter caprizantem ⁊ martellinum: quia in caprizante non repercutitur spiritus: vt in martellino: sed ante digitorum percussionem quasi cadere videtur: ⁊ post incompleta dilatatione vehementer citatur. Martellinus itaq; pulsus si sit ſm naturam significat contumaciam cordis: ⁊ pertinaciam mentis ex siccitate ⁊ superbia ex abundantia spiritus. Si autem fiat preter naturam significat successionem cordis ⁊ humoris defectionem: sicut in accutis contingit.

De ramoso pulsu.

Finditur in ramos ramosus ⁊ organa motu.
Quadrifido feriens digitos percurrit: in imo.
Discolor in pulsu: sicut confusa resistit.
Vox chitare fidibus vno simul ordine tactis.
Hec species crassis imperio suadente figurat.
Mobile propositum: cordis mutabile votum.
Si talis cogente mali synthomate fiat.
Morbi materies fit dissona: causa repugnans.
Militat: ex equo virtus synthoma retundit.
Vita reformatur: nutrix natura resurgit.
Expirante mali nebula redit aura salutis.

¶ Hic ponit ramosi pulsus diffinitionem: ⁊ significationes eius ostendit. Est itaq; ramosus pulsus qui primis digitis tangentis apparet alio modo ⁊ reliquis digitis apparet inequalis: vt si appareat vni digitoꝝ velox alii tardus vni spissus: alii ramosus: vni fortis: alteri debilis: vni inciduus ⁊ apertus: alteri deciduus ⁊ occultus. Et attenditur ſm quantitatem motus: aut motionis virtutis: ⁊ ſm motionis numerū. Non enim potest variari iste pulsus ſm magnitudinem. Impossibile enim est ꝙ sub vno digito in eadem parte organi sit magnus: ⁊ in alio digito vel in alio in paruū mutetur in eadem ꝑcussione: aut in eadem ꝑcussione fiat paruus ⁊ etiā magnus. Magnꝰ.n. ex necessitate q̃ttuor digitos trāsit. Similiter ramosus nō pōt attendi ſm varietatē latitudinis aut stricture: caliditatis aut frigiditatis: duriciei aut molliciei: vacuitatis aut plenitudinis. Nūq̃.n. in eadē ꝑcussione pōt attendi pulsus in diuersis digitis: ramosus: latus: ⁊ strictus:

calidus ⁊ frigidus: mollis in quibusdam: durus in aliis: vacuus in vno plenus in alio. ⁊ similiter paruus ⁊ magnus ſm velocitatem tarditatem: debilitatem ⁊ fortitudinem: raritatem ⁊ frequentiã poteſt conſiderari. ¶ Ramoſus alius ſm naturam alius preter naturam. Secundũ naturam factus cordis mutabilitatem ſignificat. Preter naturã factus in acutis febribus humoꝝ ſignificat contrarietatem: nature conualeſcentiã ex parte ſignificat: ⁊ ex parte vite laborem: ⁊ finem morbi declarat. Pulſus ramoſus ſm Philaretum habet fieri ex aliqua ſuperfluitate in concauitate arterie cõtenta que aduenienti ſpiritui reſiſtit. vnde tota arteria propter reſiſtentiã ſuperfluitatis aduenientis ſpiritus: non poteſt totaliter dilatari. Sed motus cordis ⁊ motus ſpiritus tranſfertur deorſum ⁊ ſiniſtrorſum: ac ſi eſſent diuerſificati. His determinatis littera clareſcit per ſe ſm diuerſitates eaſdem teſte Conſtantino in pantegni. Caudam ſoricinam ⁊ pulſum inclinatum licet inuenire. Cauda ſoricina in diuerſis digitis inuenitur: cum pulſus ab vno digito attingenti brachium eſt groſſus: ſub digito ſecundo eſt minor: ſub tertio eſt paruus: ſub quarto eſt minimus. Similiter hec cauda in forti ⁊ debili veloci ⁊ tardo poteſt ĩtelligi. Sed hec cauda ſoricina differt ab alia de qua ſuperius cum ipſo auctore pertractauimus. Inclinatus aũt pulſus attenditur ſm diuerſitatem percuſſionum ſub quattuor digitis: vt ſi ſub duobus digitis mediis groſſus: ⁊ ſub duobus extremis ſubtilis: aut in mediis apertus: in extremis occultus. apparet autem ſurſum extremitas: deorſum inclinari ex defectu virtutis ſubſtantiam organi ex parte brachii leuare nequeuntis: cauſa arterie grauitatis in extremitate intra manũ ex defectione ſola eſt virtutis illic vix peruenientis. Inclinatus ſimiliter de forti ⁊ veloci ⁊ tardo eſt intelligendum. Et ille inclinatus pulſus ⁊ cauda ſoricina predicta. Sub ramoſo pulſu comprehendi poſſunt. Nã ramoſi pulſus poſſunt eſſe multe ſpecies. Sub eadem etiam ſpecie continetur ſerrinus: de quo dicetur in ſequentibus. Qui autem ſub vno digito mouetur ſub tribus eſt quietus: aut ſub duobus primis mouetur: ſub aliis quieſcit: aut ſub vno fortis: ſub altero debilis: ſub tertio debilior: ſub quarto debiliſſimus ita ꝙ non ſentitur. Et hoc eſt ꝙ pulſus dictus cauda ſoricina poſſet intelligi: quando gradatim debilitando procedit de primo digito ad ſecundum: de ſecundo ad tertium: de tertio ad quartum. Sed hic non gradatim procedit in debilitate per quartum digitũ vt ſi ab vno moueatur: ſub aliis quieſcat: aut ſub duobus primis moueatur: ſub aliis non: dicendus eſt ſerrinus. dicitur autem a ſerra: quia ſerre dentibus aſſimilatur.

De fluctuante pulſu.

Vaſa procelloſus enormi concutit ictu.
Fluctuat: exundat: fremit: eſtuat: ⁊ digitales.
Ventriculos ſibi compreſſos lateraliter ambit.
Pars ⁊ ſurſum: pars ⁊ retro: ⁊ ante mouetur.

Inde probes subitum mentis cordisq; tumultum.
Sanguinis vndantis turbato in corpore motum.

¶ In hoc capitulo agit de procelloso pulsu siue estuoso. Et constantiam quã Philaretus fluctuationem appellat prosequitur: & ostendit quid sit fluctuans pulsus: & quid habeat significare. Estuosus pulsus est cum organi pars auriculari digito superposito superior ante mouetur: sub altero digito inferius: & tardius: pars autem organi dextrorsum & sinistrorsum sentitur moueri: quedam pars late: quedam pars stricte: vt videmus in tempestate maris. Fluctuans igitur pulsus habet fieri ex abundantia aquosi humoris infundentis corpus arterie magis q̃ debeat. vnde spiritus in arteriis generatus aquosum humorem in arteriis existentem mouet magis in vno loco arterie q̃ in alio. & ideo quasi quedam inundationes siue p flatus per pulsum sensui subiacent. & ideo pulsus fluctuans dicitur: talis pulsus solet reperi in quadã specie hydroposis que anasarca dicit: idest equalis resolutio carnium. Significat pulsus iste quandoq; mentis ꝑturbationem: aut iram subitã: aut tristiciam: aut humoris subitam perturbationem.

De spasmoso pulsu.

Spasmosus vacuus tensi quoq; more rigescit.
Funiculi: ptysicis famulatur: & extenuatis.
Corporis humorem depascit: sorbet inanis.
Plenior occurrit species spasmosa replentur.
Organa: reumaticus neruis infunditur humor.
Lenia motiuo viduantur membra vigore.

¶ Hic exequitur de spasmoso pulsu qui aliter ptysicus appellatur: & eius significationes exponit tam ptysici q̃ spasmosi. de repletione prouenientis. Spasmosus itaq; & ptysicus habet fieri carne consumpta & desiccata p calorem febrilem: vnde non habet arterias: nisi collocetur ad modum corde tense & tenditur. vnde digitis compressa transfertur a dextra & sinistra. vnde videtur spasmosus & ramosus idem esse. sed differũt propter causas differentes: quia in ramoso corpus arterie diffindit: sed ĩ spasmoso neruus tenditur: & multum duricici sentitur. vnde dicitur spasmosus propter tensionem nerui vel arterie: vel quia spasmum futurum significat. In ramoso autem non fit talis tensio quemadmodũ in spasmoso. Spasmosus itaq; significat desiccationem corporis: & consumptionem humorum: induratione arteriarum & nimiam desiccationem. Et significat spasmum de inanitione. Est autem quidam spasmosus de repletione humorum: vnde arteria sentitur multum turgida.

De formicante & vermiculoso pulsu.

Sunt gemini pulsus formicans vermiculosus.
Estiuis potius in febribus:⁊ per acutis.
Mortis precones fidi:reserantqꝫ sepulcra.
In febre formicans:pulsu vermiculante verendus.
Non redit ad melius.sed vitam morte soporat.
Sepius has species excepto caumate febris.
(Non vrgente necis discrimine.)syncopis infert.

¶ Hic agit auctor commixtim de duabus speciebus inordinati pulsus.s.
vermiculoso ⁊ formicāte.vermiculosus more estuantis mouet:sed estuans
maior est ⁊ fortior.vermiculosus minor ⁊ debilior:tamen velocior ⁊ spissior
est:quia huius causa virtus est defecta:⁊ dicitur vermiculosus:q̄ sentitur
sub digitis vt vermium motus.Et formiculosus mouetur sicut vermicu-
losus.Sed formiculosus minor est ⁊ defectior:⁊ spissior. Cum enim eius
virtus omnino est ablata ⁊ defecta dicitur formiculosus:quia sicut formice
sub digito sentiunt:sicut itaqꝫ formica minorem habet motum q̄ vermis.sic
⁊ formicans pulsus minor est:⁊ defectum significat:plusqꝫ vermiculosus:
cum eius motus sit minimus:sicut motus formice minor est motibus alio
rum animaliū:sed pulsus aliquis deficit vsqꝫ in formicationem:⁊ hoc fit ex
synthomate acute febris ⁊ ex consumptione spirituū omnino depriuādus
est ⁊ vita patiens.Si vero deficiat vsqꝫ in vermiculosum ⁊ ibi maneat ⁊ nō
progrediatur ad formicantem non moritur omnino.Et nota ꝙ ante formi-
culosum necessario venit vermiculosus.si de formicante fiat regressus in
vermiculosum bonum est.sed si de vermiculoso fiat descensus in formicu-
losum est.Formicans ⁊ vermiculosus quandoqꝫ fiunt ex subita dissolutio-
ne virtutis sicut propter multam inanitionem sanguinis:vt in fluxu per
emoroidas:vel a naribus vel a ventris immoderato fluxu:vel menstruo-
rum in mulieribus.vnde patiens ex tanta virtutis cōsumptione vel disso-
lutione propter defectum spirituum:⁊ nutrimenti subtractionem syncopa-
re cogitur:⁊ pulsum habet formicantem vel vermiculosum.De tali autem
pulsu non est desperandum:q̄ ex tali causa habet contingere. Videmus
quandoqꝫ multos syncopizantes:in quibus nec flatum nec pulsum perpen
dimus:qui tamen per assumptionem aque frigide ⁊ confortatione ex aro-
maticis ad priorem statum regrediuntur.De pulsu ergo ex tali causa mu-
tato non debet desperare medicus:nec morti patientem adiudicare. Ga-
lienus nāqꝫ exemplum ponit de quadā muliere habente suffocationem ma
tricis:in qua nullus sentiebatur pulsus cuius ori lane flosculum apposuit
subtiliter carpinate vel carminate:⁊ lana aliquantulum commota ⁊ calefa-
cta:ex anhelitu eius cognouit eam adhuc viuere:⁊ post operam suam adhi
bendo:eam ad sanitatem conuertit.Qꝫ si pulsus formicans ⁊ vermiculo-
sus fiat in corporibus defectis:⁊ desiccatis ex febribus acutis non propter
immutationem nature subitam:tunc desperandum est:⁊ per talem pulsum
sententia mortis diffinienda est.

Sequitur de pulsu serrino.
Occurrit: digito species serrinã priori.
Debilis: in reliquo fit languida: nulla sequenti.
Hic trahit a serra cognata vocabula pulsus.
Cuius cum primis incisio dentibus acta.
Est grauis: in reliquis grauior: funesta supremis.
Corporis hoc pulsu fatalis serra vigorem.
Amputat: ⁊ vitam nubes letalis obrumbrat.

¶ Hic agit auctor de pulsu serrino qui diuersis modis intelligi potest. Nam quandoqͥ sub vno digito mouetur: sub tribus est quietus: aut sub duobus primis mouetur: sub aliis quiescit: aut sub vno fortis: sub alio debilis: sub tertio velox: sub quarto tardus. Serrinus autem notat a serra: quia dentibus serre assimilatur: quando inequalem facit incisionem. ⁊ fm hoc clauditur serrinus. Serrinus pulsus sub quibusdam speciebus predictorum pulsuum potest contineri. Fit autem serrinus quãdoqͥ vt in pº digito sentiat debilis in 2º quasi deficiens. In tertio omnino nõ sentitur. fm aũt hanc estimationem quedã cauda soricina finitiua erit pulsus serrinus.
Hic auctor musam suam alloquitur vt sigillet opus de pulsibus.

Fige tuo metas operi. sat prata biberunt.
Semina luxuriant. prius arida terra colono.
Plenius arridet pingui letamine gaudens.
Et fructus nobis exponens diuite vena.
Iam sterilem cultum philareti someris horret.

¶ Hic finis imponitur tractatulo de cognoscendis vrinis ⁊ pulsu peritissimi magistri Egidii cum expositione ⁊ commento magistri Gentilis de fulgineo summa cũ diligentia pluribus in locis castigatus a magrõ Auenãtio de camerino artiũ ⁊ medicie ꝓfessore Venetiis ipressus p Benardinũ Venetũ expensis. d. Jeronymi duranti. die. 16. mensis februarii. 1494.

